

צ'בזטי מזהר"ן

תנינא

דף ה: ו: ז: ::

עם

ביאור חברותא

ללימוד בעיון

תורה ד

אמר שהמתמיד בלימוד ספרו יהיה נעשה איש כשר באמת
ובעל מה גדול כי יש בה עמקות נוראה שאין בשום ספר

(ה"מ שמו שמה)

פדיון תחילה להמתיק הדין, ואז דייקא יש רשות לרופא לרפאות כנ"ל. וזהו [א] **ורפא ירפא** (עם ב' התיבות) מספר **פדיון נפש**, כי עיקר הרפואה ע"י פדיון דווקא, ע"י שממתיקין הדין, וזה שארז"ל (ברכות ס.) מכאן שנתנה תורה רשות לרופא לרפאות, מכאן דייקא, היינו אחר הפדיון, אז דייקא יש לו רשות להרפוא לרפאות. כי קודם הפדיון אין רשות להרפוא לרפאות, כי צריך להתרפאות ע"י סם פלוני וכו' כנ"ל. רק אחר הפדיון וההמתקה אז יש לו רשות לרפאות כנ"ל [ב]:

גם החילוק שבין הנקודות של **ורפא ירפא** הוא, כי **ורפא** בחולם **ירפא** בצירי. היינו כי חולם הוא בחי' המתקה, כמוכא בכתבי האר"י ז"ל [ג], שחולם גימ' ג' הוויות שהם ממתיקין ג' אלקים שבגרוך, שהם מוחין דקטנות שיורדין בגרוך ונמתקין ע"י ג' הוויות, גי' **הולם**. ואזי אחר ההמתקה **ירפא** בצירי, בחי' (ירמ' ח) **הצרי אין בגלעד אם רופא אין שם**, היינו בחי' רפואות. שאחר ההמתקה שהוא בחי' **ורפא** בחולם, אזי דייקא יכולין להתרפאות ע"י רפואות, שהוא בחי' **ירפא** בצירי כנ"ל :

ד [ד] (במדבר כה) **וביום הביכורים בהקריבכם מנחה חדשה לה' בשבועותיכם מקרא קודש יהיה לכם כל מלאכת עבודה לא תעשו :**

א ואת העורבים צייתי לכלכלך (מלכים א יז), זה בחי' צדקה. כי בתחילה, כשמתחילין להתנדב לצדקה, אזי צריכין לשבר את האכזריות שלו להפכו לרחמנות. וזהו עיקר עבודת הצדקה, כי מי שהוא רחמן בטבעו ונותן צדקה מחמת רחמנות שבטבעו, אין זה עבודה, כי יש גם כמה היות שהם רחמנים בטבעם [ז]. רק עיקר העבודה לשבר האכזריות להפכו לרחמנות, וזה בחי' **ואת העורבים צייתי לכלכלך**, כי העורב הוא בטבעו אכזרי [ח], ונתהפך לרחמנות לכלכל את אליהו. כמו כן צריכים בצדקה כנ"ל. וכל הנדיבי לב, כל מי שהוא נדבן, צריך לילך ולעבור בתחילה דרך בחי' זו, בחי' **ואת העורבים הנ"ל**. והיינו שבתחילה צריכים לשבר האכזריות שלהם מה שיש להם אכזריות בתחילה להפכו לרחמנות להתנדב לצדקה כנ"ל :

ב ובהי' זו היינו התחלת הצדקה, היא קשה וכבידה מאד. כי כל העבודות וכל התשובות, כל מה שרוצין לעשות איזה עובדא בעבודת ה', כמה קלין של אוי ואבוי, וכמה "גניחות", וכמה כפילות, וכמה המיות [ט], [י] היינו תנועות משונות שעושין יראי ה' בעבודתם) צריכין לעשות קודם שעושין איזה עובדא. ועיקר בהתחלה, שאז קשה מאד, כי כל התחלות קשות (מכילתא פ' יתרו [י] והובא בפירש"י שם [י]). וצריכין כמה קלין וכמה גניחות וכו' קודם שמתחילין איזהו התחלה. וגם

אח"כ לאחר ההתחלה ג"כ אינו בא בנקל עבודת ה'. וצריכין כמה יגיעות וכמה תנועות כנ"ל קודם שזוכין לעשות איזה עובדא שיהי' לה הידור. אך ההתחלה קשה מאד כנ"ל, כי עיקר תולדותיהן של צדיקים מעשים טובים (ותנחומא פ' נח [כ]) והובא בפירש"י שם [כ]), נמצא שהמצוות ומעשים טובים וכל עבודת ה', הם בחי' הולדה, וקודם ההולדה, כמה קלין, וכמה חבלים וצירים יש להיוולדת קודם שמולידת ההולדה. וכפרט מבכירה, והיינו הולדה ראשונה של אשה, שאז קשה עלי' מאד, כ"ש (ירמ' ד) **צרה במבכירה**. שזה בחי' ההתחלה, בחי' כל התחלות קשות כנ"ל. וצדקה היא תמיד התחלה, בבחי' (דברים טו) **פתח תפתח**, שאפילו כשיש פתח והתחלה, הצדקה היא פותחת יותר ויותר. ומרחבת הפתח יותר. כי כל דבר ודבר מעבודת ה', כשרוצין ליכנס באותו הדרך ואותו העבודה, צריכין לפתוח שם פתח ליכנס. באותו הדרך. וזה בחי' כל התחלות קשות, מחמת שבהתחלה צריכין לשבר ולפתוח פתח מחדש ע"כ קשה מאד. וסגולת כח הצדקה להרחיב ולפתוח הפתח יותר ויותר. שכשעושין איזהו פתח באיזה עבודה, ונותנין צדקה, אזי הצדקה פותחת ומרחבת הפתח יותר ויותר.

כי צדקה היא ההתחלה של כל ההתחלות, כי היא פותחת ומרחבת כל הפתחים כנ"ל. וגם בצדקה עצמה יש התחלה, והיינו כשמתחילין ליתן צדקה, שזה בחי' **ואת העורבים צייתי כנ"ל**. וע"כ התחלת הצדקה היא קשה וכבידה מאד, כי היא בחי' התחלה של כל ההתחלות כנ"ל :

ג אך התועלת של הצדקה גדול מאד מאד, כי הצדקה מועילת תמיד : כי צרכי הגוף הם רכים מאוד, ואפי' ההכרחיות הם רכים וגדולים מאד, אכילה ושתיה ומלבושים ודירות, שיכולין לבלות ימיו ושניו אפי' על ההכרחיות לבד. והם מונעין את האדם מאוד, מעבודת הבורא, ואע"פ שגם הם בעצמן הם ג"כ עבודת הבורא ית', כי הם בחי' אתערותא דלתתא, כי בעובדא דלתתא איתער לעילא [כ]. כי ע"כ כל עסקים ומלאכות שעושין בני אדם, ע"ז נתעורר אותו הציור של אותו המלאכה למעלה במעשה בראשית, ומביא היות והארה לאותו הציור של אותו המלאכה של מעשה בראשית שלמעלה, שהוא מכוון כנגד אותו העסק והמלאכה שהאדם עושה למטה בעוה"ז. כי ע"י העסקים והמלאכות כ"שעושין נעשה ע"ז בחי' משכן. כי כל המלאכות כלולים בל"ט מלאכות שהם אבות מלאכות, אבות מכלל דאיכא תולדות [כ]. כי כל מיני מלאכות ועסקים, שעושין כלום כלולים בל"ט מלאכות שהם האבות והשאר הם תולדות. ולי"ט מלאכות הם כנגד מלאכת המשכן, כשרז"ל [כ] (שבת מט ע"ב) אבות מלאכות ארבעים חסר אחת כנגד מי כנגד מלאכת המשכן. וציורא דמשכנא כציורא דעובדא דבראשית, (ת"ז ד' יב בהקדמה [כ]) והאדם עושה המלאכה, וציורא דגופא כציורא דמשכנא (בהקדמת התיקונים שם [כ]). נמצא

תורה אור
שמות משפטים כא (ט) אם יקום והתהלך בחזק על משענתו ונקח המטה וק שבחו יתן ורפא ירפא: ירמיה ח (כב) הנה צדיק אין בגלעד אם רפא אין שם פי מרצע לא עלתה ארבת בת צמי:

תורה ד
במדבר פנחס כח (כו) וביים הבכורים בהקריבכם מנחה תרשה ליהוה בשבעתיכם מקרא קדש יהיה לכם כל מלאכת עבודה לא תעשו: מלכים א יז (ד) ויהי מהמתחל תשמה ואת העורבים צייתי לכלכלך שם:
ירמיה ד (לא) פי קול כחוליה שבעתי צרה כמבכירה קול בת ציון תתקפת מפרש כפיה אוי גא לי פי עקבה נפשי לה' גים:
דברים ראה טו (ח) כי פתח תפתח את ירך לו ותעבט מעביטנו די מחסרו אשר יחסר לו: (יא) פי לא יתדל אביון מקרב הארץ על פן אנכי מצוה לאמר פתח תפתח את ירך לאחיד לעניך ולאיבנד בארצו:

10 גם בדפ"ר - שלמעלה, בתרלד - של מעלה (שתי תבות)
11 גם בדפ"ר ותרלד - שנושין, ומתרלו - שנושין
12 * בבא קמא ב. [תרגום - כיון שנקראים אבות נמצא שיש תולדות]
13 בתקפא ותרלד אין כאן נקודה ובתרלו ובתוצו הוסיף כאן נקודה ולא מחק את הראשונה שלפני תיבת שנושין. ובתשכס מחק את הראשונה והשאיר את השניה.
14 מתרלו - כשאח"ל
15 בדפים שלנו דף יג ריש עמוד א'
16 שם בסוף העמוד תקונא דגופא כתיקנא דמשכנא

שמעוני יתרו רמז צחר שהעורב אכזרי והנשר רחמן. ועיין כתובות מט: ופרש"י שם. שהוא אכזרי אפילו על בניו בקטנותם כיון שהם לבנים, ועיין ספר הפליאה שכתב על זה, עורב אכזרי שבאכזרים עד שאין בו רחמים כלל. ויש מקשים מפסחים ק"ג: שהעורבים אוהבים ולי".
11 בדפ"ר גניחות, בתקפא - אחרי יני' יש נקודה ולא ברור אם י' או ו', בתרלד - גניחות, ומתרלו - גניחות
12 עיין שיש"ק ח"ה את עא.
13 נמצא כבר בדפ"ר
14 מכילתא דרבי ישמעאל מסכתא דבחדש פרשה ב' ד"ה ועתה אם שמר. ובפסיקתא וטרטא (לקח טוב) שמות יט אות ה' ד"ה ועתה ובמדרש שכל טוב (בוכר) שם וילקט שמעוני רמז רעו.
15 פ' יתרו פרק יט פסוק ה'
16 אות ב'
17 פ' נה פרק ו' פסוק ט'
18 פסוק ח' ופסוק יא
19 בתקפא - ווותר בדפ"ר - ויותר
20 בתקפא - ל כוס בדפ"ר - ליכנס
21 מתרצו - מאד
22 מתרצו - מאד
23 זוהר לך לך עז: פו: ועוד מקומות רבים מזוה"ק

* שמות כא
2 נמצא כבר בדפ"ר
3 ואם יש רשות לחולה ללכת לרופא עיין לקוטי תפילות על תורה זו ושחות הר"ן אות ג' ובמכתבי מוהר"ג הרבה ועוד. ועיין ט"ז יו"ד סימן שלו ס"ק א ועי"ש דעת הרמב"ן בפ' בחוקותי.
4 בתקפא מנוקד כך תיבת - P911, ותיבת - P971
5 לקוטי תורה וישב הובא בקהלת יעקב ערך חלום.
6 כך מנוקד בתקפא
7 כך מנוקד בתקפא
8 כך מנוקד בתקפא
9 כך מנוקד בתקפא
10 נאמר בשביעות שנת תקסט (ח"מ נט) חל ביום א' וב' (פ"ה) ועיין ימי מוהר"ג ח"א אות לה. ועיין שיש"ק ח"ה אות טו
11 בתקפא - לא ברור ונראה לרחמנית, בדפ"ר ותרלד - לרחמנות
12 עיין פרש"י דברים לב יא שהנשר רחמן, ועיין ספר הברית ח"א מאמר יד פ"ג ד"ה עוד יש מין עכבר רחמן. ושם ד"ה האריה. (נמ"ל כלמיא לריה שמרסם על וולך קוף ומנן וסומר עליו לאחי עטרף את אמו)
13 כמ"ש תהלים קמו לבני עורב אשר יקראו ועיין עירובין כב. ובפרש"י שם ועיין ירושלמי פאה א' א' ומדרש תנחומא עקב ג' וילקוט

תורה אור
 תהלים פט (ג) כי אפרתי
 עולם חסד יגנה שמים תבו
 אמונתך בהם:
 ישעיה סא (ה) ועמדו וירם
 ורעו צאנכם ובני נמר
 אפרים ויכרמם:
 תהלים סב (ג) ולך אדוני
 חסד כי אהת תשלם לאיש
 כמעשהו:
 בראשית ויחי מט (י) לא
 יסור שבט מיהודה ומחקה
 מבין רגליו עד כי יבא שילה
 ולו יקחה עמים:
 קהלת יב (יג) סוף דבר הפל
 נשמע את האלהים ורא זאת
 ממותי שמו כי זה קל
 האדם:
 במדבר קרח יז (כג) ויהי
 מלקחת ויבא משה אל אהל
 הקדש ונהו פרח משה אהרן
 לבית לוי ויצא פרח ויצן
 ציץ ויגמל שקדים:
 תהלים כ (ו) ענה יעני כי
 השיע ינה משה יענה
 משמי קדשו בגברות ישע
 ימינו:
 תהלים קמה (ט) רצון רציו
 יעשה ואת שונאתם ישמע
 וישעם:
 בראשית וישלח לב (ח) ויבא
 יעקב מאד ויצר לו ויחץ את
 הקם אשר אתו ואת הצאן
 ואת הקקר והגמלים לשני
 מחנות:
 ויקרא אמר כג (ו) ביום
 הראשון מקרא קדש יהיה
 לכם קל מלאכת עבדתי לא
 תעשו:
 תהלים נח (יא) ישמח צדיק
 כי הוה נקם פקמיו וירחץ
 בדם הרשע: (יב) ויאמר אדם
 אך פרי לצדיק אך יש
 אלהים שפטים בארץ:
 דברים טו (טז) שלוש פקמיו
 בשנה יראה קל וכבוד את
 פני יהוה אלתיך במקום אשר
 יבחר: מתג הפצות ובתג
 השבעות ובתג הפכות ולא
 יראה את פני יהוה ריקם:

שע"י האדם שעושה המלאכה והעסק עי"ז נעשה בחי' משכן,
 כשעושה המלאכה והעסק כראוי [א] כמו שצריך לעשות. ועי"ז
 נותן היות והארה למעשה בראשית, והוא קיום העולם, נמצא
 שגם זה הוא עבודת הכורא :

אעפ"כ אם הי' שופע עלינו חסדו לא היינו צריכים לכל
 זה. כי הלא איך ברא הש"י את כל העולם כולו אחר העדר
 הגמור, שלא הי' שום הוי' שיהי' על ידה אתערותא דלתתא,
 ואעפ"כ ברא עולמות כאלו, והכל בחסדו בלי אתערותא
 דלתתא כלל, בבחי' [ב] **עולם חסד יבנה**. [ג] ומאחר שהוא ית'
 הי' יכול לברוא עולמות כאלו בלי אתערותא דלתתא כלל רק
 ע"י חסדו, בוודאי הוא יכול להחיות ולקיים העולמות רק ע"י
 חסדו, ולא היינו צריכים לעשות כלל שום עסק ומלאכה. ואפי'
 ההכרחיות, היו נעשים ע"י אחרים, כ"ש (ישע"י סא) **ועמדו
 זרים ורעו צאנכם ובני נמר אכריכם וכרמכם ואתם כהני ה'
 תקראוה**. כהני ה' דייקא, בחי' חסד, בחי' **עולם חסד יבנה**.
 היינו שיהיו נקראים כהני ה' בחי' חסד, שאין צריכים לעשות
 שום מלאכה, רק העולם מתקיים בחסדו כנ"ל. אך כשהחסד
 נתעכב ח"ו, ואין משפיע עלינו חסדו, אזי צריכין לעשות,
 כשביל אתערותא דלתתא כנ"ל. וזה בחי' (תהל' סב) **ולך ה'
 החסד, כי אתה תשלם לאיש כמעשהו**. היינו כשהחסד נתעכב
 אצלו ית', שזה בחי' **ולך ה' החסד**, שהחסד נתעכב אצלו ית',
 ואין משפיעו עלינו, אזי **כי אתה תשלם לאיש כמעשהו**, היינו
 כפי העשיות והעסקים שעושה כן הוא ית' משלם. כי צריכין
 לעשות דווקא מחמת שהחסד נתעכב אצלו ית' ואינו משפיעו
 עלינו. אבל אם הי' משפיע עלינו החסד לא היינו צריכין
 לעשות כלל כנ"ל. ואזי הי' נתקיים **כי אתה תשלם לאיש
 כמעשהו**, כאלו הוא עושה, כי אין צריכין לעשות כלל כששופע
 חסדו כנ"ל :

ד אד"י צריך לקבל החסד בהדרגה, כי רוב החסד אי אפשר
 לקבל, כי היו בטלים במציאות מחמת רוב החסד, כי אין יכולין
 לקבל רוב טובה (תענית כג). וצריך לעשות כלי וצנור לקבל על
 ידו החסד. וזה נעשה ע"י יראה. כי ע"י יראה נעשה חקיקה
 וצנור לקבל על ידו החסד, בבחי' (בראשית מט) **ומחוקק מבין
 רגליו**. רגל הוא בחי' יראה, שהיא בחי' סוף, כ"ש (סוף קהלת)
סוף דבר הכל נשמע את האלקים ירא. היינו שע"י יראה
 שהיא בחי' רגל, נעשה חקיקה וצנור לקבל בתוכו את החסד.
 וזה בחי' (במדבר יז) **והנה פרח מטה אהרן לבית לוי**, היינו
 שהחסד בחי' אהרן, צריך לקבלו ע"י הכלי, שהוא בחי' יראה
 סמרא דלוי, וזה בחי' (תהלים ד) **בגבורות ישע ימינו** :

ה ועיקר היראה נעשה ע"י התגלות הרצון. בבחי' (תהל'
 קמה) **רצון יראיו יעשה**, שע"י התגלות הרצון נעשה יראה.
 היינו ע"י שנתגלה שהכל מתנהג ברצונו ית', כי הוא ית' ברא
 הכל ברצונו בלי שום חיוב כלל, ומחי' ומקיים הכל ברצונו ית',

ואין שום חיוב הטבעי כלל, עי"ז נעשה יראה כי אזי יש שכר
 ועונש, ושייך להתיירא מפניו ית'. כמ"ש רז"ל (ברכות ד').
ויירא יעקב מאד [ו] אמר שמא יגרום החטא [ז]. אבל כשאין
 נתגלה הרצון, וסוברים שיש חיוב הטבעי ח"ו, וכאלו מתנהג
 הכל ע"פ הטבע ח"ו, אין שייך יראה כלל, כי אין שכר ועונש
 כלל ח"ו, מאחר שהכל מתנהג רק כפי חיוב הטבע ח"ו. נמצא
 שעיקר היראה ע"י התגלות הרצון :

ו והתגלות הרצון הוא ע"י ימים טובים. כי כל אחד
 מהימים טובים, מכריז וקורא ומגלה את הרצון, שהכל מתנהג
 רק "ע"י רצונו בלבד. בבחי' **מקרא קודש** (ויקרא כג) [ח] שהיו"ט
 קודש קורא ומכריז את הרצון כנ"ל. כי בכל יו"ט ויו"ט עשה
 הש"י עמנו אותות נוראות שהם היפך הטבע, שע"ז נתגלה
 הרצון, שהכל ברצונו, ואין שום חיוב הטבע כלל. **בפסח**
 יציאת מצרים שהוציאנו ממצרים באותות נוראות.

בשבועות מתן תורה, שנתן לנו התורה באותות נוראות.
בסוכות היקף ענני כבוד. וע"כ כל יו"ט ויו"ט מכריז וקורא
 את הרצון בבחי' **מקרא קודש** כנ"ל. וע"כ הימים טובים
 נקראים רגל [ט] שהיא בחי' יראה כנ"ל, כי ע"י יו"ט שהוא

התגלות הרצון עי"ז נעשה יראה כנ"ל : **אך** לא תמיד
 שומעין את קול הקריאה של יו"ט שמוגלה את הרצון כנ"ל. וזה
 ניכר בשמחת יו"ט, כי כ"א לפי מה שמרגיש ושומע את קול
 הקריאה של יו"ט שמכריז וקורא את הרצון, כמו כן יש לו
 שמחת יו"ט, כי כשנתגלה הרצון שהכל ברצונו ית', אזי יודעים
 שכל השיעבודים והגלות וכל ההכבדות של העכו"ם שהם
 מכבידים עלינו, על כולם ינקום בהם הוא ית' ויגאלינו מידם.
 אבל כשסוברים ח"ו שהכל ע"פ חיוב הטבע, אין שייך נקמה
 בהם, מאחר שהכל מתנהג רק ע"פ סדר הטבע ח"ו. וזה בחי'
 (תהלים נח) **ישמח צדיק כי הזה נקם פעמיו ירחיץ בדם הרשע**.
פעמיו דייקא, היינו ע"י **שלוש פעמים בשנה** [י], שהם הימים
 טובים שעל ידם נתגלה הרצון. עי"ז **ישמח צדיק כי הזה נקם**
וכו' כנ"ל. וכ"ש (שם) **ויאמר אדם אך פרי לצדיק אך יש**
אלקים שופטים בארץ. דהיינו שנתגלה שיש אלקים שופט
 ברצונו, ויש פרי לצדיק ובהם ינקום, ועי"ז ישמח צדיק. וזה בחי'
 שמחת יו"ט ע"י התגלות הרצון שנתגלה כיו"ט ע"י קול
 הקריאה שהיו"ט מכריז וקורא את הרצון כנ"ל. אך לא כ"א וא'
 שומע קול הקריאה הנ"ל של יו"ט, כי יש היות רעות דורסים
 ומורפים, והם חכמי הטבע, שמראין בחכמתם המוטעת שהכל
 עפ"י הטבע וכאלו אין שום רצון ח"ו. ואפי' האותות נוראות
 שעשה עמנו הש"י משימים הכל בתוך דרך הטבע. והחכמים
 הללו הם בחי' היות רעות, והם דורסים ומורפים רבים מבני
 עמינו, שמועים ג"כ אחריהם וסוברים כמותם כאלו הכל עפ"י
 חיוב הטבע ח"ו. וכשהם מתגברים, אזי קול שאגתם עולה
 ומתגבר על קול הקריאה של יו"ט שקורא

¹¹ מתולדו ויר"ט
¹² שמות כג יד
¹³ שמות כג- יז, ולד- כג כד, * דברים טו- טז

^א עיין שיש"ק ח"ו סימן רפג
^ב מתרצו - השי"ת
^ג * תהלים פט
^ד עיין שער המלך שער א' פ"ב. ועיין שער ההקדמות דף נז - ואמנם עדיין הווגג היה לא היה בו העלאה
 מידן נוקבין, כי אין מי שיעלה אותם עדיין, כנול' מהות המיין נוקבין בתחלת הדרוש הזה. אמנם היה תורת
 חסד נדבנה, כמו שאמר הכתוב, אמרתי עולם חסד יבנה. וזה ג"כ סוד, מה שאמרו בוהר במקומות רבים,
 (ח"א דף פו:) ברמזם כד סליק ברעותא למברי עלמא וכי:
^ה בתרלד- תקרא, (בתקפא ברגר ו' מחוק ונשאר נקודה)
^ו גם בדפוד' ובתולד' - כלל כניל, ומתולדו חיבת כניל נחוק
^ז בתקפא תרלד ותולדו ו עם ניקוד שוא
^ח מתרצו - האלהים
^ט בדפוד' שיהי, בתקפא יי מחוק ונשאר נקודה, בתרלד- שואו, בתרלדו שהיא
^י בראשית לב ח'
^{יא} ע"ש בגמ' ובסנהדרין צח:
^{יב} מתרצו - עפ"י
^{יג} נזכר טו פעמים בחומש מתוכם ח' בפרשת המעידים פרשת אמור פכ"ג.

את הרצון. ואזי נשבת שמחת יו"ט ח"ו, כי עיקר שמחת יו"ט ע"י התגלות הרצון כנ"ל. וזה בחי' (שם עד) **שאגו צורריך בקרב מועדיך שמו אותותם אותות**. ששאגת הצוררים, דהיינו קול החיות רעות, שהם חכמי הטבע, נכנס בקרב המועדים ממש, היינו בתוך קול הקריאה של יו"ט שמכרזו וקורא את הרצון כנ"ל ושאגת הצוררים נכנס בתוכם ממש, ושואגים בקולם שהכל רק עפ"י חיוב הטבע ח"ו, כפי סדר אותות השמים. וזה **שמו אותותם אותות**, שמשמיעים אותות השמים לאותות, שאומרים שהכל רק עפ"י אותות השמים, כפי חיוב הטבע ח"ו :

ז והכנעתם של אלו החיות רעות חכמי הטבע, הוא ע"י חכם גדול שבקדושה, שיכול לקשר כל הרצונות בשורש הרצון [א], ששם הוא בחי' הסתלקות משה כידוע (וזהו פ' יתרו פה: וע' וזהו נשא קטמו), והוא בחי' מצה הרצון, בחי' **דחי על מצחו לרצון** (שמות כח). וצריך לקשר כל הרצונות שיש בעולם לשורש הרצון. ועי"ז הוא מתגבר ומכניע וסותר דעות חכמי הטבע שכופרים ברצון: **אך כנגד זה יש בחי' מצה הנחש**, שהוא שורש חכמת הטבע. כי כל דבר יש לו שורש, ושורש חכמת הטבע הוא בחי' מצה הנחש, בחי' **ומצחת נחשת על רגליו** הנאמר בגלית (שמואל א יז) היינו בחי' מצה הנחש הנ"ל. כי גלית היה כופר, והיה רוצה להראות שכל הסיבות הכל עפ"י הטבע ח"ו, שזה בחי' מצה הנחש כנ"ל. וזהו **רגליו בחי' סיבות**, כ"ש (בראשית ל) **ויברך ה' אותך לדגלו**, בסיבותי כי כן הוא הפי' שם [ב], שיעקב אמר ללבן שהש"י ה' מסכב אליו הברכה על ידו ובסיבתו. נמצא שרגל הוא בחי' סיבות, רק שיעקב תלה כל הסיבות בהש"י כנ"ל, וגלית היה תולה כל הסיבות שלו במצח הנחש, דהיינו בחיוב הטבע. וזהו **ומצחת נחשת על רגליו כנ"ל** :

ולפעמים מתגבר בחי' מצה הנחש בפועל, דהיינו ע"י איש פרטי שיונק חכמתו ממצח הנחש, שהוא שורש חכמת הטבע. והוא מראה בחכמתו שהכל עפ"י הטבע ח"ו. ויש שנכנס בחי' מצה הנחש שורש חכמת הטבע בתוך החכם שבקדושה. וחכמה זו של מצה הנחש מתחלת ליכנס עמו מעיון לעיון עד שנכנס בעיון דק מאוד, עד שרוצה להטיל פגם ח"ו בשורש הרצון, ולכפור שם ח"ו כאלו: **אין רצון כלל ח"ו** :

ח ודע שזה המצח הנחש יניקתו מוקני הדור, ממאריכי ימים שבדור, כשאין בהם שלימות, מזה יונק מצה הנחש הנ"ל. כי זקן זה **קנה חכמה** (קידושין לב: [ג]), וצריך האדם כל זמן שמזוקן, כל מה שנתוסף ובה לו יום מימי חייו, להוסיף בכל יום ויום שבא אח"כ תוספות אור קדושה ודעת. וכשרז"ל (קנים פ"ג) זקני ת"ח כל זמן שמזוקנין דעתן מתישבת עליהן, כי צריכין בכל יום ויום שבא אח"כ להוסיף בו קדושה ודעת. כמ"ש (בראשית א) **ויקרא אלקים לאור יום**, שכל יום צריך שיאיר ביותר כנ"ל. אבל כשהזקנים, המאריכי ימים שבדור, פוגמים

את ימיהם, ואין מוסיפין אור קדושה ודעת בכל יום ויום, מזה יונק מצח הנחש חכמת הטבע הנ"ל. (וכי מנפילת הימים של הזקנים אשר אין דעתם מתישבת כנ"ל, מפגם הדעת הזה של אלו הזקנים, יונק מצח הנחש שהוא חכמת הטבע) ומתגבר ח"ו דעת חכמת הטבע שכופרים ברצון, ע"י נפילת הדעת והימים שנפלים^א מהזקנים^ב המאריכי ימים שאינם כראוי כנ"ל.

וזהו בחי' (איוב יד) **קצר ימים שבע רוגז**, היינו ב' הבחי' הנ"ל. **קצר ימים**, זה בחי' הזקנים שאינם כראוי, שאין מוסיפין קדושה ודעת בכל יום, שזהו עיקר הזקנה והאריכות ימים כנ"ל. וכשהזקנים פוגמים את ימיהם ואין מאריכין את ימיהם בקדושה ודעת כנ"ל, זה בחי' **קצר ימים**. ומזה יונק מצח הנחש שהוא היפך מצח הרצון. וזהו **שבע רוגז**, היפך הרצון כנ"ל. אבל כשהזקנים כראוי בחי' זקן זה **קנה חכמה וכו' כנ"ל**, עי"ז מתגבר התגלות הרצון בכחי' (ישעיה ט) **זקן ונשוא פנים**.

שע"י זקן שבקדושה מתגבר הרצון, שהוא בחי' **נשוא פנים**. כי נשיאת פנים "בחי' רצון, כמו שאמר אלישע ליהורם (מלכים ב ג) **לולי פני יהושפט אני נושא אם אביט אליך ואם אראך**, שאלישע לא היה לו שום רצון ליהורם, רק ע"י נשיאת פנים של יהושפט, עי"ז נתרצה אליו. נמצא שנשיאות פנים הוא בחי' רצון, וזה בחי' **זקן ונשוא פנים כנ"ל** :

ט וצדקה מועיל לזה, שע"י הצדקה מתקנין ומעלין פגם נפילת הימים והדעת של הזקנים מאריכי ימים שאינם כראוי, שמוזה יניקת מצח הנחש כנ"ל. בבחי' (קהלת יא) **שלח לחמך על פני המים כי פני המים כי ברוב הימים תמצאנו**, שכל הצדקה מוציאין ברוב הימים, דהיינו במאריכי ימים. כי ע"י הצדקה מעלין ומתקנין הפגם שלהם כנ"ל. וזהו **שלח לחמך על פני המים**, היינו שתתן צדקה, והכתוב מכמיהך שההפסד שאתה מפסיד ממונך שפורת לצדקה, תרויח ותמצאנו ברוב הימים במאריכי ימים כנ"ל. כי ע"י הצדקה מעלין פגם נפילת הדעת של המאריכי ימים, שמוזה הוא יניקת מצח הנחש כנ"ל. ומוציאין כל היניקה והחיות של מצח הנחש חכמת הטבע, ומתגבר בחי' מצה הרצון. כי עיקר עבודת הצדקה היא בבחי' **ואת העורבים צייתי וכו' כנ"ל**. דהיינו מה שצריכים בהתחלה לשבר האכזריות להפכו^א לרחמנות. ומזה בעצמו מתגבר בחי' הרצון, כי מיניה וביה אבא ליזיל ביה נרגא (סנהדרין לטא: [ד]). מאחר שמתגבר ומהפך אכזריות שבטבעו לרחמנות, עי"ז נתהפך הרוגז לרצון: ואזי כשנכנע מצח הנחש ונתגלה בחי' מצה הרצון, אזי נכנעים ונופלים קול החיות רעות ונשמע קול הקריאה של יו"ט שהוא התגלות הרצון כנ"ל. ואזי כשנתגלה הרצון נעשה יראה כנ"ל [ה]. ועי"י היראה יכולין לקבל החסד כנ"ל. וכששופע החסד אזי אין צריכין לעשות שום עסק ומלאכה כנ"ל, כי אזי נתקיים **ועמדו זרים ורעו צאנכם וכו' ואתם כהני ה' תקראו וכו' כנ"ל**. וכל זה נעשה ע"י הצדקה כנ"ל, נמצא שתועלת הצדקה גדול מאוד :

תורה אור
התילים עד (ד) שאגו צורריך בקרב מועדיך שמו אותותם:
שמות כח תצוה (לח) וקנה על מצח אתך וקרא אותך את עין הקדושים אשר לקדשו בני ישראל לכל מנת קדושים וקנה על מצחו תמיד לרצון קהם לפני יתו:
שמואל א- יז (ו) ומצחת נחשת על רגליו וכידון נחשת בין פתפיו:
בראשית ויצא (ל) כי מעט אשר היה לך לפני ויפרץ לרב ויברך יקוק אתך לדגלו וצחה קמי אעשה גם אנכי לביתי:
מטלי ד (ח) קנה תקנה קנה בינה אל תשקח ואל תס מאקרי פי:
בראשית א (ח) ויקרא אלהים לאור יום ולחשך קרא לילה ויהי ערב ויהי בקר יום אחד:
איוב יד (א) אדם ילוד אשה קצר ימים ושבע רוגז: יסעיה ט (יד) זקן ונשוא פנים הוא הראש ונביא מורה שקר הוא הנבב:
מלכים ב- ג (ד) ויאמר אלישע חי יקוק צבאות אשר עמדתי לפניך כי לולי פני יהושפט מלך יהודה אני נשא אם אביט אליך ואם אראך:
קהלת יא (א) שלח לחמך על פני המים כי ברוב הימים תמצאנו:
מלכים א- יז (ד) וקנה מתחלת תשקה ואת העורבים צייתי לכלכלך שם:
ישעיה סא (ה) וצמדו זרים ורעו צאנכם ויבני גבר אפריכם ומקריכם:
מדיים וכו' אולי כוונת רבינו לפסוק (משלי ד' ה') קנה חכמה קנה בינה ולא לדרשה זה קנה:
גם בדפודר ותולדו- פנים בחי' רצון, בתולדו- פנים הוא בחי' רצון, ומתוצו- פנים (הוא) בחי' רצון.
מתוצו- להופכו
יבא- יער. נרגא- גרון. פי' מעצמו של יער יכנס בתוך הגרון להיות בית יד, ויקצצו בו את היער (רש"י) את ה'
א- עד כאן ליכר מלכותו ית' אלטו ופאן משהו לזה לטונו אליו ועיין לק"ה עכב הל' ג' אות יד שניסח אלמ ועי"ש אות ג'
ואות ה' (הובא בשו"ת ח"א עז ואת ה') מנוגל מענת הלען שבמקושה שעיבד רבינו סמוך לאמירת תורה זו. ועיין פל"ח אות יב
ג. שוקק ענין זה לכל ההתחלות קשות שאמר רבינו לעיל שכיון שההתחלה פועל קשה ליד להתגבר בלמות חוקים בהתחלה. גם עיין שיחות הר"ן אות נח ולק"ה ברכת המזון ד' כ' (הובא בשו"ת ח"א אות יט)
עיי' פי' אברבנאל עה"פ ורד"ק זכריה יד ד' ושפת' כהן דברים יא ב'.
מתוצו- כאילו
צ' צ"ע אין לנקד קנה אם כוונת רבינו לפסוק ק' בשוא או לדרשה ק' בקמץ ועיין לקמן שוקק שם וכו' כנ"ל קצת משמע שהכוונה לפסוק.
אין זו גרסתנו שם אבל ע"ש פרש"י אין זקן אלא זה שקנה חכמה ולשון נוטריקון דבר הכתוב. ומדנקט רש"י שקנה משמע שאין כוונתו לפסוק במשלי ד' קנה חכמה. (אכל רבינו נראה שמחזין לקוח דקדושה לכן נקט קנה כהוא ולא קנה בעבר כמבואר בלק"ה פניון ס' ד' (ד'
הוספה זו בסוגרים נמצאת כבר בדפ"ר
בתולדו ומתולדו- חזקנים
בתולדו ומתולדו- שנופלים
בתולדו- החזקנים

תורה אור
 בראשית לג (ו) ויאמר יעקב אל נא אם נא מצאתי חן בעיניך וְלָקַחְתָּ מִנְּחֵי מִדְּבַר כִּי עַל כֵּן רָאִיתִי בְּרוּל כְּרֹאֵת פְּנֵי אֱלֹהִים וְתִרְצַנִּי: שְׂעִיָּהוּ ס (ז) מִתַּת הַנְּהַשֵּׁת אֲבִיא וְקָב וְתַתַּת הַכְּרָוֶל אֲבִיא כִסֵּף וְתַתַּת הַעֲצִים נְהַשֵּׁת וְתַתַּת הָאֲבָנִים כְּרָוֶל וְשִׁמְטִי פְּקַדְתֶּךָ שְׁלוֹם וְנִגְשִׁיךְ צִדְקָה: מְלֹאכִי ג (ג) וְשָׁב מִצִּרְיָה וּמִשְׁתַּר פֶּסֶף וְשִׁתַּר אֶת בְּנֵי לְוִי וְשָׁקַף אֶתְּם כְּתֹב וּכְכַסֵּף וְהָיוּ לְיָהוָה מְגִישֵׁי מִנְחָה: בְּצִדְקָה:
 דברים טו (טו) שְׁלוֹשׁ פְּעֻמִּים בְּשָׁנָה יִרְאֶה כָּל וְכוּרְךָ אֶת פְּנֵי יְהוָה אֱלֹהֶיךָ בְּקִוּוֹם אִשְׁרֵי יִבְרָךְ בְּתֵב הַנְּהַשֵּׁת וּבְתֵב הַשְּׂבָעוֹת וּבְתֵב הַסְּכֹת וְלֹא יִרְאֶה אֶת פְּנֵי יְהוָה רִיקָם: שְׂמֹאל-א יז (ו) וּמִצִּדְקַת נְהַשֵּׁת עַל רִגְלָיו וְכִידוֹן נְהַשֵּׁת בֵּין כַּתְּפָיו: שְׂמֹאל-א יז (כ) וְיֹאמֶר יְהוָה אֶל הָאֲנָשִׁים הַעֲמִידִים עִמָּךְ לֵאמֹר מַה יַּעֲשֶׂה לְאִישׁ אִשְׁרֵי יָבֹא אֶת הַפְּלִשְׁתִּי הַלֵּוֹ וְהִסְרִי חֲרָפָה מֵעַל יִשְׂרָאֵל כִּי מִן הַפְּלִשְׁתִּי הִעֲרָל הָיָה כִּי תָרַף מִעֲרֹכֹת אֱלֹהִים חַיִּים: שְׂמֹאל-א יז (יח) וְנָעַן אֶת־מַעֲרָבִים וְיֹאמֶר הֵנּוּ רִאשֵׁי בְּנֵי לְוִי בֵּית הַלְּחֵמִי יִדַּע בְּנֵי וְגִבּוֹר חֵיל וְאִישׁ מִלְחָמָה וְגִבּוֹן דָּבָר וְאִישׁ יִשְׁקֹף וְיִקְוֹן עִמָּךְ: שְׂמֹאל-א יז (לח) וְיֹאמֶר יְהוָה אֶל שְׂאֹל רֵעֶה הֵיךְ עֲבָדְךָ לֵאבִיו בְּצֹאֵן וְכֹא אֲרִירִי וְאֶת הַדָּבָר וְנָשָׂא שֵׁם מִהֲעַדְרִי: (לח) וְצִדְקָתִי אֲחִירִי וְהַחֲמִיתִי וְהַצִּלְתִּי מִפְּנֵי וְנָקַם עָלַי וְהִתְקַמְתִּי בְּקִוְנִי וְהַחֲמִיתִי וְהִמְתִּיתִי: (לח) גַּם אֶת הָאֲרִי גַם הַדָּבָר הֵיךְ עֲבָדְךָ וְהֵיךְ הַפְּלִשְׁתִּי הִעֲרָל מִהֵן כֹּאחֲזֵי מִמֶּנּוּ כִּי תָרַף מִעֲרֹכֹת אֱלֹהִים חַיִּים: שְׂמֹאל א יז (מט) וְשִׁלְחָה יְהוָה אֶת יָדוֹ אֶל הַפְּלִי וְיִקַּח מִשָּׁם אֲבָן וְיִקְלַע וַיָּךְ אֶת הַפְּלִשְׁתִּי אֶל מִצְוֹן וְהַטְּבַע הָאֲבָן בְּמִצְוֹן וּפָלַע עַל פְּנֵי אֲרִצְיָה: מְשָׁלִי יא (א) מֵאֲזֵנֵי מִרְקָה תּוֹרַעְבֵת יְהוָה וְאָבָן שִׁלְחָה רְצוֹנוֹ: שְׂמֹאל א יז (יח) וְאֶת עֲשֵׂרֵת הַרְיָצִי חֲרָבִים אֱלֹהֵה תְּבִיא לְשֵׁר הָאֲלֶף וְאֶת אֲמִירֵי הַפִּקֵּד לְשִׁלּוֹם וְאֶת עֲרֻבְתֵם תִּקְוִי: מְלִכִּים-א יז (ד) וְנָתַתְּ מִתְּשֻׁלַּת תְּשֻׁלָּה וְאֶת הַעֲרֹכִים צִוִּיתִי לְכַלְכֶּלְךָ שָׁם: דברים וזאת הברכה לג (כא) וְיָרָא רֵאשִׁית לֹו כִּי שָׁם חִלְקַת מַחֲקֵךָ סָפוֹן וְתַתַּת רֵאשִׁי עִם צִדְקָתְךָ יִקַּח עִשָׂה וּמִשְׁפָּטָיו עִם יִשְׂרָאֵל: ס מְשָׁלִי יז (ד) אֲמֹר לְקַבְּלָה אֲחֵתִי אֶת וְטָדַע לְבָבֶיךָ לְתַקְרָא:

ו: ליקומי

י וע"כ כשרצה יעקב לעשות רצון בעשו, אמר (בראשית לג) **ולקחת מנחתי מידי כי על כן ראיתי פניך כראות פני אלקים ותרצני**, כי גם מה שנתונן לעכו"ם הוא ג"כ בחי' צדקה, כשרו"ל (ב"ב ט) **והנושך צדקה** [א]. וע"י צדקה נעשה רצון כנ"ל. וזהו שאמר לו **ולקחת מנחתי מידי** היינו צדקה, בחי' (מלאכי ג) **מגוישי מנחה בצדקה. כי על כן ראיתי פניך כראות פני אלקים**, היינו כמו ראות פני אלקים, שהוא בחי' (דברים יו) **שלוש פעמים בשנה יראה כל זכורך את פני ה'**, דהיינו ימים טובים, שעל ידם נתגלה הרצון. (ויעקר התגלות הרצון ע"י ימים טובים הוא ע"י הצדקה כנ"ל). כמו כן יהי' נעשה אצלו רצון ע"י הצדקה וזהו **ותרצני** כנ"ל. (כי מאחר שהמנחה והצדקה שנתן לעשו היא בחי' צדקה ממש, בחי' **והנושך צדקה**. נמצא שע"י נתגלה הרצון העליון שהוא נתגלה ע"י צדקה כנ"ל. ומשם משתלשלה הרצון למטה, ונעשה רצון גם בעשו):

יא וזה בחי' מלחמת דוד וגלית (שמואל א יז), כי גלית הי' רוצה להראות בהכמתו שהכל עפ"י הטבע, כי הי' יונק ממצח הנחש בבחי' **ומצחת נחשת על רגליו**, שתלה כל הסיבות בחיוב הטבע שהוא בחי' מצח הנחש כנ"ל. וע"כ חרף מערכות **אלקים חיים** [ב], כי היה רוצה להראות שהכל ע"י מערכת השמים, כפי חיוב הטבע ה"ו.

וידוד היה איש חיל [ג] ועמד כנגדו, ואמר שכבר היה לו מעשה כזו, **ובא הארי והדוב** [ד] דהיינו חיות רעות הנ"ל, הדורסים וטורפים, שהם חכמי הטבע כנ"ל. **ונשא זה** [ה] **מהעדר**, היינו מהעדר הגמור, שנשא וסילק זאת מהעדר הגמור, דהיינו שכפר בזה שהשי' ברא הכל ברצונו אחר העדר הגמור, רק שהכל עפ"י חיוב הטבע ה"ו. **ויצאתי אחריו והכתיו**, היינו שהייתי מתגבר עליו והכנעתי והשפלתו אותו. **ויקם עלי**, היינו שאח"כ התגבר עוד כנגדי, **והחזקתי בזקניו**, היינו שהכנתי שכל כחו ויניקתו ע"י מצח הנחש שיונק מזקני הדור שאינם כראוי כנ"ל. וע"כ החזקתי בזקניו, **והחזקתי ונתפסתי שם** בשורש יניקתו בזקני הדור. **והכתיו י"והמתיו**, שהכנעתי והשפלתו את חכמי הטבע היות רעות, ע"י שהחזקתי בזקניו בשורש יניקתם כנ"ל. וע"כ **והי' הפלשתי כאחד מהם**, כי הוא ג"כ בחי' זו ממש, שכל כחו ממצח הנחש בחי' **ומצחת נחשת וכו'** כנ"ל. וע"כ גם הוא כמותם ואוכל להכניעו ולהפילו. וזה שכתוב (שם) **ותטבע האבן במצחו**, היינו במצח הנחש שהכניעו ע"י בחי' **אבן שלימה רצונו** (משלי יא) בחי' רצון כנ"ל: **וזה** בחי' שהזוהר ישי את דוד בלכתו לשם, **ואת ערובתם תקח** [ז]. זה בחי' עורב בחי' צדקה כי עיקר עבודת הצדקה בבחי' עורב, בחי' **ואת העורבים צייתי וכו'** כנ"ל. כי ע"י הצדקה הוא מוציא החיות של מצח הנחש שיונק מזקני הדור כנ"ל [ח].

יודע שאפילו כשמכניעין וסותרין דעות חכמי הטבע

ואת העורבים צייתי לכלכלך ד מוהר"ן תנינא

ומשפילין אותם, אעפ"כ, אם אין התגלות הרצון חזק ותקוף, דהיינו שעדיין יש ספק ברצון, שאינו מבורר בכירור חזק שמתנהג רק ע"פ הרצון. אעפ"י שהכמת הטבע נכנעת, אעפ"כ מאחר שהרצון אינו חזק, עדיין יש יכולת ח"ו למצח הנחש חכמת הטבע, שיחזור ויתעורר ויתגבר כבתחילה. וגם על זה צריכין כח הצדקה, כי הצדקה מועילת תמיד ועומדת תמיד כנגד מצח הנחש כנ"ל:

טו

טו"ז פ (כ"ב ע"ד): **רב יהודה הינדואה מישתעי זימנא חדא הוה אזלינא בספינתא והזינא ההוא אבן טבא דהדר לי' תנינא ונחית בר אמוראי לאתוי' אתא תנינא קא בעי בלע לספינת' אתא ציפרא פושקנצ'**

והזינא ההוא אבן טבא, לתוך הים והדרא לי' תנינא. ה"ג אתא ההוא תנינא רגש וקא בעי למיבלע לספינתא את' פושקנצ' עורב נקבה וקטני, לרישא דתנינא: איתהפיכו מיא והוו דמא, מרוב דם שהיה גדול הרבה. הדר קא בעי למבוכי לספינתא אתא ההוא' פושקנצא וקטלי' ואול בר אמוראי ושקלה לההוא אבן טבא ותלינהו להנהו ציפרי לנמות אם יהיו? ופרחו להו בהדי ההוא אבן.

פסקי' לרישי' אתהפיכו' מיא והוו דמא. אתא תנינא חברי' שקלי' ותליא לה ואחיהיה. הדר אתי קא בעי בלעה לספינתא הדר אתי ציפרא (פושקנצא) פסקה לרישי' שקלי' לההוא אבן טבא שדייה לספינת' הוה ציפרא מליחי בהדן אותבינהו עלייהו שקלוהו ופרחו להו בהדיה [א].

זימנא חדא אזלינא בספינתא, זה בחי' שורש הרצון, ששם קבורת משה שנסתלק בשורש הרצון כנ"ל [ב]. וזה בחי' **ספינתא**, בחי' (דברים לג) **כי שם חלקת מחוקק ספון** [כא]. והזינא ההוא אבן טבא דהדר לי' תנינא, היינו בחי' **אבן שלימה רצונו**, בחי' הרצון הנ"ל. דהדר לי' **תנינא**, זה מצח הנחש שמשכב ומתגבר על הרצון כנ"ל. ונחית בר אמוראי לאיתוי'י, היינו בחי' ההכם שבקדושה, בחי' (משלי ז) **אמור להכמה אחותי את**. שההכם שבקדושה רצה להתגבר ולהעלות הרצון לקשרו לשורש הרצון כנ"ל. אתא תנינא קא בעי בלע לספינתא, היינו שבא בחי' מצח הנחש שורש חכמת הטבע, ורצה לבלוע הספינה, בחי' שורש הרצון, בחי' **כי שם חלקת מחוקק ספון**. כי מצח הנחש רצה להתגבר, גם בשורש הרצון להטיל פגם וכפירה שם ח"ו כנ"ל **אתא פושקנצא** היינו עורב, פסקי' לרישי'. פי' שבא בחי' עורב, דהיינו צדקה כנ"ל, כי עיקר עבודת הצדקה בבחי' עורב,

הראשון ולקח את האבן טוב ותלה על התנין המת והחיה אותו ושוב רצה התנין לבלוע את הספינה, וחזר העורב נקבה וחתך את ראשו. לקח האיש את האבן טוב וזרק לספינה היו עמנו בספינה צפרים מלוחות גניח האיש את האבן טוב עליהם (וחזו) לקחו הצפרים את האבן טוב ופרחו עמו.
 2 את ז'
 3 ע"ש פרשי' ותרגום יונתן שהוא מקום קבורת משה.
 4 גם בדפדפ"ר ותורלד-לאיתוי'י, מתורלד-לאיתוי'י
 5 בדפדפ"ר פושקנצא, בתקפא-ו' מחוק נשאר נקודה ונראה פישקנצא, בתורלד-פישקנצא, ומתורלד-פושקנצא

1 גם בתורלד-והכתיו, מתורלד-והכיתיו
 2 מתורלד-המיתיו
 3 שמואל-א יז יח
 4 ומלא שעקר הנלחן על לוד לת גלית היה ע"י הצדקה עשקה עם אחיו סכילא ללס לוכל בכתי עורב דהיינו אע"פ שגמלו אותו.
 5 בתורלד-הוסיף כאן אות יב
 6 הערות בפריש"ו 1- גם בדפדפ"ר תורלד-היא, ומתורלד-הוא 2- בתשכ"ט - אם יחיו וחיו: ופרחו (בגרסת רשב"ם בגמרא שם)
 7 בתורלד-הוסיף כאן אות ג'
 8 מתורלד-איתהפיכו
 9 הסוגריים אלה נמצא כבר בדפדפ"ר
 10 רב יהודה ממקום הינדואה סיפר פעם אחת הלכתי בספינה וראיתי האבן טוב שסביב לה נתון (נחש) וירד איש לתוך המים להביא את האבן, ורצה התנין לבלוע את הספינה ובא עורב נקבה וחתך את ראש התנין וטמנו הרב על התנין נחפכו כל המים לדם, בא נתן חיברו של

א שיעיתו ס יז
 ב בתקפא- לא ברור ונראה ראי, בדפדפ"ר ותורלד ומתורלד-ראות,
 ג הוספה זו נמצאת כבר בדפדפ"ר
 ד הוספה זו נמצאת כבר בדפדפ"ר
 ה גם בדפדפ"ר ותורלד - משתלשל, ומתורלד - נשתלשל
 ו * שם [פסוק כו], וע"י סוטה מכ: ופלי' את יז
 ז * שמואל-א יז טו יח [שם כתוב גבור חיל ואיש מלחמה]
 ח שמואל-א יז יז
 ט בגרסת הג"ן שלנו קרי וכתוב "שה", ובדפוס וינציא משנת רפ"א ורפ"ד הגרסא "וה". ועיין מלכ"ם שהכתוב "וה" וקרי "שה". (והמדרש שהביא שם נמצא בהרבה ספרים בשם הגר"א). אבל המנחת שי שם הוכיח מכתבי יד ומפרשים קדומים גרסת הכתיב "וה" היא טעות. ונראה שדעת רבינו כנרסת המלכ"ם הנ"ל. ועיין פלי"ח ובאביי הנחל ביאור הרמז שבקרי וכתוב כאן.

ליקוטי

בחי' ואת העורבים צויתי וכו', להפוך אכזריות לרחמנות. ועי' מתגברים על מצח הנחש חכמת הטבע כנ"ל, כי מני' ובי' אבא ליוזל בי' נרגא כנ"ל [א]. וזהו שאתא פושקנצא דהיינו עורב, בחי' צדקה. ופסקי' לרישי', שחתך ראש הנחש, בחינות מצח הנחש שהכניעו והרגו על ידי הצדקה כנ"ל. **אתהפיכו מויא והונו דמוא**, היינו שעיי' שהכניע מצח הנחש שורש חכמת הטבע, עי' נכנעו ונפלו קול שאגת החיות רעות הדורסים וטורפים רבים מבני עמינו כנ"ל [ב]. ואזי נשמע קול הקריאה של יו"ט שהוא התגלות הרצון, ואזי ישמח צדיק כי **הזה נקם וכו' כנ"ל** [ג]. וזהו **אתהפיכו מויא**, היינו שאגת החיות רעות, בחי' (איוב ג) **יתבו כמים שאגותי**. **והונו דמוא**, זה בחי' ישמח צדיק כי **הזה נקם פעמיו ירחיץ בדם הרשע כנ"ל**. כי עי' הכנעת קול שאגת החיות רעות, עי' ישמח צדיק כי **הזה נקם וכו'**, כי נשמע קול הקריאה של יו"ט כנ"ל: **אתא תנינא חברי' ישקלי' ותליא לי' ואחוי'**, שבא בחי' מצח הנחש, ושקלי' לאבן טוב הנ"ל, שנמל את האבן טוב, בחי' **אבן שלימה רצונו**. **ותלי' לי'**, היינו שהמיל בו ספק, וזהו **ותליא לי'**, כמו דבר התולה בספק, שהמיל ספק ברצון, שהוא בחי' אבן טוב הנ"ל. ועי' **ואחוי'**, שהור וחי' חכמת הטבע מצח הנחש, כי חכמת הטבע חזרה ונתגברה עי' שהי' ספק ברצון כנ"ל. וזהו הדר אתי קא בעי בלעה **לספינת**, שהור וכו' התנין מצח הנחש לבלוע הספינה, בחי' שורש הרצון ח"ו כנ"ל. הדר אתי **ציפרא פושקנצא פסקי' לרישי'**, היינו שהור וכו' העורב בחי' צדקה כנ"ל, ופסקי' לרישי', שהרג את מצח הנחש והכניעו, כי תמיד מכניעין את מצח הנחש עי' הצדקה כנ"ל. **ושקלי' להווא אבן טבא יושדי' לספינתא**, כי אחר שהכניע את מצח הנחש חכמת הטבע לגמרי, אזי נמל את האבן טוב בחי' הרצון בחי' **אבן שלימה רצונו** [ד], **ושדי' לספינתא**, שהשליכו לשורש הרצון, ששם מקשרין כל הרצונות כנ"ל :

הזה ציפרי מליחי בהדן, אותבינהו עלייהו שקלוהו ופרחו לחו, פי' שהי' עמנו ציפרי מליחי, היינו נפשות ישראל מבני עמינו שטעו אחריהם, אחרי חכמי הטבע, שהם בחי' חיות רעות שדורסים וטורפים רבים מבני עמינו כנ"ל. וזהו **ציפרי מליחי**, כי הם **בציפירים האחוזות בפה** [ה]. וזהו מליחי, לשון ממולה, היינו מבולבל [ו]. כי גם הם נתבלבלו עי' חיות רעות הנ"ל, ומעו ג"כ אחריהם. ועכשיו פרחו להו ויצאו לשלום, עי' האבן טוב הנ"ל, עי' בחי' הרצון שנתגלה עתה כנ"ל. ואזי כשנתגלה הרצון, אזי נעשה יראה, ועי' יראה מקבלין החסד כנ"ל. וזה ג"כ בחי' פרחו, בחי' **והנה פרח מטה אהרן לבית לוי** [ז], היינו בחי' השפעת החסד עי' היראה שנעשה עי' התגלות הרצון כנ"ל :

ואת העורבים צויתי לכלכלך ד

יב וזה בחי' רפואות [ח], כי הוא רפואה לכל המכות. כי כל בחי' אלו הם בחי' רפואות. **צדקה** היא רפואה, בבחי' (מלאכי ג) **צדקה מרפא בכנפיה**. **זקן** זה קנה חכמה (קידושין לב) הוא בחי' רפואה בבחי' (משלי יב) **לשון חכמים מרפא**. **רצון** הוא בחי' רפואה כ"ש (ישעי' סא) **ה' שלחני לחבוש לנשברי לב לקרוא שנת רצון**. **מלאכת מועשה בראשית** הוא רפואה כ"ש (דברי הימים ב כד) **ותעל ארוכה למלאכה ביום**. כי רפואות המכה היא עי' כמה בחינות. שבתחילה צריכין שיפתח פי המכה, אח"כ צריך כח המושך, שימשך"י ויוציא הליחה והדמים המקולקלים מתוך המכה. אח"כ צריכין להדיח כל הדמים, שלא יהי' בהם שום קילקול ועכירת¹, כדי שיוכלו הדמים לילך ולסבב כל סדר סיבובם כסדר בלי שום עיכוב. כי כשהדמים הולכים ומסבבים בגוף כדרכם, כשבאים למקום שיש בו קילקול, דהיינו במקום המכה נתעכבים שם, ושם נתעכב ונמשך כל עכירת² וקילקול שיש בהדמים, כי כן הדרך שבמקום המקולקל, שם נתעכב כל מין עכירת³ וקילקול שיש בהדמים, ואזי נתעכבים שם הדמים, ואין יכולים לסבב סיבובם כסדר הילוכם ומרוצתם. כי יש להדמים סדר ההילוך שהולכים ומסבבים הגוף כך וכך פעמים בשעה וכיוצא [ט]. וכשיש בהם עכירת⁴ נתעכבים במקום המקולקל כנ"ל, ואינם יכולים לסבב כסדר, ע"כ צריכין להדיחם ולכבסם: אח"כ צריכים לסגור פי המכה. וכל אלו בחי' רפואות נעשים עי' בחי' הנ"ל. **כי צדקה היא בחי' פתיחת פי המכה**, בבחי' **פתוח תפתח** [י]. **החכמה היא בחי' כח המושך**, בבחי' (איוב כח)⁵ **ומשך חכמה מפנינים**, מלפני ולפנים⁶ (וכשדרז"ל על פסוק [כ] **יקרה היא מפנינים** ירושלמי שבת פ' המצניע [כ] מלפני ולפנים ע"ש), שבחי' חכמה מושכת ומוציאה הקילקול מלפני ולפנים מכל מוקומות הפנימיים: **רגל** שהוא התגלות הרצון, עי' נעשה בחי' הדהת וכיבום הדמים, כדי שיוכלו הדמים לסבב סיבובם כסדר. וזה בחי' רגל, בחי' (מלכים א א)⁷ **עין רוגל עין כובם כמו שפירשי' שם** [כ]. היינו שעיי' רגל ויו"ט שהוא התגלות הרצון, עי' נעשה בחי' הדהת וכיבום הדמים כנ"ל, ואזי יכולים הדמים לסבב כסדר. ובשביל זה נקרא הרגל חג, לשון סיבוב. כמי'ש (ישעי' מ') **היושב על חוג הארץ על סיבוב הארץ**. כי עי' הדהת וכיבום הדמים עי' הם מסבבים כסדר כנ"ל: **מועשה בראשית**, דהיינו בחי' **עולם חסד יבנה** [כ], כי עי' בחי' אלו הנ"ל זוכין להשפעת החסד, שיתקיים העולם כחסדו בחי' **ואתם כהני ה' תקראו כנ"ל** [כ]. ועי' בחי' זו בחי' כהן חסד, עי' נסגר פי המכה, בבחי' (ויקרא יג) **והסגור הכהן את הנגע**, שעיי' בחי' חסד בחי' כהן נסגר המכה לגמרי ונתרפא בשלימות :

וז"פ וביום הבכורים⁸, זה בחי' התחלה, בחי' צרה

תורה אור
התלים נח (יא) ישמח צדיק
כי הנה נקם פקעיו ירחיץ
בדם הרשע:
איוב ג (כד) כי לפני לחמי
אנקתי תבא ויתכו כפים
שאגתי:
משלי יא (א) מאוני מרמה
תועבת יתה ואבן שלמה
רצונו:
קהלת ט (יב) כי גם לא ידע
האדם את עתו פקעיו
שנאחזים במקודה רעה
ובכפפים האחוזות בפה קהם
ויקשים בני האדם לעת רעה
משתפול עליהם מתאם:
במדבר קרח יז (כג) ויהי
מפקחת ויבא משה אל אהל
העדות והנה פרת משה אהרן
לבית לוי ויצא פרח ויצא
צין וינגמל שקדים:
מלאכי ג (כ) ויהיה לכם
ידי' שמי שמש צדקה ומרפא
בכנפיה ויצאתם ופשתם
כעגלי מרבק:
ישעיה סא (א) ויהי אדני
יודו עלי וזן משח יודו אתי
לבשר עגרים שלטני לחבשי
לנשברי לב לקרא לשבויים
יודו ולאסורים פקח קותי:
(ב) לקרא שנת רצון לייוד
ויזן נקם לאלהינו לנחם כל
אבלים:
דברי הימים-ב כד (יג)
ויצשו עשי המלאכה ותעל
ארוכה לקלאכה ביום
ויצמידו את בית האלהים על
מתכונתו ויאצוהו:
דברים טו (יא) כי לא יתהל
אביון מקרב הארץ על פן
אנכי מקוץ לאמר פתח
תפתח את ידך לאחיו לענין
ולאבינו בארצו:
איוב כח (יח) ראמות וגביש
לא יכרו ומשך חכמה
מפנינים:
משלי ג (טו) יקרה היא
מפנינים מפנינים וכל חפצין
לא ישוו בה:
מלכים-א א (ט) ויבנהו
אדניהו צאן ופקד ומריא עם
אבן החולת אשר אצל עין
רגל ויקרא את כל אחיו בני
המלך ויקלל אנשי יהודה
עבדי המלך:
ישעיה מ (כב) הישב על חוג
הארץ וישקיה פתגמים הנוטה
דק שמים ויפתחם פאולה
לשבת:
התלים פט ג (ג) פי אפרתי
עולם חסד יבנה שמים תבון
אמונתך בהם:
ישעיה סא (ו) ואתם פהני
יודו תקראו משרתי אלהינו
יאמר לכם חיל גוים תאכלו
ובכבודם תתיצרו:
ויקרא תוריע יג (ד) ואם
בחרת לבנה הוא בעור פשרו
וצמק אין מראה מן העור
ושערה לא הפך לכן והסגיר
הכהן את הנגע בשעת ימים:
במדבר פנחס כח (כו) וביום
הבכורים בהקריבכם מנחה
תדשה לייוד בשבעתיכם
מקרא קנש יתה לכם כל
מלאכת עבדה לא תעשו:

¹ וביהושע טו ז, יח טו ושמואל-ב ז יז.
² וזה לשונו - תירגם יונתן עין קצרא הוא כובס שמתקן בגדי צמר ברגליו על ידי בעיטה:
³ התלים פט כנ"ל אות ג.
⁴ ישעיהו סא כנ"ל אות ג.
⁵ מתרצו- ומלפנים
⁶ סוגרים אלה נוספו בתקפא ולא נמצאים בדפדף. ובתורלו תיקן - (וכשדרז"ל ירושלמי שבת פ' המצניע) על פסוק יקרה היא מפנינים מלפני ולפנים ע"ש)
⁷ משלי ג' טו
⁸ צ"ל פרק הבונה ע"ש פרק יב הלכה ג [גם שם טף מסכת הוריות. וכן בבבלי סוטה ד: הוריות יג. ובתוספתא הוריות פ"ב ז. ובמדריש במדבר רבה ו א. ותנחומא בראשית א.]

¹ גם בדפדף ותורלד- עכירת, מתורלו- עכירות
² גם בדפדף ותורלד- מין עכירת, בתורלו- מין עכירות, ומתורצו- מיני עכירות
³ ספר הברית ח"א מאמר יז פ"ב (ד"ה ודע כי הלב) - וזהו הסבוב ישלים הקפתו כ"ח או שלשים פעמים בכל שעה והכל לפי המזון ולפי רב השנים.
⁴ גם בדפדף ותורלד- עכירת, ומתורלו- עכירות
⁵ דברים טו פסוק ח' ופסוק יא כנ"ל אות ב'
⁶ בתקפא (איוב כה) ובתוספתא תוקן
⁷ מתרצו - ומלפנים
⁸ סוגרים אלה נוספו בתקפא ולא נמצאים בדפדף. ובתורלו תיקן - (וכשדרז"ל ירושלמי שבת פ' המצניע) על פסוק יקרה היא מפנינים מלפני ולפנים ע"ש)
⁹ משלי ג' טו
¹⁰ צ"ל פרק הבונה ע"ש פרק יב הלכה ג [גם שם טף מסכת הוריות. וכן בבבלי סוטה ד: הוריות יג. ובתוספתא הוריות פ"ב ז. ובמדריש במדבר רבה ו א. ותנחומא בראשית א.]

¹¹ את ט'
¹² את ו'
¹³ את ו'
¹⁴ בתורלד- שאגתי
¹⁵ בתורלד- שקלי
¹⁶ בתורלד- ושדיי
¹⁷ משלי יא כנ"ל אות יא בעמוד הקודם
¹⁸ * קהלת ט'
¹⁹ * עיין פרש"י שמות ל' לה. [מעשה רוקח ממלה וכו' פרש"י כתרוממו מעורב. וכמו (יהוקאל כו כז) מליחך וחובליך, על שם שמהפכין את המים במשטות, כשמהגיגים את הספינה]
²⁰ במדבר יז כנ"ל סוף אות ד'
²¹ עיין חיי מוהר"ן סימן שצ, ופל"ח אות כג, ושי"ש ח"ו אות תא
²² גם בדפדף ותורלד- שימשן, מתורלו - שימשוך
²³ גם בדפדף ותורלד- ועכירת, מתורלו - ועכירות

מדבר פנתם כח (כו) וביזים הכורים בהקריבכם מנחה חשה לידוך בשבעתיכם מקרא קנש יתנה לכם כל מלאכת עבדה לא תעשו: מלאכי ג (ג) וישב מצרף ומסר ספר וטהר את בני לוי וזקק אתם פקח וקפץ והיו לידוך מגישי מנחה בצדקה: תהלים פט (ג) כי אפרתי עולם חסד יבנה שמים תבן אמונתך נהם: ישעיה סא (ה) ועמדו יריש וירעו צאנכם ובני נכרי אכריכם וכרמיכם: (ו) ואתם כהני ידוך מקראו משרתי אלהינו יאמר לכם חיל גוים תאכלו ובמקדם תתנירו:

תורה ה תהלים פא (ד) תקעו בתוף שופר בנסה ליום תגנו: דברים כי תבוא כח (נט) והפלא ידוך את מכתך ואת מכות ידוך מכות גדולת ונאמנות ותלים רעים ונאמנים: תהלים פה (יב) אמת מארץ תצנח וצדק משמים נשקה: שמות יז (יב) וידי משה כבדים וקחה אבן ושימו תחתיו וישב עליו והארץ וחורו ממכו בקדיו מנה אתה ומנה אחר ויהי ידיו אמונה עד בא השמש: תהלים לו (ג) בשח בידוך ועשה טוב שכן ארץ ורעה אמונה:

כמכירה. ואיזהו התחלה, בהקריבכם מנחה חדשה לח'. היינו התחלת הצדקה, כשמתחילין מחדש ליתן צדקה. וזה בחי' מנחה חדשה, בחי' צדקה חדשה, בחי' התחלת הצדקה. כי מנחה בחי' צדקה, כ"ש [י"א] מגישי מנחה בצדקה. וע"י הצדקה נתתקן בחי' זקן כנ"ל. וזהו בשבועותיכם, זה בחי' זקן, כי בסני נדמה להם כזקן, (יכשפרש"י בפ' אנכי [י"ז]) כי ע"י בחי' מנחה חדשה, שהוא בחי' התחלת הצדקה, נתתקן בחי' זקן, שהוא בחי' שבועות כנ"ל. ואזי נתבטל נימתו של מצח הנחש שיונק מזקני הדור שאינם כתקונו כנ"ל, ונשמע קול הקריאה של יו"ט שמגלה את הרצון כנ"ל. וזהו מקרא קודש יהי לכם, היינו קול הקריאה של יו"ט, שהוא התגלות הרצון, שזה בחי' מקרא קודש כנ"ל. שהוא נשמע עתה ע"י הצדקה שמכניע את מצח הנחש חכמת הטבע כנ"ל. ואזי ע"י התגלות הרצון, כל מלאכת עבודה לא תעשו. כי ע"י התגלות הרצון נעשה יראה, וע"י היראה נשפע חסד. ואזי אין צריכין לעשות שום מלאכה, כי נתקיים העולם בהסוד, בבחי' עולם חסד יבנה. ואזי ועמדו זרים ורעו צאנכם וכו' ואתם כהני ה' תקראו כנ"ל [י]. וזהו כל מלאכת עבודה לא תעשו, כי אין צריכין לעשות שום מלאכה ושום עסק, כי נתקיים העולם בהסוד בחי' ואתם כהני ה' תקראו כנ"ל :

יש חילוק בין החיות רעות ובין המצח הנחש. כי חכמי הטבע שהם בחי' חיות רעות, הם החכמים שאוחזים בחכמת הטבע להנאתם, כי יש להם הנאה מזה, כדי להחזיק דעת ושקר שלהם וכיוצא. אבל החכם שהוא בבחי' מצח הנחש, הוא רשע וכופר בלי שום הנאה, שאין לו שום הנאה מחכמתו, רק הוא (כמו רשע ירא [י]) שהוא רשע וכופר בלי שום הנאה כנ"ל [י]. כלל המאמר כולו אחד וכולו קשור זה בזה, שהצדקה היא קשה מאד בהתחלה, אבל התועלת של הצדקה גדול מאד, כי ע"י הצדקה אין צריכין לעשות שום מלאכה ועסק כי נתקיים העולם בהסוד. כי ע"י הצדקה מוציאין ניקת מצח הנחש שיונק מזקני הדור, ואזי נשמע קול הקריאה של יו"ט שמגלה את הרצון, ואזי נתגלה יראה. כי עיקר היראה ע"י התגלות הרצון. וע"י היראה נעשה כלי וצנור לקבל על ידו השפעת החסד. כי בלא הכלי והצנור א"א לקבל את החסד. רק ע"י היראה שהוא צנור וכלי ע"י מקבלין את החסד. ואזי מתקיים העולם בהסוד, ואז אין צריכין לעשות שום מלאכה, כי נתקיים ועמדו זרים ורעו צאנכם וכו' כנ"ל :

ה [י"א] (תהלים פא) תקעו בחודש שופר בכסא י ליום חגיגו, כי חק לישראל הוא משפט ילאלקי יעקב.

א העיקר הוא האמונה [י"א], וצריך כ"א לחפש א"ע ולחזק א"ע באמונה. כי יש סובלי הלאים שיש להם מכות מופלאות. והם סובלים החולאים רק בשביל נפילת האמונה,

בבחי' (דברים כח) והפלא ה' את מכותך מכות גדולות ונאמנות וחלאים רעים ונאמנים, ונאמנים דייקא, כי הם באים ע"י פגם אמונה, כי ע"י נפילת האמונה באים מכות מופלאות, שאין מועיל להם לא רפואות, ולא תפלה, ולא זכות אבות. כי כל הרפואות הם ע"י עשבים, והם גדילים רק ע"י אמונה, כשארז"ל (תענית ח) אין הגשמים יורדין אלא בזכות אמונה, שנאמר [י"ב] אמת מארץ תצמח וצדק משמים נשקה, שכשיש אמונה אז יורדין גשמים וצומחים עשבים, ואזי יש רפואות. אבל ע"י נפילת האמונה אין גשמים, ואזי אין רפואה. גם עיקר כח הרפואה שיש בכל עשב ועשב, הוא ע"פ הסדר שיש להזרעים לפי המקום ולפי הזמן. כי יש עשב שעיקר כחו לרפואות הוא רק כשקוצרין אותו עד שלא הביא שלישי, ואח"כ אין כח לאותו עשב לרפואות. וכן יש עשב שכוהו רק כשנגמר עד שנופל מאליו, וכיוצא בזה כפי הסדר של הזמן שיש להם. וכן יש סדר לפי המקום, שבמקום זה גדל זה העשב, ובמקום אחר גדילים עשבים אחרים. ועיקר כחם לרפואות, הוא רק ע"פ הסדר שיש להם לפי הזמן והמקום. וסדר הזרעים הוא ע"י אמונה, בבחי' אמונה זה סדר זרעים (שבת ד' לא), שע"י אמונה נעשה הסדר של הזרעים לפי הזמן והמקום, שע"י יש להם כח לרפואות. וע"כ ע"י נפילת האמונה אין מועיל רפואות. וכן תפילה הוא ג"כ בחי' אמונה, כ"ש (שמות יז) ויהי ידיו אמונה ותרנמו פרישת"י בצלו. וכן זכות אבות נתגלה ג"כ רק ע"י אמונה. בבחי' (ש"ה ב) הנצנים נראו בארץ, הנצנים אלון אבהן כ"ש בווה"ק (בהקדמה ד' א' ע"ב) הם נראין ונתגלין בארץ, שהיא בחי' אמונה כ"ש (תהלים לו) שכן ארץ ורעה אמונה, בחי' עפר מאנא דכולהו (ת"ז תי' ע' ד' קך ע"ב [י]). ע"כ ע"י נפילת האמונה אין מועיל לו לא רפואה ולא תפלה ולא זכות אבות. כי כל אלו הם בחי' אמונה כנ"ל. וגם אין מועיל להחולה קול צעקת של אח ונניחות, שלפעמים, מועיל להחולה אלו הקולות שמרחמין עליו ע"י קולות הללו. אבל ע"י נפילת האמונה גם זה אין מועיל. כי הגניחות וצעקת אח הנ"ל, הם קול בלא דיבור, וקול זה בחי' אבהן [י"ב]. כי הקול כולו מאש מים רוח ותיקון סמ [י"ב]), שהם בחי' תלת אבהן [י"ב], והם נראין ונתגלין רק ע"י אמונה, שהיא בחי' עפר מאנא דכולהו. וע"כ ע"י נפילת האמונה אין מועיל לו גם הקולות הנ"ל [י]. וגם ע"י בעצמו אין מועיל לו רפואה, כי עיקר הרפואה היא ע"י התמוזגות היסודות. כי יש ד' יסודות, אש מים רוח עפר. וצריך לזה חכם גדול שידע עפ"י [דאקטוריי] למוג היסודות שיש בכ"א וא' מן העשבים כפי הרפואה שצריך זה החולה לפי קילקול היסוד שנתקלקל ונחלש אצל זה החולה. [י] (גם בהכרעת הקול יש בחי' התמוזגות היסודות). וע"כ ע"י פגם אמונה, שע"י נפגם בחי' הד' יסודות, כי כולם מתגלין רק ע"י בחי' עפר שהיא מאנא דכולהו, ע"כ אין לו רפואה :

י"ג גם בדפוס ותרגו - פרישת. ומתורג - פרישן (באונקלוס פריסן) וע"י לעיל תורה ז' אות א' (דף ח) ותורה ט' אות ה' (דף יב) ותורה כ' אות ה' (דף כח) ולקמן תורה י"ט תנינא, גם שם רבינו כתב פרישת ובתרגו תיקן פרישן.
י"ד ברפ"ם שלנו דף קלב.
י"ה במנוקדים - צעקה, ובקרו הורוביץ תשסו - צעקת
י"ז ע"י לעיל תורה מב וע"י אבניה ברול (הנדפס בככ"ב אור) אות טו דף קד:
י"ח ע"י זוהר ח"ג לה: ורפג.
י"ט ע"י כאן ביאור הלקוטים אות ז' מובא בשיש"ק ח"א סימן תפו
י"י נמצא כבר בדפוס
י"יא בדפוס - (דאקטוריי) בתקפא - י' ראשון מחוק ונשאר נקודה, בתרגו - (דאקטוריי) ומתורג - (דאקטוריי)
י"יב נמצא כבר בדפוס

י' בדפוס מכאן ועד סוף התורה באות מרובע
י"א תורה זו (הארכה ביותר בספר) נאמרה בראש השנה שנת תקע (תי"מ גט) חל בימים ב' ג' (פלי"ח) וע"י חיי מוהר"ן סימן מא. וע"י ימי מוהר"ג סעיף לו.
י"ב מתרגו - בכסה (כלשון הפוסק, וכפירוש רבנו בסוף התורה שהוא לשון כיסוד) ועפרש"י על פסוק זה שכתה רוחו לכסא ע"ש. וע"י לעיל ריש תורה יד מה שורשם בזה
י"ג גם בתרגו - אלקי, ומתורג - לאלהי
י"ד ע"י לק"ה נדה ב' ב' וערובי תחומין ה' ד'.
י"ה מתרגו - וחולאים. במנוקדים - חלים, ובקרו הורוביץ תשסו - וחולאים
י"ז תהלים פה יב
י"ח מתרגו - עפ"י

א מלאכי ג כנ"ל אות י'
ב בתקפא - שבועותיכם, בתרגו - בשבועותיכם
ג מתורג - כשפירש"י
ד שמות כ' ב' (שם הלשון וגילה כאן כוקן. והמקור במכילתא יתרו ופסיקתא זוטרות ולקח טוב) שמות פס"ו. ומדוש שכל טוב שמות פס"ו. ולשון נדמה להם הוא באוצר המדרשים אינושטין פסיקתא עמ' (488)
ה מתרגו - יראה
ו ישעיהו סא כנ"ל אות ג' [דף ה]:
ז הוספה זו נמצאת כבר בדפוס בוסגוריס
ח לשון רבינו היה - "אזי ווי א פרומער רשע" (שש"ק ח"ה אות ד')
ט ע"י לק"ה ברכת השחר ב' אות עב, שבלעם מצח הנחש ובלק חיות רעות.

מאמר ואת העורבים צויתי לכלכלך

מספה"ק ליקוטי מוהר"ן

זמן אמירת התורה

תורה זו נאמרה בשבועות שנת תקסט (חי"מ נט) שחל אז ביום א' וב' (פל"ח).

פתיחה

מבואר כאן כיצד זוכים שהעולם יתקיים בחסדו בלבד בלא שנצטרך לעשות השתדלות במלאכות גשמיות אלא להיות פנוי לגמרי לעסוק בתורה ומצוות. דהיינו כמו שנברא בתחילה קודם החטא, דהיינו כיצד מבטלים את יניקת הנחש הקדמוני ומבטלים את קללת בועת אפיך תאכל לחם. וקללת בעצב תלדי בנים שממנו גם כל הקושי בעבודת ה'.

ומבאר שזה ע"י יראת שמים שלימה שזוכים לה ע"י ששומעים את קול הימים טובים הקורא בקול גדול שרק רצונו ית' הוא המנהיג את העולם בכל פרטיו, ואין לטבע שום כח בלעדיו. אלא שכנגד הקול דקדושה של הרצון יש קול של חיות רעות שהם חכמי הטבע הכופרים ברצון המחריש את קול קריאת הימים טובים. ולזה צריך להרבות בצדקה, כי הם מקבלים כוחם ממצח הנחש הכופר הגדול ברצון, שיונק מזקנים שלא מתחדשים בכל יום בעבודת ה', וע"י הצדקה מבטלים יניקתו. וע"י נחלש קולם של חכמי הטבע החיות רעות הנ"ל, ואזי אפשר לשמוע את קול הימים טובים המגלה שהכל ברצונו ית', ואזי זוכים ליראה, שהיא הכלי לחסדו ית', שכשהוא מתקבל בכלי היראה אזי א"צ להשתדלות גשמית, ומתקיים ורעו זרים צאנכם.

סיכום התורה לפי אותיות

אות א – עבודת הצדקה לשבר טבע האכזריות לוולת. וא"א להקרא נדבן עד שיעבור בדרך הזה של שיבור האכזריות כל אחד לפי מדרגתו, כי זה גדר אדם, אבל רחמן מטבעו יש גם חיות.

אות ב – כמו כל עבודת ה', עבודת הצדקה היא בחי' לידה עם צירים וחבלי לידה וקושי גדול עד שמוליד את מדת הנדבנות שלו, ומיוחדת הצדקה שהיא התחלה של כל ההתחלות ופתח לכל העבודות, וגם מרחיבה את הפתח שנפתח, לכן תמיד היא קשה.

אות ג – צרכי הגוף רבים ואדם יכול לבלות כל ימיו רק על ההכרח בלבד (כי תמיד ההכרח הולך וגדל, ויש לו מנה רוצה מאתים), אבל ע"י צדקה מרגיל עצמו להכרח באמת וע"י עבודת הצדקה כנ"ל אפשר שלא נצטרך לשום מלאכה כי יושפע חסדו ית' בלא שום השתדלות גשמית, ואע"פ שגם לט מלאכות גשמיות הן עבודת ה' כי באתערותא דלתתא איתער למעלה לט מלאכות של משכן רוחני שהוא כנגד מעשה בראשית ונמשך חיות לקיום העולם, (לכל קומת העשרה מאמרות) אע"פ כ אפשר שיקיים הקב"ה את העולם בחסדו כמו בתחילת הבריאה בלא שום איתערותא דלתתא וההכרח לנו יעמדו זרים ורעו צאנכם וכו'.

אות ד' – וע"י יראת שמים עושים כלי וצינור לרוב החסד כדי שלא יזיק.

אות ה' – וליראה זוכים ע"י שמתגלה שכל הנעשה בעולם תלוי רק ברצונו ית'.

אות ו – ג' רגלים מגלים שהכל ברצונו ית' בבחי' מקרא קודש שהם קוראים ומכריזים שהכל רק רצונו (כי בכל רגל חוזר ומתעורר הניסים שהיו בו ונס הוא התגלות הרצון) כפי התגלות הרצון כך היא שמחת הוי"ט שלו. ששמח כשיודע שהכל ברצונו ית' ועל כל הצער שעושים לנו הגויים ינקום בהם. אבל כנגד קול דקדושה של הרגלים יש קול של חיות רעות שהם חכמי הטבע שמתגבר. בבחי' שאגו צורריך בקרב מועדיך שמו אותם אותות.

אות ז' – הכנעת חכמי הטבע היא ע"י חכם גדול שבקדושה שיכול שאחוז בשרש הרצון ויכול עשות ניסים להראות שהכל תלוי רק ברצונו ית' ואין כח לטבע, אבל כנגדו יש מצח הנחש שהוא הרע והכפירה בעצמה (בחי' להכעיס) להבדיל מהחיות הרעות שעושים להנאת עצמם (בחי' לתיאבון). ומצח הנחש לפעמים מתלבש באיזה כופר גדול ולפעמים נכנס במחשבת הכשרים בעיון דק להכניס ספק (גמט' עמלק) בלבם על הרצון.

אות ח' – מצח הנחש שהיא כח הרע בעצמו מקבל חיותו מהזקנים מאריכי הימים כשאין בהם שלימות ולא בכל יום מוסיפין קדושה ודעת, אע"פ שבלבם שלמים עם הרצון אבל במעשיהם לא ניכר כל כך, כי ע"י בחי' קצר ימים נעשה אצלם שבע רוגז, ונעשים כעסנים ומוה יונק מצח הנחש ע"י שמראה שגם צדיקים גדולים מייחסים חשיבות לטבע ולא רק לרצון, ובוה עושה נפשות לחכמת הטבע ומרבה חיות רעות בעולם ומחוק את שאגת צורריך בקרב מועדיך הנ"ל.

אות ט – ע"י עבודת צדקה כנ"ל מתקנים את הימים הנפולין של הזקנים ומבטלים את יניקת מצח הנחש, כי צדקה מגלה את הרצון שע"י שמח בחלקו ובוטח בו ית' שלא יחסר לו ההכרחי לו באמת. וכשנכנע מצח הנחש נחלש קולם של החיות רעות ואזי אפשר לשמוע את הקול קורא של הימים טובים שהכל תלוי רק ברצונו ית'.

^x יט אדר עד ג אייר תשעח ירושלים

² כמבואר באות ב' שעבודת ה' היא בחי' לידה ולכן צריך צעקות היוולדת כדי להתגבר על המניעות שבה ע"י ש. ובשמות רבה א כ' שיוכבד לידה את משה רבנו בלא צער לידה כי נשים צדקניות לא היו בפתקא של חוה.

אות י – גם מה שגוי לוקח מישראל נגד רצונו נחשב לישראל עבודת הצדקה אם מקבל זאת ברצון כמ"ש ונוגשך בצדקה. וזהו כיעקב אבינו רצה לעשות רצון בעשו שלח לו מנחה ומנחה היא צדקה כמ"ש מגישי מנחה בצדקה, וזה שכתוב לעיל וירא יעקב מאד שע"י התגלות הרצון שע"י הצדקה זכה ליראה.

אות יא – דוד ע"י "ואת ערובתם תקח" דהיינו עבודת הצדקה בבחי' את העורבים צויתי ביטל את יניקת מצח הנחש הוא גלית (כנ"ל גם באות ז) שרצה להכיח שהכל רק ע"י חיוב הטבע, ועי"ז הכניע את גלית. אבל הכנעה אחת לבדה אינה מכניעה לגמרי אלא צריך לחזור ולהכניעם עד שבטלים לגמרי.

ביאור מעשה שסיפר רב יהודה הינדואה פעם אחת הלכתי בספינה (שרש הרצון) וראיתי האבן טוב (הרצון) שסביב לה תנין (מצח נחש) וירד איש (חכם שבקדושה) לתוך המים להביא את האבן, ורצה התנין (מצח הנחש) לבלוע את הספינה (שרש הרצון) ובא עורב נקבה (צדקה) וחתך את ראש התנין (מצח הנחש) ומדמו הרב של התנין נהפכו כל המים לדם (בחי' ישמח צדיק כי חוה נקם פעמיו ירחץ בדם הרשע, ונחלש שאגת החיות רעות), בא תנין (מצח הנחש) חבירו של הראשון ולקח את האבן טוב (הרצון) ותלה (הטיל ספק ברצון) על התנין המת והחיה אותו ושוב רצה התנין (מצח הנחש) לבלוע את הספינה (שרש הרצון), וחזר העורב נקבה (צדקה) וחתך את ראשו. לקח האיש (החכם שבקדושה) את האבן טוב (הרצון) וזרק לספינה (שרש הרצון) היו עמנו בספינה צפרים מלוחות (בני ישראל שטעו והתבלבלו מחכמי הטבע) הניח האיש את האבן טוב (הרצון) עליהם (וחזו) לקחו הצפרים את האבן טוב (את הרצון וזכו ליראה) ופרחו עמו (בחי' פרח מטה אהרן לבית לוי שהיראה נעשה כלי להשפעת החסד).

אות יב – ד' שלבים בתורה זו הן בחי' ד' שלבים ברפואת פצע הדלקת (המבואר בחי"מ שצ) צדקה פותחת את המכה, זקן זה קנה חכמה בחי' משך חכמה שמושך עכירות הדמים שבמכה, רצון בחי' רגל בחי' עין רוגל עין כבוס שמנקה את הדמים מהעכירות שבהם, ומלאכת מעשה בראשית בחי' כהני ה' תקראו בחי' והסגיר הכהן סגירת המכה.

ביאור הפסוק שבו רמזו כל התורה הזו וביום הבכורים וכו'

שיחות השייך לתורה זו

מאמר "וביום הבכורים", (ליקו"מ ח"ב) סימן ד', נאמר בַּשְּׁבִיעוֹת תִּקְסֹט [שחל ביום ראשון ושני (פל"ח דלהלן)]: (חי-מוהר"ן, סעיף ג"ט).

אחר-כך הגיע שבועות. ואז חזרו ונתגלגלו עלי מחדש מניעות עצומות מאוד מאוד מלהיות על שבועות. וכל העיקר הבלבול הדעת שלי היה שהסיתו אותי שאשאל את פי רבינו זְכוּרוֹנוֹ-לְבָרְכָהּ בעצמו אם להיות אצלו על שבועות ולבלי להסתכל על מניעות כאלה אם לאו. ואם הייתי שואל אותו לא היה מניח אותי להיות אצלו על שבועות בשום אופן כי כן היה דרכו זְכוּרוֹנוֹ-לְבָרְכָהּ. שאף-על-פי שהיה חפץ שישבר האדם כל המניעות שבעולם ויבוא אצלו אף-על-פי-כן כששאלו אותו על דבר שהיה צריכין מסירות נפש לזה, להיות אצלו, ולשבר מניעות גדולות, היה מדחה את האדם ואמר לו שלא יהיה אצלו. והזהיר אותו שלא ימסור נפשו כל-כך בשביל להיות אצלו. ואמר שיש לו כמה טעמים על זה. ומחמת זה נידחו כמה בני אדם מלהיות אצלו בראש השנה ובעתים הקבועים. כי תיכף כששאלו אותו הזהירם שלא ימסרו נפשם להיות אצלו. כי בדרך שאדם רוצה לילך מוליכין אותו. ועוד היה לו טעמים הרבה על זה. ואני ידעתי כל זה מכבר. אבל אז קודם שבועות הַנְּזָכָר-לְעֵיל התגברו כנגדי המניעות בהתגברות ובהתפשטות חוק כל-כך, עד שעלה על דעתי לשאול אותו זְכוּרוֹנוֹ-לְבָרְכָהּ בעצמו מה לעשות. ואז היה הוא בעצמו בודאי מונע אותי מאוד מלהיות אצלו פְּנִיָּכָר-לְעֵיל. אבל השם יתברך חיזק לבבי וגם חברי רבי נפתלי חיזק אותי הרבה. ונוהרתי מאוד מאוד מלדבר עם רבינו זְכוּרוֹנוֹ-לְבָרְכָהּ כלל מזה. והיה בדעתי לבלי לנסוע לכאן עד סמוך לשבועות מאוד. כי אולי יודע לרבינו זְכוּרוֹנוֹ-לְבָרְכָהּ ממילא שלא על-ידי ויכול להיות גם-כן שיחזיר אותי לביתי, כאשר אירע לי בשנה הראשונה שנתקרבותי אליו. שמעוץ המניעות שהיה כנגדי החזיר אותי על שבועות לביתי ואמר לענין זה מוטב שיתחלל שבת אחד וכו'. ועל-כן היה בדעתי לבלי לבוא לפניו עד סמוך לשבועות מאוד, כדי שלא יהיה פנאי עוד להשיב אותי לביתי. אך גם בביתי לא יכולתי להיות מעוץ המניעות שהיו לי אז. והיה לי יסורים רבים מכל בני ביתי ומכל בני העיר. והוכרחתי לנסוע איזה ימים קודם שבועות לכאן לרבינו זְכוּרוֹנוֹ-לְבָרְכָהּ. אך נוהרתי מאוד מאוד שלא יתוודע הדבר לרבינו זְכוּרוֹנוֹ-לְבָרְכָהּ. ואז חל שבועות ביום א' ובערב שבת קודם שלפני שבועות סמוך לערב נודע הדבר לרבינו זְכוּרוֹנוֹ-לְבָרְכָהּ מפי אחרים, שיש לי עתה מניעות ויסורים כאלה. וכשהגיע סמוך לפנות היום נכנסתי אליו זְכוּרוֹנוֹ-לְבָרְכָהּ. כי ידעתי שעתה אי-אפשר שיחזיר אותי לביתי כי כבר פנה היום. והתחיל הוא זְכוּרוֹנוֹ-לְבָרְכָהּ לדבר עימי בצחות לשונו הקדוש ואמר לי לא ידעתי כלל שיש לך עתה מניעות כאלה. אילו הייתי יודע בודאי היית מוכרח לחזור לביתך ולא היה מועיל שום דבר רק היית מוכרח לשוב לביתך. אך עתה שכבר אתה בכאן סוף כל סוף, כשנפטרין מכל מה שעובר על האדם, אזי בודאי ענין זה טוב יותר מן הכל. ואמר בלשון אשכנז בזה הלשון – אז מע קומט אלדינג איבער איז דאס פארט בעסיר. וזכיתי להיות אצלו על שבועות ושמעתי התורה הנוראה "ואת העורבים צויתי" וכתבתי אותה בעזרת השם. ובענין זה יש הרבה לספר איך היה מתנהג עם אנשיו בענינים כאלה כשהיו שואלים אותו על עסק פְּנִיָּכָר-לְעֵיל שיש בו מסירת נפש שהיה מונע את האדם אף-על-פי שבאמת היה חפץ מאוד שיהיה אצלו. ואמר בפירוש כששאל אותי אני מוכרח להשיבו כך ויש בענין זה מעשיות נפלאים מה שעברו על כמה מאנשי שלומנו בענינים האלה: (- ימי מוהר"ן, סימן ל"ה).

בַּעַת שְׁאָמַר רַבְּנוּ הַתּוֹרָה וְאֵת הָעֲרָבִים צוֹיְתִי לְכַלְפֵּלְךָ, בְּלִקּוּטֵי מוֹהַר"ן חֶלֶק ב' סִימָן ד', וְשֵׁם מְבַאֵר כִּמְהָ יְגִיעוֹת וְכִמְהָ הַטְּיוֹת וְכִמְהָ פְּסִילוֹת צְרִיכִין לַעֲשׂוֹת קִדְּם שְׁעוֹשֵׂין אֵיזָה דְבָר שְׁבִקְדֻשָּׁה פְּרָאוֹי וְכוּ', הַטָּה רַבְּנוּ אֲזוּ בְּעַצְמוֹ אֵת גּוֹפּוֹ בְּכִמְהָ וְכִמְהָ הַטְּיוֹת וְכִפְּסִילוֹת בְּמִסִּירוֹת נֶפֶשׁ עֲצוּמָה (שיח שרפי קודש – חלק ה סימן עא)

בענין המבואר בתורה ד' חלק ב' בענין ל"ט מלאכות וכו' "כשעושה המלאכה כראוי", עד כאן, אמרו אנשי שלומנו בענין לשון "כראוי" שנקט, שהכונה שיעשה המלאכה באופן כזה שלא יהיה שקוע כל כולו במלאכה, שאז על-ידי זה שולט עליו ל"ט קללות חלילה, היפך ל"ט מלאכות המשכן: (- שיש"ק ח"ו, סעיף רפ"ג).

היו מדגישים אֲנִשֵׁי-שְׁלוֹמֵנוּ בהמבואר בתורה ד' חלק ב' בענין עבודת הצדקה, שקרא לה רבינו בשם "עבודה", שמה נשמע ונבין שכל ענין וענין שלימדנו רבינו הרי הוא עבודה ואינו דבר של מה בכך. ואף כשנותן רק פרוטה לענין הרי שהוא עבודה וצריך לשים ליבו היטב לזה. וכשישים ליבו נכון לזה יזכה לכל הדברים והזכויות שבאות על ידו ואף אם עשה מעט. ועל-כן גם משום זה הדגיש רבינו וקרא לזה "עבודת הצדקה", וכן טובב והולך הדבר על כל דבר שבקדושה, שכשעושהו נכונה אף דבר קטן הרי הוא "עבודה". כי כבר מתגבר עליו היצר על אף מעט זה: (- שיש"ק ח"ו, סעיף רפ"ד).

על המבואר בתורה ד' חלק ב' בענין "רשע ירא" אמרה רבנו בזה הלשון "אזוי ווי אַ פרומער רשע": (- שיש"ק ח"ה, סעיף ד').

דר היה רבי פנחס יהושע בטשערין זכרונו-לברכה בדירה עלובה מאוד, מושכרת בסך חמישה רובלים לשנה. הגיע פעם שלרוב עניותו לא היה לו לשלם שכר הדירה, וכך גדל חובו משנה לשנה, ושהה הדבר משך שבע שנים, עד שהיה צריך לשלם סך שלושים וחמש רובלים לבעל הדירה. איים עליו בעל הבית שאם לא יפרעו עד תאריך מסוים יפנהו בכח מהדירה. בלית ברירה ושלא כדרכו הלך אל רבי אבא'לה העשיר לבקשו נדבה. בהכנסו לביתו הענק והגדול נכנס ועבר מחדר לחדר עד הגיעו לחדר הפנימי שישב בו רבי אבא'לה. ושטח לפניו את מר לבו. הוציא רבי אבא'לה סך של חמישה רובלים ונתן לו, ואמר לו: את השאר החסר לך לך ואסוף משאר אנשי שלומנו. הודה לו ר' פנחס יהושע ולקחם וקם והלך. כשהגיע ביציאתו לחדר הסמוך, קראו רבי אבא'לה ואמר לו בהרהור: קח עוד חמישה רובלים. לקחם ויצא. כשהרחיק ללכת עד לחדר השלישי, שמע שוב את קולו של רבי אבא'לה הקורא לו, ונכנס אליו. אמר לו ר' אבא'לה שוב בהרהור: קח עוד חמישה רובלים. לקחם ויצא, וכשהרחיק עד הגיעו לחדר הרביעי שמע שוב את קולו הקורא לו, ושוב חזר הדבר, ונתן לו עוד חמישה רובלים, וכך חזר ונשנה הדבר עד שנתן לו את כל הסך של שלושים וחמישה רובלים, שהוא סך כל חוב דירתו. ואמרו אנשי שלומנו שרואים בזאת איך התגבר רבי אבא'לה עצמו בכל פעם ופעם, שבכל פעם התגבר לשבור את הקמצנות שבו ולנדב שוב, וכמבואר הדבר בליקוטי מוהר"ן ח"ב סימן ד' על הכתוב "זאת העורבים צייתי לכלכלך", עיין שם: (- שיש"ק ח"ה, סעיף ר"ח).

לרוב זהירותו של רבי מיכל בן רבי יצחק בן מוהר"ן זכרונו-לברכה במצות הצדקה היה מפריש מממונו פרוטות לצדקה כמעט לפני כל עשיית דבר מצוה. החל בקימתו לעריכת תיקון חצות לילה, וקודם הלימוד, וקודם התפילה, ולפני ברכת המזון ולפני השינה וכו'. וכל זה כדי שיפתח לו פתח נכון לפעול מה שצריך, וכמבואר בליקוטי מוהר"ן ח"ב סימן ד', עיין שם: (- שיש"ק ח"ה, סעיף רי"ט).

כי עקר הוא הרצון. שצריך האדם להרגיל את עצמו לכסף ולהשתוקק ולהתגעגע בכל עת לה' יתברך ולתורתו ומצוותיו, ולהשתדל תמיד שיהיה לו רצונות טובים חזקים דקדושה. וכמו שאמר רבנו זכרונו-לברכה בשיחתו הקדושה עמנו באותה העת שגלה התורה הנזכר-לעיל (סימן ד' תנינא), כי אז שמענו השיחה הקדושה הנדפסת בהשיחות הר"ן (סעיף נ"א) המתחלת: "עולם הזה אינו בלום", שמבאר שם עצם מעלת הרצון אל הקדושה, כי אמר רבנו זכרונו-לברכה שעקר עבודת ה' הוא הרצון, כי לעבד ה' אינו יודע מי הוא זה שיוכל לומר שיעבד ה' יתברך, ואפלו מלאך ושרף אינו יכול להתפאר שיוכל לעבד ה' וכו', רק העקר הוא הרצון לה' יתברך ואף-על-פי שגדמה שהכל רוצים להתקרב לה' יתברך, כי הכל חפצים ליראה את שמו, אף-על-פי-כן לא מבעיא שאין אדם אחד דומה לחברו בענין הרצון, כי אם גם באדם אחד אין יום אחד דומה לחברו בענין הרצון וכו', כמבאר שם, עין שם. וכן דבר מזה רבנו זכרונו-לברכה כמה פעמים בכמה לשונות, שהעקר הוא רק הרצון והפספוס, שירצה ויכסף תמיד ברצון חזק לעשות רצונו יתברך באמת, ואם אף-על-פי-כן אינו זוכה, מה לעשות, ויתגבר לבלי להפסיק ולבטל הרצון, חס ושלום, רק ירצה יותר ברצונות חזקים יותר, ויתגבר ברצון חזק וכסופין גדולים לה' יתברך תמיד, בכל עת לעולם ועד, כי העקר הוא הרצון: (- ליקוטי חו"מ ח"א, הל' ערב ג, ג; מובא בשיש"ק ח"ה, סעיף ט"ז).

... שנה עקר הקדושה של איש הישראלי, שצריך להתגבר להתחדש בכל יום להתחיל בכל יום מחדש ממש, ולא יפל לעולם לידי זקנה ושיבה דסטרא אקרא, דהינו שלא יהיה נזקן חס ושלום בעבודתו ובמעשיו, הן טובים הן רעים חס ושלום, רק צריך להתחדש בכל יום כאלו היום נולד, כמו שאמר רבנו זכרונו-לברכה בעת שגלה התורה הזאת, שאסור לאדם להיות זקן, אפלו צדיק וחסיד, אסור להיות זקן בעבודתו, רק להתחיל בכל פעם מחדש, מכל שכן הקטנים במעלה, מכל שכן הגרועים ממש, שבודאי אסור להם באסור חמור להיות בעיניהם פזונים, כאלו הם כבר זקנים במעשיהם הרעים חס ושלום, ואי אפשר להם לשוב עוד חס ושלום, רק צריכין להתגבר בכל יום מחדש, ולשכח כל העבר, רק כאלו נולדו היום מחדש: (- ליקוטי חו"מ ח"ב, הל' פדיון בכור ד', ד').

כי עקר קדושת איש הישראלי, ועקר עבודתו, הוא רק הרצון והפספוס דקדושה, כמבאר בדברי רבנו זכרונו-לברכה בכמה מקומות, וכמו שאמר הוא זכרונו-לברכה, (שיחה"ר סי' נ"א) שלעבד את ה' אין מי שיתפאר בזה שיוכל לעבדו יתברך. ואפלו מלאך ואפלו שרף אינו יכול להתפאר בזה שיוכל לעבדו יתברך, רק העקר הוא הרצון והפספוס, שצריך להתגבר שיהיה לו תמיד רצונות חזקים וכסופין גדולים לעבודת ה' יתברך וכו'. (כמבאר שיחה זאת קצת בסוף ספורי מעשיות, עין שם), ויותר מזה שמענו מפיו הקדוש זכרונו-לברכה בעצמו מגדל מעלת הרצון דקדושה שהוא עקר עבודת ה'. וכל העבודות תורה ותפילה ומצות ומעשים טובים כלם כלולים בזה. ואי אפשר לזכות לשום דבר שבקדושה כי אם על ידי זה. על-ידי רצון וחשק והשתוקקות וכיסופין וגעגועים חזקים, ולא ירפה את הרצון בשום אופן. רק כל מה שהמניעה מתגברת ביותר, יראה לגבר את עצמו בחשק וכיסופין וגעגועים ורצונות חזקים ביותר ויותר, וכן לעולם, עד שיזכה לגמור להוציא מכח אל הפועל את המצוה או הדבר שבקדושה שהוא רוצה. וכן אחר-כך בשאר עבודות ודברים שבקדושה שירצה אחר-כך עוד לעשות, יתגבר גם כן ברצונות חזקים, וכל מה שהמניעות והעכובים והבלבולים מתגברים יותר, יתגבר את עצמו ברצונות חזקים יותר, עד שיוציא מכח אל הפועל, ויזכה גם לאותה המצוה והעבודה, וכן לעולם: (- ליקוטי הלכות או"ח, הלכות ברכת המזון ד', כ'; מובא בשיש"ק ח"א, סעיף י"ט).

ואי-אפשר לבאר בכתב עצם מעלת הרצון והפספוס דקדושה כפי מה שהבנו מדברי רבנו הקדוש זכרונו-לברכה, כפי מה שזכינו לשמע מפיו הקדוש בעצמו, כי בכתב אי אפשר לבאר אפלו קצה אפלו חלק מאלף. וכבר גלה כמה וכמה תורות גבוהות על זה אשר נדפסו כבר, אבל יותר מזה הבנו מפיו הקדוש ומתנועותיו הקדושים ורמיזותיו הנפלאים בעת שדבר מזה כמה וכמה פעמים, וצריך כל אדם כפי מה שהוא להרגיל עצמו מאד בזה, לכסף ולהשתוקק תמיד להשם-יתברך ברצון חזק ותקוה, ודבר זה יכול בודאי כל אדם לקיים אפלו הפחות שבפחותים, ואי אפשר לקלקל ולסתור עצה הזאת בשום אופן מי שירצה לקיימה, כי בשלמא כל הדברים והעצות שבעולם יכול הבעל-דבר להתגבר לבלי להניח את האדם לעשותם, אבל רצון לבד זה אי אפשר לסתור בשום אופן, כי יהיה איך שיהיה, אף-על-פי-כן אני רוצה לשוב לה' יתברך ברצון חזק, כי מי פתי ומשגע שלא ירצה טוב האמת והנצח, רק שקשה לו להתגבר על מה שצריך להתגבר, אבל על כל פנים הרצון של כל ישראל המאמינים בהשם-יתברך בודאי חזק מאד מאד לשוב אליו יתברך, רק מחמת שאין יודעין מעלת הרצון שהרצון בעצמו טוב מאד, על-כן כשואין שפמה פעמים רצו ברצון חזק להשם-יתברך, ואף-על-פי-כן עדין לא זכו לעבודת ה' יתברך, וגם קצת פגמו יותר, על-כן הם מתאזשים בעצמן, ושוכחים לכסף יותר, עד שנתעלם הרצון אצלם. ובאמת זה הפגם קשה יותר מן הכל, כי איך

שהוא על-כּל-פּנים אַל ירפּה אַת הרצון, וְלֹא יטֹשׁ וְלֹא יעֲזֹב אֶת הרצון, אֲדַרְבָּא, יְרַגֵּל עֲצֻמוֹ לְכִסְףּ וּלְהִשְׁתַּקֵּק בְּכֹל פֶּעַם יוֹתֵר וְיוֹתֵר בְּרֵצוֹן חֹזֵק יוֹתֵר וְיוֹתֵר לְהֵשֶׁם-יִתְבָּרַךְ, וְזֶה הִרְצוֹן בְּעֲצֻמוֹ טוֹב מְאֹד, וְיִכּוֹל לְזַכּוֹת עַל-יְדֵי-זֶה לְתִשְׁבַּח שְׁלֵמָה בְּאַמַּת, וְלַעֲלוֹת לְכֹל הַמַּעֲלוֹת דְקִדְשָׁה בַּנֹּפֶר-לְעֵיל: (ליקו"ה ח"א הל' ערב ג, ה. עיי"ש דברים נפלאים; מובא בשי"ק ח"א, סעיף צ.)

על-כּן בְּיָדָאֵי אֵין אָנוּ יְכוּלִין לְקַיֵּם הַתּוֹרָה וְהַמְצוּוֹת, אַפְלוּ מִצְּוֹת הָרְגִילִים, כִּי אִם עַל-יְדֵי הִרְצוֹן, כְּמוֹ שְׁאָמַר רַבְּנֵי זְכָרוֹנוֹ-לְבָרְכָה בַּנֹּפֶר-לְעֵיל, שְׁעָקָר הוּא הִרְצוֹן, לְכִסְףּ תְּמִיד בְּהִשְׁתַּקְּקוֹת וּרְצוֹן חֹזֵק לְקַיֵּם מִצְּוֹתָיו יִתְבָּרַךְ, וּבַתּוֹךְ כִּף לְוּמְדִין בְּאֵלוֹ לְוּמְדִין, וּמִתְפַּלְּלִין בְּאֵלוֹ מִתְפַּלְּלִין, וְעוֹשִׂין מִצְּוֹת בְּאֵלוֹ עוֹשִׂין מִצְּוֹת, וְאָמַר בְּזֶה הַלְּשׁוֹן: "נֶאֱרַךְ וְעוֹלָיִן, דְּעַר וְוִייל דְּאִינְטֵ מְעַן קְלָאמִירְשֵׁט, דְּעַר וְוִייל לְעֵרִינְטֵ מְעַן קְלָאמִירְשֵׁט: (שם שם, לא; מובא שם שם, צא.)

מענין המבואר בתורה (סעיף ד') שחסד הוא בחינת אהרן (הכהן). וצריך לקבלו ע"י הכלי, שהוא בחינת יראה, שהוא בחינת לוי וכו'. עיי"ש. שמעתי מהרב החסיד רבי לוי יצחק בנדר ז"ל לרמוז שעל-כּן מובא (שערי אורה שער א; ועוד; וכן איתא בדעת קנים מבעה"ת עה"ת במדבר י"ט, יז) כל"י ר"ת כהן לוי ישראל, והיינו ישראל הוא בחינת הנותן צדקה, ולוי הוא בחינת היראה, וכהן הוא בחינת החסד, וכך נוצר הכלי לקבלת החסד: (מעדני מלך, סקי"ח).

[המשכת המצח] הרצון לתיקון ועיר-אנפין כמבואר במאמר "ואת העורבים" וכו' (ליקו"מ ח"ב, סי' ד'), וכפי המובן (ד' נומ') מהתגלות מצח האדם שבמנחת שבת, שבאתערותא דלתתא איתער לעילא, תבין נפלאות בשם הכינוי של מוהר"ן זכרונו-לְבָרְכָה: "שטערין" (= מצח) וכו', וגם בתואר פניו היה מצחו נפלא ומשונה מאוד: (ביאור-הליקוטים תו' כ' (במהדו"ח בהשמטות עמ' שכ"ט); מובא בשי"ק ח"א, סעיף תע"ז).

בְּשֵׁשֶׁל אֹתוֹ פֶּעַם אָחַד מְאַנְשֵי שְׁלוֹמְנוּ לְעַנְיָן הַמּוֹבָא בְּדַבְּרֵי רַבְּנֵי ז"ל שְׁאָמַר כְּמָה תּוֹרוֹת לְרְפוּאָתוֹ וְכוּ' וְהָרִי אָסוּר לְהַנּוֹת וּלְהִשְׁתַּמֵּשׁ בְּדַבְּרֵי תּוֹרָה, עֲנָה לוֹ עַנְיָן זֶה נֶאֱמַר בְּעַקֵּר לְעַנְיָן שְׂמוּשׁ בְּשֵׁמוֹת הַקְּדוּשִׁים שְׁבַתּוֹרָה לְרְצוֹנוֹתָיו, אַבְל פּוֹנֵת רַבְּנֵי ז"ל הֵיטָה שְׁבִנְכוֹת הַתּוֹרָה הַנֶּאֱמָרָת יִמְשַׁף לוֹ רְפוּאָה וְכֵן לְזוּלָתוֹ, וְכַעֲיֵן הַמּוֹבָא בְּסַפּוֹר הַשִּׁיף לְתוֹרָה ד' חֶלֶק ב' מְאַחַד מְאַנְשֵי שְׁלוֹמְנוּ מְעִיר לְאִדְיֵין (המעשה מובא בחיי מוהר"ן סימן ש"צ, ובפרפראות לחכמה על המאמר סעיף ט). (שיח שרפי קודש - חלק ו סימן תא)

בְּלִקוּטֵי תַנְיָנָא, סִימָן ד', מֵה שְׁמַבְבָּר שָׁם (בסעיף יא) מְעַנְיָן רְפוּאָת הַמַּכָּה, וּלְכֹאזְרָה אֵין פְּרוּשׁ לְדַבְּרִים הַלְלוֹ, וְמָה עַנְיָנָם בְּמֶאֱמָר זֶה. אָמַר הַמְּעִתִּיק: שְׂמַעְתִּי מְאַנְשֵי-שְׁלוֹמְנוּ, שְׁקִדְם שְׁבוּעוֹת הִזָּה שְׁנֶאֱמַר בּוֹ הַמְּאָמַר הַנּוֹכַר-לְעֵיל חֶלֶה וְכוּ' אִישׁ חֲשׂוֹב אָחַד מְאַנְשֵי-שְׁלוֹמְנוּ בְּלִאֲדִיוֹן, הֵינּוּ שְׁהֵיטָה לוֹ מָכָה גְדוֹלָה בְּפִי-הַטְּבַעַת רְחֻמְנָא לְצִלָּן, וְהֵיטָה חוֹלָה מְאֹד, וְהַרְפוּאָים מְשֻׁכּוֹ יְדֵיהֶם מְמַנּוּ, כִּי אָמְרוּ שְׂאִינּוּ יְכוּל לְחַיּוֹת, כִּי אַפְלוֹ אִם תִּפְתַּח הַמַּכָּה וְתַבְקַע, אֹז צְרִיכִין לְנִקּוֹת אוֹתָהּ, וְלַהַמְשִׁיף כֹּל הַלְחוֹת הַרְעָה מִתּוֹכָהּ, וְכֵן שְׂאָר כֹּל הַהִשְׁתַּדְּלוֹת הַצְּרִיכִין לְרְפוּאָת הַמַּכָּה, וְזֶה אֵי-אֶפְשֵׁר מִחַמַּת שְׁהִיא בְּתוֹךְ הַכֶּרֶכְשָׁתָא, וּבְיָדָאֵי יְמוֹת. וּבָאֵו אַנְשֵי לְאִדְיֵין עַל שְׁבוּעוֹת, וְסַפְרוּ לְרַבְּנֵי זְכָרוֹנוֹ-לְבָרְכָה אֹדוֹת כֹּל הַנּוֹכַר-לְעֵיל. אַחַר-כֵּן בְּשְׁבוּעוֹת אָמַר רַבְּנֵי זְכָרוֹנוֹ-לְבָרְכָה הַמְּאָמַר הַנּוֹכַר-לְעֵיל, וְשֶׁם מְדַבֵּר מְעַנְיָן רְפוּאָת הַמַּכָּה בְּפִרְטִיּוֹת. וְכַשְּׁבָא לְבִיתֵם נוֹדַע לָהֶם, שְׁבִשְׁעָה שְׁאָמַר רַבְּנֵי זְכָרוֹנוֹ-לְבָרְכָה זֶה הַמְּאָמַר נְבִקְעָה הַמַּכָּה, וְתַכְּף נִקַּל לוֹ מְכַאָבוֹ, וְאַחַר אֵיזוּה יָמִים נִגְמַר רְפוּאָת הַמַּכָּה בְּשְׁלֵמָתָא. וְהַפְּלַל אֶשֶׁר נִרְאָה לְעֵינֵינוּ פְּעַמִּים אֵין מִסְפָּר, אֶשֶׁר כֹּל הַעַנְיָנִים שְׁעָבְרוּ בְּעוֹלָם, בְּפִרְטֵי הַעַנְיָנִים שְׁעָבְרוּ עַל אַנְשֵי-שְׁלוֹמְנוּ, הַכֹּל הֵיטָה נְכֹלֵל בְּתוֹךְ דַּבְּרֵי תּוֹרָתוֹ הַקְּדוּשִׁים, וְעַל-יְדֵי תּוֹרָתוֹ הַקְּדוּשָׁה הַמְשִׁיף רְפוּאָת וְתַקְוָנִים וְהַמְתְּקוֹת לְכֹל הַעַנְיָנִים שְׁבַעוֹלָם בְּכִלְלֵיּוֹת וּבְפִרְטִיּוֹת, בְּרוּחָנוֹת וּבְגִשְׁמֵיּוֹת: (- חיי מוהר"ן, סימן ש"צ).

בשבעות תקסט בלילה הראשון אמר - העולם הזה אינו כלום רק למשך אל התכלית הנצחי. (קה) ואין להסתכל אם יהיה לו מעות אם לאו. כי בין כך ובין כך יבלה ימיו בשוה. כי העולם הזה מטעה אותנו לגמרי, שמראה אל האדם כאלו הוא מרויח בכל פעם ובסוף אינו כלום. כאשר נראה בחוש ברב בני אדם שעוסקים ועובדים ימים ושנים בסחורות ומשא ומתן ולבסוף כשבאין לחשבון אין נשאר בידם כלום, ואם אפלו משיג מעות לוקחין אותו מן המעות. והכלל ששניהם אין להם קיום ביחד דהינו האדם עם המעות, רק או שלוקחין המעות מן האדם, או שלוקחין האדם מהמעות. ומעולם לא נמצא שישאר אחד עם המעות רק כנוצר לעיל. גם היכן הוא כל המעות שעושין מימות עולם? כי מעולם עושין תמיד מעות, והיכן הוא כל המעות? רק באמת אינו כלום לגמרי:

ולעבד ה', איני יודע מי הוא שיוכל לומר שיעבד את ה' לפי גדולת הבורא יתברך, מי שיודע מעט מגדולתו יתברך איני יודע איך יכול לומר שיעבד אותו יתברך. ושום מלאך ושרף אינו יכול להתפאר על זאת שיוכל לעבד אותו יתברך, רק העקר הוא הרצון, להיות רצונו חזק ותקיף תמיד להתקרב אליו יתברך. ואף על פי שהכל חפצים ורוצים לעבדו, אף על פי כן אין כל הרצונות שוין. ויש חלוקים רבים ברצון. אפלו באדם אחד בעצמו בכל עת ובכל רגע יש חלוקים גדולים בין הרצונות. והכלל, שעקר הוא הרצון והכסופין שיהיה כוסף תמיד אליו יתברך, ובתוך כך מתפללין ולומדין ועושין מצוות. (ובאמת לפי גדולתו יתברך כל אלו העבודות אינם כלום רק הכל הוא בדרך "כאלו" כי הכל הוא כמו שחוק בעלמא כנגד גדולתו יתברך. בלשון אשכנז קלאמירשט:

גם חכמות אינם כלום, רק תמימות ופשיטות. גם בתמימות אסור להיות שוטה, אבל אף על פי כן חכמות אין צריכים כלל. וכמבאר במקום אחר (קו) גם אין טוב להיות זקן (קז) הן חסיד זקן, והן צדיק זקן, זקן אין טוב. כי צריך רק להתחדש בכל יום להתחיל בכל עת מחדש. רק יש מה שהוא משביח כשהוא זקן, הינו דבר אחר שמוסיף כח כשמוקין כמו שאמרו רבותינו, זכרונום לברכה (שבת עז):

גם הפקרות אין צריכים. אף על פי שבאמת אצלי אינו נקרא הפקרות כלל, אדרבא להפך, כשרודף אחר עסקי עולם הזה ורחוק מעבודתו יתברך זהו מופקר באמת, אך אף על פי כן אפלו מה שנקרא אצל העולם הפקרות דהינו מי שמפקיר כל עסקי עולם הזה מכל וכל ועוסק רק בעבודת ה' שזהו אצל העולם הפקרות, גם זה אין צריכים, כי יכולים להיות איש כשר בלי הפקרות (קח):

את זה תקבלו מאתי שלא להניח עצמו להעולם להטעות. שלא יטעה אותו העולם כי לא נמצא אחד שיהיה לו קץ וסוף טוב מן העולם. וכל בני אדם שהיו אפילו אותן שתפסו בידם כל העולם הזה כולו, היה סופם רע מאד גם לדורי דורות קלקלו והפסידו.

ואפלו אומות העולם צריכים לידע מזה, מאחר שאין העולם הזה כלום, מה צריכים לעשות. על זה צריכים זכיה מן השמים, לזכות לידע מה שצריכים לעשות. אך ישראל אין צריכים לזה. כי כבר הם יודעים מה לעשות על ידי התורה (קט):

העולם אומרים שאין צריך לבקש גדולות. ואני אומר שצריך דוקא לבקש גדולות. לבקש ולחפש אחר הצדיק הגדול ביותר דוקא. וכבר מבאר מזה בספרים שצריך לחפש דיקא אחר הצדיק והרבי הגדול ביותר (קי):

וכנגד התאוות המטרידים את האדם. באמת אין נמצא שום תאוה כלל. כי אכילה ושתיה הוא הכרח לקיום הגוף, וגם בניס מוכרחים להוליד, וכל זה האדם מוכרח ואם כן אין שום תאוה כלל רק שצריכים להתנהג בהם בקדושה ובטהרה. והשכל של האדם יכול לעמד כנגד כל התאוות. כי הקדוש ברוך הוא יחב חכמתא לחכימין. כי יש לכל אחד חכמה בכח, רק שצריכין להוציאם מכח אל הפעל. ובוזה השכל לבד שיש לכל אחד בכח חכמתו דהינו מה שיש לו מעצם בריאתו, מלבד מה שהשם יתברך מוסיף לתן חכמה לחכימין, בכח חכמתו לבד יכול גם כן לעמד כנגד התאוות. ואפלו מי שכבר נמשך אחר תאוות עולם הזה ועבר מה שעבר, ונפגם שכלו ונתבלבל ונתמעט, אף על פי כן במעט מעט שכל הנשאר יכול גם כן לעמד. ואפלו נקודה אחת מן השכל יכולה לעמד כנגד כל העולם עם התאוות. ובכל מקום שהוא יכולין להיות סמוכין לשם יתברך. ועין במקום אחר (קי) מזה שגם בשאול תחתיות חס ושלום יכולין להתקרב אליו יתברך ולעבדו יתברך באמת:

ענה ואמר קיא: או שצריכין לזה רחמנות מהשם יתברך, או יגיעות ועבודות או שצריכין שניהם, שיהיה לו יגיעות גדולות בעבודת ה' וגם רחמנות מאתו יתברך, קדם שזוכין שיעמדו וישקטו שמרי המח למטה עד שלא ירצה שום דבר בעולם, ויהיה הכל שוה אצלו. "בהתהלך תנחה אותך בשכבך תשמר עליו והקיצות היא תשיחך" הינו שהכל שוה. ואין שום חלוק בין העולם הזה ובין הקבר ובין העולם הבא. כי (משלי ו כב): "בהתהלך תנחה אותך" התורה. וכן "בשכבך תשמר עליו" ששם בשכבך בקבר שם גם כן השם יתברך והתורה, וכן "והקיצות" לעולם הבא וכו'. (אבות ו ט) כי מאחר שאין לו שום תאוה ורצון כלל לשום דבר רק להשם יתברך ולהתורה, נמצא שהכל שוה אצלו. בין בעולם הזה, בין בקבר, בין בעולם הבא בכולם הוא דבוק רק בהשם יתברך ובהתורה. כי מי שמקושר בעולם הזה יש חלוק בין העולם הזה שהוא רחבת ידים ובין הקבר שהוא מקום צר, וכיוצא בזה, אבל מי שנודרך מחו ואין לו שום שמרים במח הכל שוה אצלו כנוכר לעיל: (שיחות הר"ן סימן נא)

השיחה בשיחות הר"ן סימן נ"א העולם הזה אינו פלום וכו' עד פי כפר הם יודעים מה לעשות על ידי התורה, אמר רבנו בליל ראשון של שבועות מוצאי שבת תקסט, וְאָז אָמַר בְּתוֹךְ הַשִּׁיחָה הַנִּלְעָנָה עֲנִין תִּנּוּ לְבַבְכֶם לִי וְכוּ' הַמְבַאֵר בְּמָקוֹם אַחֵר: (חיי מוהר"ן – אות נט)

פרפראות לחכמה אות יב – כי באמת (מכילתא פרשת יתרו) כל התחלות קשות כמבואר באות ב, היינו כי עיקר היסוד של כל המצוות והעבודות דקדושה הוא אמונת הרצון, להאמין שהכל מתנהג רק ברצונו יתברך, והוא יתברך משיג על הכל ולפניו יתברך עתידין כל אחד ליתן דין וחשבון על כל תנועה ותנועה וכו' וכמו שאמרו רז"ל (מכות ב"ד) בא חבוק והעמידן על אחת (חבוק ב) וצדיק באמונתו יזיה כי זה שרש הכל וכן היראה שבא על ידי התגלות הרצון, הוא גם כן יסוד ושרש כל העבודה כמאמר (קהלת י"ב) סוף דבר הכל נשמע את האלקים ירא וכו' ונאמר (ישעיה ל"ג) יראת ה' היא אוצרו כפי מה שאמר רבינו ז"ל בהשיחות (שאחר הסיפורי מעשיות) סימן נ"א המתחלת העולם הזה אינו כלום וכו' והשיחה הזאת היתה בליל ראשון של שבועות תקס"ח הנ"ל ושייך למאמר הנ"ל כאשר יבואר לקמן ושם מבואר שאמר ששיקור פנימיות עבודתו יתברך הוא רצון להיות רצונו חזק ותקיף מאד ולכסוף בכיסופין גדולים ובהשתוקקות חזק מאד להתקרב אליו יתברך, ובתוך כך מתפללין ולומדין ועושין מצוות וכו' עיין שם.

ליקוטי הלכות השייך לתורה זו

או"ח ח"א דף קכג. ברכת השחר ה' מאות כח עד אות לו ובאות צב – (לו) כל הספיקות שבתורה כולם הם ספיקות ברצון שאין יודעים רצונו ית'. כי כל המצוות הן רצונותיו ית'. (צב) מבאר עניין הוקני הדור שאין בהם שלימות שכבר לא מחפשים לתקן עצמם.

או"ח ח"א דף קנב: קדיש – יא אתיות – (ד) הטבע בחי' עץ הדעת טו"ר כי כשיודע שהטבע מתנהג ברצונו זה הטוב וכשמפריד זה הרע. מצח הרצון מתגלה ע"י זקנים שמוטיפים קדושה. עשו נקרא חזיר היער בחי' חכמי הטבע ולבן מצח הנחש, וע"כ יעקב הלך לחרן להכניע את חכמת הטבע בשרשה.

או"ח ח"א דף ריו קריאת התורה ד' – ה אתיות – (ב) תפלה בחי' אמונה בחי' מקרא קודש שמגלה את הרצון ושגת החיות הרעות חכמי הטבע כנגד התפלה הן ג' חיות כמבואר בתיקונים כלב חמור נץ משם נמשכים כל הפניות ומחשבות זרות בתפלה שהם בחי' כפירות ואפיקורסות בגלל חטאת נעורים וע"י קריאת התורה ששורשה ברעווא דרעווין מגלים את הרצון ומכניעים את שאגת החיות רעות, ומקשרים את כל הרצונות לשרש הרצון, שהוא בחי' זקן בחי' מצח הרצון, חכם וקדושה, (ג) חטא העגל שעבדו עבודה זרה וקפרי ברצון שלא האמינו שהכל מתנהג רק ברצונו הפשוט יתברך לבד וטעו בעבודה זרה ורצו להמשיך כחות ממקום שצדו להמשיך, שנה היה ענין העבודות זרות שלהם. נמצא, שחטא העגל הוא פגם הרצון בהינתן כפירות של חכמי הטבע, כי בדורות הראשונים היו כל הכפירות על פי דרכי העבודה זרה שלהם, ועבשו בדורות אלו מעת שנתבטל היצר הרע של עבודה זרה התגבר היצר הרע של פילוסופיא, שהם כפירות של חכמי הטבע שמכניסין כפירות על פי חכמתם הרעה. ובאמת הפל אחד, כי שרש חכמתם של חכמי הטבע נמשך מחרטמי מצריים שהיו מכשפים גדולים ובעלי שמות הטמאה, ועל ידי זה ידעו גם חכמות גדולות בחכמת הטבע. ועל פן יסוד ושרש ועקר של כל החכמות שבעולם נמשך מהם, כמובא בספרי המקריים, שתחלת חכמה זו היה אצל בני קדם ואצל חרטמי מצרים. ואחר כך הלכה מאמה לאמה עד שבאה ליונים. וכן מאמה לאמה עד שבעוונותינו הרבים התחילו גם בני ישראל להיות נלכדים ברשת חכמתם הרעה העוקרת את האדם משני עולמות: וברב הנמים נשפח חכמת הכשוף לגמרי, עד שהם מתלוצצים מעניני כשוף ושדים, וכופרים בדברי רבותינו זכרונם לברכה שאמרו מפרש בגמרא ומדרשים הרבה מעשיות לאין מספר מעניני כשוף ושדים, אשר באמת גם כל חכמתם הרעה בעצמה נמשך מהם כנ"ל: (מצח הנחש יניקתו מנחש הקדמוני שהתגבר ע"י פגם האכילה עץ הדעת טו"ר בחי' חכמי הטבע, ותענית בחי' צדקה כמבואר בתורה לו.

או"ח ח"ב ברכת הראיה ג' – אות א – הנוטה אחר חכמת הטבע חיי אינם חיים, כי עיקר החיות מהתגלות הרצון

או"ח ח"ב מנחה ב
או"ח ח"ג שבת ב
או"ח ח"ג חוה"מ ג'
יו"ד ח"א דגים ג'

יו"ד ח"א כלי יין א – (ב) וזה בחינת יראת ה' תוסיף ימים, שהיראה מוספת לו הימים ואריכות ימים, כי הא בְּהָא תְּלֵיא, הינו, פי על ידי התגלות הרצון שנמשך מזקנים שבקדושה, כמבאר שם, על ידי זה נעשה יראת ה' כנ"ל. וכן להפך התגלות הרצון נמשך על ידי היראה, פי בשבא עליו יראת על ידי התגלות הרצון, שאז יודע שהכל ברצונו יתברך, ואז יש לו יראת ממנו ית'.

יו"ד ח"ב גילוח ב

יו"ד ח"ב פדיון הבכור ד' – ה- אותיות – (ה) וענין החמשה שקלים של הפדיון יש לרמוז שהם כנגד החמשה תקונים המבארים בהתורה הזאת, פי מבאר שם שעל ידי הצדקה מעלין ומתקנין פגם נפילת הימים של הזקנים שאינם כראוי. ואזי נכבד ונופל מצד הנחש שיונק משם. וזה בחינת תקון אָחַד ואז מתגבר ומאיר האור של הזקנים דקדושה שהם בחינת מצד הרצון. וזה בחינת תקון שני ואז יכולים החכמים לקשר כל הרצונות לשורש הרצון ונתגלה הרצון בעולם שהכל מתנהג ברצונו יתברך לבד וזה בחינת תקון שלישי ועל ידי הרצון נמשך יראת וזהו בחינת תקון רביעי ועל ידי היראה נעשה כלי לקבל החסד ואז מתקנים כל מלאכת מעשה בראשית בחסדו יתברך לבד וזהו בחינת תקון חמשי וכל אלו החמשה תקונים נמשכים ונתתקנים על ידי הצדקה שמתקנת את הזקנים שאינם כראוי וכו' שעל ידי זה נתתקן כל אלו התקונים, כמבאר בהתורה הנ"ל. ועל פן הצדקה בחינת ה', (כמבאר במקום אחר)

יו"ד תרומות ומעשרות ב

יו"ד צדקה הכלול בהלכות מלמדים ד' אות יא עפ"י תורה לד שע"י צדקה מתגלית נקודת הצדיק וזה בחי' המבוארת אצלנו שצדקה ההתחלה של כל ההתחלות

ח"מ ח"ב ערב ג – מג אותיות – (י) מאריך במעלת הרצון בעולם העשיה שבשביל זה ירדה הנשמה לזה העולם ע"י נכלל העשיה שהיא רגו הרצון, כי הלט מלאכות (אע"פ שהם גם עבודת ה') הן הפך הרצון שהרי הן קללת האדם וכו' ע"ש (יד) הרצון והשתוקקות אליו ית' והידיעה שהכל ברצונו ית' הם ענין אחד. כי ע"י שידוע שהכל ברצונו הוא משתוקק ברצון אליו ית' וזה מבואר דיטב בשיחה ששמענו בעת שגילה תורה זו (יט) ועל פי פשוטו פגנת הפסוק על חרבן בית המקדש שהקריבו הצוררים כמו שפרש רש"י שם ורבנו זכרוננו לברכה פרש המקרא הזה בהתורה הנ"ל. על שאגת הצוררים שהם האפיקורסים שנקראים חיות רעות הכופרים ברצון וכו' ע"ן שם ובאמת הכל אחד, פי שאגת הצוררים הכופרים ברצון זהו בעצמו בחינת חרבן בית המקדש (כב) ... פי רק הצדיקים והתלמידים חכמים והכשרים אמתיים וזכין קצתם לבחינת ההנהגה של לעתיד שיתקנים. ועמדו זרים וכו', דהינו שאין עושין שום עסק ומלאכה כלל, אבל שאר ישראל צריכין לעסק במשא ומתן ומלאכה בקדושה כנ"ל. ועקר תקונם שייכוננו בעסקם במשא ומתן להחזיק את התלמיד חכם האמת וכו'. ועל ידי זה זוכה כל אחד לפי הצדקה שנותן להתלמיד חכם לבטל זממת הנחש שהם ל"ט מלאכות עד שיוכנו כל ישראל שלא יצטרכו לעסק בשום עסק ומשא ומתן כלל. וזה התקון יהיה נגמר בשלמות כשיבוא משיח במהרה בימינו. שאז יתקנים. ועמדו זרים ורעו צאנכם וכו'. וישראל לא יעסקו בשום עסק ומלאכה כלל וכו'.

ח"מ ח"ב שומר שכר ב – טז אותיות – מבאר ענין חנוכה עפ"י התורה שלנו

הקדמה

זה לשונו בסוף התורה – כלל המאמר כולו אחד וכולו קשור זה בזה, שהצדקה היא קשה מאד בהתחלה, אבל התועלת של הצדקה גדול מאד, כי ע"י הצדקה אין צריכין לעשות שום מלאכה ועסק כי נתקיים העולם בחסדו. כי ע"י הצדקה מוציאים יניקת מצד הנחש שיונק מזקני הדור, ואזי נשמע קול הקריא' של יו"ט שמגלה את הרצון, ואזי נתגלה יראה. כי עיקר היראה ע"י התגלות הרצון. וע"י היראה נעשה כלי וצנור לקבל על ידו השפעת החסד. כי בלא הכלי והצנור א"א לקבל את החסד. רק ע"י היראה שהוא צנור וכלי ע"י מקבלין את החסד. ואזי מתקיים העולם בחסדו, ואז אין צריכין לעשות שום מלאכה, כי נתקיים ועמדו זרים ורעו צאנכם וכו' כנ"ל.

הרצון

ענין הצדקה כאן הוא נושא מרכזי, אבל ברור שהוא רק תיקון הקלקול. והקלקול מבואר באות ט' בענין הזקנים שלא מוסיפים קדושה ודעת בכל יום כראוי, שמהם יונק מצד הנחש וע"י שיונק מתחזקים החיות הרעות חכמי הטבע בשאגת הכפירה שלהם ברצון, שמחריש את אמונת הרצון שמכריזים הימים טובים דהיינו כלל הניסים שעשה לנו הקב"ה שמכחישים בעליל את חק הטבע, ואזי ע"י התגלות הרצון מתגלה היראה ונעשית כלי להשפעת החסד.

נמצא סוף דבר הוא היראה שעל ידה נתקן קללת בועת אפיך תאכל לחם וזה התכלית.

והדרך לזה היא עבודת הצדקה שהיא הכפירה להדיא בטבע.

אבל באמת נראה שיש כאן נושא מרכזי שקצת נבלע בתוך המהלך והוא ענין הרצון אע"פ שהוא נזכר בתורה פעמים פעם באות ו' שהימים טובים מכריזים אותו, ועוד פעם באות ט' שע"י הצדקה הוא מתגלה, אבל בשניהם הוא רק היכי תמצוי לדבר אחר ולא כעבודה חשובה מאד בפני עצמה, אמנם זה נרמז באות ז' בענין הצדיק האחוז בשלימות במצד הרצון, וקושר את כל הרצונות לשרש הרצון.

ונראה להקדים שמצד הרצון ומצד נחש זה לעומת זה שניהם אינן בני אדם אלא כח רוחני גבוה מאד. שהפירצוף החיובי הוא מצד הרצון שהוא התגלות האמת שאין עוד מלבדו ית' בעולם כלל ורק רצונו ית' הוא המנהיג את העולם בכל פרטיו. ולעומתו יש פירצוף שלילי הוא מצד הנחש הוא כח הסתרת האמת הזו, ע"י שמתחכם להחליף חכמת האמת בחכמת הטבע, כאילו כל הנעשה בעולם תלוי רק בחק וגלגלי הטבע.

וזו כל עבודת ה' שלנו להכין עצמינו מרכבה למצד הרצון, ע"י כל התורה ומצוות ובפרט מצוות הצדקה שעל ידן ממליכים את הקב"ה ומגלים שהוא המלך והמנהיג את העולם לבדו.

ובזה נבחן חלוקת כל מדרגות הצדיקים כל אחד עד כמה נעשה מרכבה לרצונו ית' דהיינו עד כמה שעושה את רצונו כאין לגבי רצון ה', וכלשון הרא"ש/י רצה באשר ירצה יוצרך, דהיינו שרץ בשמחה לכל מצווה ומקבל כל

¹ אורחות חיים להרא"ש – ליום רביעי אות (סט) רצה באשר ירצה יוצרך, שמח בחלקך אם מעט ואם הרבה. והתחנן לפניו תמיד להטות לבבך לעדותיו. ובשאר דרכיך השלך על ה' יהבך ואל יקשה בעיניך להוציא לכבוד השבת ויום טוב בכל הצריך. והשתדל לכבדם, ולקבלם מבעוד יום. ולהתענג בהם באכילה ושתייה וחציו לבית המדרש. וכבדהו בכניסתו וביציאתו, לערוך שלחן במוצאי שבת:

גזרה ועונש בשמחה גדולה, וממליך את ה' שהלל ושמחה בכל מצב. ועד כמה שנעשה אצלו האמונה ברצון שרק רצונו ית' מנדיג את העולם ואין שום כח לשום דבר לעשות לו טוב או רע אלא רצונו ית', לשכל הנקנה, ופשוט אצל לגמרי שההשגחה היא הטבע כך גם אין לטבע שליטה עליו כלל, בבחי' מה שאמר רבי מאיר בעל הנס מי שאמר לשמן שידלוק יאמר לחומץ שידלוק.

ולזה צריך לשאוף כל אחד, והדרך לזה היא בכל רגע במשך היום לא לתלות אותו בשום דבר גשמי אלא ברצון ה' דהיינו בכלליות כל דבר שלא נעשה כרצונו, לשמוח שעכשיו יודע רצונו ית', וכל דבר שנעשה כרצונו מיד להודות לו ית', בהלל ושבח תודה שעשית רצוני כרצונך.

עוד ענין הקשור בקשר הדוק מאד לענין הרצון הוא מבואר בלק"ה ערב ג' א' עבודת ההשתוקקת וגילוי הרצון אליו ית', דהיינו להיות מדבר בהתבודדות עד כמה אני רוצה ומשתוקק לעשות רצונך תמיד וכל מצוה ומצווה בשלימות כרצונך ומוהר"ן מפליג בזה שזה יותר גדול מעצם עשיית המצווה כי מי יכול לעבוד את הש"י בשלימות ממש כרצונו, אבל לרצות זאת אפשר, וביאר זאת נפלא המהר"ל על אבות ובנתיבות עולם/י שידוע כי המתנועע אל דבר הוא דביקות גמור עם המתנועע יותר ממי שהוא קרוב לו כבר, כי המתנועע אל דבר הרי אינו עמו ועם כל זה הוא הולך אליו וזהו דביקות וחבור גמור.

שמעתי בזה מליצה עפ"י המבואר בחגיגה יב: ו' שיש שבעה רקיעים שלכל רקיע יש תפקיד לבד מהראשון הנקרא וילון שהוא אינו משמש כלום, ובאידיש וילן הוא רצון, הרי רמו שעם רצון בלבד עדיין לא נעשה כלום. ובאמת היא טענת חכמי הטבע, אבל רבינו אומר להפך שאדרבה העיקר הוא הרצון אפילו יותר מעצם העשייה/י. ונראה לבאר כי באמת רקיע וילון הוא מתחת לרקיע הנקרא רקיע, שבו חמה ולבנה והגלגלים שעד שם מגיע השגת חכמי הטבע/י הכופרים באמת שרק רצון הקב"ה בו הכל תלוי. ובאמת כל הפרנסה היא מהרקיע שמעליהם

¹ **ליקוטי הלכות** חו"מ הלכות ערב הלכה ג (א) כי עקר הוא הרצון. שצריך האדם להרגיל את עצמו לכסף ולהשתוקק ולהתגעגע בכל עת לה' יתברך ולתורתו ומצוותיו ולהשתדל תמיד שיהיו לו רצונות טובים חוקים דקדשה. וכמו שאמר רבנו זכרוננו לברכה בשיחתו הקדושה עמנו באותה העת שגלה התורה הנ"ל, כי אז שמענו השיחה הקדושה הנפסדת בהשיחות הר"ן המתחלת, עולם הזה אינו כלום, שמבאר שם עצם מעלת הרצון אל הקדשה, כי אמר רבנו זכרוננו לברכה שערך עבודת ה' הוא הרצון, כי לעבד ה' אינו יודע מי הוא זה שיוכל לומר שיעבד ה' יתברך, ואפלו מלאך ושרף אינו יכול להתפאר שיוכל לעבד ה' וכו', רק העקר הוא הרצון לה' יתברך ואף על פי שנדמה שהכל רוצים להתקרב לה' יתברך, כי הכל תפצים ליראה את שמו, אף על פי כן לא מבעיא שאין אדם אחד דומה לחברו בענין הרצון כי אם גם באדם אחד אין יום אחד דומה לחברו בענין הרצון וכו', כמבאר שם, עין שם. וכן דבר מזה רבנו זכרוננו לברכה כמה פעמים בכמה לשונות, שהעקר הוא רק הרצון והכסופין שירצה ויכסף תמיד ברצון חזק לעשות רצונו יתברך באמת ואם אף על פי כן אינו זוכה מה לעשות ויתגבר לבלי להפסיק ולבטל הרצון, חס ושלום, רק ירצה יותר ברצונות חזקים יותר ויתגבר ברצון חזק וכסופין גדולים לה' יתברך תמיד בכל עת לעולם ועד, כי העקר הוא הרצון:

(אות ב) כי באמת עקר התכלית הטוב של הנשמה הקדושה הוא שתזכה לתכלית שלמות הרצון שהוא בחינת רצון שברצונות שתזכה הנשמה שיהיו לה רצונות חזקים אמתיים לה' יתברך עד שתזכה להכלל ברעוא דרעוין שהוא רצון שברצונות שזהו השלמות והמעלה העליונה מכל המעלות. כמו שמצינו שמשה רבנו, עליו השלום, שהוא מבחר מין האנושי ומי לנו גדול ממשה רבן של כל הנביאים והצדיקים האמתיים של כל הדורות, ובסוף בעת הסתלקותו שאז זכה בודאי לתכלית שלמות המעלה שאי אפשר להשיג, וכל עקר עצם הפלגת מעלתו הוא שזכה בעת הסתלקותו הקדושה להכלל ברעוא דרעוין, שהוא רצון שברצונות, כמבאר בזהר הקדוש (תרומה) שהסתלקות משה היה בשבת במנחה ברעוא דרעוין. נמצא, ששלמות הרצון הוא גבה מן הכל וכל עקר התכלית של כל התורה והמצוות הוא לזכות לרצון ולהכלל ברצון העליון, כי משה רבנו הוא בעצמו בחינת התורה והמצוות ועל כן משה רבנו גימטריא תרי"ג, כי הוא בעצמו בחינת כלליות תרי"ג מצוות התורה, ותכלית שלמות מעלת משה רבנו הוא שנקבל ברצון שברצונות ברעוא דרעוין כנ"ל. נמצא, שתכלית כל המצוות, שהם בחינת משה רבנו כנ"ל, עקר התכלית הוא לזכות לרצון בשלמות, שהוא בחינת רצון שברצונות כנ"ל, כי כל המצוות אנו עושין שיהיה לרצון לפניו, כמו שאמרו רבותינו זכרוננו לברכה, "נחת רוח לפני", שאמרתי ונעשה רצוני, הינו שנופה על ידי המצוות להכלל ברצון העליון, שהוא בחינת הסתלקות משה, שהוא כלליות התורה והמצוות כנ"ל:

(אות ג) כי עקר ירידת הנשמה לזה העולם העכור והשפל הוא רק בשביל הרצון, כדי שתזכה לרצון בשלמות ובשביל זה הכרחה הנשמה לירד ולהתרחק ממקום מעלתה ולבוא בעולם הגשמי העכור והשפל ולהתלבש בגוף גשמי בחמר עב ומגשם בזה העולם העשייה בתכלית הרחוק ממקום כבודה. וכל זה היה בשביל הרצון, כי ה' יתברך רצה לזכות את ישראל שזכו לכל טוב, לטוב האמתי בשלמות העולה על הכל. וה' יתברך יודע שערך תכלית הטוב הוא לזכות לרצון בשלמות כנ"ל,

² **עיין מוהר"ל** בספרו נתיבות עולם נתיב העבודה פרק ה' בדין שכר פסיעות – ולפיכך כאשר הולך לבית הכנסת הוא נמשך אל השם יתברך להיות לו דביקות בו יתברך. וידוע כי המתנועע אל דבר הוא דביקות גמור עם המתנועע יותר ממי שהוא קרוב לו כבר, כי המתנועע אל דבר הרי אינו עמו ועם כל זה הוא הולך אליו וזהו דביקות וחבור גמור, ודבר זה בארנו למעלה גם כן.

ועיין בזה עוד מה שכתב בדרך החיים על אבות פ"ד משנה יח

¹ **חגיגה יב:** – ויש אומרים (שהעולם עומד על) שבעה עמודים שנאמר (משלי ט') חצבה עמודיה שבעה רבי אלעזר בן שמוע אומר על עמוד אחד וצדיק שמו שנאמר (משלי י') וצדיק יסוד עולם אמר רבי יהודה שני רקיעים הן שנאמר (דברים י') הן לה' אלהיך השמים ושמי השמים ריש לקיש אמר שבעה ואלו הן וילון רקיע שחקים וזול מעון מכון ערבות וילון אינו משמש כלום אלא נכנס שחרית ויוצא ערבית ומחדש בכל יום מעשה בראשית שנאמר (ישעיהו מ') הנוטה כדוק שמים וימתחם באהל לשבת רקיע שבו חמה ולבנה כוכבים ומולות קבועין שנאמר (בראשית א') ויתן אותם אלהים ברקיע השמים שחקים שבו רחיים עומדות וטוחנות מן לצדיקים שנאמר (תהלים ע"ח) ויצו שחקים ממעל ודלתי שמים פתח וימטר עליהם מן לאכול וגו'

² **עיין לק"ה** ברכת המזון ד' כ'. ולק"ה בשר בחלב ד' סוף אות א'. ולק"ה ערב ג' אות א' ואות ה'

³ **עיין שיחות מוהר"ן** – אות רכז – בענין מה שאמרו רבותינו, זכרוננו לברכה (חגיגה יא:): שאסור להסתכל מה למעלה מה למטה מה לפנים מה לאחור, אמר רבנו זכרוננו לברכה, שכל אדם ואדם יש לו בחינת מה למעלה מה למטה וכו' לפי מדרגתו שאסור לו להסתכל בהם (תי). כי

הנקרא שחקים, שם שחקים מן לצדיקים, דהיינו לאותם המאמינים ברצון (עיין תורה ז' תנינא שמשם כל הפרנסה). וזהו שלפני כן הזכיר את העמוד אחד שעליו עומד העולם וצדיק שמו, כי הוא החכם הגדול שבקדושה האוחז במצח הרצון (שהוא שרש עולם התיקון כמבואר בכהאריז"ל) שאצלו הוא שכל הנקנה שהכל תלוי רק ברצון ובכוחו לקשר כל הרצונות בשרש הרצון ולהביא את כולם לאמונה ברצון.

זיהוי הפגם

והעיקר הוא לזהות את הפגם שממנו מתחילה הנפילה משלימות הרצון, כדי שתועיל הצדקה לתקן אותו. ומבואר שהכל מתחיל דייקא מאותם כשרים שהיו עובדי ה' גדולים וקנים דקדושה דהיינו שקנו חכמה ודעת ומוסיפים בכל יום ויום עוד אור חכמה קדושה ודעת ובוה מאריכים ימיהם בתוספת קדושה ודעת. והם באיזה שלב נפלו קצת מישוב הדעת ואזי נמצא סדק להיכנס בו מצח הנחש שהוא ארס הנחש הקדמוני הכופר הגדול באמונת הרצון, דהיינו באמונה הקדושה שכל הנעשה בעולם הוא רק עפ"י רצונו ית' ואין לחק הטבע כח עצמי כלל.

ומצח הנחש מוצא סדק באמונת הרצון של עובדי ה' ונכנס במחשבתם מעיון לעיון עד שמכניס בלבם ספק ברצון ומפילם לאט לאט מעבודת ה' עד שמפילים לטרדת הפרנסה עד שגם נעשה חולק על הצדיקים הכשרים ממנו ועד שנופל לגמרי מעבודת ה' ונעשה קצר ימים ושבע רוגז, שכל ימיו רדיפה אחר ההכרחי לו כי ע"י נשיכת הנחש פתח עיניו לחמדת הבלי עוה"ו וכל ימיו רק רדיפה אחר המוכרח לו ולביתו. עד שבעצמו נעשה חיה רעה השואגת תמיד שאין לנו אלא חכמת הטבע ומחרישה את קול הימים הטובים המכריזים שהכל תלוי רק ברצונו ית'.

דהיינו למעשה כל אדם צריך ליישב עצמו בכל יום עד כמה מאמין הוא שרק ברצונו ית' תלוי כל דבר בעולם, דהיינו לחפש בעצמו כיצד הוא מגיב לכל איזה חסרון שיש לו כגון איזה כאב בגופו או חולה בביתו או חסרון פרנסה או שפלוני פגע בו האם הוא נוקם או נוטר ואיך מגיב כשלא החזירו לי הלוואה, או שהתקלקלה המכונת כביסה או הרכב שלפניו נוסע בויגוג, או עוצר או פונה פתאם בלא הזהרה האשה לא עשת בקשתו הילד לא מתייחס או מתחצף וכיו"ב כמו שאמרנו¹ אין רגע בלא פגע ותלוי באדם אם הוא חיה רעה, אזי הוא כל פגע עושה אותו קצר ימים ושבע רוגז ואם הוא אוחז ברצון אזי הוא תמיד בשמחה ותודה, שהרי אפילו הדבר הנורא ביותר הוא רצונו ית' שכולו רק אהבה וטוב ומיטיב.

התכלית

נראה שהתכלית בתורה זו היא לתקן את החטא אדה"ר, דהיינו לבטל מעלינו את /וקללת בועית אפיך תאכל לחם שנתקלל אדם הראשון אחר החטא, שהיא קללת ל"ט מלאכות, כי בתחילה נברא האדם להאריך ימיו בעסק התורה ותפלה ומצוות בלבד, ומלאכים היו עושים לו מלאכתו כמבואר בגמ' /א, והקללה היתה שע"י אכילת עץ הדעת טוב ורע נפל לחכמת הטבע לבחי' קצר ימים ושבע רוגז, דהיינו לעבודת הבורא בדרך הטבעית של לט מלאכות, שגם היא עבודת הבורא כי ע"י שיתגבר לעשותם באמונה ימשיך הארה וקיום למעשה בראשית. אלא שהוא מקום מגושם ומסוכן מאד ליפול בו לחכמת הטבע וכפירה, לכן צריך להשתדל להמשיך חיות וקיום הבריאה לעולם בדרך של חסד ה' לבד כמו שברא את העולם בחסד לבד /ב.² וכמו שיהיה לעתיד לבא דכתיב (ישעיה ה) וְעָמְדוּ זָרִים וְרָעוּ צֹאנֶכָם וּבְנֵי נֶכֶר אֶכְרִיכֶם וְכַרְמֵיכֶם: (ו) וְאַתֶּם פְּהַיֵּי יְדוֹד תִּקְרְאוּ מִשְׁרָתִי אֶלְהִינוּ יְאֶמְר לָכֶם חֵיל גּוֹיִם תֹּאכְלוּ וּבְכַבּוֹדֶם תִּתְיַמְרוּ: עוד גם משמע באות ב' שגם קללת האשה בעצב תלדי בנים שייכת גם לאדם בעבודת ה' שהקושי שבה הוא בחי' חבלי לידה עד שכדי להתגבר על כל צירי הלידה שהם המניעות בעבודת ה' צריך לצעוק כיוולדת בחבליה. וגם קללה זו מתבטלת ע"י התיקונים המבוארים כאן.

אצל קצת, מסתים שכלו אצל הגלגלים ורקיעים ואסור לו להסתכל להלך יותר. וגם כל הפילוסופים והמחקרים, כל שכלם וחקירתם הוא רק עד הגלגלים ולמעלה מזה אין יודעים כלום. וגם במה שתחת הגלגלים טעו הרבה בכמה דברים עד שנפל ביניהם מחלוקות גדולות בכל דבר. וכבר מבאר שאסור להסתכל בהם כלל. והכלל שכל אדם במקום שמסתים שכלו אסור לו להלך יותר. כי זהו אצלו בחינת מה למעלה מה למטה. רק לסמך על אמונה לבד:

¹ של"ה הקדוש מסכת יומא פרק דרך חיים תוכחת מוסר (ה) (דף ע: במהדורת ירושלים תשל"ה) אין רגע בלא פגע. עיין גם שיחות הר"ן סימן שח.

² עיין לק"ה ערב ג' י' - כי עקר אֲחִיזת כָּל הַיְדִינִים הוא בַּעֲשֵׂיהַּ פִּדּוּעַ, כִּי כָּל הַעֲשׂוֹת, שֶׁהֵם בְּחִינַת ל"ט מְלָאכוֹת, הֵם נִמְשָׁכִין מִחֲטָא אָדָם הָרָאשׁוֹן שֶׁעַל יְדֵי זֶה נִתְקַלַּל, "בַּעֲצָבוֹן תֹּאכְלֶנָּה בְּזַעַת אִפְיָהּ תֹּאכַל לֶחֶם", שֶׁעַל יְדֵי זֶה מִכְרַחֵין לְהַתִּיגַע בְּאֵלוֹ הַל"ט מְלָאכוֹת וְצָרִיכִין לְהַתִּיגַע מְאֹד לַעֲשׂוֹת הַל"ט מְלָאכוֹת בְּקִדְשָׁה גְדוּלָּה כְּדֵי לְבָרְרָם מִזְהֵמַת הַנְּחֹשׁ, שֶׁהוּא ל"ט קְלָלוֹת שֶׁנִּתְקַלְלוּ אִו בְּחֲטָא אָדָם הָרָאשׁוֹן, שֶׁהֵם בְּחִינַת ל"ט מְלָקוּיֹת, שֶׁכֵּל זֶה הוּא בְּחִינַת רִגְזוֹ וְדִין. וְעַקְר הַמְשַׁכַּת הַקְּדוּשָׁה עַל כָּל הָעוֹלָם הַעֲשֵׂיָהּ וְעַל כָּל הַל"ט מְלָאכוֹת הוּא עַל יְדֵי הָרָצוֹן כְּנִיל, כִּי עַל יְדֵי הָרָצוֹן שֶׁנִּכְסְפִין לָהּ יִתְבָּרַךְ בְּעוֹלָם הַעֲשֵׂיָהּ הַזֶּה בְּרָצוֹן חֹזֵק וְתִקְיָה מְאֹד יָמִים וְשָׁנִים הַרְבֵּה, עַל יְדֵי זֶה זוֹכִין לְהַפְּךָ עֲשֵׂיָהּ לְרָצוֹן עַד שֶׁיִּכְוֹלִין לְזַכּוֹת לְבַטֵּל מִיִּשְׂרָאֵל כָּל הַל"ט מְלָאכוֹת וְכָל הָעֲסָקִים וְהַכֵּל עַל יְדֵי הָרָצוֹן וְכִנְיָל בְּהַתּוֹרָה הַנִּיל.

³ כמבואר בסנהדרין נט: (ועיין תורה א תנינא)

⁴ כך אומר רבנו ובאמת צ"ע כיוון שאדם הראשון זכה לזה אחרי הבריאה מדוע לא הביא רבנו ראייה ממנו, אלא מקודם הבריאה.

עבודת הצדקה

הנושא העיקרי למעשה בתורה זו, הוא מעלת עבודת נתינת צדקה לעני הגון, עבודה דייקא שהיא לתת הרבה למעלה מיכולתו, דייקא עד שייהפך האכזריות שבו לרחמנות. והפלי"ח מבאר יותר שדייקא את הממון שרדף אחריו ע"י נשיכת מצח הנחש שהפיל אותו לאכזריות כחיה הדואגת רק לעצמה כל היום דייקא את הממון הזה נותן לעני הגון בבחי' מניה וביה אבא ליזיל ביה נרגא. ובוזה מגלה ביותר את הרצון ומתעורר על ידו ליראת שמים. עיקר הצדקה מגלה את הרצון כי נותן צדקה כי מאמין שלא יחסר לו שהרי אין טבע כלל אלא רק רצונו ית' מנהל את העולם.

ודווקא כשנותן בבחי' עורב וזה מכח ואת ערובתם תקח שאמר ישי לדוד שיקח לאחיו אוכל ושתיה (לק"ה) כשהלך למלחמה. וזה ערובתם דייקא דהיינו ערובה שלהם כי באמת הצדקה שנותן לא משלו נותן אלא משל העני כמבואר בספרים (משלי המגיד מדובנא) שעל כן כתיב (דברים) "לא תקפוץ ירך" מלתת צדקה לעני, כי את שלו אתה צריך לתת לו. כי אתה רק נפקד בממון העני עמ"נ לתת לו ע"י אמונת הרצון.

ורק ע"י עבודת הצדקה מכח אמונה חזקה ברצון, הפך חכמת הטבע שהעיקר הוא הממון. דהיינו שמחסיר מצרכי עצמו כי מאמין שהכל תלוי רק ברצון ה' וכל צרכיו האמיתיים לא יחסרו לו ע"י הנתינה, אלא להפך יזכה ליותר שפע ורצון,

כי באמת הכופר ברצון מוכרח לעסוק בהשתדלות הפרנסה וכמה שמרויח תמיד חסר לו כי יש לו מנה רוצה מאתים, ועיניו תמיד אל המותרות ולבו חומד עוד ועוד עד כדי שבירת כלים ממש, שנופל לתאוות ממון ושאר תאוות רעות, וכל היום עסוק למלא חסרונו הגשמי וממלא אותו בגשמיות שהיא כממלא חסרון בעוד יותר חסרון וכך הולך מדחי לדחי קצר ימיו ושבע רוגו.

על כן מי שעוצר עצמו מכל זה ומיישב דעתו וחוזר להאמין שהכל תלוי רק ברצונו ית', ורצונו ית' שנעסוק בתורה ותפילה ונאריך את ימינו בעבודת ה' ותוספת קדושה ודעת, ונרגיש חסרון הזולת ולא רק חסרונו, וניתן צדקה ביד רחבה עד שנשבר האכזריות החייתית שבנו לחשוב רק על צרכינו¹⁷ ונרחם על זולתינו ובעיקר על עניים הגונים שעובדים את הש"י ומאמינים ברצון.

רק ע"י אפשר לתקן את פגם הזקנים הנ"ל שנפלו מהאמונה ברצון,

ואזי ע"י גם מתבטל יניקת מצח הנחש שיונק מהם כוחו. ואזי נחלש קול החיות הרעות הנ"ל שיונקת ממנו.

ואזי אפשר לשמוע את קול הג' רגלים המכריזים שהכל תלוי רק ברצון שהרי היו וישנם ניסים מעל הטבע, וכל נס הוא הוכחה ברורה שאין חיוב לחק הטבע כלל. אלא יש רצון עליון שהוא המנהיג את הגלגלים.

ואזי מתחזק האמונה ברצון עד שזוכים ליראה. ויראה היא הכלי וצינור לקבל בו את שפע חסדו ית' שכשהוא שופע אין צורך בהשתדלות גשמית כלל, וחוזר ההנהגה של קודם החטא ושל לעתיד לבוא, שיתקיים "ורעו זרים צאנכם" וכו', ועשו לכם כל צרכיכם, "ואתם כהני ה' תקראו" החיים מחסדו ית' השופע תמיד על יראיו, בבחי' אין מחסור ליראיו.

נמצא הכל תלוי בעבודת הצדקה,

כי על ידה שופע החסד בבחי' איתערותא דלתתא, כי כל המרחם על הבריות מרחמים עליו מן השמים (שבת קנא:).

ועל ידה מתבטל יניקת מצח הנחש וממילא נחלש קול החיות הרעות ונשמע קול הג' רגלים ומתחזק האמונה ברצון.

ועל ידה האדם מהפך טבעו הרע לראות רק את עצמו, ונעשה צדיק חונן ונותן, ועושה רצונו כרצון הקב"ה, ושמח בחלקו, ומאריך כל יום מימיו בתוספת קדושה ודעת.

ועל ידה מתגלה שהכל ברצונו ית', שע"י מתחזקת היראה ונעשה כלי לשפע חסדו עד שא"צ בהשתדלות גשמית.

מצח הרצון ומצח הנחש עפ"י הסוד

המושג **מצח הרצון** הוא מושג בתורת הסוד, דהיינו שהמקום שבו מאיר הרצון הוא דווקא במצח, שלכאורה בנגלה זה לא ניכר¹⁸. ומבאר האריז"ל שצדיקים היודעים חכמת הפרצוף רואים במצח את הרצון של האדם להיכן הוא פונה וכמה.

לעומתו **מצח הנחש**, נראה לבאר עפ"י שהכוונה לרצון הנחש הקדמוני, הוא היצה"ר הוא כח ההסתרה שהתלבש בנחש, כשנבראה האשה כמבואר בגמ' על הפסוק ויסגור בשר תחתינה, ס' של ויסגור רומו לס"מ שנברא עמה. כי אדם הראשון כולו קודש אחוז במצח הרצון בלא שום אפשרות להכשילו. ורק ע"י האשה שהיא בחי' הזקנים שלא

¹⁷ **שזה טבע החיה** שכל מהותה קיום עצמה והמשך קיום מינה. אע"פ שיש חיות רחמניות (כמ"ש רבנו, בוודאי אין זה רחמים ממש, שהרי רחמים תלוי בדעת כמבואר בתורה קיט ועוד. אלא זה טבע שטבע בהן כדי שנלמד מהן, כמבואר בגמ' כמה טבעים טובים שיש לכל מיני חיות ללמוד מהן בני אדם, כגון צניעות מחתול וגול מנמלה וכו'. (וגם המדות שלהם מוגבלות מאד שהרי גזולת מהאדם).

¹⁸ **רואים זאת קצת** אצל הקנאים, שלפעמים הוא שומע איזה עוולה שנעשית, ומיד מתלבש קנאה, ורץ עם העינים למטה, במצח נחושה לתקן העוולה. בלי מחשבה שהיא תלויה בעינים, אלא בעינים עצמות ובמצח נחושה כאילו רק המצח מוביל אותו, וא"א לדבר איתו, כי כולו כעס וקנאה וחשש שמא יפילו אותו מקדושת הרצון. ויש בזה כמובן מעלה וחסרון למי שאינו מוזכר. אבל עכ"פ נראה שזו דוגמא להתגלות בחי' כזו שמצח הרצון מוליך את האדם. וכך גם זה לעומת זה נראה מצח הנחש, שבקנאות נלחם על הכפירה שלו, ולא רוצה לשמוע אותך כלל.

מאריכים ימיהם ולא מוסיפין קדושה ודעת, שאותם אפשר להפיל מישוב הדעת ולהפילם מהאמונה שהכל רק ברצונו ית', יכול הנחש להכשיל בני אדם. שהיא היתה עצת הנחש הקדמוני כבר או כשרכב על גמל¹⁰, ומאז תמיד מוצא לו הנחש הקדמוני איזה בר דעת דסט"א להתלבש בו כבלעם וגלית שעל ידם מפתה את כל מי שהוא בחי' אשה הנ"ל. רוצה לומר שאע"פ שאשה דעתה קלה זה יחסי. וחיה היתה במדרגה עצומה מסתמא יותר מהזקנים הנ"ל, והיתה נביאה ואע"כ הצליח מצח הנחש הקדמוני לפתות אותה, ברגע שהיא קצת התרחקה מהאדם הצדיק האמת מצח הרצון, ונכנסה בטוען ונטען עם הנחש. וכלשון רבינו שנכנס מעיון לעיון עד מכניס ספק ברצון.

מצח הרצון מבואר באוצרות חיים (קיצור העץ חיים שכתב המרח"ו) שם מבואר כיצד נבראו העולמות, שבתחילה היה הכל א"ס אלוקותו ית', וצמצם אורו לצדדים ונשאר חלל פנוי, לשם המשיך קו אלוקותו מצומצם, בעגולים וביושר, והיושר הוא נקרא אדם הקדמון שראשו מחובר לא"ס ורגליו בתחתית החלל, כמעט עד הצד השני של החלל. ותחילה יצאו אורות מפיו ומהחטם ומהאוזן הם הנקראים אורות העקודים, שבהם לא ניכר החילוק בין אור לכלי, ולעתיד אורות אלו יהיו עולם השכר. ואח"כ יצאו אורות מהעינים ונעשה עולם הנקודים והם היו גדולים מהכלים לכן הכלים נשברו. ואח"כ יצא אור מה החדש ממצח אדם הקדמון והוא היה אור המתאים לכלים ונכנס בהם, והוא עולם הברודים הנקרא עולם התיקון. והוא נקרא מצח הרצון, ועל ידו נעשה עולם האצילות שהוא העולם השלם והמתוקן.

וידוע שדברי האריז"ל אינם רק סיפור מעשה שהיה אלא הקדמות וכללים למה שנעשה תמיד. נמצא שכל מציאות הרע והקלקול שיש בעולם הוא מבחי' העינים. וכל התיקון והטוב הוא מבחי' מצח הרצון. ונמצא שמצח הרצון בכוחו לתקן את השבירה והקלקול שנעשה ע"י האורות הנ"ל שיצאו מהעינים. (ועיין היטב בתורה לד ותראה שהיא בנויה על יסוד זה, שיש נקודת הצדיק שעל ידה מתקנים את שבירת הלוחות והחרפות לב)

ובדרך העבודה ע"י המבואר בתורה זו נראה לבאר, שמצח הנחש הוא הנחש הקדמוני שיונק כוחו מהחלל הפנוי, שהוא המציאות שנתן הקב"ה מקום ואפשרות לומר שהוא לא קיים. וחכמי הטבע הם כל ההולכים אחר עיניהם בעוה"ז ובחי' עין רואה ולב חומד, ולא שבעה העין ולא מכיל הלב, את כל חמדת העין, עד שנשבר ותמיד הוא בחסרון ועצבות.

ויש צדיק שזיכך עצמו ע"י שעשה עצמו עיוור מכל הבלי וחמדת העוה"ז, וכל מגמת פניו רק אחרי מצח הרצון לעשות רצונו כרצון אביו שבשמים. עד שנעשה אצלו קניין בשכל הנקנה שאין שום כח בטבע אלא רק רצון הקב"ה רק בו תלוי הכל. ובכוחו לקשור גם כל הרצונות של אחרים לשרש הרצון. והוא החכם הגדול שבקדושה. והוא הזקן הגדול מכל הזקנים כמבואר במעשה מו' בעטלרס¹¹, ע"ש היטב שם מתבארים היטב כל המושגים הנזכרים כאן דהיינו מה נקרא זקן ומה הכוונה אריכות ימים ושהיא ע"י שעושה עצמו עיוור מהעולם הזה, וכו' ע"ש כמה מדרגות בזה, מדרגת החכם הגדול דקדושה שהוא העיוור ותלמידיו הזקנים, שכל אחד זכר יותר מחבירו ע"ש.

ויש זקנים שהם תלמידיו בחי' זקן ונשוא פנים, שזוכים מכח הצדיק עומד בנסינות העולם הזה ועוצם עיניו. ויש זקנים שלא דבוקים כראוי בדעת הצדיק הגדול האחוז במצח הרצון, ואזי מצח הנחש מצליח לחדור למוחם בקושיות ועיונים דקים מהחלל הפנוי, ולאט לאט להפילם מהאמונה העיוורת ברצון הקדוש, וכך לאט לאט מפילם מהעבודה להוסיף קדושה ודעת בכל יום, עד שנעשים בבחי' קצר ימים ושבע רוגג, כי מתחילים לפתוח את העינים ומתחיל הלב לחמוד עד שנעשה חסר ורגו ועצוב.

והתיקון הוא להפך לעצום עיני מעצמי ולתת הרבה צדקה לעניים אחרים. ולזכור עיקר הדין אחוז בממון שהוא עבודה זרה ממש כמבואר בתורה כג. וזה גם סוד הפדיון שעיקר המתקת הדין הוא בנתינת ממון דייקא כי שם נאחו הדין ביותר. וצדיק הוא החונן ונותן דייקא. אבל מידת הלקיחה היא הסט"א.

ועל כן החיוב לחיות עם אשה דייקא, ולא כבהמות רק לפריה ורבייה אלא לתקן עצמי בצדקה. כי בכלליות כל איש צריך לשאוף להיות בחי' תלמיד הצדיק הקשור למצח הרצון, שיהיה בכוחו לתקן את כל מאווי האשה שמהותה דעת קלה והסתכלות על חיצוניות ופתיחת עינים. דהיינו שאע"פ שגם היא צריכה להשתדל בכל כוחה

¹⁰ **כמבואר בפרקי דר"א.** והגמל היא קליפת "גם". עיין בסוף בתורה ב' תנינא ומה שהארכנו בזה. כי גם לשון רבוי, דהיינו שיש עוד כוחות ולא רק האחד. וזוהו מפיל לכפור לגמרי בכח האחד, ולהאמין רק בכח הטבע וללכת אחרי הנגלה והעינים, וזה מהותו של המרכבה לנחש, שהוא מצח הנחש שבכל דור.

¹¹ **סיפורי מעשיות** – מעשה יג (ביום הראשון של השבע ברכות) התחילו לזכר החסדים שעשה עמהם השם יתברך בהיותם ביער. והיו בוכים והיו מתגעגעים מאד: איך לוקחין לכאן את הבעטליר הראשון העור, שהביא לנו לחם ביער? ותכף ומיד בתוך שהיו מתגעגעים מאד אחרי הבעטליר העור, ענה ואמר: הנני! הנה באתי אצלכם על החתונה. ואני נותן לכם מתנה לדרשה (שקורין דרשה גישאנק), שתהיו זקנים כמוני! כי בתחלה ברכתי אתכם בזה, ועכשיו אני נותן לכם זאת במתנה גמורה לדרשה: שתחיו חיים ארוכים כמוני. ואתם סבורים שאני עור? אין אני עור כלל. רק שכל זמן העולם כולו, אינו עולה אצלי כהרף עין. (ועל כן הוא נדמה כעור, כי אין לו שום הסתכלות כלל על העולם, מאחר שכל זמן העולם אינו עולה אצלו כהרף עין. ועל כן אין שייך אצלו הסתכלות וראיה בזה העולם כלל) ואני זקן מאד, ועדין אני יניק לגמרי, (היינו יונג) ולא התחלתי עדין לחיות כלל. ואף על פי כן אני זקן מאד. ולא אני בעצמי אומר זאת, רק שיש לי הסכמה על זה מהנשר הגדול. ואספר לכם מעשה: (כל זה הוא דברי העור הנ"ל):

להיות העיוור מעוה"ז, אלא שלה בדרך כלל יותר קשה. ותפקיד האיש לחזק את הבית בעניין זה להסתפק במועט להיות שמח בחלקו, ולמלא את חסרון הלב במילוי קדושה ודעת, ולא בהבלי עוה"ז, שרובם מיותרים ורק מזיקים, וכדברי רבינו שבטעות אחר חכמת הטבע אפשר רק על ההכרחי לבלות את כל החיים ואת כל הזמן עד שלא נשאר זמן כלל לעבודת ה'.

וגם זו עבודת הצדקה, בבחי' אשתך גוצא גחין ולחש לה, ולפרש"י שם שפי' שמע עצתה הכוונה כדי להניח דעתה ולהביאה לא בויכוח, אלא בדרך לימוד, למסקנה שחמדת הבלי עוה"ז שקר החן, וטוב מזה שמחה מהסתפקות במועט. ואזי במקום לרדוף אחרי בגדים ורהיטים יפים, למלא את הלב ברהיטין דמוחזין.

ולחפש למלא חסרון אחרים וגם השקועים בדעת קלה הנ"ל של חמדת עוה"ז. וכמו שאמרו בעלי המוסר שהגשמיות של חברך היא העוה"ב שלך. וכן אמרו חז"ל שמי שהתרגל למותרות, מצווה למלא חסרונו, ולא לומר שכיון שאין בו דעת אסור לרחם עליו. אלא שהעיקר לתת למי שהוא יותר בר דעת. וחז"ל אמרו שיש מעלה להגמ"ח יותר מהצדקה, כיון שהגמ"ח הוא גם לעשירים. ואמרו שכל המדקדק יותר מדאי מדקדקים עמו מהשמים. ואעפ"כ הצדקה המעולה ביותר היא להחיות לומדי תורה, והפצת דעת רבנו (כמבואר בלק"ה).

ומסתמא גם האשה בכלל דעת קלה הנ"ל שצריך לעשות עמה צדקה ואדרבה עניי עירך קודמים וא"כ היא ראשונה לכל אלא שכאמור עיקר הצדקה כשמצליח בדרכי נעם להביא אותה שלא תרצה מותרות. אמנם צ"ע בזה קצת מה שראינו צדיקים שנתנו יותר לעניים שמחוץ לבית וקצת התאכזרו לבני ביתם וכך מבואר גם בפל"ח אות כא שצריך לעשות עי"ש. וצריך ישוב הדעת לכל דבר.

וגם עם עצמו צריך לעשות צדקה כמו עם האשה כי מניה וביה האשה היא לבו של עצמו, והאיש הוא שכלו בהתבודדות. ובדבור פיו יכול לתקן חרפת לבו כמבואר בתורה לד. אבל הרבה יתר להתאכזר כנ"ל וגם זה ביישוב הדעת.

והכלל בקצור, שעל ידי צדקה זוכין להכניע מצח הנחש שהוא שרש חכמת הטבע שיונק מזקני הדור שאין בהם שלמות, כי עקר הזקנה הוא להוסיף בכל יום ויום אור קדשה ודעת שכל יום ויום שבא אחר כך יאיר ביותר בעבודת ה', אבל בשאין מוסיפין אור קדשה ודעת בכל יום אזי אפלו בשמזקין נקרא קצר ימים. ומזקנים כאלו שאין בהם שלמות מהם יונק מצח הנחש שרש חכמת הטבע. ועל ידי צדקה מבטלין יניקות מצח הנחש שרש חכמת הטבע, ואזי נתגלה מצח הרצון שיונק מזקנים שבקדשה בחינת זקן ונשוא פנים, כמבאר שם, ואזי נתגלה ונשמע קול הקריאה של הימים טובים מקראי קדש שקוראין ומגלין את הרצון, עין שם. ועל ידי התגלות הרצון שנתגלה שהכל ברצונו ותברך ואין שום חיוב הטבע כלל על ידי זה נעשה יראה והיראה היא פלי לקבל השפעת החסד ששופע תמיד. ואזי בששופע חסדו עלינו אזי אין צריכין לעשות שום עסק ומלאכה ומשא ומתן בשביל פרנסה כי נתקיים, ועמדו זרים ורעו צאנכם ובני נכר אכריכם וכרמיכם ואתם פהני ה' תקראו וכו', עין שם. נמצא, שזוכין על ידי צדקה שאין צריכין לבלות זמן על שום עסק ומלאכה ומשא ומתן בשביל פרנסה ויכולין לעסוק בעבודת ה' תמיד. ועל ידי צדקה זוכין להרחיב כל הפתחים של כל ההתחלות, כי כל ההתחלות קשות כי בשעת ההתחלה צריכין לעשות פתח מחדש, עין שם. ועל ידי צדקה מרחיבין כל הפתחים שצריכין לעשות בשעת ההתחלה בבחינת פתח הפתח, עין שם כל זה באר היטב: (לקוטי הלכות חז"מ הלכות שומר שכר הלכה ב אות א)

עד כאן ההקדמה

*

תורה ד [י']

(במדבר כח) ו' וביום הביכורים בהקריבכם מנחה חדשה לה' בשבועותיכם מקרא קודש יהיה לכם כל מלאכת עבודה לא תעשו :

פסוק זה הוא מצוות חג שבועות שבו מצווה למי שיש לו פירות משבעה מינים להביא את פירות ראשונים לבית המקדש. והוא יו"ט שאסור במלאכה.

תורה זו נאמרה בחג השבועות ורבנו דורש¹⁰ את הפסוק הזה לפי מהלך התורה שלנו, כמבואר בסופה.

¹⁰ נאמר בשבועות שנת תקטס (ח"מ נט) חל ביום א' וב' (פל"ח) ועיין חיי מוהר"ן סימן סצ וימי מוהר"ג"ת אות לה. ושיש"ק ח"ו אות תא

¹¹ במדבר פרק כח (כו) וביום הביכורים בהקריבכם מנחה חדשה לידוד בשבעת ימים מקרא קדש יהיה לכם כל מלאכת עבודה לא תעשו:

רש"י (כו) וביום הביכורים - חג השבועות קרוי בכורי קציר חטים ע"ש שתי הלחם שהם ראשונים למנחת חטים הבאה מן החדש:

שפתי חכמים - אע"פ שהעומר מתיר כל מיני חדש של חטים ושל שעורים ושאר מיני דגן הני מילי לאכילה אבל למנחה לאישים אין רשאי להביא מן החדש אלא אחר מנחת שתי הלחם שהיא באה מן החטים של שנה זו:

¹² עיין שפתי כהן - וביום הביכורים וגו'. אמר בהקריבכם מנחה וגו' בשבועותיכם, כולי האי למה כל הסימנים האלו, יאמר וביום הביכורים קודש יהיה לכם, ועוד מנחה חדשה היא העומר, ולא מצינו שנקרא מנחה, אלא כוליה קרא לדרשא אתי. ומבאר שם לפי דרכו. אבל עכ"פ מבואר שיש הרבה מקום לדרוש פסוק זה.

ומתבאר נפלא עפ"י רבנו בדרך העבודה השייכת דייקא לשבועות, שהוא זמן קבלת התורה כמ"ש בשבועותיכם דייקא דהיינו אחרי שבע שבועות של הכנה ותיקון המדות, ועיקר תיקון המדות והתחלה וראש לכל המצוות היא מצוות הצדקה/כ"ו כמבואר בתורה זו, שעל ידה זוכים שיתגלה הקב"ה כזקן דייקא, דהיינו התגלות הרצון ע"י השפעת רוב חסד.

וכך מתפרש הפסוק לפי רבנו הביכורים לשון בכור והתחלה חדשה שהיא המנחה חדשה דהיינו צדקה שמחלישה את חכמי הטבע ואזי שומעים את המקרא קדוש דהיינו הכרזת הו"ט שהניסים שבו מכחישים את חכמת הטבע כי הטבע תלוי רק ברצון ואזי מתחזקת היראה שהיא כלי להשפעת הרב חסד ואזי כל מלאכת עבודה לא תעשו דהיינו שמתקיים בו מה שהובטחנו לעתיד לבוא "ועמדו זרים ורעו צאנכם, ואתם כהני ה' תקראו", כמ"ש במתן תורה (שמות יט ו) ואתם תיהיו לי ממלכת כהנים וגוי קדוש.

אות א

אע"פ שכבר פתח בפסוק וביום הביכורים חוזר ומביא פסוק ואת העורבים כי הפסוק הראשון מדבר מעניין חג הביכורים שבו נאמרה התורה ובו רמוז כל מהלך התורה ובפסוק ואת העורבים רמוז עניין עבודת הצדקה, שהיא ע"י שמשבר את טבעו דייקא, כפי שיתבאר. אמנם גם שם רמוז עניין שמתבאר בתורה הזו שמי שיש לו יראה אזי מתקיים בחסדו ית' ולא צריך לשום השתדלות על הפרנסה אלא הקב"ה מפרנסו ע"י אחרים, כמבואר במעשה מאליהו שאמר לאחאב שמעתה לא יהיה מטר כי אם לפי דברי. ומיד א"ל הקב"ה להסתתר בנחל כרית ואת העורבים כבר ציוה לכלכל את אליהו/כ"א ואח"כ התייבש הנחל ושוב שלח אותו אליהו אל האשה הצרפית שתכלכל אותו בנס כמסופר שם.

רבנו מתחיל לבאר כאן גודל מעלת הצדקה, ובגודל מעלתה מדבר בכל הג' אותיות ראשונות של התורה. והדגש כאן לא על עצם הניתנה אלא הצדקה כעבודה, שמשבר את האכזריות ומהפכה לרחמנות, עד שנעשה נדיב לב. נמצא שאע"פ שמצוות צדקה היא כל פרוטה ומבואר בגמ' שאפילו אם נפל ממנו ומצאה עני נחשב לו צדקה, אבל כאן אין הכוונה למצווה שבה אלא דווקא לעבודה שבנתינת הצדקה שמשבר טבעו בעניין זה של הממון דייקא. לכן כאן העיקר לתת יותר ממה שרגיל, ובכל פעם יותר לפי כוחו, כי העיקר לשבר טבעו בזה.

ואת העורבים צייתי לכלכלך (מלכים א יז/כ"ב) את העורבים דייקא, שבטבעם אכזרים, זה בחי' צדקה. כי בתחילה, כשמתחילין להתנדב לצדקה, אזי צריכין לשבר את האכזריות שלו להפכו לרחמנות^{כ"ג} וכפי שיתבאר לקמן האכזריות על הזולת נובעת מפגם האמונה ברצון שעל כן חושש שיחסר לו עם יתן צדקה כי כן הוא עפ"י הטבע וזה עיקר הדבר שצריך לשבר את האמונה בחק הטבע שהיא נשיכת הנחש והתגברות מצח הנחש וחיות רעות עליו (עיין פל"ח אות יג). **וזהו עיקר עבודת הצדקה, כי מי שהוא רחמן בטבעו ונותן צדקה מחמת רחמנות שבטבעו, אין זה עבודה, כי יש גם כמה חיות שהם רחמנים**

^כ עיין תנא דבי אליהו רבה פרק כד שמה ששמר על ישראל במצרים היה שקבלו על עצמם לגמול חסד זה עם זה שזה שווה יותר ממאה מצוות אחרות ע"ש. וכן אמר ר"ע ואהבת לרעך כמוך זה כלל גדול בתורה. וכן בגמ' הגר שביקש מהלל הזקן ללמוד את כל התורה על רגל אחת א"ל ואהבת לרעך כמוך, וכל השאר פירוש לזה.

^{כא} עיין סנהדרין קיג. וחולין ה. ממטבחו של אחאב היו לוקחים בשר עפ"י הדיבור. ועיין במדבר רבה כג ט' ובתנחומא מסעי פ"ח מבואר שהעורבים לקחו ממטבחו של יהושפט מלך יהודה. ולא ממטבחו של אחאב כיון שהיה שם ע"ז.

^{כב} מלכים א פרק יז (א) ויאמר אליהו התשבי מתשבי גלעד אל אחאב חי ודוד אליהו ישראל אשר עמדתני לפניו אם יהיה השנים האלה טל ומטר פי אם לפי דברי: (ב) ויהי דבר ידוד אליו לאמר: (ג) לך מזה ופניתי לך קדמיה ונסתרת בנחל פריית אשר על פני הירדן: (ד) ויהי מהנחל תשתה ואת העורבים צייתי לכלכלך שם: (ה) וילך ויעש כדבר ידוד וילך וישב בנחל פריית אשר על פני הירדן: (ו) והעורבים מביאים לו לחם ובקר בבקר ולחם ובשר בערב ומן הנחל ישתה:

רד"ק - ואת העורבים צייתי - עורבים ממש והם העופות השחורים וטעם צייתי ששמתי בלכם להביא לחם ובשר שתי פעמים ביום ואין לשאול מאין היו מביאין לו כי באמת ממקום כשר היו מביאין לו אחר שברצון האל היו מביאין לו והרבה כשרים היו בישראל שאומר והשארתי בישראל שבעת אלפים כל הברכים אשר לא כרעו לבעל וכל הפה אשר לא נשק לו, ובדברי רז"ל י"א שהיו מביאין לו משלחנו של אחאב ויש אומרים משלחנו של יהושפט וי"מ העורבים סוחרים כמו עורבי מערבך והנה הכתוב אומר ונסתרת שלא ידעך אדם שם שהרי ראינו כי אחאב היה מחפש אחריו כמו שאמר אם יש גוי וממלכה וגו', ואולי הסוחרים ההם היו מסתירים אותו:

מצוות דוד (ד) והיה מהנחל - רצה לומר: והיה לרוות צמאונך, כי מהנחל תשתה. ואת העורבים וכו' - בכדי להעיר רוחו לכל יתאכזר על ישראל, בראותו כי העורבים האכזרים יחמלו עליו לכלכלו, ואיך לא יחמול הוא על ישראל. צייתי - רצה לומר: נתתי בלכם:

מלבי"ם (ד) והיה מהנחל תשתה - שפע ההשגחי ירד אל האדם כפי הכנתו ואחר שאליהו הכין א"ע במעשה זה לעצור בעד הברכה העליונה מדרת למטה כן לא היה אפשר שתרג גם עליו, ולכן לא היה אפשר לפרנסו ע"י שימצא ברכה בלחמו כמו שהיה אח"כ בכד הקמח ולא שיתברכו המים ששותה מהם כי זה נגד הכנתו לכן אמר כי מן הנחל ישתה והעורבים יכלכלוהו במה שיביאו לו מלחם ובשר הנמצא, והראה לו שא"א שישאב שפע חדשה ממקור מים חיים רק שישתה מנחל שכבר מימיו בתוכו אשר סופו ליבש וליחרב כמו שעצר בעד העם שלא יתפרנסו רק מהמוזן והמים הנמצא לפני קללתו, וכן הזמין פרנסתו ע"י עורבים שהם אכזרים בטבעם למען יזכור כי כן התאכזר על העם להמיתם ברעב אשר זה מטבע העורב הנטוע במדות האדם הכלול מכל מדות בע"ח כמו שהארכתי בדרושים:

בטבעם [כז] רוצה לומר וכיון שזה טבעו נמצא שלא הכפירה בחכמת הטבע והאמונה ברצון היא שגרמה לו לתת צדקה, ואילו עיקר הצדקה היא לבטל יניקת מצח הנחש כפי שיתבאר. **רק עיקר העבודה לשבר האכזריות להפכו לרחמנות/כח**, וזה בחי' ואת העורבים צויתי לכלכלך, כי העורב הוא בטבעו אכזרי [כז], שאפילו על בניו הקטנים לא מרחם להאכילם ונתהפך לרחמנות לכלכל את אליהו בכל יום אע"פ שאינו בנו. כמו כן כמו שהקב"ה ציווה דווקא את העורב להפוך טבעו ולרחם על אליהו כך צריכים בצדקה כנ"ל. וכל הנדיבי לב, כל מי שהוא נדבן דהיינו שנעשה נדבן יותר מטבעו, צריך לילך ולעבור בתחילה דרך בחי' זו, בחי' ואת העורבים הנ"ל. דהיינו שבתחילה צריכים לשבר האכזריות שלהם מה שיש להם אכזריות בתחילה להפכו לרחמנות להתנדב לצדקה כנ"ל :

אות ב

רבנו ממשין כאן בעניין עבודת הצדקה שצריך שתהיה ממש שיבור הטבע עד כדי כך שנחשב לידה ממש עם צירי וחבלי לידה וצעקות היולדת וכאילו מוליד עצמו מחדש כשנעשה מאכזר לנדיב לב. עוד מוסיף שע"י שמשבר טבעו בעניין הצדקה אזי נקל לו גם כל שאר עבודות שבשאר המדות, כי עבודת הצדקה היא התחלה של כל ההתחלות ופותחת פתח בכל העבודות. הביאור נ"ל כי עיקר חכמת הטבע היא בעניין הממון דהיינו אע"פ שפעם היו מייחסים כח לגלגלים ועובדים את המלאכים של חמה ולבנה וכיו"ב אבל היום עיקר החכמת הטבע היא הכפירה ברצון ואילו העבודה זרה היא לממון, וכמ"ש הכסף יענה את הכל, ותאווה ממון היא עבודה זרה של עבודות זרות כמבואר בתורה כג גדול גנות התאוה הזו. לכן עיקר התיקון והעבודה לצאת מעבודה זרה זו זה ע"י צדקה, שמאמין שמה שצריך באמת לא יחסר לו כי יש מנהיג לבירה כשמקיים רצונו בוודאי לא יחסר לו כלום כמ"ש אין מחסור ליראיו. וכפי שמרחם על הבריות כך מרחמים עליון השמים, והצדקה והחסד מעורר צדקה וחסד עליון להשפיע לו ולכל העולם, בכל התחומים לכן הצדקה פותח את הפתחים לכל העבודות.

ובחי' זו דהיינו התחלת הצדקה, היא קשה וכבידה מאד רוצה לומר שמי שלא קשה לו סימן שעדיין לא התחיל כלל בעבודת הצדקה, וצריך לתת יותר, עד שכל נתינתו תהיה רק מכח האמונה ברצון ויבטל לגמרי מעצמו אמונה בחכמת הטבע. כי גם בכלליות כל העבודות וכל התשובות, כל מה שרוצין לעשות איזה עובדא בעבודת ה', כמה קלין של אוי ואבוי, וכמה גניחות, וכמה כפילות, וכמה הטיית [כח], כ"ט (היינו תנועות משונות שעושין יראי ה' בעבודתם) צריכין לעשות קודם שעושין איזה עובדא באמת בשלימות ולשם שמים בלא פניות. ועיקר בהתחלה שצריך לקום ולהתחיל, שאז קשה מאד יותר מההמשך שכבר ממשיך באותה מדרגה, כי כל התחלות קשות ומכילתא פ' יתרו [ל] והובא בפירש"י שם [לא/לב]. וצריכין כמה קלין וכמה גניחות וכו' קודם שמתחילין איזהו התחלה. וגם

¹² עיין פרש"י דברים לב יא, ועיין ספר הברית ח"א מאמר יד פ"ג ד"ה עוד יש מין עכבר החמץ. ושם ד"ה האריה. (כמ"ל לוחי אריה שמחם על וולד קוף ומגן וסומך עליו אחי שטוף את אמו)

¹³ טי אור עד ג' אייר תשעה ירושלים דרושי ויעבור דרוש ו' – ורב חסד הוא תיקון הו' והענין הו' כי הנה לעיל נתבאר שתיקון זה הוא בגבור' של אוה"מ וא"ב קשה איך נק' ורב חסד. וגם קשה במש"ל שהי"ס הפנימיים הם כסדרן מעילא לתתא ותיקון ורב חסד הוא בהוד של הפנימיים כי גם הוד הוא דין ואיך נק' ורב חסד. אבל הענין הוא כי הנה הוא בחי' דין ממותק ולכן נק' ורב חסד אשר הוא בגי' מנצפ"ך שהם הה"ג להורות שהם בחי' גבורה אלא שהי' א ממותקת ונעשית חסד:

¹⁴ עיין כתובות מט: ופרש"י שם. שהוא אכזרי אפילו על בניו בקטנותם כיון שהם לבנים ועיין ספר הפליאה שכתב על זה, עורב אכזרי שבאכזרים עד שאין בו רחמים כלל.

¹⁵ בדפוס גניחות, בתקפא- אחרי ה' יש נקודה ולא ברור אם י' או ו', בתרלד- גנוחות, ומתלדו- גניחות

¹⁶ עיין שיח שרפי קודש – חלק ה עא – בעת שאמר רבנו התורה "ואת הערבים צויתי לכלכלך", בלקוטי מוהר"ן חלק ב' סימן ד', ושם מבאר כמה יגיעות וכמה הטיית וכמה כפילות צריכין לעשות קדם שעושין איזה דבר שבקדשה כראוי וכו', הטה רבנו אז בעצמו את גופו בכמה וכמה הטיית וכפילות במסירות נפש עצומה

¹⁷ נמצא כבר בדפוס

¹⁸ מכילתא דרבי ישמעאל מסכתא דבחדש פרשה ב' ד"ה ועתה אם שמוע. ובפסיקתא זוטרתא (לקח טוב) שמות יט אות ה' ד"ה ועתה ובמדרש שכל טוב (בזר) שם וילקוט שמעוני רמז רעו.

¹⁹ פרק יט פסוק ה'

²⁰ שמות פרק יט (א) בחדש השלישי לצאת בני ישראל מארץ מצרים ביום הזה באו מדבר סיני: (ב) ויסעו מרפידים ויבאו מדבר סיני ויחננו במדבר ויחן שם ישראל נגד ה' (ג) ומשה עלה אל האלהים ויקרא אליו וידוד מן ה' לאמר כה תאמר לבית יעקב ותיגיד לבני ישראל: (ד) אתם ראיתם אשר עשיתי למצרים ואשא אתכם על פני נשרים ואבא אתכם אלי: (ה) ועתה אם שמוע תשמעו בקולי ושמרתם את בריתי והייתם לי סגולה מקל העמים כי לי כל הארץ:

רש"י (ה) ועתה – אם עתה תקבלו עליכם יערב לכם מכאן ואילך שכל התחלות קשות (מכילתא שבת פו):

מזרחי (ה) אם עתה תקבלו עליכם יערב לכם מכאן ואילך, שכל התחלות קשות. ובמכילתא, "עתה קבלו עליכם, שכל ההתחלות קשות. אם שמוע תשמעו מכאן אמרו שמוע אדם מצוה אחת משמיעין אותו מצות הרבה, שנאמר, 'אם שמוע תשמע'. שכן מצוה אחת, משכחין אותו מצות רבות, שנאמר, 'אם שכוח תשכח'. והכי פירושו, ועתה אם שמוע, פירושו, אם תקבלו עתה עליכם עול המצות, אף על פי שעתה הוא

אח"כ לאחר ההתחלה ג"כ אינו בא בנקל עבודת ה' כשרוצים להוסיף לה הידור דהיינו יותר מההרגל. וצריכין כמה יגיעות וכמה תנועות כנ"ל קודם שזוכין לעשות איזה עובדא שיהי' לה הידור, כי צריך תמיד להיות מוסיף והולך וכל הוספה יש בה בחי' התחלה קצת.

אך ההתחלה קשה מאד כנ"ל, ועוד כי היא כמו חבלי לידה כי עיקר תולדותיהן של צדיקים מעשים טובים {תנחומא פ' נח [לג'/לד'] והובא בפירש"י שם [לה'/לו']}, נמצא שהמצוות ומעשים טובים וכל עבודת ה', הם בחי' הולדה, וקודם ההולדה, כמה קלין, וכמה חבלים וצירים יש להיולדת קודם שמולידת ההולדה. ובפרט מבכירה דהיינו היולדת בכור, דהיינו הולדה ראשונה של אשה, שאז קשה עלי' מאד, כ"ש (ירמ' ד')/ל"ו צרה כמבכירה. פשט הפסוק מדבר מכיבוש ירושלים וחורבן הבית ועד החורבן היה מצור והנביא מתאר/ל"ח שעת הכיבוש כצירי לידה קשים וצעקות היולדת בחבלי לידה של לידת בכור שזה בחי' ההתחלה, בחי' כל התחלות קשות כנ"ל. עיין פל"ח אות יב/ל"ט שמבאר נפלא עפ"י דברי רבנו בשיחה שאמר באותו חג שבועות (הובא בשיחות הר"ן סימן נא) שהעיקר הוא הרצון שמשתוקק ונכסף לעבוד את ה' וההשתוקקות היא עיקר המצווה כי מי יכול לעבוד ה' באמת כראוי, לכן העיקר הוא הרצון לעבוד, שרוצה לעבוד אותו ית' בשלימות, וכמאחז"ל בגמ' בא חבקוק והעמידן על אחת דהיינו שכל המצוות העיקר בהן היא האמונה, והיינו האמונה ברצון. ומה שאדם רוצה לעבוד את ה' זה בעצמו נובא מהארת הרצון שמאיר לו, ולכן הצדקה היא התחלת כל ההתחלות כי ההתחלה והעיקר של כל המצוות וכל עבודת ה' הוא הרצון ואת הרצון מגלים ע"י הצדקה,

וצדקה בבחי' עבודת הצדקה היא תמיד התחלה כי ממון תמיד קשה לתת, כי אם כבר לא קשה סימן שלא נתן כראוי בבחי' עבודה כנ"ל. בפרט ממון שטרח עליו מחמת פגם האמונה ברצון, קשה לו עתה פתאום לכפור בחכמת הטבע שחייבה אותו להשתדל על הממון ומסר נפשו עליו כמ"ש בנפשו יביא לחמו, במצב כזה לתת צדקה בגלל האמונה ברצון, זו שבירת כל המדות מהפך אל הפך, בבחי' לשון התורה שציוותה על הצדקה (דברים טו) [מ"ג/מ"א] פתוח תפתח ירך לאחיך העני והאביון, ונקט הכתוב לשון כפול פתוח תפתח לרמוז שאפילו

קשה בעיניכם, תשמעו, פירוש, מכאן ואילך תשמעו בקלות, שלא יקשה עליכם לקבל, כמו שיקשה עליכם עתה, מפני שכל התחלות קשות. ומה שהקדים מלת "אם" למלת עתה, הוא מפני שהמלה התנאיית מורה על הזמן. ופירושו, אם עתה בזמן ההוה תקבלו עול התורה, יערב לכם בעתיד, דהיינו מכאן ולהבא, ואלו לפי מצב הכתוב, שהמלה התנאיית היא על קבלת המצוות, יהיה פירושו, אם תקבלו, ולא יובן ממנו שיערב לכם מכאן ולהבא, המורה על הזמן העתיד.

^{יב} אות ב'

^{יד} מדרש תנחומא נח – פרק (ב) אלה תולדות נח כך פתח רבי תנחומא בר אבא ואמר (משלי יא) פרי צדיק עץ חיים ולוקח נפשות חכם א"ר יהודה הללו בשעה שהאדם מסתלק מן העולם בלא בנים הוא מיצר ובוכה א"ל הקב"ה למה אתה בוכה מפני שלא עמדת פרי בעה"ז יש לך פרי יפה מן הבנים אמר לפניו רבש"ע אי זה פרי שהעמדת א"ל הקב"ה התורה שכתוב בה פרי צדיק עץ חיים בנים אינו אומר אלא פרי צדיק וכן תולדותיו של אדם אלו מעשיו הטובים וכן הוא אומר אלה תולדות נח נח איש צדיק תמים.

^{יז} בפרשת נח פרק ו' פסוק ט'

^ל רש"י על בראשית פרק ו' פסוק ט – אלה תולדות נח נח איש צדיק – הואיל והזכירו ספר בשבחו שנא' (משלי י) זכר צדיק לברכה ד"א למדך שעיקר תולדותיהם של צדיקים מעשים טובים.

^ל ירמיה פרק ד (לא) כי קול כחולה שמעתי צרה כמבכירה קול בת ציון תתיפח תפרש כפיה אוי נא לי פי עיפה נפשי לה' גים:

רש"י (לא) כמבכיר – כאשה המבכרת תחלת לידתה. תתיפח – תייליל ותצעק גניחו' קונפלייני"ט בלעז כמו ויפח חמס (תהלים כז) לשון דיבור. אוי נא לי – כך אומרת:

רד"ק (לא) כי קול כחולה – חולה שם תואר בפלס טובה מענין חיל כילודה ומשרשו ואמר דרך משל כי בת ציון תרים קול כמו האשה היושבת על משבר תחיל תזעק בחבלים ועוד הגדיל הענין והמשילה למבכירה והיא האשה היולדת ראשונה כי חבליה קשים מחבלי אשה אחרת ופירוש צרה שהיא צועקת צרה כמבכירה:

^ל עיין מלבי"ם שם – (לא) כי – עתה יגיד הנמשל כי בת ציון שהיא נשארה אחר שברחו כל הערים בחשבה כי האויב יחמול על תפארת ציון והדרה ולא ישחיתנה, שגו בזה, כי בעת נבקעה חומת העיר (לקמן נ"א) שזה דומה לאשה היולדת המוציאה מבטנה העצמים אשר בבטן המלאה. אז שמענו קול כחולה – והיה עת צרה כאשה המבכירה – ללדת, כי ציון לא נכבשה עד עתה, והיתה דומה בזה כמקשה לילד שיצאו מתוכה דמים רבים, כן שמענו קול בת ציון תתיפח – ותאמר אוי נא לי כי עיפה נפשי להורגים – כי אז בא לשם נבזוראין רב טבחים לטבוח טבח רב.

^ט עיין פל"ח אות יב – כי עיקר היסוד של כל המצוות והעבודות דקדושה הוא אמונת הרצון, להאמין שהכל מתנהג רק ברצונו יתברך, והוא יתברך משגיח על הכל ולפניו יתברך עתידין כל אחד ליתן דין וחשבון על כל תנועה ותנועה וכו' וכמו שאמרו רז"ל (מכות כ"ד) בא חבקוק והעמידן על אחת (חבקוק ב) וצדיק באמונתו יחיה כי זה שרש הכל וכן היראה שבא על ידי התגלות הרצון, הוא גם כן יסוד ושרש כל העבודה כמאמר (קהלת י"ב) סוף דבר הכל נשמע את האלקים ירא וכו' ונאמר (ישעיה ל"ג) יראת ה' היא אוצרו כפי מה שאמר רבינו ז"ל בהשיחות הר"ן סימן נ"א המתחלת העולם הזה אינו כלום וכו' והשיחה הזאת היתה בליל ראשון של שבועות תקס"ט הנ"ל ושייך למאמר הנ"ל כאשר יבואר לקמן ושם מבוואר שאמר שעיקר פנימיות עבודתו יתברך הוא רצון להיות רצונו חזק ותקיף מאד ולכסוף בכיסופין גדולים ובהשתוקקות חזק מאד להתקרב אליו יתברך, ובתוך כך מתפללין ולומדין ועושיין מצוות וכו' עיין שם

^ט פסוק ח' ופסוק יא

כשיש פתח והתחלה דהיינו אפילו כשכבר יש לו רצון למצווה, **הצדקה היא פותחת יותר ויותר** ומרחבת הפתח יותר שיהיה לו עוד יותר רצון. כי כל נתינה ונתינה היא עוד כפירה בחכמת הטבע והתחזקות באמונה ברצון, שזה כלל כל העבודות כולן. **כי כל דבר ודבר מעבודת ה', כשרוצין ליכנס באותו הדרך ואותו העבודה, צריכין לפתוח שם פתח ליכנס** באותו הדרך כגון להתגבר על תאוות אכילה והתאוות הידועה, ומשא ומתן באמונה ותפלה בכוונה ולימוד לשמה לפני כל עבודה אם קודם נותן צדקה פותח פתח לעוד יותר רצון, כי התגלות הרצון שע"י הצדקה מגביר את הרצון אליו ית' יותר ויותר שזה הפתח לכל קדושה וכל המצוות כנ"ל עפ"י הפל"ח/מ"ד. **וזה בחי' כל התחלות קשות, מחמת שבהתחלה צריכין לשבר ולפתוח פתח מחדש ע"כ קשה מאד. וסגולת כח הצדקה להרחיב ולפתוח הפתח יותר ויותר. שכשעושיין איזהו פתח באיזה עבודה, ונותנין צדקה, אזי הצדקה פותחת ומרחבת הפתח יותר ויותר על כן טוב לתת צדקה לפני כל איזה עבודה בעבודת ה'. כי צדקה היא ההתחלה של כל ההתחלות, כי היא פותחת ומרחבת כל הפתחים של כל עבודות ה' כנ"ל. וגם בצדקה עצמה יש התחלה, דהיינו כשמתחילין ליתן צדקה, שזה בחי' ואת העורבים צויתי כנ"ל. וע"כ התחלת הצדקה היא קשה וכבידה מאד, כי היא בחי' התחלה של כל ההתחלות כנ"ל :**

אות ג

מבאר שהעולם הזה שנברא בעשרה מאמרות הוא בחי' קומת אדם וכן המשכן הוא בחי' קומת אדם. והלט מלאכות שהיו במשכן לבנותו ולעבוד בו על ידם גם נבנה המשכן הרוחני למעלה. ובעשיית לט מלאכות באמונה בעוה"ז מתעוררות הלט מלאכות הרוחניות של משכן של מעלה, ונמשך חיות והארה לכל מעשה בראשית, שעל ידו קיום העולם, נמצא שכל המלאכות שעושים ישראל באמונה הן עבודת ה' ממש, שעל ידה קיום העולם. ואעפ"כ כששופע חסדו ית' אין צריך לזה, וטוב יותר לעסוק בתורה ותפלה ומצוות, ולא בעסק המלאכות הגשמיות, שכיון שהן סמוך להבלי עוה"ז, הן סכנה גדולה ליפול בחכמת הטבע ותאוות ממון, עד שנעשה כל כך חסר תמיד שאפילו רק הנדמה לו להכרחי בלבד תופס את כל זמנו ומוחו. ע"כ טוב יותר להשתדל לעורר את חסדו ית' הגדול שעל ידו יקיים הקב"ה את העולם בלא לט מלאכות שלנו, כפי שיתבאר לקמן. שזה נעשה ע"י עבודת הצדקה הנ"ל שעל ידה זוכים לאמונה ברצון ולהתגלות הרצון ועי"ז ליראה שהיא הכלי לרוב חסדו.

אך התועלת של עבודת הצדקה גדול מאד מאד, כי הצדקה מועילת תמיד כי על ידה אין צורך בהשתדלות גשמית כפי שהולך ומבאר שאע"פ שגם השתדלות גשמית יש בה תיקונים נפלאים ברוחניות שנמשך על ידה הארה במעשה בראשית וקיום העולם, אעפ"כ כשהחסד מלמעלה שופע אין צורך בהם, כפי שיתבאר

²⁰ **דברים פרק טו טו** (ז) כי יהיה בך אביון מאחד אחיך באחד שערך בארץ אשר ידוד אליה נתן לך לא תאמץ את לבבך ולא תקפץ את ידך מאחיק האביון: (ח) כי פתח תפתח את ידך לו והעבט תעביטנו די מחסרו אשר יחסר לו: (ט) השקם לך פן יהיה דבר עם לבבך בליעל לאמר קרבה שנת השבע שנת השמטה ורעה עינך באחיק האביון ולא תתן לו וקרא עליך אל ידוד והיה בך חטא: (י) נתון תתן לו ולא ירע לבבך בתתך לו כי בגלל הדבר הזה יברכה ידוד אליה בכל מעשה ובכל משלח ידך (יא) כי לא יחדל אביון מקרב הארץ על פן אנכי מצוה לאמר **פתח תפתח את ידך לאחיק לעניו ולאביון בארץ:**

²² בתקפא - ווותר בדפורי - ויותר

²³ בתקפא - ל כנס בדפורי - ליכנס

²² עיין **עוד בפל"ח אות יג** - ואחר כך כשאמר המאמר הזה מענין התגלות הרצון, היה מובן ממילא כי זה תלוי בזה כי כשזוכין להתגלות הרצון בשלימות אזי זוכין גם כן לעבוד את ה' ברצון חזק וכיסופין גדולים שזה עיקר שלימות העבודה כנ"ל, ומחמת נפילת הימים הנ"ל שמשם יונק המצח הנחש חכמת הטבע הכופרים ברצון, על כן ההתחלה של כל העבודות וכל התשובות קשה מאד וכו', ואפילו לאחר ההתחלה צריכין כמה יגיעות קודם שזוכין לעשות איזה עובדא שיהיה לה הידור, היינו שיהיה הרצון מאיר לו בשלימות בעבודתו כנ"ל ואפשר שזה בעצמו גם כן בחינת הפתח שצריך לעשות קודם שנכנס לאיזה עבודה, היינו לעשות לו רצון חזק לזה ומחמת שעדיין לא נכנס להעבודה הזאת על כן אין רצונו חזק אליה עדיין כראוי ואז קשה לו ההתחלה, אך התחלת הצדקה קשה וכבידה מאד, כי היא ההתחלה של כל ההתחלות, היינו כי מאחר שעיקר הקישוי והכבידות של כל ההתחלות דקדושה העיקר הוא על ידי התגברות המצח הנחש שמתגבר כנגד הרצון דקדושה כנ"ל ומחמת שעיקר יניקת מצח הנחש הוא מנפילת הימים והדעת שבא על ידי טרדת הממון ופרנסה שרוב בני אדם מבלים כל ימיהם ושנותיהם כנ"ל, על כן שם בעצמו עיקר התגברות האכזריות והרוגו של בחינת מצח הנחש, ומוזה בא האכזריות של האדם כנגד מצות הצדקה ועל כן ההתחלה של הצדקה שהוא לשבר את האכזריות ולהפכו לרחמנות, היינו לפזר ממונו שבא לו על ידי שבלה ימיו על זה, מחמת שנתעכב השפעת החסד עד שהיה צריך לבלות ימיו על מלאכה ועסק ומוזה היה יניקה למצח הנחש שהוא בחינת אכזריות ורוגו ועל כן עכשיו שנתעורר ברחמים על העני ורוצה ליתן לו ממונו שהוא בחינת רוגו ואכזריות ולשבר האכזריות ולהפכו לרחמנות כנ"ל, אז מתגבר מצח הנחש מאד כי משם עיקר יניקתו ועל כן התחלת הצדקה היא קשה וכבידה מאד, כי הוא ההתחלה של כל ההתחלות בבחינת (דברים ט"ו) פתוח תפתח וכו' כמבואר בפנים היינו כי על ידי הצדקה שמשבר האכזריות ומפכו לרחמנות על ידי זה מכניע המצח הנחש ומתגבר הרצון דקדושה לכל העבודות דקדושה שזהו עיקר ההתחלה של כל העבודות וזה עיקר שלימותו כנ"ל, ועל כן מתגבר מצח הנחש מאד על ההתחלה של מצוות הצדקה כנ"ל.

שהצדקה מבטלת את יניקת מצח הנחש (הכופר הגדול ברצון) מהזקנים שלא מתחדשים בעבודת ה' וכו' מדי: כי בלא חסדו אזי צריך השתדלות גשמית ואזי כמעט אין זמן כלל לעבודת ה' כי צרכי הגוף הם רבים מאודם, ואפי' ההכרחיות הם רבים וגדולים מאד, אכילה ושתייה ומלבושים ודירות, שיכולין לבלות ימיו ושניו אפי' על ההכרחיות לבד. והם מונעין את האדם מאודם מעבודת הבורא, ואע"פ שגם הם בעצמן הם ג"כ עובדי הבורא/מ"ו ית', כי הם בחי' אתערותא דלתתא, כי בעובדא דלתתא איתער לעילא (מט/נ) המעשים שלנו בעוה"ז מעוררים דוגמתם ברוחניות בעולמות שלמעלה לשרות למטה כי שואפים להתלבש בגוף, וכשמכנינים להם בגשמיות דוגמת הרוחניות הם שורים עליו בדרך התלבשות. כי ע"י כל עסקים ומלאכות שעושים בני אדם, עי"ז נתעורר אותו הציור של אותו המלאכה למעלה במעשה בראשית, ומביא חיות והארה לאותו הציור של אותו המלאכה של מעשה בראשית שלמעלה¹⁰¹, שהוא מכוון כנגד אותו העסק והמלאכה שהאדם עושה למטה בעוה"ז. כי ע"י העסקים והמלאכות נבשעושים נעשה עי"ז בחי' משכן. כי כל המלאכות כלולים בל"ט מלאכות שהם אבות מלאכות, אבות מכלל דאיכא תולדות נ"ג. כי כל מיני מלאכות ועסקים, שעושים¹⁰² כולם כלולים בל"ט מלאכות שהם האבות והשאר הם תולדות. ול"ט מלאכות הם כנגד מלאכת המשכן, כשרז"ל¹⁰³ (שבת מט ע"ב) אבות מלאכות ארבעים חסר אחת כנגד מי כנגד מלאכת המשכן נמצא שכל העושה איזה מלאכה בעוה"ז באמונה מעורר מלאכה זו למעלה ונבנה על ידו המשכן רוחני שלמעלה. וציורא דמשכנא כציורא דעובדא דבראשית (ת"ז ד' יב בהקדמה [נ"ו/נ"ו])

¹⁰¹ עיין פל"ח אות יד – אך התועלת של הצדקה גדול מאד, כי בזה מתקן ומעלה פגם נפילת הימים והדעת שבה לו על ידי טרדת הפרנסה והממון ומוזה היה יניקת מצח הנחש, ועל ידי זה בא לו כל כך התגברות האכזריות בלבו כנגד מצוות הצדקה, כי מצח הנחש הוא בחינת רוגז ואכזריות, ועכשיו כשנותן זה הממון שבלה ימיו עליו להעניים על ידי שמשבר את האכזריות שבלבו ומהפכו לרחמנות, על ידי זה בעצמו מכניע מצח הנחש שהוא בחינת רוגז ואכזריות ומתגבר בחינת הרצון דקדושה, כי מניה וביה אבא ליוול ביה נרגא היינו שדייקא בממון הזה שבלה ימיו עליו, מחמת שנתעכב השפעת החסד מחמת שלא היה לו כלי היראה, ועל כן היה צריך לבלות ימיו על מלאכה ועסק, ומוזה היה יניקה לבחינת מצח הנחש עכשיו כשמשבר האכזריות ומהפכו לרחמנות ונותן ממון זה לצדקה, אז על ידי זה הממון בעצמו מכניע מצח הנחש ונתגלה בחינת מצח הרצון, ונכנע בחינת חכמת הטבע ובא התגלות הרצון, ועל ידי זה נמשך יראה ויכולין לקבל השפעת החסד, ואז אין צריכין לעשות שום עסק ומלאכה, ואפילו ההכרחיות נעשין על ידי אחרים בבחינת (ישעיה ס"א) ועמדו זרים וכו' ואתם כהני ה' דייקא בחינת חסד כמבואר בפנים וכן ברוחניות זוכין על ידי זה לבלות ימים ושנים רק על עבודת ה', שעיקר שלימות העבודה הוא הרצון החזק היינו לכסוף ולהשתוקק אליו יתברך ולהתקרב אליו יתברך ולעשות רצונו באהבה גדולה ורצון חזק וכו' כנ"ל, שעבודה הזאת היא גם כן בחינת חסד בחינת (מיכה ו) אהבת חסד כמובן בדברי רבינו ז"ל במקום אחר (ועיין במאמר אית לן בירא סימן לא) וכשווכין להשפעת החסד הנ"ל, שאז אין צריכין לבלות ימים ושנים אפילו על ההכרחיות של העולם הזה, ואז ממילא אין שום יניקה למצח הנחש, ונתבטל ונופל חכמת הטבע ומתגלה הרצון בכל פעם ביותר, וזוכין לכלי היראה ולקבל השפעת החסד בכל פעם ביותר, והכל נמשך ונעשה על ידי הצדקה כנ"ל נמצא שתועלת הצדקה גדול מאד:

¹⁰² מתרצו - מאד

¹⁰³ מתרצו - מאד

¹⁰⁴ צ"ע מדוע נקט כאן ג"פ עבודת הבורא דייקא ולא עבודת ה'. ואולי כיון שמדבר כיון להמשיך חיות לבריאה דייקא.

¹⁰⁵ זוהר לך לך עז: פו: ועוד מקומות רבים מזה"ק

¹ זוהר לך לך סוף דף עז: – תא חזי מלה דלעילא לא אתער נא וראה שום דבר של מעלה לא מתעורר מעלנו ללדת למטה, עד דאתער לתתא בקדמיתא על מה דתשרי הדיא דלעילא עד שמתעורר תחלה למטה הדבר שסרה עליו אותו הדבר שלמעלה, כי על אופן זה ברא הקב"ה את העולמות שיהיו התחתונים מעורכים תחלה את העליונים ואז העליונים ישפיעו על התחתונים, ורנא דמלה נהורא אופמא וסוד הדבר, כי אור השחר שנגר שהוא סוד המלכות, לא אתאחיד בנהורא חוורא עד דאיהי אתערית בקדמיתא אינה מתאחדת באור הלבן שנגר שהוא סוד ז"א, עד שהיא מתעוררת תחלה להעלות מ"ן, פיון דאיהי אתערית בקדמיתא מיד נהורא חוורא שרייא עלה כיון שהמלכות מתעוררת תחלה מיד אור הלבן של ז"א שורה עליה, ועל דא קתיב אלהים אל דמי לך אל תחרש ואל תשקוט א"ל פי' אלהים היא המלכות שאומרים לה אל דמי לך מלשורר, ועי"ז תעלי את המ"ן לעורר את ז"א שסרה עליו, בגין דלא יתפסק נהורא חוורא מעלמא לעלמין כשזיל שלא יהיה נפסק אור הלבן של ז"א שהוא סוד מלת הרחמים מן העולם לעולמים, וכן מס"כ המזכירים את ה' אל דמי לכם פי' המעוררים את המלכות לא יזומו מלעוררה, בגין דאתערא לתתא במה דתשרי אתערותא דלעילא כשזיל לעורר את המלכות למטה כדי שתסרה עליה ההתעוררות של ז"א מלמעלה, וכן פיון דאתער בר נש אתערותא בקדמיתא וכן כיון שמתעורר האדם בהתעוררות תחלה למטה, פדיון אתער אתערותא דלעילא אז מתעוררת אליו התעוררות מלמעלה, וראה לדבר תא חזי פיון דתיב ויצאו אתם מאור פשדים וגו' כיון שאברהם נתעורר ללכת אלכך כנען, מיד ויאמר ה' אל אברהם וגו' לך מלאך שנתעורר מלמעלה לאותו ללכת. (כ"פ ומפרשים)

¹⁰⁶ גם בדפ"ד - שלמעלה, בתרלד - של מעלה (שתי תבות)

¹⁰⁷ גם בדפ"ד ותרלד - שנושין, ומתלדו - שנושים

¹⁰⁸ * בבא קמא ב. [תרגום - כיון שנקראים אבות נמצא שיש תולדות]

¹⁰⁹ בתקפא ותרלד אין כאן נקודה ובתרלד ובתרצו הוסיף כאן נקודה ולא מחק את הראשונה שלפני תיבת שנושין. ובתשכס מחק את הראשונה והשאיר את השניה.

¹¹⁰ מתרלד - כשארז"ל

¹¹¹ בדפים שלנו דף יג ריש עמוד א'

נמצא שכל אדם העושה איזה מלאכה באמונה ומעורר למעלה כעין מלאכה זו בבנין המשכן שלמעלה הוא גם ממשיך חיות למעשה בראשית, **והאדם עושה המלאכה, וציורא דגופא כציורא דמשכנא** (בהקדמת התיקונים שם [ניח/נט]) כי כל מציאות שלימה היא בעשר ספירות ובדמות אדם שיש בו עשר ספירות, שהם אבג- חכמה בינה ודעת, ד- חסד, יד ימין ה- גבורה, יד שמאל, ו- תפארת גוף מדת המשפט אמת, ז- נצח רגל ימין, ח- הוד רגל שמאל, ט- יסוד כח התקשרות, י- מלכות כח קבלה. וכך במעשה בראשית יש דומם בחי' המלכות ומעליו צומח בחי' רגלים ומעליו חי בחי' גוף וידים ומעליו מדבר בחי' דעת והתקשרות רוחנית ומעליו נביא בחי' חכמה בינה, והם כנגד קומת האדם, וכן המשכן היה בו חצר ומזבח ואולם והיכל שבו מזבח קטרת (תפארת גוף) ומנורה (חסד יד ימין) ושלחן (גבורה יד שמאל) שקדושתם זה למעלה מזה, שהם בחי' ז' איברים התחתונים הנ"ל והיה בו קדש קדשים שהוא בחי' מח בחי' ג' ראשונות חב"ד. **נמצא**

¹¹ **הקדמת תיקוני הזוהר** דף יג. - ותקונא דמשכנא גם כן ממוזז במלת בראשית, כי הוה ציורא דעובדא דבראשית שבו היה מלוי כל מעשה בראשית והיו בו עשר ספירות כלורת אלס ממש, וגם היה בו ליוך וגנתא דעדן שמנזאר בעז חייס שער מג פ"ג שהיו בו עשר ספירות, ובאלין ציורין דנקודין, ורקימו דגוונין, דתמן המשפילים יזוהירו, וכלא ממוזז במילת בראשית, שהיא נוטריקון ב' ראשית ב' כמו לרקומו לגוונים שהם בחי' האותיות ששרסס מו' תחתונות דבינה וראשית כמו לטוי הנקוות ששרסס מחכמה, לכן בה במילת בראשית והמשפילים יזוהירו, כוזהר דא אלהי"ם, והוא הפס"א לחשבנא המלכות אקראת אלקיס והיא כסא לז"א.

¹² שם בסוף העמוד תקונא דגופא כתקונא דמשכנא

¹³ **הקדמת תקוני הזוהר** סוף דף יג. - קם סבא ואמר, בוצינא קדישא, בודאי אלין ארבע סרי דפורים אינון, בארבעה עשר בו ובחמשה עשר בו דא י"ד י"ה, אבל סימנין דכ"ח אינון אור ארבעה עשר י"ד קדמאין דכ"ח, י"ד תניינין אינון בראשון בארבעה עשר יום כו' (במדבר ט ה), ואינון י"ד פרקין ד"ד ימינא, ו"ד שמאלא, ו"ד פרקין דגופא, ואינון תלת פרקין דדרועא ימינא, ותלת דדרועא שמאלא, ותלת דשוקא ימינא, ותלת דשוקא שמאלא, ותריין דגופא, ורוא דמלה שלשה פונים ימה, ושלשה פונים נגבה וכו' (מלכים א ז כה), וכלא דא בגוונא דדא, **תקונא דגופא פתקונא דמשכנא**, הא תלת זמנין ארבע סרי, פורים בארבעה עשר בו, פסח אור לארבעה עשר, תליתאה בראשון בארבעה עשר יום, וסלקין לארבעין ותריין יומין, ודא איהו ויעשו כל חכם לב כו' (שמות לו ח).

שע"י האדם שעושה המלאכה והעסק עי"ז נעשה בחי' משכן, כשעושה המלאכה והעסק כראוי
 [א/ב] כמו שצריך לעשות שכל כוונתו להכין כלי לקדושה עליונה הדומה לו שתשרה עליו, וזה ע"י שיעשה את המלאכה בקדושה בדוגמא של מעלה. ועי"ז נותן חיות והארה למעשה בראשית, והוא קיום העולם ועי"ז ממשיך חיות לבריאה כי דבר ה' שהם העשרה מאמרות שעל ידן נעשה מעשה בראשית נמצאים תמיד להחיות את הבריאה שנבראה על ידן/א, אלא שזו חיות מועטת מאד רק כדי קיום בלבד, אבל העושה מלאכה באמונה מוסיף חיות לבריאה יותר מקיום בלבד, נמצא שגם זה הוא עבודת הבורא :

אעפ"כ אם ה' שופע עלינו חסדו לא היינו צריכים לכל זה רוצה לומר שבאמת אע"פ שגם זה עבודת הבורא אבל זה עסק בגשמיות שהניסיונות בו קשים ורבים/א, הפך הרצון שהרי בזה נתקלל אדם הראשון/א, ולא זו היתה כוונת הבריאה, אלא כמו שהיה קודם החטא שמלאכים היו צולים לו בשר ומכינים לו יין

^א עיין שיש"ק ח"ו סימן רפג

^ב **שיח שרפי קודש** – ח"ו סימן רפג בְּעֵינֵי הַמְּבַאֵר בְּתוֹרַת ד' חֶלֶק ב' בְּעֵינֵי ל"ט מְלָאכֹת וכו' "בְּשִׁעוֹשָׁה הַמְּלָאכָה בְּרָאוּי", עד כָּאן. אָמְרוּ אֲנִשֵּׁי שְׁלוֹמֵנוּ בְּעֵינֵי לְשׁוֹן בְּרָאוּי שְׁנָקֵט, שֶׁהַכּוֹנֵן שִׁיעוֹשָׁה הַמְּלָאכָה בְּאִפְסָן כְּזֶה שֶׁלֹּא יִהְיֶה שְׂקוּעַ כֹּל כְּלוֹ בְּמְלָאכָה, שְׂאֵז עַל יְדֵי זֶה שׁוֹלֵט עָלָיו ל"ט קְלָלוֹת חֲלִילָה, הִפָּךְ ל"ט מְלָאכֹת הַמְשָׁפֵן.

^ג **בבחי' לעולם דברך ה' נצב בשמים.** עיין בעל שם טוב על התורה – פרשת בראשית אות מח. ויאמר אלהים יהי רקיע וגו', כתיב (תהלים קי"ט) לעולם ה' דברך נצב בשמים, ופירש הבעל שם טוב וצוקללה"ה כי דברך שאמרת יהי רקיע בתוך המים וגו', תיבות ואותיות אלו, הן נצבות ועומדות לעולם (מו) בתוך רקיע השמים ומלוכשות בתוך כל הרקיעים לעולם להחיותם, כדכתיב (ישעיה מ') ודבר אלהינו יקום לעולם, ודבריו חיים וקיימים לעד וכו' כי אילו היו האותיות מסתלקות כרגע ח"ו וחוזרות למקורן, היה כל השמים כאין ואפס ממש, והיה כלא היה כלל, וכמו קודם מאמר יהי רקיע ממש, וכן בכל הברואים שבכל העולמות עליונים ותחתונים, ואפילו ארץ הלזו הגשמית בחינת דומם ממש, אילו היו מסתלקים ממנה כרגע ח"ו האותיות מעשרה מאמרות שבהן נבראת הארץ בששת ימי בראשית היתה חוזרת לאין ואפס ממש, כמו לפני ששת ימי בראשית ממש, וזהו שכתב האר"י וצוקללה"ה שגם בדומם ממש כמו אבנים ועפר יש בחינת נפש וחיות רוחניות, דהיינו בחינת התלבשות אותיות הדיבור מעשרה מאמרות, המחיות ומהוות את הדומם להיות יש, מאין ואפס שלפני ששת ימי בראשית, ואף שלא הוזכר שם אכן בעשרה מאמרות שבתורה, אף על פי כן נמשך חיות לאבן, על ידי צירופים וחלופי אותיות המתגלגלות ברל"א שיערים פנים ואחור כמו שכתוב בספר יצירה (פרק ב' משנה ד') עד שמשתלשל מעשרה מאמרות ונמשך מהם צירוף שם אבן, והוא חיותו של האבן, וכן בכל הנבראים שבעולם, השמות שהם נקראים בהם בלשון הקודש, הן הן אותיות הדיבור המשתלשלות ממדרגה למדרגה מעשרה מאמרות שבתורה על ידי חילופים ותמורות האותיות ברל"א שיערים עד שמגיעות ומתלבשות באותו נברא להחיותו, לפי שאין פרטי הנבראים יכולים לקבל חיותם מעשרה מאמרות עצמן שבתורה, שהחיות הנמשך מהן עצמן, גדול מאוד מבחינת הנבראים הפרטיים, ואין בהם כח לקבל החיות אלא ע"י שיווד החיות ומשתלשל ממדרגה למדרגה פחותה ממנה על ידי חילופים ותמורות האותיות וגמטריאות, שהן חשבון האותיות, עד שיוכלו להתצמצם ולהתלבש, ולהתהוות ממנו נברא פרטי זה, וזה שמו אשר יקראו לו בלשון קודש, הוא כלי, להחיות המצומצם באותיות שם זה שנשתלשל מעשרה מאמרות שבתורה, שיש בהם כח וחיות לברוא יש מאין ולהחיות לעולם, דאורייתא וקודשא בריך הוא כולא חד: (ספר התניא בשער הייחוד והאמונה ע"ש):

שם אות מט. מה שאמר הריב"ש ז"ל בפסוק לעולם ה' דברך נצב בשמים, כי האותיות שאמר הקב"ה במעשה בראשית ויהי הוא צוה ויעמוד, המה האותיות שמחיים ומהווים הדבר ההוא לעולם, כמו יהי רקיע, או תדשא הארץ דשא, וכן כולם וזהו לעולם ה' דברך נצב בשמים: (עבודת ישראל בדרוש לשבת תשובה):

שם אות נ. מאמר מרן אלוהי הבעל שם טוב זללה"ה, לעולם ה' דברך נצב בשמים, שאם אומן עושה כלי אזי הכלי אינו צריך לאומן, אבל מלך עליון דיבור יהי רקיע תמיד נצב בשמים, והוא בהשגחתו ובכח שפעו שמשפיע בכל רגע להחיות העולמות על ידי זה הם חיים וקיימים: (היכל הברכה בראשית ד"ל ע"ב):

^ד **עיין תורה נר אות ב** – ואפלו מי שיודע ומכין בזה, הינו שזוכה להבין הרמזים שרמזו לו השם יתברך בכל דבר. ואם פן ירצה לעסק רק בזה, הינו שיעסק רק בעסקי העולם הזה, מאחר שהוא מכין הרמזים שהשם יתברך רמזו בהם. אך באמת אינו פן, כי צריך האדם שיהיה לו הסתפקות, להסתפק מזה העולם, רק במה שצריך לו בהכרחיות מזה העולם. וזה מחמת שני טעמים. א. מחמת שזאת הקדשה המלבשת בעסקי העולם הזה, הוא בחינת רגלי. והיא קדשה נמוכה. בבחינת (תהלים מ"ט): "עון עקבי יסבני". שהקלפות מסבבין אותה תמיד, ורוצין לינק מהם, על פן הוא מקום מסכן. בכך צריך להסתפק רק בהכרחיות. ועוד, מחמת שיש עבודה גבוהה מזה, שהוא קדשה גבוהה ממנה, וצריך לעבד השם יתברך באותן העבודות והקדשות הגבוהות מזה:

[הינו, שאפלו הצדיק והחכם שיש לו מח גדול, עד שיכול להבין את הרמזים שהשם יתברך רמזו לו בכל דבר בכל יום, אפלו בעסקי חל. ועל ידי זה הוא יכול לעבד את השם יתברך בכל הדברים שבעולם, אפלו בעסקי חל. ואם פן ירצה, חס ושלום, לעסק רק בזה, דהינו בעסקי חל. מאחר שהוא יודע הרמזים שיש בהם, ויכול להתקרב לעבודת השם יתברך על ידם. אבל באמת אינו פן, כי אסור להרבות בעסקי העולם הזה, אפלו למי שיודע ומכין הרמזים הנ"ל. מחמת שני הטעמים הנ"ל. א. מחמת שזאת העבודה בעסקי העולם הזה הוא מקום מסכן מאד וכו' פנ"ל; והב'. מחמת שיש קדשה ועבודה גבוהה מזה, דהינו קדשת התורה והמצוות. ועל פן אפלו מי שיודע הרמזים הנ"ל, הוא צריך הסתפקות, להסתפק מזה העולם בהכרחיות לבד כנ"ל]:

^ה **כמבואר בלק"ה ערב ג' י'** – והנה על פי הנ"ל מבאר הענין היטב כי עקר הרצון הוא בשזוכין לרצון אמת בעולם העשייה הזה, אשר בשביל זה ירדה הנשמה לזה העולם דיקא ואז בשזוכין לרצון בזה העולם הרחוק ביותר. שעל ידי זה הרצון חזק ומאיר ביותר כנ"ל, אזי נכלל עשייה ברצון ונתהפך עשייה, שהוא בחינת רגו ודיו, לרצון שזהו עקר שלמות הרצון להפך רגו לרצון שהוא בחינת הנ"ל להפך עשייה לרצון, כי עשייה, הינו כל העבודות דחל וכל העסקים, שהם בחינת ל"ט מלאכות, הם הפך הרצון ממש, כי הרצון הוא בחינת בטול, בחינת שבת. וכל העשיות הם בהפך ממנו ממש, כי העשייה הם בחינת רגו ודיו, כי עקר אציות כל הדינים הוא בעשייה כידוע, כי כל העשיות, שהם בחינת ל"ט מלאכות, הם נמשכין מחטא אדם הראשון שעל ידי זה נתקלל, "בעצבון תאכלנה בועת אפיר תאכל לחם", שעל ידי זה מוכרחין להתנגע באלו הל"ט מלאכות וצריכין להתנגע מאד לעשות הל"ט מלאכות בקדשה גדולה כדי לבררם מזהמת הנחש, שהוא ל"ט קללות שנתקללו אז בחטא אדם הראשון, שהם בחינת ל"ט מלקיות, שכל זה הוא בחינת רגו ודיו, ועקר המשכת הקדשה על כל העולם העשייה ועל כל הל"ט מלאכות הוא על

ועושים לו מלאכתו. ואע"פ שהכלל שכל שפע הבא מלמעלה מוכרח שיהיה איתערותא דלתתא לקבלו אעפ"כ אפשר שיתנהג העולם בחסדו לבד **כי הלא איך ברא הש"י את כל העולם כולו אחר העדר הגמור, שלא הי' שום הוי' שיהי' על ידה אתערותא דלתתא**¹, ואעפ"כ **ברא עולמות כאלו, והכל בחסדו בלי אתערותא דלתתא כלל, בבחי' הכתוב בתהלים [ח"ו/ט] עולם חסד יבנה** פשט הפסוק מדבר מהחסד שיעשה הקב"ה לדוד שמורעו יהיה המשיח, אבל עפ"י הסוד² רמוז בפסוק זה כיצד ברא הקב"ה את

ידי הרצון כנ"ל, כי על ידי הרצון שנקספין לה' יתברך בעולם העשייה הנה ברצון חוק ותקיף מאד ימים ושנים הרבה, על ידי זה זוכין להפך עשייה לרצון עד שיכולין לזכות לבטל מישראל כל הלי"ט מלאכות וכל העסקים והכל על ידי הרצון וכנ"ל בהתורה הנ"ל. ועל כן עקר התגלות הרצון על ידי הצדקה שמהפך רגו לרצון כנ"ל שעל ידי זה זוכה להמשיך הארת הרצון בזה העולם העשייה, לבטל ולהפך עולם העשייה לרצון שיתבטלו כל הלי"ט מלאכות וכל העסקים מישראל, ויזכו רק לקסוף ולהתגועגוע ולהשתוקק לה' יתברך ברצון חוק ותקיף מאד כל ימיהם לעולם:

¹ מתרצו - השי"ת

² עיין אוצרות חיים (למהרש"ו) **שער הנקודים** (מתוך מלנש) - ואמר ודע, כי אי אפשר לעולם לחדש שום זוג עליון אפילו בבחינת אהור אהור, אלא על ידי מצוות מעשיות מן בני ישראל התחתונים שעל ידי זה הם מעלים מ"ן וגורמים זוג עליון של ז"ן, ואמנם קודם בריאת האדם הראשון בעת האצילות, היה בהכרח שאותה הפעם הראשונה יהיה הזוג של ז"ן לזכר הולדת נשמת אדם הראשון מאליה **שלא על ידינו, כי עדיין אדם אין** לנשות מלוות מעשיות עד אחר הזוג ההוא של ז"ן, שעל יסד ילאה נשמת אדם הראשון, וגם כן בהכרח הוא שהקדים זוג תחילה קודם ביאת האדם לזכר כביאחזו, אמנם לא היה הזוג הזה של ז"ן **אלא בבחינת אהור באהור** והיינו שענו ז"ן להיכל של אבא ואימא וסו חזרו פכ"פ, כי שם אין ניקתת הקליפות, לפי שכנגדם אין כח להקליפות להאחו, וכשכרדו למטה אז נולדו מן הנקבא הנשמות של אדם וחיה, (והיו זה הנקבא אב"א מפני כשהם למטה והכרחו לעמוד אב"א שלא יתאחו בהם החיטונים), (ע"פ שט"ל פ"א ב"מ"ה), וכאשר נולד אדם הראשון על ידי זוג זה של אהור באהור, החזירים את ז"ן פנים בפנים, על ידי מצוותיו ומעשיו הטובים שעשה, וגם על ידי זה הכרית את הקליפות שרלו לאחו כלאחויים של ז"ן, אמנם מאז והלאה **אנו צריכים לעשות כל הבחינות של הזוגים אפילו בחינת זוג דאהור באהור על ידינו, כמו שנתבאר אצלינו בכוננת ברכת אבות** (כשער המנוח כוננת ק"ש דרוש א, דף יט סו"ט"ב).

והנה כל זה שאמרנו שהחזרת פכ"פ היה על ידי מלות מעשיות של התחוננים אינו אלא בוז"ן, אבל באבא ואימא לא הוצרכו מעשה אדם להחזירם פכ"פ ולזווגם, לפי שבאבא ואימא אין פחד של ניקתת החיטונים, כי כנגדם אין כח להקליפות להאחו, כי על ידי עצמם מאליהם **שלא על ידי אדם הראשון חזרו פנים בפנים** ונתייחדו (כמבואר לקמן בריש פ"ו).

והנה זה הזוג הראשון של ז"ן קודם שנברא אדם הראשון, נזכר בספר הזוהר פעמים רבות (וכמו בריש פ' תולדות דף קל"ג ע"א, בביאוריו כרך ג עמ' קלח) וזה לשונו: **כד סליק ברעותא למברי עלמא כשעלה בראון המלאכל העליון לברוא את העולם, דהיינו את נשמת אדם הראשון, פירושו כי אז לא היה עדיין התערורות התחתונים אלא מאליה סליק הכי ברעותיה מעלמו עלה כד בראון המלאכל העליון, שחפץ בצריאת העולם, וזה היה להכרת, כי אדם אין** שיעשה מעשים טובים ועלה מיון נוקבין, ולכן היו האורות התחתונים של כרוי המלכים, עולים למעלה בסוד מייין נוקבין לגרום זוג ז"ן, לזכר הולדת נשמת אדם וחיה, תמורת מה שעושים נשמות הצדיקים עכשיו ככל לילה כשינחם, שהם העולים בסוד מייין נוקבין כנודע וגורמים יחוד של ז"ן, וזהו שאמר, "כד סליק" שהוא העלאת מייין נוקבין, כי אז היו עולים **שלא על ידי מעשה התחתונים** אלא "ברעותא" ולזון העליון.

סוד המייין נוקבין הזכרים ככל מקום, הם הנאצין קדישין שנשארין בתוך הקליפות אחר תיקון העולמות, ועל ידי שצני ישראל עוסקים בתורה ובמלות, הם מצרכים את אלו הנאצין, ועולים על ידי נשמת הצדיקים בלבוש של שם ב"ן ליסוד דמלכות, ושם נעשה מהם חמש גבורות, והמלכות מעלה לוחם לז"א, ונעשה יחוד צנייהם, הכי שיש ד' בחינות מ"ן: א. הכרויים של המלכים, ב. נשמות הצדיקים המעלים את המ"ן, ג. השם ב"ן, ד. חמש גבורות הנעשים על ידי המ"ן ביסוד דמלכות. (שמן ששון בשט"ל ריש פ"א, ועיי"ש) זע"מ הוא שער ט' פ"א מה"מ דף מ' ט"א.

³ * תהלים פט

⁴ **תהילים פרק פט** (א) משכיל לאיתן האורח: (ב) חסדי יודך עולם אשירה לך יודך אודיע אמונתך בפי: (ג) כי אמרתי עולם חסד יבנה שמים תכן אמונתך בהם:

רש"י (ג) כי אמרתי עולם חסד יבנה - כי אמרתי עד עולם יבנה בחסד כסא דוד כמ"ש (שמואל ב' ז') והכינותי כסא ממלכתו וגו', ד"א סבור הייתי שיהא העולם בנוי בחסדך ותכין אמונתך בשמים שתהא נכונה ומקוימת ומה היא האמונה אותה ההבטחה שהבטחת את דוד ע"י נתן הנביא לאמר כרתי ברית לבחירי לעולם עד עולם ורעו (שמואל ב' ז):

⁵ **כמבואר** (כתבי האריז"ל) בשער ההקדמות - דף מ עמוד ב - ונבאר דרך פרט, ענין עיבור הראשון של ז"א. הנה כאשר עלו ג' תחתונות נה"י דאריך, ונכללו בחג"ת שבו, והנה או"א מלבישים לחג"ת דאריך כנודע, ואז עלו בחי' ז"ן להתקן שם, כמו שנבאר, וזה היה סבת תקונם, כי הנה אז היסוד דאריך בהיותו נכלל תוך חצי העליון דת"ת דאריך כנו, הוציא אור והבל מפי היסוד, ואותו ההבל נחלק לב', חציו הימני נעשה מוחין לאבא. וחציו השמאלי, נעשה מוחין לאימא. ואחר שניתנו להם מוחין אלו, מתעוררים שניהם להודווג יחד, כנודע כי אין זוג, אלא לסבת המוחין. ואמנם עדיין הזוג הזה לא היה בו העלאת מייין נוקבין, כי אין מי שיעלה אותם עדיין, כנו"ל מהות המייין נוקבין בתחלת הדרוש הזה. אמנם היה בתורת חסד ונדבה, כמו שאמר הכתוב, אמרתי עולם חסד יבנה. וזה ג"כ סוד, מה שאמרו בס"ה במקומות רבים, ברמזם כד סליק ברעותא למברי עלמא וכו' (עיין זוהר ח"ע דף פו:).

הובא גם בעץ חיים - שער הכללים - סוף פ"ב סידור התיקון.

ועיין עמק המלך - שער א - פרק ב - והעליה הזאת היתה בתורת חסד, שנאמר, 'אמרתי עולם חסד יבנה' [תהילים פ"ט ג'], כי אין עליה אלא סוד מייין נוקבין, התעוררות מעשה הצדיקים, אתערותא דתתאי צדיקים שבעולם התחתון. וכן הוא בווהר שיר השירים וזה לשונו, 'כמא דאצטרין אתערותא מתתא לעילא לאתערא מלכא ומטרוניתא מתתא לעילא, כן אצטרין אתערותא ממלכא ומטרוניתא לאתערא אבא ואמא'. כי אי אפשר להעלות מייין נוקבין, כי אם על ידי מעשה הטוב של התחתונים, כנודע, המעורר איזה שפע טוב להריק עלינו ברכה, מסוד הזוג העליון, שהשכינה אומרת 'חוי במאי ברא אתינא לקמן' [ווהר ויקרא ז"ג א.], כך וכך שקידת לימודו, כך וכך מעשיו, לפיכך שורת הדין הוא שתתן שפע וברכה על ידו להעולם התחתון, נמצא העלייה הזאת היתה בתורת חסד. ולפי שלא יתבטל חוק העליון, גיורת המלך שלא יהיה עלייה או בריאה חדשה, הנעשה על ידי עליה או זוג עליון, אלא בוכות מעשה הצדיקים אתערותא דתתאי. לכן חשב במחשבתו,

העולם בחסד לבד בלא איתערותא דלתתא. ומאחר שהוא ית' הי' יכול לברוא עולמות כאלו בלי אתערותא דלתתא כלל רק ע"י חסדו, בוודאי הוא יכול להחיות ולקיים העולמות רק ע"י חסדו, ולא היינו צריכים לעשות כלל שום עסק ומלאכה ולכאורה /איבעין זה מצינו באדם הראשון שעסק רק בתורה ותפלה ומלאכים עשו מלאכתו כמבואר בסנהדרין נט. ואפי' ההכרחיות, היו נעשים ע"י אחרים, כ"ש שיהיה לעתיד לבוא (ישעי' סא/י^ב) ועמדו זרים ורעו צאנכם ובני נכר אכריכם וכרמיכם ואתם כהני ה' תקראו^{יג}. ומה שאמר הנביא כהני ה' דייקא, רמז בזה כיצד כיצד נתקיים בלא שנעשה איתרותא דלתתא, התירוץ שנתקיים בחסדו ית' לבד, כי כהן הוא בחי' חסד, בחי' כמו שנברא העולם בחסד לבד בלא איתערותא דלתתא כמ"ש בתהלים עולם חסד יבנה. היינו שיהיו עם ישראל לעתיד לבוא נקראים כהני ה' בחי' חסד, כי מתקיימים ע"י חסדו ית' בלבד בלא השתדלות הפרנסה שאין צריכים לעשות שום מלאכה, רק העולם מתקיים בחסדו כנ"ל.

אך כשהחסד נתעכב ח"ו, ואין משפיע עלינו חסדו, אזי צריכין לעשות לט מלאכות, בשביל אתערותא דלתתא כנ"ל נמצא שעיקר ההכרח לעסוק במלאכה הוא בגלל הפגם באמונה ברצון שעל ידו נשפע החסד ע"כ קשה מאד לעשות משא ומתן באמונה וצריך מאד זהירות והשתדלות בזה שיהיה באמונה/י^ד ולכווין עמ"נ ליתן צדקה שעל ידה מגלה אמונה ברצון, ובעיקר לצדיקים שזכו להשפעת החסד/י^ה הנ"ל.

שמעשה טוב של הצדיקים העתידים להבראות, להיותו [מחשבתו] חוק ולא יעבר, והספיק לו מחשבתו שחשב בצדיקים עם קודש, ובמעשיהם, אשר הם עתידים להבראות, ובוה הוציא מחשבתו מן הכח אל הפועל, והעלה את האור הזה אליו מינה וביה.

^א צ"ע מדוע רבנו מביא דוגמא מראשית הבריאה ולא מאדם הראשון, הרי בוודאי לא מתכווין שיהיה שופע חסדו גם בלי שנעשה תורה ותפלה. גם מוהרנ"ת רמז לזה במה שכתב שלט המלאכות הן קללה שנתקלל האדם, א"כ הרי שקודם החטא לא עשה שום לט מלאכות ע"י חסדו ית'.

^ב ישעיה פרק סא (א) רוח אדני ידוד עלי יען משח ידוד אתי לבשר עננים שלחני לחבש לנשברי לב לקרא לשבוים ררור ולאסורים פקח קוח: (ב) לקרא שנת רצון לידוד ויום נקם לאלהינו לנחם כל אבליים: (ג) לשום לאבלי ציון לתת להם פאר תחת אפר שמן ששון תחת אבל מעטה תהלה תחת רוח כהה וקרא להם אילי הצדק מטע ידוד להתפאר: (ד) ובנו חרבות עולם שממות ראשנים יקוממו וחדשו ערי חרב שממות דור ידוד: (ה) ועמדו זרים ורעו צאנכם ובני נכר אכריכם וכרמיכם: (ו) ואתם כהני ידוד תקראו משרתי אלהינו ואמר לכם חיל גוים תאכלו ובכבודם תתנמרו:

^ג בתרלד - תקרא, (בתקפא ברגר ו' מחוק ונשאר נקודה)

^ד ליקוטי הלכות חו"מ הלכות ערב הלכה ג אות יד - ומחמת שפל העסקים וכל המשא ומתן שפלם נמשכים מבחינת ל"ט מלאכות הם בבחינת פגם הרצון שהוא בחינת אמונה. פמבאר בהתורה הנ"ל שבשזוכין לרצון בשלמות, אז אין צריכין לעשות שום עסק ושום משא ומתן כלל, כי מתקיים העולם בחסדו כנ"ל. נמצא, שאם היינו זוכין לרצון בשלמות לא היינו צריכים לעשות שום משא ומתן ועסק כלל ועל פן שכיחים ביותר בפירות והכחשות ושנויים בהמשא ומתן מחמת שהמשא ומתן נמשך מבחינת פגם הרצון שהוא בחינת פגם אמונה. ומפגם אמונה נמשכין כל ההכחשות והפירות והשנויים שבמשא ומתן כנ"ל. ועל פן צריכין להתגבר מאד מאד להשתדל לעשות משא ומתן באמונה שלמה שיהיה הון הון והלאו לאו ולא ישנה ולא יחליף דבורו לעולם, כי מחמת ששכיחים שם בפירות ושנויים שנמשכים מפגם הרצון כנ"ל, על פן כל מי שמכרח לעשות משא ומתן צריך התגברות גדול להנצל מפירות והכחשות השכיחים שם כנ"ל. ועקר העצה לזכות לזה שיהיה משאו ומתנו באמונה הוא להרבות בצדקה, כי על ידי צדקה ממשיכין הארת הרצון שהוא בחינת אמונה כנ"ל. ועל ידי זה זוכין להמשיך אמונה ורצון בהמשא ומתן ואז יזכה שיהיה משאו ומתנו באמונה שהוא בחינת רצון כנ"ל, כי באמת אם היינו פלנו זוכין לתן צדקה כראוי כבר היה מתבטל המשא ומתן לגמרי ולא היינו צריכין לעשות שום משא ומתן ומלאכה ועסק כלל כנ"ל. ועל ידי צדקה מאיר ונתגלה הרצון שעל ידי זה נתבטל כל עשיות הל"ט מלאכות וכל המשא ומתן כנ"ל, כי היה מתקנס ועמדו זרים ורעו צאנכם וכו' כנ"ל, אבל גם כל זמן שאין זוכין לזה לבטל המלאכות והמשא ומתן לגמרי ומכרחין עדין לעסק במשא ומתן ומלאכה בשביל פרנסה, אף על פי כן צריכין על כל פנים לראות ולעשות המשא ומתן בקדשה באמונה שלמה וזה זוכין גם כן על ידי צדקה שעל ידי זה מאיר הרצון שהוא בחינת אמונה כנ"ל.

^ה לק"ה ערב ג' אות כב - וזהו בחינת וירח את ריח בגדיו וכו' ויאמר ראה ריח בני פריח שדה אשר ברכו ה'. ואמרו רבותינו זכרונם לברכה שהוא ריח גן עדן שנכנס עמו זה בחינת מלאכת המשפן, כי ציורא דמשפנא כציורא דגן עדן, הינו פשיעקב בחינת בני ישראל הפשרים באמת. כשמלבישין עצמן בבגדי עשו הינו פשעוסקים במשא ומתן ועסקים שזהו בחינת בגדי עשו, אזי עסקיהם ומלאכתם מעלה ריח טוב פריח גן עדן שהוא בחינת ציורא דמשפנא, כי כל מלאכתם ועסקיהם הם בבחינת מלאכת המשפן כנ"ל ואז קבל יעקב הברכות של טל ומטר וכו' שהוא ברפת הפרנסה, כי כל זמן שאין שופע החסד בשלמות. צריכין עסקים ול"ט מלאכות לעשותן בקדשה. בבחינת מלאכת המשפן כדי להמשיך פרנסה, כמבאר היטב בהתורה הנ"ל, עין שם היטב, כי רק הצדיקים והתלמידים חכמים והפשרים אמתיים זוכין קצתם לבחינת ההנהגה של לעתיד שיתקיים, "ועמדו זרים וכו'", דהינו שאין עושין שום עסק ומלאכה כלל, אבל שאר ישראל צריכין לעסק במשא ומתן ומלאכה בקדשה כנ"ל. ועקר תקונם שיכוננו בעסקם במשא ומתן להחזיק את התלמיד חכם האמת וכנ"ל. ועל ידי זה זוכה כל אחד לפי הצדקה שנותן להתלמיד חכם לבטל זהמת הנפש שהם ל"ט מלאכות עד שיזכו כל ישראל שלא יצטרכו לעסק בשום עסק ומשא ומתן כלל. וזה התקון יהיה נגמר בשלמות כשיבוא משיח במהרה בימינו. שאז יתקיים, "ועמדו זרים ורעו צאנכם וכו'". וישאל לא יעסקו בשום עסק ומלאכה כלל וכנ"ל:

וזה בחי' (תהל' סב) ו' ולך ה' החסד, כי אתה תשלם לאיש כמעשהו פשט הפסוק מבאר רבנו בתורה קפז/ו' שהוא חסד ה' שמשלם לאדם מדה כנגד מדה לפי מעשיו שע"י יודע האדם מה צריך לתקן במעשיו, וכאן רבנו דורש את הפסוק הזה בשתי דרכים אחרות אחד לרעה דהיינו כשהחסד נשאר אצלך, אזי תשלם לאיש כפי מעשיו שישתדל בפרנסה, ופי' שני לטובה דהיינו כשאתה משפיע חסד אזי תשלם לאיש כאילו הוא עושה ומשתדל בפרנסה. היינו כשהחסד נתעכב אצלו ית', שזה בחי' ולך ה' החסד, שהחסד נתעכב אצלו ית', ואין משפיעו עלינו, אזי כי אתה תשלם לאיש כמעשהו, היינו כפי העשיות והעסקים שעושה כן הוא ית' משלם. כי צריכין לעשות דווקא מחמת שהחסד נתעכב אצלו ית' ואינו משפיעו עלינו.

אבל אם ה' משפיע עלינו החסד לא היינו צריכין לעשות כלל כנ"ל. ואזי ה' נתקיים כי אתה תשלם לאיש כמעשהו, כאלו הוא עושה, כי אין צריכין לעשות כלל כששופע חסדו כנ"ל :

אות ד

מבאר שכדי לקבל את החסד צריך להכין כלי של יראה. ולשון רבנו כי רוב חסד א"א לקבל, אולי אפ"ל לומר שרומז להנ"ל שע"י עבודת הצדקה שמהפך אכזריותו לרחמים, ממתיק את הדין ומעורר מדת רב חסד שביג מדות של רחמים של אריך אנפין, ועל כן מוכרח להכין כלי, כי רוב חסד הוא קלוקל כמבואר בתורה קה שהרחמים הגדולים א"א שיושפעו תמיד אלא מכח איזה עבודה גדולה שמעוררות אותם ע"י שעושה להם כלי.

א"י צריך לקבל החסד בהדרגה, כי רוב החסד אי אפשר לקבל, כי היו בטלים במציאות מחמת רוב החסד נ"ל שרומז למדת רב חסד שבי"ג מדות של רחמים שבאריך אנפין, כי אין יכולין לקבל רוב טובה/כ' {תענית כג}/כ"א. וצריך לעשות כלי וצנור לקבל על ידו החסד. וזה נעשה ע"י יראה. כי ע"י יראה נעשה חקיקה וצנור לקבל על ידו החסד, בבחי' מה שברך יעקב אבינו את יהודה (בראשית מט/כ"ב) לא יסוד שבט מיהודה ומחוקק מבין רגליו. עיין רמב"ן הכתוב הזה רמז כי יעקב המליך

¹⁰ תהילים פרק סב (יג) ולך אדני חסד כי אתה תשלם לאיש כמעשהו:

רש"י (יג) ולך אדני חסד – ומהו החסד כי אתה תשלם לאיש כמעשהו ולא מעשהו ממש אלא מקצתו כענין שנאמר (עזרא ט') כי אתה אלהינו חשכת למטה מעונינו כך נדרש באגדת תהלים, ויש לפותרו עוד ולך ה' חסד כי יש בידך לשלם לאיש כמעשהו:

מצודות דוד (יג) ולך ה' חסד – והשנית למדתי ממנה שה' עושה חסד עם בני אדם. כי אתה תשלם – ר"ל מדבר הזה נשמע שני הדברים כי אתה ה' דברת אשר תשלם לאיש כמעשהו וכמ"ש ואם תלכו עמי קרי וגו' והלכתי אף אני עמכם בקרי (ויקרא כז) וכן על כל הדברים שהאדם חוטא אתה משלם לו מדה במדה ואם לא היה ידו בכל משלה היה א"כ לפעמים מן הנמנע בדבר מהדברים לשלם מדה במדה ומוה בעצמו נשמע שדרכו לעשות חסד עם האדם כי זה שמענש מדה במדה הוא חסד גדול כי אז יבין האדם וישכיל לדעת שלא בא במקרה כ"א מה' על דרך העונש וימהר לשוב מחטאיו וכ"ו חזור למעלה לומר ומהו בטחון האדם הלא טוב לחסות בה' הואיל וידו בכל משלה ועושה חסד:

¹¹ **ליקוטי מוהר"ן תורה קפז** – ולך ה' החסד כי אתה תשלם לאיש כמעשהו (תהלים ס"ב), הינו שהוא חסד גדול מאת השם יתברך שהוא משלם לאדם מדה כנגד מדה, שעל ידי זה הוא מבין לפשפש במעשיו ולדע החטא שפגם בו ולשוב בתשובה, אף דע, שעקר מה שמשלם השם יתברך מדה במדה, הוא בארץ ישראל, כמה שכתוב (איוב כ): "יגלו שמים עונו וארץ מתקוממה לו", ארץ הינו בחינות ארץ ישראל, היא מתקוממה לו ושמ נתגלה עונו, כי שם מוקדקין לשלם לאיש כמעשהו, מדה כנגד מדה, וזה שכתוב על ארץ ישראל (במדבר י"ג): "ארץ אכלת יושביה", ראשי תבות אתה תשלם לאיש כמעשהו כנ"ל, ועל כן היושבים שם בארץ ישראל יש להם על הרב יסורין, מחמת שממהרין שם לשלם לאיש כמעשהו:

¹² גם בדפודי ובחולצ' – כלל כנ"ל, ומחללו חבת כנ"ל נחמק

¹³ בתקפא תרלד ותרלז-ה עם ניקוד שוא

² **רוב טובה** – הטשרינער רב ציין כאן לגמ' בתענית שם מדובר ברוב גשמים שירדו בזכות תפילתו של חוני המעגל, עד שביקש רחמים שיפסקו ונקט בלשון הזה כדלקמן. אבל שם היה רוב טובה גשמית שנהפכה לנוק גשמי ממש, ואילו כאן הכוונה לרוב טובה רוחנית, שגורמת לאדם בגלל המדות הרעות שלו ליפול לגאווה וגסות רוח בבחי' עשיר יענה עוות, ובחי' המבואר בחגיגה ט: שחזר הקדוש ברוך הוא על כל מדות טובות ליתן לישראל ולא מצא אלא עניות. וכן ידוע בחינוך ילדים שהימין מקרבת עם השמאל דוחה, ולבריאות הנפש צריך הילד גדלים וגבולות. אע"פ שעיקר גידול הנפש היא ע"י אהבה כמבואר בתורה לו אות ז', אבל בלי גבולות ברורות, נעשה מרגיש שהכל מגיע לו. והכי נמי יש להקב"ה מדת רחמים גדולים שיכול לנהוג עם ישראל ברוב טובה שאין לה גבול ואעפ"כ עיקר ההנהגה היא ע"י הרחמים הפשוטים שהם מדה כנגד מדה שהם החינוך הבריאי יותר. ורק כשאין חשש שיויק, כגון כאן מי שיש לו יראה שלימה, אזי אפשר לנהוג עמו ברוב טובה.

²⁰ **תענית כג**. – אמרו לו (לחוני המעגל) רבי כשם שהתפללת שירדו (הגשמים) כך התפלל וילכו להם. אמר להם כך מקובלני שאין מתפללין על רוב הטובה, אעפ"כ הביאו לי פר הודאה, הביאו לו פר הודאה, סמך שתי ידיו עליו ואמר לפניו רבש"ע עמך ישראל שהוצאת ממצרים אינן יכולין לא ברוב טובה, ולא ברוב פורענות, כעסת עליהם אינן יכולין לעמוד, השפעת עליהם טובה, אינן יכולין לעמוד, יהי רצון מלפניך שיפסקו הגשמים ויהא ריוח בעולם, מיד נשבה הרוח ונתפורו העבים וזרחת החמה.

²¹ **בראשית פרק מט** (י) לא יסור שְׁבֵט מִיְהוּדָה וּמַחֲקֵק מִבֵּין רַגְלָיו עַד כִּי יָבֵא שִׁילָה וְלוֹ יִקְהַת עַמִּים:

שבט יהודה על אחיו והוריש ליהודה הממשלה על ישראל. ורבנו דורש¹¹ דהיינו שהחזיקה של כלי לקבל בו את הרוב חסד היא ע"י רגליו, דהיינו יראה כי רגל הוא בחי' יראה, בחי' ספירת המלכות¹² שהיא בחי' סוף הקומת אדם, כ"ש (סוף קהלת)¹³ סוף דבר הכל נשמע את האלקים ירא. היינו שע"י יראה שהיא בחי' רגל, נעשה חזקה של כלי וצנור לקבל בתוכו את החסד.

וזה בחי' מה שכתוב שאחרי שמאתים וחמישים נשיאי העדה שחלקו על כהונת אהרן והקריבו קטרת זרה, מתו, לקח משה מטה מכל ראש שבט ושם באהל מועד יחד עם מטה אהרן להוכיח שבו בחר הקב"ה ולמחרת (במדבר יז)¹⁴ והנה פרח מטה אהרן לבית לוי, ויוצא פרח ויצץ ציץ וגמל שקדים, שנעשה נס והמטה היבש הוציא פרי שקד. דהיינו שנעשה נס שהוא התגלות הרצון שמכחיש את הטבע ועי"ז נעשה יראה בחי' מטה לוי שהיא הכלי לרב חסד שהוא בחי' אהרן הכהן. דהיינו שרמו להם שמטה אהרן איש החסד פרח דייקא ע"י הכלי של בית לוי שהוא בחי' דין בחי' יראה, ונראה שרמו להם בזה שאם קרח, במקום לחלוק על אהרן היה מתבטל אליו, אזי היו זוכים לשפע נפלא של רב חסד שהיה נמשך ממצח אהרן עליהם ע"י הכלי של יראה של קרח היינו שהחסד בחי' אהרן, צריך לקבלו ע"י הכלי, שהוא בחי' יראה סטרא דלוי,

וזה בחי' (תהלים ק)¹⁵ בגבורות ישע ימינו דהיינו שבכלי של גבורות דהיינו יראה גמט' גבורה מתקבל השפע ישועה של צד הימין שהוא רב חסד ששם הכל ימין כידוע:

אות ה

מבאר שיראה מתעוררת ע"י התגלות הרצון. הביאור נ"ל כי יראה אינה סתם הרגשת פחד אלא שירא (בין ביראת העונש ובין ביראת הרוממות) מהקב"ה מתוך השגה והרגשה במציאותו. והשגת מציאותו היא ע"י שמגלה שהכל בעולם נעשה רק ע"י רצונו ית'.

אבל צ"ע מדוע מתעוררת יראה דווקא ולא אהבה שהיא יותר עניין של רצון? ואולי קצת בדוחק אפ"ל כי כפי שיתבאר לקמן עבודת הצדקה המגלה את הרצון, היא בחי' מנייה וביה אבא ליזיל ביה נרגא, דהיינו שעיקר התיקון הוא לא עצם הנתינה, אלא מה שמדפך את האכזריות לרחמים, דהיינו דהיינו שמהאכזריות עושה צדקה ורצון, ואכזריות היא בחי' גבורות ודין, לכן תיקונו והמתקתו הוא יראה דייקא ולא אהבה שהיא בחי' חסד ולא דין.

רמב"ן ענינו שלא יסור שבט מיהודה אל אחד מאחיו, כי מלכות ישראל המושל עליהם ממנו יהיה, ולא ימשול אחד מאחיו עליו, וכן לא יסור מחוקק מבין רגליו, שכל מחוקק בישראל אשר בידו טבעת המלך ממנו יהיה, כי הוא ימשול ויצוה בכל ישראל, ולו חותם המלכות, עד כי יבא שילה ולו יקחת כל העמים לעשות כרצונו, וזהו המשיח, כי השבט ירמוז לדוד שהוא המלך הראשון אשר לו שבט מלכות, ושילה הוא בנו אשר לו יקחת העמים:

¹² **ואולי אפשר** לומר כוונת רבנו לפרש את הפסוק שלא יסוד שבט מיהודה, דהיינו יראת העונש, כי שבט הוא מקל. ומחוקק מבין רגליו, דהיינו שע"י היראה שיהיה להם ויכניסו בעם, יחקקו כלי להשפעת החסד על העם שהם מולכים עליו.

¹³ **יראה** בחי' מלכות כי ע"י יראה ממליכים את הקב"ה.

¹⁴ **קהלת פרק יב** (יג) סוף דבר הכל נשמע את האלקים ירא ואת מצותיו שמור כי זה כל האדם:

רש"י (יג) סוף דבר הכל נשמע את האלקים ירא – מה שתוכל עשה ולבך לשמים. ואת מצותיו שמור כי זה כל האדם – כי לדבר הזה נברא כל האדם:

¹⁵ מתרצו - האלהים

¹⁶ בדפוד שהיא, בתקפא י' מחוק ונשאר נקודה, בתרלד - שהוא, בתרלו שהיא

¹⁷ **במדבר** פרק יז (כא) וידבר משה אל בני ישראל ויתנו אליו כל נשיאיהם מטה לנשיא אהרן מטה לנשיא אהרן לבית אבותם שנים עשר מטות ומטה אהרן בתוף מטותם: (כב) וינח משה את המטות לפני ידו באהל העדת: (כג) ויהי ממחרת ויבא משה אל אהל העדות והנה פרח מטה אהרן לבית לוי ויצא פרח ויצץ ציץ ויגמל שקדים:

רש"י (כג) ויצא פרח – כמשמעו: ציץ – הוא חנטת הפרי כשהפרח נופל ויגמל שקדים – כשהוכר הפרי הוכר שהן שקדים לשון (בראשית כא) ויגדל הילד ויגמל ולשון זה מצוי בפרי האילן כמו (ישעיה יח) ובוסר גומל יהיה נצה ולמה שקדים הוא הפרי הממהר להפריח מכל הפירות אף המעורר על הכהונה פורענותו ממהרת לבא כמו שמצינו בעויה (ד"ה כו) והצרעת ורחח במצחו ותרגומו וכפית שגדין כמין אשכול שקדים יחד כפותים זה על זה:

¹⁸ **תהלים** פרק כ (ז) עתה ידעתי כי הושיע ידוד משיחו יענהו משמי קדשו בגבורות ישע ימינו:

מצודות דוד (ז) עתה ידעתי – מהנפלאות אשר נעשו עתה לדוד מהם אדע שעד הנה הושיע ה' למשיחו במה שלא היה נלכד ביד שאול ולא במקרה וברוב תחבולותיו היה נמלט. יענהו – אז ענהו משמי קדשו להושיעו בגבורות התשועה הבאה מימינו:

רד"ק (ז) עתה ידעתי. יאמר כל אחד ואחד מישראל, עתה ידעתי. כי הושיע ה' משיחו, כלומר, משיחו ומלכו הוא, והוא רוצה בו, ולא כמו שהיו אומרים עליו אויביו כי חוטא היה ולא היה רוצה האל בו, כמו שהיו אומרים לו, אין ישועתה לו באלהים סלה (מומור ג, ג). ועתה כשתושיעו יודו כולם כי משיחו הוא והוא מושיעו. יענהו משמי קדשו בגבורות ישע ימינו, כי במעט עם היה מפיל רבבות מאויביו, ולא היה יכול להיות זה אלא בגבורות ימין האל שישלח להושיעו:

ועיקר היראה נעשה ע"י התגלות הרצון כי כשמתגלה שכל הנעשה בעולם וכל המציאות שלנו, והכסדר ושלא כסדר שלנו, הכל תלוי רק ברצונו ית', אזי יראים ממנו. בבחי' (תהלי' קמה) ל' רצון יראי יעשה, פשט הפסוק שהקב"ה עושה את רצון מי שירא ממנו, ורבנו דורש שע"י התגלות הרצון שהכל רק ברצונו, ע"ז נעשה יראה דהיינו שיראים ממנו ית'. היינו ע"י שנתגלה שהכל מתנהג ברצונו ית', כי הוא ית' ברא הכל ברצונו בלי שום חיוב כלל, ומחי' ומקיים הכל ברצונו ית', ואין שום חיוב הטבעי כלל, ע"ז נעשה יראה כי אזי יש שכר ועונש, ושייך להתיירא מפניו ית'. כמ"ש רז"ל (ברכות ד'). שכאשר חזר יעקב מחרן לא"י פגש את עשו ויירא יעקב מאד [לא' / לב'] ואמרו בגמ' ברכות /ג' אע"פ שהקב"ה הבטיח לו כשיצא לחרן ושמרתיו בכל אשר תלך אמר שמא יגרום החטא [לד'] שאפסיד את הבטחת השמירה. נמצא שלא פחד מעשו, כי ידע שעשו לא יכול לעשות לו כלום בלי רצון הקב"ה, אלא היה ירא מהקב"ה כי אולי חטא, ויעניש אותו הקב"ה ע"י עשו. עכ"פ מזה שנתעורר בו יראה, נמצא שהיה אז הארת הרצון, וע"ז נתעורר יראה אצל יעקב, ולקמן אות י' יתבאר איזה רצון/להי'. אבל כשאין נתגלה הרצון, וסוברים שיש חיוב הטבע ח"ו, וכאלו מתנהג הכל ע"פ הטבע ח"ו, אין שייך יראה כלל, כי אין שכר ועונש כלל ח"ו, מאחר שהכל מתנהג רק כפי חיוב הטבע ח"ו. נמצא שעיקר היראה ע"י התגלות הרצון :

אות ו

מבאר שהתגלות הרצון דהיינו שמתגלה שהכל נעשה רק ברצונו ית', זה ע"י ג' רגלים, כי בכל רגל חוזר ומאיר הניסים והאותות שעשה הקב"ה וגילה עצמו, וכל נס הוא התגלות שהקב"ה יכול לשנות את הטבע ברצונו, נמצא שחק הטבע תלוי רק ברצונו ית'.

^ל תהילים פרק קמה (יט) רצון יראיו יעשה וְאֵת שְׁוֹעֵתָם יִשְׁמַע וְיִוְשִׁיעֵם:

רד"ק (יט) רצון יראיו יעשה, כי הם יקראוהו באמת, ויעשה רצונם במה שיבקשו ממנו, וישמע שועתם ויושיעם מצרה שתבוא בעולם, או שתבוא להם לכפרת עוונותם:

^{לא} בראשית לב ח'

^{לב} בראשית פרק לב (ז) וַיָּשְׁבוּ הַמַּלְאָכִים אֶל יַעֲקֹב לֵאמֹר בָּאנוּ אֵל אַחִיךָ אֶל עֵשָׂו וְגַם הֵלַךְ לְקָרְאֲתֶךָ וְאַרְבַּע מֵאוֹת אִישׁ עִמּוֹ: (ח) וַיִּירָא יַעֲקֹב מְאֹד וַיֵּצֵר לוֹ וַיַּחַץ אֶת הָעֵם אֲשֶׁר אִתּוֹ וְאֵת הַצֹּאן וְאֵת הַבָּקָר וְהַגְּמִלִים לְשֵׁנֵי מַחֲנוֹת:

רש"י (ח) ויירא ויצר - ויירא שמא יהרג (כ"ר ותנחומא) ויצר לו אם יהרוג הוא את אחרים:

שפתי חכמים (ז) וא"ת והלא כבר הבטיחו הקב"ה בצאתו מבית אביו והשיבותיו אל האדמה הזאת, כבר תירצו בגמרא (ברכות ד. וסנהדרין צח ע"ב) שמא יגרום החטא. ועי"ל דההבטחה לא היתה אלא והשיבותיו אל האדמה הזאת, כלומר להביאו אל ארץ ישראל אבל לא הבטיחו שיביאו אל בית אביו. (ועיין בהרא"ם והר"ן וגור אריה ומנחת יעקב):

(ח) יש לפרש דיעקב היה ירא שמא יהרוג את עשו ויצחק יצטער ביותר לפי שהיה אוהב לעשו כי בחזקת כשרות היה עשו בעיני יצחק, ויקלל את יעקב, (תנחומא). אי נמי י"ל דיעקב ודאי לא היה ירא שמא יהרוג את עשו, דקיימא לן (סנהדרין עב.) הבא להרגך השכם להרגו, אלא שיעקב היה מתיירא שמא יהרוג הוא אנשים של עשו, ואולי הם לא באו להרוג את יעקב אלא אנשים של יעקב, רק עשו בא להרוג את יעקב, ואע"פ שאנשיו של עשו היו רודפין אחר אנשיו של יעקב וכל אדם ניתן להציל את הנרדף בנפשו של רודף, מכל מקום אם יכול להציל באחד מאיבריו והרגו נהרג עליו, ויעקב היה ירא שמא יהרוג אותן מכח בלבול המלחמה אע"פ שהיה יכול להציל באחד מאיבריהם:

יש מקשים למה ירא יעקב שמא יהרג, והא עשו אמר יקרבו ימי אבל וגו' ויצחק היה עודנו חי. ועוד יש להקשות היאך שלח את אליפו שירדוף אחר יעקב ויהרגו. לכן נראה שמה שאמר עשו יקרבו ימי אבל וגו' אבל כל זמן שיהיה אביו חי לא יהרגו היינו כשיהיה אצל יצחק, אבל כשיהיה במקום אחר יהרגו. (מנחת יהודה):

^{לב} ברכות ד. - דר' יעקב בר אידי רמי כתיב (בראשית כח-טו) והנה אנכי עמך ושמרתיו בכל אשר תלך וכתוב (בראשית לב-ח) ויירא יעקב מאד אמר שמא יגרום החטא.

ועיין מנחת אהרן עה"ת מאיזה חטא חשש יעקב שבגמ' לא נזכר שום חטא אבל במדרש ובוהר אמרו שחטא בכבוד או"א וביטול תורה ונשיאת שתי אחיות, וחשש מעשו שיש לו זכות כבוד או"א וזכות ישיבה בארץ ע"ש. והכלי יקר כתב שחשש ממאחז"ל כל המחניף לחבירו לבסוף נופל בידו. ועיין רמב"ן [לב ג] שחשש מחטא התחברותו ללבן. עיין מנחת אהרן שדן באריכות בקושיית הרא"ם מהא דברכות פ"ק (ו' א') דא"ר יוחנן משם ר' יוסי כל דבור ודבור שיצא מפני הקב"ה לטובה אפילו על תנאי לא חזר בו. עוד עיין מנחת אהרן מקשה למה חשש מעשו יותר מלבן.

^{לד} ע"ש בגמ' ובסנהדרין צח:

^{לה} לא מבואר כאן איזה הארת רצון היתה. אבל לקמן באות י' מבאר שהמנחה ששלח לעשו היתה בחי' צדקה, ואע"פ שנתן לו מחמת הפחד שמא חטא ויענש על ידו, מבאר רבנו שגם מה שהגויים לוקחים מאיתנו ממון זה נחשב לנו עבודת הצדקה שע"ז יש הארת הרצון, כמ"ש ונוגשין צדקה. ועיין לקמן כיצד נחשב מנחה לעבודת הצדקה שבבחי' מניה וביה אבא ליזיל בי נרגא. עוד נראה לבאר עפ"י המדרש שיעקב שלח מלאכים ממש (פרש"י בראשית לב ד) והכו את עשו ואנשיו (כמבואר בפרש"י לג ח' עה"פ מי לך כל המחנה הוה). הרי שהיה נס שמכיש את הטבע דהיינו התגלות הרצון שמעורר יראה.

והתגלות הרצון הוא ע"י ימים טובים. כי כל אחד מהימים טובים, מכריז וקורא ומגלה את הרצון, דהיינו שמגלה שהכל מתנהג רק ל"ע"י רצונו של הקב"ה בלבד. וכל יו"ט מכריז בבחי' מקרא קודש (ויקרא כג) ל"ח/ל"ח פשט הפסוק הוא שהיו"ט נקרא יום קדוש שצריך לקדשו בכסות נקיה ומאכל ומשתה ותפלה, ורבינו דורש שהיו"ט קודש וקורא ומכריז את הרצון כנ"ל. כי בכל יו"ט וי"ט ל"ט עשה הש"י עמנו אותות/מ² נוראות שהם היפך הטבע, ובכל שנה חוזר הארת הניסים שהיו, מ² ע"כ נקרא חג שעי"ז נתגלה הרצון, שהכל ברצונו, ואין שום חיוב הטבע כלל. בפסח יציאת מצרים שהוציאנו ממצרים באותות נוראות עשר מכות במשך שנה שלימה ובעיקר מכת בכורות שביום האחרון שהכניע לגמרי את חכמת הטבע של פרעה, ועוד ביטול כישוף הכלבים שסגרו את מצרים שא"א היה לברוח ממנה/מב¹. בשבועות מתן תורה, שנתן לנו התורה באותות נוראות שהקב"ה בעצמו התגלה בדמות זקן דהיינו אריך אנפין ודיבר אל כל עם ישראל שזה תכלית התגלות הרצון שיכול להיות, ונשמע בכל העולם כמבואר במדרש. בסוכות היקף ענני כבוד שהיה נס תמידי/מ² ארבעים שנה מגן עליהם מחיות נחשים ענקים עקרבים ואויבים, ומשפיל הרים ומגביה עמקים מיישר דרכם ומגן מחום השמש ומהקור בחורף ומכבס ומגהץ בגדיהם. וע"כ כל יו"ט ויו"ט ע"י שחזור בו הארת הניסים האלו מכריז וקורא את הרצון בבחי' מקרא קודש כנ"ל. וע"כ הימים טובים נקראים רגל [מ²] שהיא בחי' יראה כנ"ל, כי ע"י יו"ט שהוא התגלות הרצון עי"ז נעשה יראה כנ"ל :

מבאר שכנגד הקול דקדושה של היום טוב, מתעורר קול דסט"א של חכמי הטבע, שצועק בקול גדול, ואין הכוונה שיש בני אדם רעים שצועקים אלא כמו שהיו"ט מכריז כך יש באויר בלבול העולה מכל בני האדם הרודפים אחר הממון והבלי עוה"ז כל יום והשיבוש הזה נכנס בלב כל אדם ומונע אותו מלשים לב לכרוז האמיתי של היו"ט. עד שכמעט אי אפשר לשמוע את הקול דקדושה. אבל מי שמצליח לשומעו זה ניכר בשמחת יום טוב שלו.

אך לא תמיד שומעין את קול הקריאה של יו"ט שמגלה את הרצון כנ"ל. וזה ניכר בשמחת יו"ט, כי כ"א לפי מה שמרגיש ושומע את קול הקריאה של יו"ט שמכריז וקורא את הרצון, כמו

¹ מתורגל - עפ"י

² ניכר טו פעמים בחומש מתוכם ח' בפרשת המועדים פרשת אמור פכ"ג.

³ **ויקרא פרק כג** (ב) דְּבַר אֵל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם מוֹעֲדֵי יְדוּד אֲשֶׁר תִּקְרְאוּ אֹתָם מִקְרָאֵי קֹדֶשׁ אֲלֵהֶם מוֹעֲדֵי: (ג) שֵׁשֶׁת יָמִים תַּעֲשֶׂה מְלֶאכֶה וּבַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי שִׁבְתָּ שְׁבִתוֹן מִקְרָא קֹדֶשׁ כָּל מְלֶאכֶה לֹא תַעֲשׂוּ שִׁבְתָּ הוּא לַיְדוּד בְּכָל מוֹשְׁבֵיכֶם: (ד) אֲלֵה מוֹעֲדֵי יְדוּד מִקְרָאֵי קֹדֶשׁ אֲשֶׁר תִּקְרְאוּ אֹתָם בְּמוֹעֲדָם: (ה) בַּחֹדֶשׁ הָרִאשׁוֹן בְּאַרְבַּעָה עָשָׂר לַחֹדֶשׁ בֵּין הָעַרְבָּיִם פֶּסַח לַיְדוּד: (ו) וּבַחֲמִשָּׁה עָשָׂר יוֹם לַחֹדֶשׁ הַזֶּה חַג הַמִּצּוֹת לַיְדוּד שִׁבְעַת יָמִים מִצּוֹת תֹּאכְלוּ: (ז) בַּיּוֹם הָרִאשׁוֹן מִקְרָא קֹדֶשׁ יִהְיֶה לָכֶם כָּל מְלֶאכֶת עֲבֹדָה לֹא תַעֲשׂוּ: (ח) וְהִקְרַבְתֶּם אִשָּׁה לַיְדוּד שִׁבְעַת יָמִים בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי מִקְרָא קֹדֶשׁ כָּל מְלֶאכֶת עֲבֹדָה לֹא תַעֲשׂוּ:

רש"י (שמות יב טז) מקרא קדש - מקרא שם דבר קרא אותו קדש לאכילה ושתייה וכסות (מכילתא):

רש"י (ויקרא כג לה) מקרא קדש - [ביוה"כ] קדשהו בכסות נקיה ובתפלה ובשאר ימים טובים במאכל ובמשתה ובכסות נקיה ובתפלה:

⁴ מתורגל - ויו"ט

⁵ **מה שנקט** אותות דייקא נראה כוונתו לרמוז לפסוק לקמן שמבאר שכנגד הכרות הרגלים שהכל תלוי ברצונו ית' יש שאגת החיות רעות חכמי הטבע ששואגים שהכל עפ"י אותות הטבע כמ"ש שאגו צורריך בקרב מועדיך שמו אותותם אותות. כי אות בלשון ארמי אתא, דהיינו בא, לכן נס נקרא אות, כי היא הארת הרצון העליון שבא ומאיר למטה, לעומת זה יש אותות השמים, שהם חק גלגלי הרקיע שבחם סיבובם שחקק מעלים הקב"ה את הנהגתו בטבע, וזה שאגת חכמי הטבע שהכל תלוי רק באותות השמים שהם גלגלי הרקיע שבאים ומנהיגים את חק הטבע.

⁶ **עיין שבת קכט:** מעלי יומא דעצרתא סכנתא לפקיי לס וגורו רבנן אכולהו מעלי יומא טבא משום יומא טבא דעצרת דנפיק ביה זיקא ושמיא טבוח דאי לא קבלו ישראל תורה הוה טבח להו לברשייהו ולדמייהו. עכ"ל. וכן נפסק בש"ע או"ח תסח סעיף י'. מוכח מכאן שכל שנה חוזר קבלת התורה עם הכפיית הר כגיגית שהיה במתן תורה הראשון.

⁷ **כמבואר בשפתי כהן** פרשת שמות [א יג] שהיו עשרה שערים למצרים ובכל שער עשו דמות חיה אחרת ובכישוף עשו שמי שרוצה לברוח מאיזה שער מיד צועקת החיה ששם ואחריה כל החיות שמאותו מין בכל ארץ מצרים צועקות ומיד יודעים מהיכן רוצה לברוח, וישראל יצאו משער הכלבים ונעשה נס שלא צעק כמ"ש לא יחרץ כלב לשונו.

⁸ **מצד אחד** היה נס גדול יותר שנמשך זמן רב אבל מאידך אדרבה נס תמידי מתרגלים אליו ונחשב טבע כדלקמן ונתנו אותותם אותות שהנס התמידי של הטבע נקרא אותותם וחכמי הטבע קוראים לאותו השמים טבע, כי אומרים שאין למעלה מהגלגלים ממילא נס תמידי של הגלגלים אינו מגלה רצון אלא טבע.

⁹ **שמות פרק כג** (יד) שָׁלַשׁ רְגָלִים תָּחֹג לִי בַשָּׁנָה:

כך יש לו שמחת יו"ט/מ"ה, כי כשנתגלה הרצון שהכל ברצונו ית', אזי יודעים שכל השיעבודים והגלות וכל ההכבדות של העכו"ם שהם מכבידים עלינו, על כולם ינקום/מ"ו בהם הוא ית' ויגאלינו מידם והיא שמחת היו"ט שיוודעים שכבוד מלכות דקדושה שנפל היום עתיד לקום, כי נקמה לשון הקמה.

אבל כשסוברים ח"ו שהכל ע"פ חיוב הטבע, אין שייך נקמה בהם, מאחר שהכל מתנהג רק ע"פ סדר הטבע ח"ו.

וזה בחי' (תהלים נח)/מ"ו ישמח צדיק כי חזה נקם פעמיו ירחץ בדם הרשע. פעמיו דייקא, היינו ע"י שלש פעמים בשנה [מ"ח] שהם הג' רגלים פסח שבועות וסוכות, שהם הימים טובים שעל ידם נתגלה הרצון. עי"ז ישמח צדיק כי חזה נקם וכו' כנ"ל ששמח כשמתגלה שהכל תלוי רק ברצונו ית', ויודע שהכבוד והחשיבות של התורה מושפל כיום, עתיד הקב"ה להקימו ע"י שינקום בכל מכחישי הרצון. וכ"ש בהמשך הפסוק הנ"ל (שם) ויאמר אדם אך פרי לצדיק אך יש אלקים שופטים בארץ/מ"ט. דהיינו שנתגלה שיש אלקים שופט ברצונו, ויש פרי לצדיק דהיינו שכר למאמין ברצון ובהם במכחישי הרצון ינקום, ועי"ז ישמח צדיק שנקם הקב"ה את נקמתם (פרש"י שם). וזה בחי' שמחת יו"ט ע"י התגלות הרצון שנתגלה ביו"ט ע"י קול הקריאה שהיו"ט מכריז וקורא את הרצון כנ"ל דהיינו שעיקר שמחת יום טוב היא על שמתגלה שהכל תלוי רק ברצונו ית' וכל הקדושה שהיום היא בשפלות והסתרה עתידה לחזור לקום מנפילת ולחזור להיות הדבר החשוב ביותר בעולם, וכבר ברגל מכח הכרות היו"ט על הרצון ביום שאסור במלאכה יש יותר אפשרות לשמוע אותו ועולה החשיבות של הקדושה, וגורמת שמחה בה' למי שזוכה.

אך לא כ"א וא' שומע קול הקריאה הנ"ל של יו"ט, כי יש חיות רעות דורסים וטורפים, והם חכמי הטבע, שמראין בחכמתם המוטעת שהכל עפ"י הטבע וכאלו אין שום רצון ח"ו. ואפי' האותות נוראות שעשה עמנו הש"י שהם הוכחה ניצחת שיש רצון גבוה מחק הטבע ושולט בו, הם משימים הכל בתוך דרך הטבע דהיינו שמסבירים עפ"י הטבע/י. והחכמים הללו הם בחי' חיות/נ"א רעות, והם

¹⁰⁰ נמצא שהארץ הרצון שלעיל אמר שגורמת ליראה כאן היא גם גורמת לשמחה, ולכאורה יראה ושמחה הוא תרתי דסתרי. אמנם ידוע שהשמחה היא בבינה דממנה דינין מתערין דהיינו ששרש הדין נמצא בבינה ששם השמחה דייקא, ושם שרש היראה כי גם הרצון המעורר את היראה הוא בבינה. כי הרצון הוא ממצח הרצון שבבינה עילאה כפי שיתבאר לקמן אות ז'. וכן יצחק אבינו אע"פ שנקרא על שם הצחוק מדתו גבורה ויראה ועיין תורה מא שגם הוא בחי' שרש הגבורות שבבינה. עכ"פ זה לא הסבר אלא עוד קושיא כיצד הכל בא ממקום אחד. ויש לזה ביאור בספרים.

¹⁰¹ מה כל כך משמח בנקמה, אבל באמת אין הכוונה לנקמה של בני אדם להפסיד למזיק לו כמו שהזק ממנו, כי נקמה דקדושה היא לשון הקמה על הפלת הכבוד של צד הקדושה, שזה פגם גדול שהחן והחשיבות של ישראל שהם מלכות דקדושה נפל (עיין ריש תורה א') וזו השמחה של הארת הרצון שיש משגיח שיחזיר את כבוד הקדושה שנפל היום כשאנו בגלות.

¹⁰² תהילים פרק נח (יא) ישמח צדיק כי חזה נקם פעמיו ירחץ בדם הרשע: (יב) ויאמר אדם אך פרי לצדיק אך יש אלהים שופטים בארץ: מצודות דוד (יא) כי חזה - כאשר יראה נקמת ה'. פעמיו ירחץ - בדרך הלוכו ירחץ רגליו בדם הרשע הנשפך בארץ: מצודות ציון (יא) חזה - ראה. פעמיו - רגליו אשר צועד בהם:

מלבי"ם (יא) ישמח צדיק כי חזה נקם - המליץ יצייר את הנקם - כעצם מופשט חי, שהוא הורג את הרשע, ואחר שהרג אותו אז הנקם ירחץ את פעמיו בדמו, ועו"א הצדיק יחזה, איך שהנקם הוא ירחץ את פעמיו בדם של הרשע, (ועו"א לשון חזה כי הנקם הוא עצם הגיוני שאין רואים אותו בעין רק במחזה הלב):

מלבי"ם - באור המלים - (יא) חזה נקם - יש הבדל בין ראה ובין חזה, שראה הוא בעין, וחזה הוא מה שחווה ברוח ובלב, כמ"ש ישעיה (ל' י) ובכ"מ, ועל עצמיים הגיונים ראוי לבא מלת חזה, ופה בא הנקם כעצם מופשט, והצדיק חווה אותו במחזה הלב, איך ירחץ פעמיו בדם הרשע אשר הרג:

¹⁰³ שמות כג - י, ולד - כג כד, * דברים טו - טו

¹⁰⁴ פרש"י שם (יב) ויאמר אדם אך פרי לצדיק - ואז יאמרו הבריות ודאי יש פירות ותשלום שכר במעשה הצדיקים שנקם הקב"ה נקמתם. יש אלהים - דיין שופט רשעים בארץ:

¹ ולהבדיל אברהם אבינו מחק הטבע למד שיש מנהיג לכירה, והיא האבן שלימה רצונו שהיתה תלויה בצווארו וכל הרואה מתרפא, עיין לקמן אות יב שהרפואה ע"י התגלות הרצון. עיין כלי יקר בראשית יח א' - מצינו שאברהם בא לכלל ידיעת הש"י מתוך מהלך השמש ותנועתו: וכן פירש בעקידה פר' בראשית על פסוק "וידעת היום והשבות אל לבבך כי ה' הוא אלהים" (דברים ד לט) כשתדע מהלך הגלגל היומי ותנועתיו תכיר ותדע כי ה' הוא אלהים. ופירש הרב שזהו המרגליות הטובה שהיתה תלויה בצווארו של אברהם (כ"ב טו ע"ב) כי הוא היה קורא בגרון מציאת הש"י ובמותו תלה ידיעה זו בגלגל חמה.

² מה נקראות חיות, נ"ל לומר שעושים להנאתן כחיות שכל מהותן רק קיום עצמם ומינם, הכי נמי הם רודפים אחר הפרנסה ומפיצים דעתן שהיא בחי' קיום מינם, דהיינו המינות שבהם שלא תאבד.

דורסים וטורפים רבים מבני עמינו, ואין הכוונה רק שיושבים ומשכנעים אותם, אלא הבל דעתם ובלבול שכלם הוא באויר/ני וכל מי שלא מתאמץ להוציא זאת מלבו ובעיקר ע"י צדקה כנ"ל, זה נכנס בו כארס עכנאי דהיינו **שטועים ג"כ אחריהם וסוברים כמותם כאלו הכל עפ"י חיוב הטבע ח"ו. וכשהם מתגברים, אזי קול שאגתם עולה ומתגבר על קול הקריאה של יו"ט שקורא**

²¹ **עיין תורה לא** – כשאדם משתוקק לאיזה דבר, ומוציא השתוקקותו אחר כך בהקבל פיו כנ"ל, אזי נעשה הנפש. והנפש הזאת הינו הרוח ממללא, הולכת באויר, ומגיע לאדם אחר, ומעוררת את האדם אחר לתשוקה. ולפי התשוקה, לפי הנפש, לפי הרוח ממללא, כן נתעורר האדם. אם התשוקה בא מצדיק לרשע, אזי נתעורר הרשע בהרהורי תשובה, בבחינות: "יש רשעים שמגיע אליהם כמעשה הצדיקים". ואם להפך, להפך. והכל נעשה על ידי ההקבל פיו שהוא הנפש, כי זה ידוע לכל, שעקר הדבור הוא, שבלי הדבור מכין באויר, ואויר הנה פוגע באויר הסמוך לו, והסמוך בסמוך, עד שמגיע לחברו, ושומע חברו האותיות. וכשהוא מקבל דבורו, הוא מקבל נפשו ונתעורר לדבר הנה:

גם עיין תורה נב – אף עקר ההתבודדות הוא בלילה, בעת שהעולם פנוי מטרדת העולם הנה. כי ביום, על ידי שרודפין העולם אחר העולם הנה, הוא מבטל ומבלבל את האדם מלהתדבק ולהכיל בהשם יתברך. ואפלו אם הוא בעצמו אינו טרוד, אף על פי כן מאחר שהעולם טרודים אז, ורודפים אז אחר הבלי העולם הנה, על ידי זה קשה אז לבוא לידי בטול: וגם צריכין שיהיה ההתבודדות במקום מיוחד, דהיינו חוץ מהעיר בדרך יחידי, במקום שאין הולכים שם בני אדם. כי במקום שהולכים שם בני אדם ביום, הרודפים אחר העולם הנה, אף על פי שבעת אינם הולכים שם, הוא מבלבל גם כן ההתבודדות, ואינו יכול להתבטל ולהכיל בו יתברך. על כן צריך שילך לבדו בלילה, בדרך יחידי, במקום שאין שם אדם. ושם ילך ויתבודד.

את הרצון. ואזי נשבת שמחת יו"ט ח"ו, כי עיקר שמחת יו"ט ע"י התגלות/א¹ הרצון כנ"ל.

וזה בחי' (שם עד/ב²) שאגו צורריך בקרב מועדיך שמו אותותם אותות. פשט הפסוק מדבר בנבוכדנצר שהחריב את בית המקדש שנקרא מועדך כי שם היו ישראל מתקבצים במועדים, וכשהחריב את הבית היה כמו ראייה לאמיתות האותות שלהם כי שאל בהם לפני כן ואמרו לו שיצליח, ורבנו דורש מועדיך/א³ דהיינו הג' רגלים שבהם מתגלה הרצון **שאגת הצוררים, דהיינו קול החיות רעות, שהם חכמי הטבע, נכנס בקרב המועדים ממש, היינו בתוך קול הקריאה של יו"ט שמכריז וקורא את הרצון כנ"ל ושאגת הצוררים נכנס בתוכם ממש, ושואגים בקולם שהכל רק עפ"י חיוב הטבע ח"ו, כפי סדר אותות השמים. וזה שמו אותותם אותות, שמימיים אותות השמים לאותות, שאומרים שהכל רק עפ"י אותות השמים, כפי חיוב הטבע ח"ו :**

אות ז

מבאר שלהכניע את חכמי הטבע יכול רק הצדיק הגדול שהוא חכם גדול שבקדושה שדעתו שלימה במצח הרצון, והוא המקיים בשלימות מאמר חז"ל עשה רצונך כרצונו, וכל מגמת פניו רק רצונו ית', הוא בחי' העיור מו' בעלטס שלא רואה עוה"ז וטבע כלל אלא רק רצונו ית' לנגד עיניו, ועי"ז הוא זקן ויניק וחי חיים ארוכים עי"ש. ומבואר בכהאריז"ל שמצח הרצון הוא עולם הברודים, שהיא הארת שם מה החדש ממצח אדם הקדמון לתקן את עולם החורבן שקדם לו הוא עולם הנקודים, שהם האורות שיצאו מהעינים ונשברו. ובמילים פשוטות על דרך העבודה הכוונה למי שעניו פתוחות משוטטות בארץ, לראות עוה"ז שנדמה בו שהכל מתנהג רק עפ"י חקי הטבע, וממילא לבו חומד את כל הבלי עוה"ז יותר ממה שצריך לטובתו, וממילא נופל לשבירת כלים שהם התאוות רעות.

והתיקון שלו הוא מצח הרצון שנקרא עולם הברודים דהיינו לעצום את העינים הגשמיות וללכת כמו עיור רק אחר רצונו ית' ולכפור בהנהגת הטבע. ועד שיזכה לזה יתבטל לצדיק הגדול שזכה לזה, כי רק הוא יכול לקשור את כל רצונותיו לשרש הרצון.

ולעומתו יש מצח הנחש, שבמצחו נחושה ובעזות גדולה מכחיש את האמת וטוען שאין מעל הטבע, ומכונה מצח הנחש כי גם הוא עיור מעוה"ז שהולך אחר רצון הנחש הקדמוני במצח נחושה והחלטה חזקה, ולא להנאתו עושה (כמבואר בסוף התורה) אלא רק להכעיס את קונו (כמבואר בלק"ה).

ורבנו מכנה אותו ירא רשע (ובאידיש א פרומער רשע), דהיינו שהוא הזה לעומת זה של הירא שמים שהוא האדם השלם שע"י התגלות הרצון בשלימות זכה ליראה שלימה שהיא הכלי להשפעת החסד שע"י התבטלה לגביו קללת בזעית האפיק תאכל לחם, לעומתו הירא רשע אחוז כולו בעצת הנחש הקדמוני וקללת בזיעת אפיק תאכל

^א **התגלות הרצון** – לקמן יבואר עפ"י האריז"ל שהתגלות הרצון שרשו במצח הרצון, שהם אורות שיצאו ממצח א"ק להבדיל מהאורות שיצאו מעיני א"ק, ושם מבאר האריז"ל שעיקר ההבדל שאורות העינים נשברו ואילו אורות המצח הם התיקון לזה כיון שבמצח אין נקבים אלא נקבוביות מאד קטנות וע"כ לא היה התגלות האור אלא הארה בלבד וע"כ סבלו הכלים את האורות של המצח ועי"ז נעשו בעצמם התיקון לכל עולם השבריה שקדם ששם הית התגלות האורות שגרם לרבויו אור ושבירת כלים. ואעפ"כ בכל התורה כאן רבינו נקט התגלות הרצון דייקא ולא הארת הרצון. כנראה כי אמנם ביחס לאורות העינים זו הארה בלבד, אבל ביחס לחושך והעלם הרצון של עוה"ז שנגרם מהברוי אור הנ"ל זו התגלות גדולה.

^ב **תהילים פרק ער** (ד) שָׁאֲגוּ צוֹרְרֶיךָ בְּקֶרֶב מוֹעֲדֶךָ שְׁמוֹ אוֹתוֹתֵם אֹתוֹת:

רש"י (ד) מועדך – הוא בית המקדש אשר נאמר בו ונועדתי לך שם. שמו אותותם – כשגברה ידם להחריבו אז שמו להם את אותות קסמיהם שהם אותות אמת ומה הם הקסמים קלקל בחצים שאל בתרפים:

מצודות דוד (ד) בקרב מועדך – בתוך בה"מ מקום שהיו נועדים שם כל ישראל והשכינה עמהם. שמו אותותם אותות – אמרו שהאות שלהם הוא אות אמת כי עד לא הלך נבוכדנצר על ירושלים עשה אותות לדעת אם יצלח כמ"ש שאל בתרפים ראה בכבד (יחזקאל כא) ובא לו האות ללכת ואחר שכבשה אמר שיש ממשות באלה האותות:

^ג **עיין פל"ח אות ו'** – שאגו צורריך בקרב מועדיך וכו' רוצה לומר כפשוטו גם כן, כי כמו שבבחינת הזמן עיקר התגלות הרצון הוא בהימים טובים מקראי קדש, כמו כן בבחינת המקום עיקר התגלות הרצון שהוא בחינת התגלות אלקותו יתברך היה בבית המקדש ועל כן באמת היו שם נסים ונפלאות הרבה כמו שאמרו רז"ל (אבות ה) עשרה נסים נעשו לאבותינו בבית המקדש, וכשנכנסו הצוררים ושאגו בבית המקדש בבחינת (תהלים ע"ד) שאגו צורריך בקרב מועדיך, זה בעצמו הוא גם כן ממש הבחינה זו שקול החיות רעות שהם חכמי הטבע נכנס בתוך קול הקריאה של יום טוב ושואגים שהכל רק על פי חיוב הטבע כנ"ל, בבחינת (שם) שמו אותותם אותות וכו' **וכינה הכתוב כאן את מקום המקדש בשם מועדיך לרמוז על הנ"ל** וזה שמאריך לבאר שם בקפיתל ע"ד הנ"ל אתה פוררת בעון ים וכו' זה בחינת התגלות הרצון שעל ידי הנסים של קריאת ים סוף וכו' לך יום אף לך לילה וכו', היינו שגם הנהגת הטבע הוא מתנהג רק ברצונך יתברך זכר זאת אויב חרף ה' וכו' אל תתן לחיית נפש תורך וכו', היינו שלא יבלעו החיות רעות הנ"ל את נפשות ישראל שדבוקים בהשם יתברך כתור בבן זוגה אף בזמן הגלות כמו שפירש"י שם וזה שהתחיל בקאפיתל זה זכור עדתך קנית קדם גאלת שבת נחלתך הר ציון זה שכנת בו, הרימה פעמיך למשואות וכו' ודרשו רז"ל (מובא בילקוט שמעוני שם) שאמרת לנו שלש פעמים בשנה וכו', היינו שהתפלל שיתגלה הרצון על ידי קול הקריאה של השלש פעמים בשנה שעל ידי זה יכנעו האויבים והחיות רעות הנ"ל:

לחם מתקיימת בו במלואה שכל חייו רדיפה אחרי הממון ותמיד הוא חסר, שכשיש לו מנה מיד חסר לו מאתים, וההכרח אצלו כל כך רב שאין לו רגע פני לישב דעתו, והוא קצר ימים ושבע רוגו תמיד. ולעומת הירא שמים שרואה רק את רצון שמים וכל רצונו לגלות מלכות שמים, כך להבדיל המצח הנחש רואה רק את רצון הנחש הקדמוני הס"מ להסתיר מלכות שמים. וכל חכמי הטבע שהם החיות הרעות שצועקות שאין רצון עליון כלל אלא רק חק הטבע, הם תלמידיו אלא שעושים זאת להנאתם להתיר להם כל התאוות. וקצת תימה לכאורה כמו שיש מצח נחש לעומת מצח הרצון מדוע לא נזכר כאן תלמידי הצדיק לעומת תלמידי מצח הנחש.

ותחילה חשבתי שהם הזקנים מאריכי הימים שמהם יש כח למצח הנחש לינק כוחו, אבל בוודאי אינו כן כי תלמידי הצדיק האמת הלומדים דעתו ודבקים בעצותיו מכוחו אווזים גם הם ברצון, ואילו הזקנים שלא מאריכים ימיהם בתוספת קדושה ודעת, הם אותם שלא מתבטלים לצדיק כראוי, או שכבר לא מתבטלים כלל, בהם יש כח למצח הנחש להכניס ספק ברצון ע"י שנכנס בלבם מעיון לעיון עד שמטיל ספק ברצון, ואזי קצת נפתחות העינים אל העוה"ז ואל העיתונים וחכמות חיצוניות וע"י נחלשים קצת בהתחדשות בעבודת ה' ומשם יניקתו, וע"י יניקתו מחליש אותם עוד יותר וחוזר חלילה וכו' (כמבואר בלק"ה).

וכדמצינו בנחש הקדמוני שהחטיא את אדם וחיה בפקחת עינים לראות טוב ורע שהוא הספק (גמט' עמלק) כמ"ש (בראשית ג' ז') ותפקחנה עיני שניהם. ואזי קצת מציץ לעבר הטבע ונחלש מלהאריך ימיו בקדושה ודעת, שהיא רק ע"י עצימת העינים מעוה"ז.

רבנו מבאר שהכנעת החיות הרעות הוא הצדיק הגדול החכם הגדול שבקדושה. ולעומתו עומד מצח הנחש המתלבש באיזה רשע גדול או שנכנס כארס העכנאי בלב בני אדם להכניס בלבם ספק ברצון ולהפילם מהדעת. ומבאר רבנו שהצדיק האמת מכניע את החיות הרעות ע"י שמקשר כל הרצונות לשרש הרצון. ונ"ל כוונת רבינו שיש צדיק אמת האחוז במצח הרצון ולעומתו רשע להכעיס האחוז במצח הנחש, ובניהם עומדים ג' מחנות:

האחד תלמידי הצדיק אותם הצדיק מציל מהחיות הרעות ע"י שמקשר רצונם לשרש הרצון ומראה להם דוגמה אישית כיצד כל הנעשה בעולם מקושר לשרש הרצון.

השני הם החיות הרעות שהם תלמידי מצח הנחש ועל כן צועקות את דבריו בקול גדול כחיות השואגות ביער להנאתם להתיר להם כל העבירות בלא להתייטר מתוכחת התורה.

המחנה השלישי הוא באמצע הם קליפת נגה שנחלשו מההתקשרות והדביקות בצדיק האמת, ויש בו הרבה מדרגות, והם הזקנים דקדושה שפסקו מלהוסיף קדושה ודעת ויש בהם שפסקו קצת ויש בהם שפסקו הרבה, ומאן יונק מצח הנחש (כמבואר לקמן אות ח').

וכל כוונת רבנו שאומר שהכנעת החיות ע"י המצח הרצון הוא לומר שאין עצה ואין תבונה להינצל מהחיות הרעות בלי התקרבות לצדיק האמת כי הניסיון בזה כל כך קשה/ו שא"א לעמוד בו בלא הצדיק האמת. כך נ"ל.

והכנעתם של אלו החיות רעות חכמי הטבע, הוא ע"י חכם גדול שבקדושה שאוחז בשרש

הרצון ע"י שאצלו זה שכל הנקנה/ו שאין שום ספק שאין דבר שאינו רק עפ"י רצונו ית', ואין חיוב טבע כלל, ועי"ז יכול לעשות ניסים בבחי' מי שאמר לשמן שידלק יאמר לחומץ, וכוחו להראות להדיא שאין שום חיוב טבע אלא רק רצונו ית', וזהו **שיכול לקשר כל הרצונות בשרש הרצון** [1] שני סוגים של רצון (פל"ח/ו), מהלכי

¹ וחלק מהניסיון זה שרואים רחוקים מהצדיק ואעפ"כ הם אווזים ברצון. אבל האמת שעם הצדיק היו זוכים להרבה יותר ומה שזוכים בלעדיו זה כי נולדו בטבע טוב אבל לא ע"י עבודה זכו לזה. וכל אחד צריך להסתכל על עצמו ועל הצדיק השלם ולא על אחרים, ולראות עד כמה הוא בעצמו חולה וצריך רופא גדול לרפאו. כך נ"ל כוונת רבינו.

² כמבואר בתורה כה שיש שכל בכח ויש שכל בפועל ויש שכל הנקנה שהוא שלם וברור שא"א להכניס בו ספק.

³ עד כאן דיבר מלנו ית' אלנו וכלן משה לזה לזינו אלנו ועיין לק"ה עכ"ל ג' אות יד שנייה אחד ועי"ש אות ג' אות ה (הוצא בש"ק ח"א טו אות ז) מגול מעלת הלון שנקדושה שדיכ רכינו סמוך לאמיתת תורה זו. ועיין פל"ח אות יב יג. שקושי ענין זה לכל ההתחלות קשות שאמר רבינו לעיל שנין שהתחלה בפועל קשה לריך להתגבר בלזנות חזקים בהתחלה. גם עיין שיחות הר"ן אות נא ולק"ה ברכת המנוח ד' כ' (הוצא בש"ק ח"א אות יט)

⁴ עיין פל"ח אות ז', וצריך לקשר כל הרצונות שיש בעולם לשרש הרצון וכו' יש לפרש דרוצה לומר, כי גם כל דרכי הטבע והנהגת העולם על פי מערכת השמים הוא גם כן רק ברצונו יתברך, כי רצונו יתברך היה לברוא עולם כזה ושמים וארץ כאלו עם כוחותיהם והנהגותיהם, הכל רק כפי חיוב רצונו יתברך רק מחמת שרצונו יתברך מתלבש בדברים אלו, הם מתנהגים בהנהגה חזקה מאד ובתמידיית וורח השמש ובא השמש וכו', עד שעל ידי זה יש כח לחכמי הטבע לכפור לגמרי בהרצון כאלו אין שום רצון כלל חס ושלום רק טבע ועל כן זה החכם שבקדושה שיכול לקשר כל הרצונות שיש בעולם, היינו כל הרצונות שלו יתברך המלוכשים בטבע והנהגת העולם, והוא יכול לקשרם לשרש הרצון, היינו לרצון הקדום העליון שהוא בחינת שורש ומקור של כל אלו הרצונות שמלוכשין בטבע הבריאה, ועל ידי זה מכניע וסותר דעות חכמי הטבע ומגלה שהטבע עצמה מתנהגת רק ברצונו יתברך ועיין כעין זה בליקוטי הראשון סימן ד' מאמר אנכי וכו'.

עוד שם אות ח - עוד יש לפרש דרוצה לומר, כי שורש כל הדברים אפילו שורש כל המחשבות והדעות הוא רק הרצון, כי יש רצון שהוא קודם לכל כידוע ומבואר בספרים ועל כן זה החכם שיכול לקשר כל הרצונות שיש בעולם, היינו כל הרצונות של כל ישראל אל שורש הרצון, על ידי זה מכניע וסותר דעות חכמי הטבע שכופרים ברצון, כי ממילא נופל ונתבטל חכמת הטבע, עד שאין שום רצון משום אדם מישראל נוטה כלל אל חכמת הטבע, רק להתקשר ולהכלל בשרש הרצון וגם בזה גופא מראה להם עין בעין, כי יש שורש הרצון שהכל מתנהג על ידו והוא שורש הכל, כי אם כדעת חכמי הטבע חס ושלום שאין שום רצון כלל רק עולם כמנהגו נוהג חס ושלום, אם כן מאין היה

הטבע הצדיק מגלה שבאמת הכל ברצונו ית' נמשך משורש הרצון, ורצונותיהם של בני ישראל, שהצדיק מביא אותם לרצות רק את רצונו ית' ע"י שקושר ליבם לשרש הרצון, **ששם הוא בחי' הסתלקות משה/א'** שער הנ' שבבינה הנקרא רעווא דרעווין שרש הרצון/ו' **כידוע {זוהר פ' יתרו פח:ו' וע' זוהר נשא קכט/א'}** דיש

להחכם כח כזה שיוכל להטות לב בני אדם ורצונם שלא יהיה להם שום רצון לחכמת הטבע רק להכליל ולהתקשר באמונת הרצון דקדושה והחכם פועל זאת בלי שום וויכוחים וטענות רק על ידי שמקשר כל רצונותיהם ברוחניות לשרש הרצון, ומוה עצמו נתגלה לעין כל בחינת התגלות הרצון, ונופל ונסתר דעות חכמי הטבע הכופרים ברצון.

^ח **צ"ע** אמנם זה הלשון גם בשער הכוונות המדבר מהרצון, אבל מה כוונת רבנו שהביא עניין זה, ומה נוסף להבנת העניין.

וקצת משמע שהכח של החכם הגדול שבקדושה לקשר כל הרצונות לשרש הרצון הוא מכח ההסתלקות של משה רבנו לשם וצ"ע.

עוד אולי רבנו מכין כאן ההקדמה לביאור המעשה שסיפר רבי יהודה הינדואה על הספינה שרומזת לשרש הרצון כי היא לשון שם ספון חלקת מחוקק דהיינו משה רבנו.

ואולי כי מובא בספרים שהסתלקות משה רבינו היתה לשער הנ' כי בחייו כתיב ותחסרוה מעט מאלקים והמעט הזה היה שנחסר ממנו שער הנ', וכתיב וימות משה בהר נבו ודרשו חז"ל נ' בו דהיינו שבהסתלקותו עלה לשער הנ', וכתיב ויקבור אותו בגי ודרשו חז"ל (הובא בתורה ד') שמה רבנו נקבר ביג מדות של רחמים שהם בחי' שער הנ'. וכמבאר כאן אבל גם איתא בחז"ל ולא נודע היכן נקבר ודרשו חז"ל שנקבר בכל אחד מישראל ועיין תורה כו תנינא פי משה הוא מלפ"ש בכל אָחַד וְאָחַד מִשְׁרָאֵל, בְּכָל אֵיבָר וְאֵיבָר, וּמִזְכִּיר כָּל אֵיבָר וְאֵיבָר, שְׂעִישָׁה הַמְצוּה הַשְּׂיִכָּה לְאוֹתוֹ אֵיבָר. פי רמ"ח מצוות פגוד רמ"ח איברים. ועל פן משה נקרא מחקק (דברים ל"ג), שהוא גימטריא רמ"ח, שמוכיר רמ"ח מצוות פג"ל. .... והתלבשות משה באיברים זהו בעצמו בחינת התלבשות הדעת בחסדים פג"ל. פי משה הוא הדעת, והאיברים הם רמ"ח, בחינת אברהם איש החסד, שהוא גימטריא רמ"ח איברים:

ועי"ש שכיון שהתלבשות הדעת בחסדים ע"כ ע"י הגדלת הדעת גדלים החסדים. נמצא שדייקא ע"י הסתלקות משה רבנו אל הרצון שברצונות יש בכל איבר של איש ישראל את האפשרות לזכות לדעת כזו שע"ז נותן צדקה באמת לשם שמים (כמבאר בוהר שגוי כל הצדקה שלו לעצמו הוא מתכווין, וכן בגמ' שישראל שנותן אפילו עמ"נ שיחיה בני נחשב לו צדקה לשם שמים, אבל גוי לא) ויכול להיות מחובר לשרש הרצון. וכמו שמצינו באברהם אבינו שמוזכר בספרים שהיו אבריו מעצמן רצים לקיים מצוות הקב"ה, ואולי זה בחי' הדעת מגדיל החסדים שע"י ניצוץ משה רבנו זוכים לבחי' אברהם אבינו. ובוה שמעתי (מהריצ"ח) מתרצים כיצד שמע אברהם אבינו למלאך שאמר לו "אל תשלח ירך אל הנער" הרי בעצמו שמע מהקב"ה לשחוט את בנו, אלא כיון שכשרצה לשחוט את בנו לא רצה מעצמה ידו למצוה, אלא כתיב וישלח את ידו אל המאכלת, לשון שליחות שהיה צריך לשלוח אותה, ומוה הבין שאולי יש איזה רצון אחר להקב"ה ממה שאמר לו, ולכן שמע למלאך.

^ט **שער הכוונות** דרושי ויעבור דרוש ו' – נוצר חסד כבר נתבאר שהוא תיקון הח' ונכלל בו שני בחי' אם בחי' בינה של החכמי במלת נוצר וגם בחינת יסוד של הכתר במלת חסד. **ודע שהבינ' נקרא רצון ומשם נמשכ' נשמת מרע"ה שהוא בגי' כמנין נוצר שהם אותיות רצון.** גם נודע כי **מוצא הרצון הוא בבינה** וזהו הטעם שהאותיות מתגלו' במקום המצח, בסוד הכתר הפרצוף, ולכן אות נ' של נוצר היא גדול', וכבר נודע שהאלפא ביתא דאותיו' גדול' הם בבינה. ומלת נוצר ה"ס האחוריים דחכמי' שהוא בגי' קפ"ד, שהוא אחוריים דהויה דע"ב דיודין, וגם הוא סוד הפנים דבינה, שהוא אהיה דמלוי יודין, שהוא בגי' קס"א, והנה קפ"ד וקס"א הם בגי' נוצר, ומלת חסד שהו' כנגד יסוד שבכתר הנז'. וכבר נודע מ"ש בסוף אדרת נשא כי חסד גניז בפום אמה. והביאור הוא שהה"ח יורדין אל היסוד כדי שיתגם בנוקבא בעת הוויג ולכן היסוד נקרא חסד והנה לסיב' זו נקרא התיקון הזה מולא עילאה כנ"ל והוא לפי שהוא בסוד היסוד של הכתר המזיל טללי ברכה וחסדים טובים ולכן התיקון הזה הוא הויה א' דיודין שהוא בגי' חסד ומוה המזיל יונק אבא עלאה שהוא ג"כ הויה דכורא כנ"ל אבל התיקון הי"ג שהיא ונקה גם כן הוא נקרא מולא עלאה כנ"ל והטעם הוא לפי שהוא בחינת החסד שבכתר אשר הוא נוול ויורד בפי האמה כנז'. וזה התיקון הי"ג הוא שם אהיה דמילוי יודין שהוא בגי' ונקה"ה ולכן מזה המזיל הנקר' אהיה יונקת ממנו אימא עלאה כי גם היא נקר' אהיה ולכן אמרו באדרת האזינו דאבא גניז וטמיר יתיר מאימ' והטעם הוא לפי שהוא יונק ממזל העליון הח' ואימ' יונקת ממזל הי"ג התחתון:

זוהר יתרו דף פח: – תא חזי, בכל שיתא יומי דשבתא כד מטא שעתא דצלותא דמנחה בא וראה כי בכל ששת ימי השבוע כשמגיע שעת תפלת המנחה, **דינא תקיפא שלטא** דין חזק שולט מצד הגבורה דיצחק, **וכל דינין מתערין** וכל הדינים המתפשטים ממנו עד החיצונים כולם מתעוררים לפעול דין, **אבל ביומא דשבתא כד מטא ערן דצלותא דמנחה רעוא דרעוין אשתכח** אבל ביום השבת כשמגיע שעת תפלת המנחה או הרצון של כל הרצונות שהוא שורש כל הרצונות נמצא בתקונו, **ועתיקא קדישא גליא רצון דיליה** ועתיקא קדישא מגלה לראונו שלו, כי במנחת שבת מתגלה מלח הראונו דעתיקא שזו מלוכבס החסד דעתיקא, **וכל דינין מתכפין** וכל הדינים בין דינים העליונים של קדושה ובין דינים התחתונים של החיצונים נכפים ונכנעים, **וימשכת רעותא וחדו בכלא** ונמצא רצון ושמתה בכל העולמות. **ובהאי רצון אסתלק משה נביאה מהימנא קדישא מעלמא** ובשעה שנתעורר רצון העליון נסתלק משה נביא הנאמן הקדוש מן העולם, **בגין למנדע דלא בדינא אסתלק** כדי שידעו הכל שלא נסתלק מן העולם במדת הדין, **וההיא שעתא (דף פט ע"א) ברצון דעתיקא קדישא נפק נשמתיה ואחטמר ביה** בשעה ההיא זכח התעוררות הראונו של עתיקא קדישא ילאה נשמתו ונטמנה בהיכל הראונו של עולם הבריאה, **בגין כף לכו ולא ידע איש את קברתו פתיב כי מה עתיקא קדישא טמירא מפל טמירין ולא ידעין עלאין ותתאין** כמו שעתיקא קדישא הוא נסתר מכל הנסתרים ולא יודעים ומשיגים אותו העליונים והתחתונים, **אוף הכא האי נשמתא דאתמטר בהאי רצון דאתגליא בשעתא דצלותא דמנחה דשבתא** אף כאן נשמה זו של משה שנטמנה בהיכל הרצון הזה שמתגלה בשעת תפלת מנחה של שבת על ידי התגלות רצון העליון פתיב **ולא ידע איש את קברתו** פי' מקום קבורת שמתו, **והוא טמיר מפל טמירין דעלמא** ונשמתו נעלמת יותר מכל הנשמות הנעלמות בעולם, **ודינא לא שלטא ביה** ואין הדין שולט בו כלל, **ונכא חולקיה דמישה** אשרי חלקו של משה.

^י **זוהר נשא דף קכט. אידרא רבה (מתוך מדבש) – מצחא דגולגולתא** המלח שגולגולת של ח"א, **רעוא דרעוין** נקרא רעון של הרצונות, לפי שאור הראונו הראשון והשורש של כל הרצונות שלטמה ממנו, **עד סגס רעותא דועיר אנפין לקבלי** ההוא רעותא המלח הראונו של ז"א הוא מכוון כנגד מלח הראונו דח"א, כדי שיקבל הארה ממנו בעת שראוי לקבל, ומציא ראה לזה דכתיב **והיה על מצחו של ז"א, תמיד לרצון להס לפני ה', פירוש הראונו של ישראל שהוא ז"א שזו נאחזים בני ישראל, יהיה מלחו מכוון לפני ה',** דהיינו לפני מלח ח"א הנקרא הויה, **וההוא מצחא דאקרי רצון** ומלח הזה הנקרא רעון, **על סס נוצ"ר חסד,** שהוא אורות רעון, שהוא חסד הגנון ונצ"ר ביסוד דעתיק המלוכבס במלח דח"א, לכן נקרא המלח "רעון", **הוא גלוייא דכל רישא** והוא הגלוי של כל אורות של הראש, כי כל צדע תחתונת של עתיק המתלבשת ברישא דח"א, כל גלוייהו הוא ביסוד דעתיק המתלבש במלח דלרין, **וכל גלוי אור של היסוד הוא במלח, וגולגולתא דמתכפייא בארבע מאה ועשר עלמין** וגם המלח שלו הוא גלוי הארת הגולגולת של ח"א המתכסה ב"ג נימין שיש בכל נימא ח"א עלמין, (פי"ל דף קכח ע"ב), **וכד אתגליא** וכשמתגלה המלח של ח"א מהתעשה

שהציץ זהב שכתוב עליו שם הוי"ה, מצוה שיהיה על מצח הכהן הגדול, ורומז לצדיק הדור שמקיים שוייתי הוי"ה לנגדי תמיד, וע"י שלבו חלל בקרבו אזי כל רצונו הוא רק רצון ה', ומצחו בחי' מצח הרצון/י, שבכוחו לתקן את שבירת הכלים של כל ההולכים אחר עיניהם שעל כן טעו אחר חכמי הטבע הנ"ל. **וצריך** כל אחד ע"י הצדיק החכם גדול שבקדושה **לקשר כל הרצונות שיש בעולם לשורש הרצון. ועי"ז הוא מתגבר ומכניע וסותר דעות חכמי הטבע שכופרים ברצון:**

אך כנגד זה דהיינו כנגד מצח הרצון שהוא הארת הרצון הקדום שעלה במחשבה תחילה של הקב"ה שכל פרט בבריאה יחזיר לו כבוד, כנגד זה **יש בחי' מצח הנחש** הוא הנחש הקדמוני שנברא לצורך הבחירה להסתיר את הרצון האמיתי, **שהוא** במצח נחושה/י¹⁹ ועוות פנים טוען שאין רצון עליון, אלא רק חק הטבע המתנהל עפ"י חק גלגלי הרקיע/י²⁰ והוא **שורש חכמת הטבע.**

כי כל דבר יש לו שורש, ושורש חכמת הטבע דהיינו שרש הכפירה בזה שהקב"ה מנהיג ברצונו בלבד את חק הטבע **הוא בחי' מצח הנחש** שכל רצונו להשליט על כולם את דעתו שאין למעלה מחק גלגלי הרקיע, ונקרא מצח הנחש כי הוא כמו עיור/י²¹ שהולך אחרי מצחו שהוא רצונו החזק להשתלט בדעתו וכפירתו על כל העולם, וזה **בחי' ומצחת נחשת על רגליו הנאמר בגלית (שמואל א יז) כ"א** פשט הפסוק מדבר מהשריון שלבש גלית להגן על גופו ומצחת הנחושת הוא לוח נחושת שהיה מגן על רגליו, ורבינו דורש שרמוז בזה שעיקר כוונתו לא היה המלחמה הגשמית אלא המלחמה רוחנית להכניס ספיקות בלבם של ישראל ולהפילם מהאמונה ברצון, **היינו בחי' מצח הנחש הנ"ל. כי גלית היה כופר, והיה רוצה להראות שכל הסיבות של כל מה שנעשה בעולם הכל עפ"י הטבע ח"ו/כ"ב, שזה בחי' מצח הנחש כנ"ל. וזהו רמוז במה שכתוב שמצחת הנחשת על רגליו, כי רגליו, בחי' סיבות, כ"ש (בראשית ל) ויברך ה' אותך לרגליו, בסיבותי כי כן הוא הפי' שם [כ"ג], שיעקב אמר ללבן שהש"י הי' מסבב אליו הברכה על ידו ובסיבתו. נמצא שרגל הוא בחי' סיבות, רק שיעקב תלה כל הסיבות בהש"י כנ"ל, וגלית היה תולה כל הסיבות שלו במצח הנחש, דהיינו בחיוב הטבע. וזהו ומצחת נחשת על רגליו כנ"ל :**

ולפעמים מתגבר בחי' מצח הנחש בפועל על בני ישראל, דהיינו ע"י איש פרטי שיונק כל חכמתו ממצח הנחש כגון גלית ובלעם, **שהוא שורש חכמת הטבע. והוא מראה בחכמתו שהכל עפ"י הטבע ח"ו.**

להם אפי' אינו על מצחו שלא היה כה"ג עובד באותה שעה. ולדברי האומר עודהו על מצחו מכפר ומרצה ואם לאו אינו מרצה נדרש על מצחו תמיד מלמד שממשמש בו בעודו על מצחו שלא יסיח דעתו ממנו:

¹⁹ **כמבואר** באוצרות חיים שער הברודים הנ"ל ששרש מצח הרצון הוא אור מה החדש שיצא ממצח אדם הקדמון לתקן את שבירת הכלים שגרמו האורות שיצאו מעיני א"ק.

²⁰ **עיין מצודות דוד** על ישעיה פרק מח פסוק ד - ומצחך נחושה - כן יאמר על מי שהוא מעיז ביותר שהוא מרים מצחו ומחזקו כנחושה וכן נאמר חזקו פניהם מסלע (ירמיה ה):

מצודות ציון על ישעיה פרק מח פסוק ד (ד) וגיד ברזל - רצה לומר שבט ברזל ולפי שיש בעורה גיד בשר לזה אמר לשון גיד. ערפך - ר"ל אחורי הצואר. ומצחך - מלשון מצח. נחושה - נחושת:

²¹ **כי באמת** הקב"ה מסתיר הנהגתו ע"י שמנהיג את העולם בחק גלגלי הרקיע, ועל כן יש חק לטבע ואפשר לדעת עתידות ע"י שידועים חכמת הטבע והגלגלים, אבל זה רק למי שהולך אחר הטבע, אבל מי שרוצה רק הנהגתו של הקב"ה הוא מנהיג אותו בהשגחה מעל חוקי הטבע כמבואר בתורה יז תנינא. ועיין גם תורה סא אות [ג] ועל יד יזה, (שמסמיכים רבי שאינו הגון) נלקח מִמְנוּ (מישראל) חֲכֵמַת תְּהַלּוּכֵי גִלְגָּלֵי הָרְקִיעַ, לִידַע כָּל הַהִשְׁתַּנּוּת וְעִתִּידוֹת הַבְּאִין עַל יְדֵי גִלְגָּלֵי הָרְקִיעַ, וְנִמְסַר לָהֶם. (לגויים).

²² **כמבואר** בסוף התורה שמצח הנחש להבדיל מהחיות הרעות אין לו שום הנאה אלא רק כפירה ברצון ורבונו מננה אותו ירא רשע, א' פרומער רשע, כי הוא להבדיל דומה לירא שמים שלא רוצה לשמוע ולא לראות שום דיעה אחרת מדעתו, שחס ושלום לא יפילו אותו מאמונתו. והוא ממש זה לעומת זה של מצח הרצון, שלא רואה ולא שומע הבלי עוה"ז אלא רק את רצון ה'. כך מצח הנחש הולך רק אחרי רצון הנחש הקדמוני.

²³ **שמואל-א פרק יז** (ד) וַיֵּצֵא אִישׁ הַבְּנִים מִמִּצְנֵת פְּלִשְׁתִּים גְּלִית שָׁמוּ מִגַּת גְּבֵהוּ שֵׁשׁ אַמּוֹת וְנָרַת: (ה) וְכֹבֵעַ נְחֹשֶׁת עַל רֹאשׁוֹ וְשָׂרְיוֹן קֶשְׁקֶשִׁים הוּא לְבוּשׁ וּמִשְׁקַל הַשָּׂרְיוֹן חֲמִשָּׁת אֲלָפִים שְׁקָלִים נְחֹשֶׁת: (ו) וּמִצְחַת נְחֹשֶׁת עַל רִגְלָיו וְכִידוֹן נְחֹשֶׁת בֵּין כַּתְּפָיו:

רש"י (ו) ומצחת נחשת - כמין יד ברזל היוצא מן הכובע כנגד החוטים, שקורין נש"ל בלע"ז, והיתה מגעת לו עד רגליו.

רד"ק - (ו) ומצחת נחשת - ת"י וטרקלין דנחש פי' טס של נחשת תלויה על רגליו לכסותם והוא שם מושאל מן מצח כי כן נושאות הנערות טס הוהב או כסף על מצחם ואותו נקרא מצחה על דרך האמת

²⁴ **עיין תורה סב** בעיקר בכת"י רבינו שבסוף הספר נתבאר דעתם מדוע כופרים במצוות המעשיות כי טוענים שהעולם מחוייב המציאות כמו האור מהשמש ממילא המצוות לא מועילות כלום וע"ש שרבינו מיד סותר דעתם המוטעית שהאמת היא הפך הגמור שכל העולם עומד רק על רצונו ית' וכל רגע מחדש מעשה בראשית רק ברצונו לבד ומשגיח על כל מעשה קטן.

²⁵ עיין פי' אברבנאל עה"פ ורד"ק זכריה יד ד' ושפתי כהן דברים יא ב'.

ויש שנכנס בחי' עצת מצח הנחש הקדמוני **שורש חכמת הטבע** במחשבות כפירה דקות **בתוך החכם שבקדושה**¹² אפילו זקן ונשוא פנים שמאריך ימיו אלא שעדיין אמונת הרצון אינה שכל הנקנה אצלו ואפשר עדיין להפילו ממנה. **וחכמה זו של מצח הנחש מתחלת ליכנס עמו מעיון לעיון עד שנכנס בעיון דק מאד, עד שרוצה להטיל פגם ח"ו בשורש הרצון, ולכפור שם ח"ו כאלויה אין רצון כלל ח"ו** ואם הוא מצליח אזי יש למצח הנחש יניקה ממנו כמבואר לקמן. אבל מהחכם הגדול שבקדושה מצח הרצון אין לו שום יניקה/כ"ו, ואדרבה כוחו גדול לתקן את החיות הרעות הנ"ל/כ"ו, ועוד ע"י צדקה גם להכניע את המצח הנחש בעצמו. גם עיין בתורה סד אות ה' שהוא דייקא מעיין בקושיות מהחלל הפנוי ועי"ז מעלה משם נשמות שנפלו :

אות ח

מבאר שמצח הנחש תחילת יניקתו מאיזה סדק בעבודת ה' שמוצא בזקנים דהיינו חכמים מאריכי ימים דהיינו עובדי ה' שבכל יום ויום מוסיפים אור קדושה חכמה ודעת, וכשנפלים מעבודתם קצת נכנס במחשבתם מעיון לעיון ומכניס בלבם ספק ברצון, ועי"ז מפילים מישוב הדעת ומלהאריך ימיהם כנ"ל ועי"ז נכנס קצת חכמת הטבע בלבם ונפלים עוד וגם פוגמים ימיהם ועי"ז נכנס יותר חכמת הטבע בלבם עד שנעשים גם חולקים על הכשרים מהם (לק"ה) ועי"ז עוד נפלים לטרדת הפרנסה ותאוות ממון (פל"ח יד/כ"ו) עד שנעשים בבחי' קצר ימים ושבע רוגז, דהיינו שכבר נפלו לגמרי מעבודת ה' הנ"ל ונעשים שבע רוגז, שכבר אין להם כלל ישוב הדעת אלא רק כעס כל הימים על שלא הולך להם כסדר.

¹² **חכם שבקדושה** הוא תלמיד של הצדיק הגדול שהוא החכם גדול בקדושה כנ"ל. (כך נ"ל מחילוק הלשונות דלעיל כתב חכם גדול וכאן רק חכם, אבל צ"ע בזה כי לקמן במעשה מרבי יהודה הינדואה מכנה את הצדיק הגדול חכם שבקדושה ולא כתב גדול וצ"ע) ובתלמיד יכול מצח הנחש להכניס מחשבות ולהיכנס מעיון לעיון עד שמכניס ספק ברצון ומפילו קצת מעבודת ה', ועי"ז יונק ממנו מצח הנחש כמבואר בהמשך באות ח'. אבל בצדיק הגדול אינו יכול ואדרבה מבואר בתורה סד אות ג' שהצדיק הגדול בכוונה נכנס לעיין בקושיות מהחלל הפנוי ועי"ז מעלה משם נשמות שנפלו לשם. ועיין תורה ח' סוף אות ה' שהצדיק וגם הנלוים אליו יכולים להיכנס בצינור של המדות הרעות של הרשעים ולשבר אותם. וצ"ל שהכוונה למדות רעות דייקא אבל לא לקושיות מהחלל הפנוי.

¹³ מותצו - כאילו

¹³ **כי אצלו רצון ה'** הוא בבחי' שכל הנקנה, כמבואר באבות ב' ד' הוא (רכן גמליאל בנו של רבי יהודה הנשיא) הנה אומר, עשה רצונו כרצונו, כְּדִי שִׁיעֶשֶׂה רָצוֹנוֹ כְּרָצוֹנוֹ. בטל רצונו מִפְּנֵי רָצוֹנוֹ, כְּדִי שִׁבְטֵל רָצוֹן אֲחֵרִים מִפְּנֵי רָצוֹנוֹ. והחכם הגדול שבקדושה זכה לזה בשלמות עד שא"א להפילו מזה. אע"פ שהמפרשים שם פירשו קצת אחרת אבל עיין בספר יסוד העבודה לרבי שלמה (הוצאה ראשונה שנת תרנב) ח"ב מכתב מד אחר שמקשה שם פי' הרע"ב מבאר יפה כפשוטו שצריך לרצות את רצון ה', ולא עמ"נ לקבל שר. ומבאר שצריך לזה ביטול גמור כדי בטל את כל המדות הרעות בשרשן ואזי ללבוש צורה חדשה וכו' ע"ש.

¹⁴ **ועיין לק"ה** שומר שכל הלכה ב' אות ט' - כי מבאר בהתורה הנ"ל שיש חלוק בין האפיקורסים, כי יש אפיקורסים שנקראים בחינת חיות רעות שהם האפיקורסים להנאתם, כי יש להם הנאה מזה להחיות דעת ושקר שלהם וכו'. אבל יש אפיקורוס שהוא בחינת מצח הנחש, שהוא רשע וכופר בלי שום הנאה וכו'. ומאלו שני מיני אפיקורסים נמשכין שני מיני הויות שהם גנבה ואבדה ואונסין. כי יש אפיקורסים שגפלו לאפיקורסות שלהם על ידי כמה טעויות שהטעוהו הבעל דבר על ידי רבוי תאוותיו שהלך מעודו אחרי שרירות לבו הרע ולא התגבר לכבש יצרו ולכפות תאוותו, ומחמת רבוי תאוותיו הלך ונתעה מדעה לדעה ומסבךא לסבךא עד שגפלו ונתעה באפיקורסות גדול אבל באמת הכל מחמת תאוות העולם הזה, כי התאוות הביאוהו לכפירות ואפיקורסות כְּדִי שִׁיּוּכֵל לְמַלְאוֹת תְּאוֹתוֹ הָרָעָה כְּאֲשֶׁר רַב הָאֶפִיקוֹרְסִים נִלְכְּדוּ בְּכִפּוּרֵי שִׁלְהֵם רַק עַל יְדֵי זֶה. וזה בחינת גנבה ואבדה, כי כמו שהגנב בא במחמתר בהעלם והסתר וגונב ומיוק את הבעל הבית וכן האבדה בא בהסח הדעת, כמו כן אלו הכפירות באין על ידי גנבות הדעת של היצר הרע שגונב ומאבד את דעתו בכמה הטעויות ועקמימיות עד שגלגל במצודת האפיקורסות ועל כן מאפיקורסים באלו יונקים באמת מיוקי עלמא הגורמים גנבות ואבדות, כי משם שרשם כנ"ל ואלו האפיקורסים נקראים חיות רעות הכופרים ברצון, שהכנעתם על ידי החכם שבקדושה שמקשר כל הרצונות לשרש הרצון שהוא בחינת מצח הרצון, בחינת רעוא דרעוין ששם נסתלק משה רבנו עליו השלום וכו', עיין שם במבאר בהתורה הנ"ל, עיין שם. אבל יש אפיקורסים שהם בבחינת מצח הנחש שהוא רשע וכופר בלי שום הנאה שהם רוצין לכפור חס ושלוש בשרש הרצון וכו' והכנעתם על ידי צדקה, כי על ידי צדקה מכניעין מצח הנחש שיוגק מזקני הדור שאין בהם שלמות ומתגבר מצח הרצון שהוא בחינת זקנים שבקדושה וכו', עיין שם. ומאלו האפיקורסים להכעיס שהם בחינת מצח הנחש, מהם נמשכין גולות ורציחות שהם נקראים אונסין, כי הוא כמו אנס ורוצח וגולל שבא בחזקה ואנס בפרהסיא ומצח אשה זונה היה לו בלי הפלם, כי הוא מכניס האפיקורסות באתגליא בלי בוששה ובלי תאוות רק מעז פניו ומצחו ככלב נגד בורא כל עולמים רב ושליט עקרא ושרשא דכל עלמין רעוא דכל רעוין סתימא דכל סתימין, ועל כן מאלו האפיקורסים נמשכים בחינת גולות ורציחות שהם בחינת אונסין וכנ"ל:

¹⁵ **עיין פל"ח** אות יד - אך התועלת של הצדקה גדול מאד, כי בזה מתקן ומעלה פגם נפילת הימים והדעת שבא לו על ידי טרדת הפרנסה והממון ומזה היה יניקת מצח הנחש, ועל ידי זה בא לו כל כך התגברות האכזריות בלבו כנגד מצוות הצדקה, כי מצח הנחש הוא בחינת רוגז ואכזריות, ועכשיו כשנותן זה הממון שבלה ימיו עליו להעניים על ידי שמשבר את האכזריות שבלבו ומהפכו לרחמנות, על ידי זה בעצמו מכניע מצח הנחש שהוא בחינת רוגז ואכזריות ומתגבר בחינת הרצון דקדושה, כי מניה וביה אבא ליוול ביה נרגא היינו שדייקא בממון הזה שבלה ימיו עליו, מחמת שנתעכב השפעת החסד מחמת שלא היה לו כלי היראה, ועל כן היה צריך לבלות ימיו על מלאכה ועסק, ומזה היה יניקה לבחינת מצח הנחש עכשיו כשמשבר האכזריות ומהפכו לרחמנות ונותן ממנו זה לצדקה, אז על ידי זה הממון בעצמו מכניע מצח הנחש ונתגלה בחינת מצח הרצון, ונכנע בחינת חכמת הטבע ובה התגלות הרצון, ...

עצמם בעין האמת ולא מחפשים תיקון לנפשם וכו', ועי"ז מצליח מצח הנחש להפילם יותר גם מעבודתם, ועי"ז פוגמים את ימיהם/ל¹⁷, ואין מוסיפין אור קדושה ודעת כראוי בכל יום ויום שכבר לא מחפשים לתקן עצמם (לק"ה), ועיין פ"ח אות יד שיניקת מצח הנחש מהם היא שמכניסים בהם ספק ברצון ועי"ז נכנס בלבם חכמת הטבע קצת ונופלים קצת לרדיפת הפרנסה וממילא לאכזריות שלא לתת צדקה כראוי, מזה יונק מצח הנחש חכמת הטבע הנ"ל. בלק"ה/ל¹⁸ מבאר שמצח הנחש ביניקתו מהם מפיל אותם בהדרגה עוד ועוד גם לחלוק על הזקנים דקדושה הכשרים ממנו ועי"ז יונק ממנו עוד יותר ומפיל אותו עוד יותר וכו' עי"ש

ל¹⁹ (כי מנפילת הימים של הזקנים אשר אין דעתם מתישבת כנ"ל, מפגם הדעת הזה של אלו הזקנים²⁰, יונק מצח הנחש שהוא חכמת הטבע) ומתגבר ח"ו דעת חכמת הטבע שכופרים ברצון, ע"י נפילת הדעת והימים שנפלים²¹ מהזקנים²² המאריכי ימים שאינם כראוי כנ"ל.

וזהו בחי' (איוב יד/מ"ו) קצר ימים שבע רוגז, פשט הפסוק מדבר מפחיתות האדם בכלליות. ורבנו דורש שרומז דייקא לזקן שכבר לא מוסיף קדושה ודעת כלל בכל יום היינו ב' הבחי' הנ"ל. קצר ימים, זה בחי' הזקנים שאינם כראוי, שאין מוסיפין קדושה ודעת בכל יום, שזהו עיקר הזקנה והאריכות ימים כנ"ל. וכשהזקנים פוגמים את ימיהם ואין מאריכין את ימיהם בקדושה ודעת כנ"ל, זה בחי' קצר ימים שכיון שכבר נפלו לגמרי מישוב הדעת לא מוסיפים כלל קדושה ודעת, ומיהם קצרים בלא תוספת אור חכמה ודעת ומזה יונק מצח הנחש שהוא היפך מצח הרצון. וזהו כיון שחסרים ישוב הדעת נעשים בבחי' שבע רוגז שכועסים על הנהגת ה', היפך הרצון שהוא בחי' אריכות אפיים/מ"ו הארה מאריך אנפין כנ"ל.

אבל כשהזקנים הם חכמים כראוי תלמידים של החכם בחי' זקן זה מ"קנה חכמה וכו' ומיישבים דעתם בכל יום ומתחזקים באמונה ברצון ע"י הצדיק החכם הגדול שבקדושה כנ"ל, עי"ז מתגבר התגלות הרצון ואז הם בבחי' (ישעיה ט/מ"ו) זקן ונשוא פנים. פשט הפסוק מדבר מוזקן שהוא חכם שהכל מכבדים אותו נושאים לו פנים, ורבנו דורש שע"י שהוא זקן דהיינו שמאריך ימיו בחכמה עי"ז הוא נשוא פנים אצל הקב"ה,

כל אלו הדעות רעות הוא עקר הענוב מן התשובה וכנ"ל, וכמבאר מזה הרבה ב'דברינו במקום אחר. ודבר זה נוהג בכל דור ודור השם יתברך ישמר מעתה. ומקם היו כל התרבות והגליות והצרות מיום מתן תורה עד היום הנה עד ישקיף ה' וירחם ויתקן כל זאת. כי תקף אחר מתן תורה עשו את העגל שמשם כל הצרות רחמנא לצלן כמו שכתוב (שמות לב) וביום פקדי וכו'. וכו' עי"ש.....

ל²⁰ כשהזקנים מאריכי הימים פוגמים את ימיהם - צ"ע שנקראים מאריכי הימים אע"פ שפוגמים את ימיהם ויש מהם יניקה למצח הנחש שמקבל מהם כח להפיל את כל העולם בכפירה ברצון הקדוש. ומהפ"ח משמע שהיו מאריכי ימים וגם עתה הם רק נפלו קצת מצד המעשים. אבל עיין לק"ה ברכת השחר ה' אות צב, שם משמע שהם כשרים קצת אבל לא מחפשים לתקן עצמם כי לא מסתכלים על עצמם בעין האמת וכו' עי"ש. לקמן בסמוך.

ל²¹ לק"ה ברכת השחר הלכה ה סוף אות צב - כי הכל תלוי זה בזה, שעל ידי מצח אשה זונה שהוא תאנה הנ"ל על ידי זה כל הקלוקלים של הרוצים לילך בדרך הקדש שעקר עומד בנגדם תאנה זאת ששם עקר הנסיון והבחירה וכמו שמבאר ב'דבריו וכו' לברכה. אבל אף על פי כן בכח קדשת נפש איש הישראלי היו מתגברים בנגדו, וסוף כל סוף היו חוזרים בתשובה אפלו אלו שנכשלו בזה מאד מנעוריהם. כי אף על פי כן היה הטוב מתגבר סוף כל סוף עד שהיו חוזרים בתשובה. אבל הקלוקל על ידי בני אדם החולקים הנ"ל שיש בהם כמה פתות ובחינות וכלם יונקים זה מזה וכו'. כי זה כלל גדול, שבין בקדשה בין בסטרא אחרא הכל תלוי זה בזה בחינת (אבות פרק ד) מצוה גוררת מצוה ועברה גוררת עברה וכו'. וכן בענין הפתות הנ"ל שזקני הדור שאין בהם שלמות כשאחד מקלקל כמו שמקלקל כמו פן יונק ממנו מצח הנחש וחינת רעות הנ"ל פנ"ל. ואזי חוזר ומתגבר בחינת מצח הנחש בעצמו בזה הזקן המקלקל הנ"ל ומחטיאו יותר. והעקר שמסיתו ביותר לחלק על הזקנים דקדושה. ואז חוזר ויונק ממנו מצח הנחש ביותר וכן חוזר חלילה וכו'. ועל ידי זה מתאריך הגלות ביותר וכנ"ל.

¹⁷ הוספה זו בסוגריים נמצאת כבר בדפוס

¹⁸ בתרלז ומתלו - הזקנים

¹⁹ בתרלז ומתלו - שנופלים

²⁰ בתרלז - מהזקנים

²¹ איוב פרק יד (א) אדם ילוד אשה קצר ימים ושבע רוגז:

מלבי"ם - (א) אדם - האדם שהוא פחות וגרוע מצד שני קצות חייו, כי מצד קצהו הראשון הוא ילוד אשה - נולד מטפה טמאה וניזון מדם הנדות עובר במעבר השתן מקום טומאה וגיעול, ומצד קצהו האחרון הוא קצר ימים - והבריח המבריח בין שני הקצות, שהוא במשך ימי חייו הוא שבע רוגז - כי רעותיו רבו מן טובותיו, כפי שבאר לדעתו בס"ג:

²² עיין שיחות הר"ן סימן קב שהמחקרים שהם חכמי הטבע אין להם במה להתחזק כשהולך שלא כרצונם ומלאים כעס להבדיל מאיש ישראל המאמין ברצון שיש לו במה להתחזק תמיד כי עושה רצונו כרצון ה'.

²³ חדשים וכו' אולי כוונת רבינו לפסוק (משלי ד' ה') קנה חכמה קנה בינה ולא לדרשה זה קנה.

²⁴ ישעיה פרק ט (יד) זקן ונשוא פנים הוא הראש ונביא מורה שקר הוא הזנוב:

מצודות דוד - (יד) ונשוא פנים - מי שהכל נושאים לו פנים לפי רוב החשיבות. מורה - המלמד לעשות שקר. הוא הזנוב - הוא השפל שבעם: אדרת אליהו (הגר"א) - זקן. היינו זה שקנה חכמה (קידושין לב, ב) והוא בעל תורה. ונשוא פנים. הוא בעל מעשים טובים כמו שכתבתי לעיל (ג, ג). והם הראש שהם עקרון של ישראל. נביא ומורה שקר הוא הזנוב. היינו כמו שהזנוב מכסה את הערוה כך נביאי השקר היו מכסין את הרע, וכמו שאמרו בוזהר (ח"ג קפד, ב) וירא בלק ראה בזנובי דשולי ככביהם, לכן נקראו זנובי:

והקב"ה מגלה רצונו בזכותו **שע"י זקן שבקדושה** שקנה חכמה כנ"ל **מתגבר הרצון/מ"ו** דהיינו האמונה שהכל תלוי רק ברצונו ית', ועי"ז מתגבר הרצון אליו ית'/מ"ח, וכמים הפנים לפנים **שהוא בחי' נשוא פנים** אצל הקב"ה. **כי נשיאת פנים מט' בחי' רצון, כמו שאמר אלישע הנביא ליהורם שהיה מלך ישראל רשע/ו (מלכים ב ג/א) לוליני פני יהושפט אני נושא אם אביט אליך ואם אראך, שאלישע לא היה לו שום רצון ליהורם, רק ע"י נשיאת פנים של יהושפט שהיה מלך יהודה צדיק, עי"ז נתרצה אליו. נמצא שנשיאות פנים הוא בחי' רצון, וזה בחי' זקן ונשוא פנים כנ"ל :**

אות ט

מבאר שצדקה מתקן את הימים הנפולין של הזקנים הנ"ל ועי"ז מתבטל היניקה של מצח הנחש. נמצא שנגד מצח הנחש אין עצה אלא עבודת הצדקה, שעליה דובר בתחילת התורה, שמשבר האכזריות לרחמים, וממתיק הדין עד שנעשה רב חסד. דהיינו אפילו הצדיק הגדול החכם הגדול שבקדושה הנ"ל שיכול לקשר כל הרצונות לשרש הרצון, זה מועיל רק להכניע את החיות הרעות, תלמידי מצח הנחש, (וצ"ע נ"ל שמועיל רק לתלמידיו והמקורבים

¹⁰ **עיין לק"ה ברכת השחר** הלכה ה אות כח – ועל כן צריכין אָו לְמִסֵּר נַפְשׁוֹ לְמוֹת עַל קְדוּשַׁת הַשֵּׁם כִּי צָרִיכִין אָו לְבַטֵּל עֲצָמוֹ בְּתַכְלִית הַבְּטוּל בְּבְחִינַת מִיתָה מִמֶּשׁ עַל קְדוּשַׁת הַשֵּׁם כְּמוֹ רַבִּי עֲקִיבָא שֶׁיְצַתָּה נִשְׁמָתוֹ בְּאֶחָד (שם סא) כִּי לְכַלֵּל בְּרָצוֹנוֹ יִתְבַּרַךְ צָרִיכִין בְּטוּל גָּמוּר עַד שִׁיתְקַשֵּׁר וְיִכְלַל בְּבְחִינַת הַצְדִּיקִי אֲמַת בְּחִינַת מִשְׁה שֶׁנִּכְלָל בְּרַעְיָא דְרַעְיִין וְכוּ' כְּנ"ל. **אָבֵל לְזוֹפוֹת לֹזֶה שְׁהוּא בְּחִינַת מִצַּח הָרָצוֹן, בְּחִינַת עַת רָצוֹן הַנִּלְ, צָרִיכִין כַּח הַזְּקֵנִים הַקְּדוֹשִׁים, בְּחִינַת זָקֵן וְנִשְׂוֹא פְּנִים, שְׁהֵם מְכַנְעִים בְּחִינַת הַזְּקֵנִים דְּסִטְרָא אֲחָרָא שְׁהֵם הַזְּקֵנִים שְׂאִינֵם מוֹסִיפִים אֹר קְדוּשָׁה וְדַעַת, בְּכָל יוֹם וְיוֹם וְכוּ' כְּמוֹ שְׁמִבְּאָר הַתּוֹרָה וְאֵת הָעוֹרָבִים וְכוּ' (בְּלִקוּטֵי תַנִּינָא סִימָן ד) עֵינ שֵׁם הַיֵּטֵב הַיֵּטֵב, וְעַקֵּר הַכְּנַעְתָּם עַל יְדֵי הַצְדִּיקָה וְכוּ' עֵינ שֵׁם. וְבִשְׁבִיל זֶה מִתְחַלְלִין קִדְּם קְרִיאת שְׁמַע לְבָרַךְ אוֹתוֹ יִתְבַּרַךְ עַל הַמְּאֹרוֹת אֲשֶׁר בְּרָא בְּרָצוֹנוֹ, דְּהֵינּוּ בְּרַכַּת יוֹצֵר אֹר וְבוֹרָא חֲשָׁף לְהַעֲדִיר וְלְגַלּוֹת וּלְפָרְסֵם בְּכָל יוֹם וְיוֹם מִחֲדָשׁ שְׁהֵשֵׁם יִתְבַּרַךְ בְּעֲצָמוֹ בְּרָא אֵת הָאֹר וְאֵת הַחֲשָׁף אֵת הַיּוֹם וְאֵת הַלֵּילָה וְכָל הַגְּלִגְלִים וְחַמָּה וּלְבָנָה וְכוּכְבָּבִים וְכָל צְבָאָם וְאֵינ שׁוֹם טַבַּע כָּלֵל הַפֶּךָ דַּעַת חֲכָמֵי הַטַּבַּע שְׂאוֹמְרִים שִׁישׁ טַבַּע וְתוֹלִין הַכָּל בְּטַבַּע וּבְאֹתוֹת הַשָּׁמַיִם בְּחִינַת (תְּהִלִּים עַד) שְׁמוֹ אוֹתוֹתָם אוֹתוֹת, כִּי שׁוֹא וְשָׁקֵר וְהִבֵּל וְכוּב וְדַבְרוּ, כִּי כָל הַמְּאֹרוֹת וְכָל הַנְּהַגְתָּם הַכָּל מֵאֵתוֹ יִתְבַּרַךְ, שְׁהוּוּ בְּחִינַת קְדוּשַׁת יוֹם טוֹב שְׁקוּרָא וּמְגִלָּה אֵת הָרָצוֹן וְכוּ', כְּמוֹ שְׁמִבְּאָר שֵׁם, וְזֶה עַקֵּר אֹר יוֹם בְּחִינַת (בְּרָאשִׁית א) וְיִקְרָא אֱלֹקִים לְאֹר יוֹם שְׁצָרִיכִין שְׁבָכֵל יוֹם יֹאִיר בְּיוֹתֵר בְּתוֹסַפַּת אֹר, קְדוּשָׁה וְדַעַת כְּמוֹ שְׁמִבְּאָר שֵׁם, כִּי עַקֵּר הוּא הַאֲמוּנָה דְּהֵינּוּ אֲמוּנַת הָרָצוֹן, וְכָל מַה שְׂאָנוּ מְעִידִין וּמְפָרְסְמִין שְׁהוּא יִתְבַּרַךְ בְּרָא הַכָּל וּמְנַהֵג הַכָּל בְּרָצוֹנוֹ, עַל יְדֵי זֶה נְתוּסָף אֹר וְקְדוּשָׁה גְדוּלָּה עַל הָאֲדָם וְעַל כָּל הָעוֹלָם כְּלוּ וְעַל כָּל הָעוֹלָמוֹת הַתְּלוּיִים בּוֹ, כִּי כָל מִי שְׁטוּעָה וְנִתְעָה חֵס וְשָׁלוֹם אַחַר טְעוֹת הַטַּבַּע וְאוֹמֵר שְׁמִתְנַהֵג חֵס וְשָׁלוֹם בְּטַבַּע, עֲלֵיו נְאָמֵר (יִשְׁעִיָּה יג) חֲשָׁף הַשָּׁמַיִם בְּצִאתוֹ וְיָרַח לֹא יִגִּיה אֹרּוֹ, כִּי חֲשָׁף עֲלֵיהֶם הַיּוֹם, כִּי עֲלֵיהֶם נְאָמֵר (שֵׁם ה), "וְאֵת פּוֹעַל ה' לֹא יִבִּיטוּ וְאֵת מַעֲשֵׂה דְדָיו לֹא רְאוּ", וְכְמוֹ שְׂאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ זְכוֹרָנֵם לְבְּרַכָּה (שְׁבַת קִיט) שְׁלֹא בְּרַכּוּהוּ יוֹצֵר אֹר שְׁחִרִית וּמְעָרִיב עָרְבִים עָרְבִית:**

¹¹ **זה מבואר היטב בלק"ה ערב ג' אות יד** שהארת הרצון שהכל תלוי רק ברצונו ית' מעורר רצונו אליו ית' ומאריך שם באות י' בגודל מעלת הרצון והכסופים אליו ית' אפילו יותר מהעבודה עי"ש זה לשונו שם – **ואף על פי שלעיל דברנו בענין הרצון והשתוקקות אליו יתברך ובהתורה הנ"ל מדובר מענין הרצון של ה' יתברך שאנו מאמינים שהכל ברצון ה' יתברך לבד, באמת הכל אחד, כי זה תלוי בזה, כי מי שמאמין באמת ברצון הנ"ל, הינו שהכל מתנהג רק ברצונו יתברך לבד, בודאי הוא משתוקק ורוצה וכוסף אליו ולעבודתו יתברך ברצון חזק מאד ואפילו אם לפעמים נופל ממדרגתו, ואפילו אם נפל חס ושלום, רחמנא לצלן, אף על פי כן כל זמן שיש לו אמונה שלמה בה' יתברך ומאמין שהכל מתנהג רק ברצונו יתברך לבד, בודאי עדין יש לו רצון חזק מאד לה' יתברך, כי סוף כל סוף מה יהיה בסופו, כי אין חשף ואין צלמות להסתיר שם פעלי און כי בודאי רבוי עוונותיו, רחמנא לצלן, לא יוכלו להסתירו מפניו יתברך וסוף כל סוף יצטרך לתן דין וחשבון לפני כסא כבודו יתברך ומה יעשה ליום פקדה. על כן אף על פי שיכול להיות לפעמים שהאדם משים כל זה אל לבו ויותר מזה. ואף על פי כן אינו יכול להתגבר על תאוותו, אבל אף על פי כן על כל פנים רצון חזק מאד יש לו תמיד לשוב אליו יתברך מאחר ששמאמין ברצון ה' יתברך והכל מתנהג ברצונו יתברך וה' יתברך ישלם לכל אדם פפעלו וכמעשה ידו, מי פתי שלא יכסף וירצה ברצון חזק מאד מאד בכלות הנפש לשוב אליו יתברך להציל מן השאול תחתיות ומשאך ענשים קשים ומרים מאד, רחמנא לצלן, ולזכות לחיי עולם הבא ולנצח? נמצא, שעל ידי אמונת הרצון הנ"ל ששמאמינים בה' יתברך שהכל ברצונו לבד, על ידי זה בודאי יש לו רצון חזק לה' יתברך וכל זה שזוכה לרצון אף על פי שעדין אינו זוכה לעבודתו יתברך עדין לא אבדה תקותו מה', כי סוף כל סוף יזכה להיות איש כשר ברצונו יתברך על ידי ההשתוקקות והרצון אם יתמיד וירגיל עצמו בזה הרבה להשתוקק תמיד לה' יתברך ולתורתו ולעבודתו וכנ"ל. וענין זה מבאר היטב ממשמעות השיחה ששמענו בעת שגלה התורה הזאת:**

¹² גם בדפדפ"ר ותולדו: פנים בחי' רצון, בתולדו: פנים הוא בחי' רצון, ומתוצו: פנים (הוא) בחי' רצון.

¹ **מלכים ב פרק ג (א)** ויהורם בן אחאב מלך על ישראל בשמרון בשנת שמינה עשרה ליהושפט מלך יהודה וימלך שתים עשרה שנה: (ב) ויעשה הרע בעיני ידוד רק לא כבאי ובכאמו ויסר את מצבת הבעל אשר עשה אביו: (ג) רק בחטאות ירבעם בן נבט אשר החטיא את ישראל דבק לא סר ממנה:

² **מלכים ב פרק ג (ג)** ויאמר אלישע אל מלך ישראל מה לי ולך לך אל נביאי אביה ואל נביאי אמה ויאמר לו מלך ישראל אל כי קרא ידוד לשלשת המלכים האלה לתת אותם ביד מואב: (יד) ויאמר אלישע חי ידוד צבאות אשר עמדתי לפניו כי לולי פני יהושפט מלך יהודה אני נשא אם אביט אליך ואם אראך:

מלבי"ם (יד) ויאמר כי לולי – כי מתנאי חלות שפע הנבואה על הנביא הוא כשהוא בין אנשים צדיקים ואנשי הרוח, כמ"ש והתנבית עמהם, ואם הוא בין רשעים זה מונע השפע מלירד עליו, אמר, הנה אתה סבה לשלא אשיג שפע הנבואה, רק הלא יהושפט פה והוא בצדקתו יעזר שתחול הנבואה והדבר שקול, ולכן צריך עוד איזה פעולה להזדמנותה שהוא הניגון, משא"כ אם לא היה יהושפט לא היה הניגון מועיל, ואם לא היה הרשע פה לא היה צריך לזה, וז"ש ועתה קחו לי מנגן: –

²² גם בדפדפ"ר תולדו ותולדו: לולי, ומתוצו: לולא (בפסוק לולי)

אליו) אבל מצח הנחש עצמו אין לו תקנה, אלא רק שעבודת הצדקה מבטל את יניקתו מהזקנים, ועי"ז תלמידיו החיות הרעות נחלש קולם.

וצ"ע מי הנותן צדקה? ועל מי זה משפיע. האם על הנותן או שצדקה של אחד מועיל לתקן ימיו של השני. דהיינו אל מי פונה רבנו שע"י שיתן צדקה יבטל את יניקת מצח הנחש ויחליש את צעקת החיות הרעות ויוכל לשמוע את קול הימים טובים.

ונראה פשוט שרבנו מדבר אל תלמידיו, שכל אחד צריך לחשוש שמא הוא מאותם זקנים שלא מוסיפים קדושה כראוי וממנו יונק מצח הנחש, לכן עצתו ליתן צדקה, שהיא האמונה הגדולה ביותר ברצון, ועי"ז אין למצח נחש יניקה ממנו ואזי לגביו נחלש צעקת החיות רעות ויכול לשמוע את הכרות הימים טובים ועי"ז לזכות ליראה ועי"ז להשפעת הרוב חסד.

ועיין לקמן אות י' שיעקב אבינו נתן מנחה צדקה לעשיו כדי להכניע אותו, ודוד עשה צדקה עם אחיו שהביא להם ערובתם כדי להכניע את גלית.

וצדקה מועיל לזה, שע"י הצדקה מתקנין ומעלין פגם נפילת הימים והדעת של הזקנים

מאריכי ימים שאינם כראוי, שמזה יניקת מצח הנחש כנ"ל. בבחי' (קהלת יא) נ"ג) שלח לחמך על פני המים כי ברוב הימים תמצאנו, פשט הפסוק שהנותן צדקה יזכה לגמול בעתיד. ורבנו דורש שיש בו רמז שכח הצדקה מוצאין ברוב הימים, דהיינו במאריכי ימים אצל הזקנים שמוסיפים קדושה ודעת בכל יום. כי ע"י הצדקה מעלין ומתקנין הפגם שלהם שלא היו מוסיפין קדושה ודעת כראוי בכל יום כנ"ל וע"י הצדקה מגלה אמונת רצון גדולה שמבטל יניקת מצח הנחש מהם. וזהו שלח לחמך על פני המים, היינו שתתן צדקה, והכתוב מבטיחך שההפסד שאתה מפסיד ממונך שפזרת לצדקה, תרויח ותמצאנו ברוב הימים במאריכי ימים כנ"ל כי נפילת הימים היא מהסתרת הרצון וע"י צדקה מגלה את הרצון. כי ע"י הצדקה מעלין פגם נפילת הדעת של המאריכי ימים, שמזה הוא יניקת מצח הנחש כנ"ל שהוא מרכבה לנחש הקדמוני שנברא להסתיר את הרצון. וע"י צדקה מגלים את הרצון ומוציאין כל היניקה והחיות של מצח הנחש חכמת הטבע, ומתגבר בחי' מצח הרצון. נראה הכוונה שהעיקר הוא בפרטיות שכל אחד כדי להחליש לגביו את שאגת החיות רעות, ויוכל לשמוע את הכרות היו"ט על הרצון, צריך לעסוק בעבודת הצדקה, ליתן יותר מטבעו והרגלו, ועי"ז מתחזק הארת הרצון ומתקן בזה ימיו שנפלו ומהם ינק מצח הנחש והפילו מיישוב הדעת להוסיף קדושה ודעת בכל יום. ויש גם בחי' כזו בכלליות וכמבואר כאן שגם בכלליות מי שנותן צדקה כעורב מחזק בזה בעולם את הארת הרצון ומחליש יניקת המצח הנחש ומחליש את שאגת החיו הרעות בעולם ואזי נשמע קול הכרות הימים טובים את הרצון.

כי עיקר עבודת הצדקה היא בבחי' ואת העורבים צויתי וכו' כנ"ל. דהיינו מה שצריכים בהתחלה לשבר האכזריות להפכו"י לרחמנות. ומזה בעצמו מתגבר בחי' הרצון, כי מינייה וביה אבא ליזיל ביה נרגא מעץ היער בעצמו נעשה ידית הגרון שחותך אותו {סנהדרין לט:} וכמו שהעץ נעשה לגרון לחתוך את עצמו, הכי נמי מהאכזריות נעשה הצדקה שמשברת את האכזריות לרחמנות, ועיין פל"ח אות יד/י) שמבאר יותר שדייקא הממון שבו בילה ופגם את ימיו ע"י פתווי מצח הנחש שהפילו מהרצון לחכמת הטבע ועי"ז נפל מהיראה שע"כ לא נשפע לו החסד, ועל כן רדף אחר הפרנסה וכו', דייקא בממון הזה מכניע את מצח הנחש. נמצא הממון הפגום הזה שהשיג בדרכו של מצח הנחש, על ידו מכניע את מצח הנחש, וכמו העץ שנעשה בעצמו ידית לגרון שכורת אותו. כך מצח הנחש שהביאו לרדוף ממון, הממון הזה נעשה ידית לגרון הרצון שיכרות אותו. מאחר שמתגבר ומהפך אכזריות שבטבעו לרחמנות, עי"ז נתהפך הרוגו לרצון כי המתקת הדין לחסד, מעלה את החסד הרבה מעל עצמו ונעשה רב חסד, כמבואר בכוונת שמנצפ"ך גמט' ורב חסד (=180) כי מהמתקת הדינים דייקא נעשה ורב חסד /י:)

²¹ קהלת פרק יא (א) שלח לחמך על פני המים כי ברב הימים תמצאנו:

רש"י - (א) שלח לחמך על פני המים - עשה טובה וחסד לאדם שיאמר לך לבך עליו אל תראנו עוד כאדם שמשליך מזונותיו על פני המים. כי ברוב הימים תמצאנו - עוד ימים באים ותקבל תשלומך ראה מה נאמר ביתרו (שמות כ) קראן לו ויאכל לחם וסבור שהוא מצרי ולא יראנו עוד מה הי' סופו נעש' חתנו ומלך על ישראל והכניסו תחת כנפי השכינה וזכו בניו ובניו בניו לישב בלשכת הגוית:

²² מתורצו - להופכו

²³ אבא - יער. נרגא - גרון. פי' - מעצמו של יער יכנס בתוך הגרון להיות בית יד, ויקצצו בו את היער (רש"י)

²⁴ פל"ח אות יד - כי מנייה וביה אבא ליזיל ביה נרגא היינו שדייקא בממון הזה שבלה ימיו עליו, מחמת שנתעכב השפעת החסד מחמת שלא היה לו כלי היראה, ועל כן היה צריך לבלות ימיו על מלאכה ועסק, ומזה היה יניקה לבחינת מצח הנחש עכשיו כשמשבר האכזריות ומהפכו לרחמנות ונותן ממנו זה לצדקה, אז על ידי זה הממון בעצמו מכניע מצח הנחש ונתגלה בחינת מצח הרצון, ונכנע בחינת חכמת הטבע ובא התגלות הרצון....

²⁵ עיין שער הכוונות דרושי ועבור דרוש ו' - ורב חסד הוא תיקון הו' והענין הו' כי הנה לעיל נתבאר שתיקון זה הוא בגבור' של אוה"מ וא"כ קשה איך נק' ורב חסד. וגם קשה במש"ל שהי"ס הפנימיים הם כסדרן מעילא לתתא ותיקון ורב חסד הוא בהוד של הפנימיים כי גם הוד הוא

ואזי כשנכנע מצח הנחש ונתגלה בחי' מצח הרצון, אזי נכנעים ונופלים קול החיות רעות ונשמע קול הקריאה של יו"ט שהוא התגלות הרצון כנ"ל. ואזי כשנתגלה הרצון נעשה יראה כנ"ל [נח"ט]. וע"י היראה יכולין לקבל החסד כנ"ל. וכששופע החסד אזי אין צריכין לעשות שום עסק ומלאכה כנ"ל, כי אזי נתקיים ועמדו זרים ורעו צאנכם וכו' ואתם כהני ה' תקראו וכו' כנ"ל. וכל זה נעשה ע"י הצדקה כנ"ל, נמצא שתועלת הצדקה גדול מאוד :

דין ואיך נקר' ורב חסד. אבל הענין הוא כי הנה הוא בחי' דין ממותק ולכן נקר' ורב חסד אשר הוא בגי' מנצפ"ך שהם הה"ג להורות שהם בחי' גבורה אלא שהיא ממותקת ונעשית חסד:

ועיין **היכל הברכה** ריש פ' תולדות – [אדמוני] מלא ואו כי לא נברא להיות רשע שופך דם נקי אלא ע"פ התורה ולזה חבירו הוא אדמוני דוד והרשע הזה אלו היה בוחר בטוב היה יכול להיות צדיק גדול אלף פעמים מיעקב כי יעקב השיג בהשגות משה והוא אם היה רוצה לבחור בטוב היה יכול לעלות למדריות משיח ליחידה דאצילות בסוד אדמוני עם יפה עינים: [אחות] חסר ואו:

¹² אות ה'

¹³ עי"ש **שהקשינו** מדוע הרצון מגלה יראה ולא אהבה, ונסינו לתרץ וקצת בדוחק עפ"י המבואר כאן שדייקא את האכזריות שהיא גבורה ודין מהפכים לרחמנות לכן הדין הממותק מגלה יראה שהוא גבורה ממותקת ולא אהבה שהיא חסד. אלא שקשה כי לשון מהפך אכזריות לרחמנו משמע שמהפך הגבורה לחסד.

אות י

מבאר שהמנחה ששלח יעקב לעשו כדי להנצל ממנו נחשב ליעקב שנתן לעשו צדקה כמבואר בגמ' עה"פ ונוגשיך צדקה, שמה שהגויים לוקחים מישראל נחשב למי שמקבל זאת בשמחה לצדקה וכפרה. ולפי רבנו משמע גם שע"י שקבל בשמחה נחשב לו שמהפך האכזריות לרחמנות ועל ידי זה מתגלה הרצון. וצ"ע כי בפשטות הרצון מתגלה אצל הנותן צדקה וכאן יעקב רצה שיתגלה הרצון בעשיו. וכנ"ל שגילוי אמונת הרצון שמגלה נותן הצדקה מחיה את ימי הזקנים שנפלו ואזי מתבטל יניקת מצח הנחש מהם ונחלש קול החיות הרעות ונשמע קול הרגלים המכריזים על הניסים והרצון. ועיין בסוף האות י' שכיון שמתגלה הרצון הוא משתלשל ויורד גם על עשו. משמע בבחי' עניין סגולי. ועיין פל"ח אות טו שע"י הממון שמקבל הגוי קצת נשבר אכזריותו ושנאתו לישראל ומהפכו קצת לרחמנות עליו ועי"ז גם ברוחניות מכניע את מצח הנחש ומתגבר הרצון דקדושה.

וע"כ כשרצה יעקב לעשות רצון בעשו שלא ישנא אותו, חפש לעשות צדקה/א¹ שעל ידה יתגלה הארת הרצון שהכל ברצונו ית', ועל כן **אמר יעקב לעשו (בראשית לג/ב) ולקחת מנחתי מידי כי על כן ראיתי פניך כראות פני אלקים ותרצני**, דהיינו שאמר לו קח הצדקה ממני כדי שע"י תיהיה לנו בחי' הארת פני אלקים דהיינו הארת הרצון, ועי"ז תרצני לשון רצון/א². ואע"פ שהצדקה כאן לא היתה לעני הגון אלא לגוי/א³ רשע, אעפ"כ נחשב לו ליעקב עבודת הצדקה שעל ידה נעשה הארת הרצון **כי גם מה שנותנין לעבו"ם** שלוקח מאיתנו על כרחינו ואנו מקבלים בשמחה/א⁴ וכאן נראה שאפילו שלא מוכרח ממש לתת אלא כתחבולה/א⁵

^א **עיין בראשית פרק לב פסוק ט'** "והיה המחנה הנשאר לפליטה", פרש"י התקין עצמו לג' דברים לדורון תפלה ומלחמה. מנין לדורון שכתוב "ותעבור המנחה על פניו". וצ"ע מה הלשון התקין עצמו לדורון, איוה הכנה עצמית צריך לזה, ועוד מדוע הראייה לדורון היא פסוק כב המרוחק, הרי קדם לו הפסוק יד "ויקח מן הבא לידו מנחה". **ותירץ הר"י מבעלז** שעל פסוק כב הנ"ל פרש"י שאף הוא שרוי היה בכעס וכו', וקשה כיצד יתכן שיעקב אבינו יהיה שרוי בכעס על הנהגת הקב"ה. **ותירץ** שכל מעשי אבות סימן לבנים ומעשה זה של דורון היה כדי שיהיה כח בכל הדורות לבני ישראל בגלות לשחד את הגויים במתנות כדי להנצל מגורותיהם, וזהו שכתוב "ויפצר בו ויקח". דהיינו שיעקב השתדל מאד שעשו יסכים לקבל ממנו, והיינו כנ"ל כדי שיהיה סימן לדורות. אלא שיש לאו "לא תחונם" לא תתן לגוי מתנת חינום, אלא שהטעם כדי שלא יהיה קרוב הדעת עמהם, לכן עשה עצמו יעקב בכעס כשנתן הדורון, כדי למנוע בעצמו קרוב הדעת ע"י הנתנה. וזהו שהכין עצמו לדורון שהכין עצמו שלא יכנס בלבו שום קרוב הדעת עם הרשע ע"י הנתנת דורון, ועי"ז יהיה סימן לבנים דלא יזיק להם השוחד שיתנו לגויים ואע"פ שיתנו לא יהיה קרוב הדעת עמהם. (ראיתי בגליון באר הגן לרבי נפתלי גרוס בני ברק)

^ב **בראשית פרק לג (י) ויאמר יעקב אל נא אם נא מצאתי חן בעיניך ולקחת מנחתי מידי כי על כן ראיתי פניך כראות פני אלהים ותרצני:**

רש"י - **אם נא מצאתי חן בעיניך ולקחת מנחתי מידי כי על כן ראיתי פניך וגו'** - כי כדאי והגון לך שתקבל מנחתי על אשר ראיתי פניך והן חשובין לי כראיית פני המלאך שראיתי שר שלך ועוד על שנתרצית לי למחול על סורחני. ולמה הזכיר לו ראיית המלאך כדי שיתירא הימנו ויאמר ראה מלאכים וניצול איני יכול לו מעתה: **ותרצני** - נתפייסת לי וכן כל רצון שבמקרא לשון פיוס אפיצומנ"ט בלע"ז (בעזענפטינג) כי לא לרצון יהי לכם (ויקרא כב) הקרבנות באות לפייס ולרצון וכן (משלי י) שפתי צדיק ידעון רצון יודעים לפייס ולרצות:

רמב"ן (י) כי על כן ראיתי פניך אמר לו, תקח מנחתי מידי בעבור שראיתי פניך שהם לי כראות פני אלהים, ותרצני בקבלת המנחה, כאשר האלהים רוצה את יראיו בקבלת מנחתם וקרבתם כענין ונרצה לו (ויקרא א ד), עולותיכם וזבחיכם לרצון על מזבחי (ישעיה נו ז), מלשון יהי רצוי אחיו (דברים לג כד), ואור פניך כי רציתם (תהלים מד ד), כי רצו עבדיך את אבניה (שם קב טו), כולם ענין חפץ וחשק בדבר: **ורש"י** כתב על שנתרצית למחול לי על סורחני - ותרצני, נתפייסת לי וכבר אמרתי (לעיל לב כא) שאיננו טוב שיהיה לו מזכיר עון:

רבנו בחיי (י) כי על כן ראיתי פניך. נראה לי ביאור הכתוב ולקחת מנחתי מידי, כי על כן כדי שתרצני ראיתי פניך במנחה זו, כמי שרואה פני השרים והשופטים שהמנהג להקדימם במנחה: ודרשו חז"ל (עיין סוטה מא ע"ב) כראות פני אלהים, אמר רבי יוחנן מותר להחניף את הרשעים בעולם הזה, שנאמר כי על כן ראיתי פניך. ופליגא דרבי פדת דאמר רבי פדת דובר שקרים לא יכון לנגד עיני (תהלים קא ז), וכתוב (איוב יג, טז) כי לא לפניו חנף יבוא. **דעת רבי יוחנן** שמותר להחניף את הרשע מפני היראה שכן החניף יעקב לעשו, **ודעת רבי פדת** שאף מפני היראה אסור שנאמר דובר שקרים וגו', ומה שהחניף יעקב לעשו, חנופה כזאת מותרת לפי שהוא לשון כולל שני משמעויות לשבח ולגנאי, שהרי ראיתי לשון ביוזי, כמו יבישו יראו בי (תהלים כב, יח), וכן אלהים לשון עבודה זרה, ואם יבין הרשע לשון השבח אין לחוש בזה, וכמו שדרשו רבותינו (חולין צד ע"ב) איהו מטעי נפשיה אנא לא מטעינא ליה. וכן התירו חכמים לתלמיד חכם לומר עבדא דנורא אנא כדי שיניחו לו את המכס לפי שהוא כולל לשון עבודה זרה כגון מולך, או עבד ה' יתברך שנמשל לאש שכתוב בו (דברים ד, כד) אש אוכלה הוא, ולשון כזה הנשמע לשני פנים מפני היראה מותר אפילו לרבי פדת:

^ג **וכן פרש רמב"ן** שם על הפסוק ולא כרש"י שכתב כל רצון לשון פיוס.

^ד **אפילו למ"ד** שהאבות היה להם דין ישראל היה עשו עכ"פ מומר שדינו כגוי לעניין צדקה, אבל נראה יותר שגם למ"ד שהאבות היו ישראל ואפילו בני יעקב אבל עד יעקב אבינו עדיין מי שיצא מקיום המצוות יצא לגמרי מדין ישראל, ורק יעקב שמטתו שלימה גם בניו כבר נעשו ישראל גמור. ויש אומרים שגם להם היה דין בן נח, כמבואר החקירה בזה בספר פרשת דרכים.

^ה **נ"ל שכן מוכרחים לומר** לפי המבואר לעיל שרק עבודת הצדקה שמהפך האכזריות לרחמים בבחי' מניה וביה אבא ליזיל בה נרגא, דהיינו מקציצת היער נעשה ידית לגרון, הכי נמי מקציצת האכזריות נעשה הצדקה ידית לרחמים. והכי נמי כשגוי לוקח ממון ישראל בכח והישראל לא כועס אלא מאמין שהכל ברצונו ית', עושה מהכעס צדקה ומהפך הדין לרחמים וכנ"ל עפ"י הכוונות שמנצפך גמט' רב חסד כי הדין ממותק הוא גדול מהחסד עד שנעשה רב חסד שבי"ג מדות של רחמים שבכתר.

^ו **צ"ע מדוע נחשב ליעקב אונס** במה שנתן לעשו, עיין זוהר ח"א קסו: שיעקב אמר לעשו אם לבן גרתי ומכשפיו ניצלתי מיד נתהפך עשו וירא מיעקב ממש באותה יראה שירא ממנו יעקב בתחילה. ושם קסו. עם לבן גרתי וכו' אמר לו עשרים שנה הייתי עם לבן ולמדתי כשפיו ומיד עשו נבהל ויצא לקראתו להתפייס עימו. וא"כ צ"ע מדוע היה צריך למנחה כדי להנצל ממנו. עוד עיין שם דף קסג: שראה יעקב שפני עשו הם

להכניע את הגוי הוא ג"כ נחשב לנו בחי' צדקה, כשרז"ל בגמרא (ב"ב טו/ו) ונוגשיך צדקה טו/ו הפסוק מדבר על לעתיד לבוא כמ"ש שם תחת הנחשת/י^א שלקחו מכם הגויים אני אביא לכם זהב וכו' וסוף הפסוק ושמתי פקודתך שלום ונוגשיך צדקה, דהיינו שלעתיד לבוא הגויים לא יגזלו את ישראל אלא יתנו להם צדקה. ובגמרא דרשו על הפסוק ונוגשיך צדקה, שבזמן שהמקדש קיים אדם מביא קרבן ומתכפר לו ובגלות מה שלקחו מכם הגויים בכח, אוי המקבל זאת בשמחה, נחשב לו כנתינת צדקה ומתכפר לו. ורבינו לומד שלא רק לעניין כפרה מועלת צדקה כזו, שנוגשים ממנו ומקבל בשמחה, אלא גם נחשב כעבודת הצדקה שמגלה את הרצון כמו המשבר את אכזריותו ומהפכה/י^ב לצדקה ורחמים. וע"י צדקה נעשה רצון כנ"ל שע"י הצדקה מתבטל יניקת מצח הנחש מהזקנים ומתבטל שאגת החיות רעות ואזי שומעים את קול הימים טובים ומתגלה הארת הרצון. וזהו שאמר לו יעקב לעשו ולקחת מנחתי מידי, ומנחה היינו צדקה, בחי' (מלאכי ג') מגישי מנחה בצדקה פשט הפסוק שלא כמו היום שהכנים מבזים את עבודתם לעתיד יטהר הקב"ה אותם ויעבדו בבית

בדיוק באותה צורה שנראה לו הס"מ. ושם דף קס. שיעקב התחכם עם עשו וליך עמו במרמה ככל מה שצריך כדי לשלוט עליו בראש ובסוף. עפ"י (אצר הוהר) עוד בוהר וישלח דף קסו. שיעקב ידע שכל זמן שאביו חי עשו לא יהרוג אותו ולא פחד ממנו ורק לכבוד אביו רצה לפייס אותו ועוד שם שעשה בחכמה להשפיל עצמו עכשיו כדי שאח"כ ישלוט עליו. וצ"ע עפ"י הוהר הוה שעשה בזה תחבולה וכן לפי הנ"ל בשם הרבי מבעלו שהמנחה לעשו היתה מעשה אבות סימן לבנים. האם נמצא שגם באופן כזה נחשב נוגשיך צדקה אע"פ שאינו אונס גמור אלא תחבולה לצורך הכנעת הרשעים.

¹ ע"ש חת"ט

ענין חתם סופר על מסכת בבא בתרא דף ט. – ואעפ"כ נחשב להן לצדקה שנאמר ונוגשיך צדקה. בחידושי תורה כתבתי היינו דפירש"י ויבוא יעקב שלם בגופו ובממונו ובתורתו, פי' בממונו שלא חסר כלום מכל אותו הדורון ולכאורה איך אפשר שלא חסר כלום ולהנ"ל דמלח ממון חסר ואפשר שלא קיים יעקב או לא יכול לקיים מצות צדקה בבית לבן ועתה ע"י הדורון שנתן לעשיו וכתביב ונוגשיך צדקה השלים ממנו שלא היה עוד ממון חסר וגם שלום תורתו שקיים המצוה של צדקה שהי' חסר לו מתורתו. ואפשר גם שלם בגופו ע"י דאמרינן ברבה פתחא דלא פתח למצותה פי' לצדקה תפתח לאסיה פי' לרופאים ע"י שהשלים מצות צדקה נתרפא. ובמדרש הלוי פרשתי פסוק רבים מכאובים לרשע והבוטח בה' חסד יסובבנהו. פי' רבים מכאובים לרשע שפתחו פתוח לאסיה לרופאים. אמנם הבוטח בה' אנשי חסד יסובבנו על פתחו עניי ישראל הנקראים אנשי חסד כי יותר מה שבעה"ב עושה חסד עם העני יותר מזה עושה העני עם הבעה"ב כמבואר ואין להאריך:

בבא בתרא דף ט. – וא"ר אלעזר בזמן שבהמ"ק קיים אדם שוקל שקלו ומתכפר לו עכשיו שאין בהמ"ק קיים אם עושיך צדקה מוטב ואם לאו באין עובדי כוכבים ונוטלין בזרוע ואעפ"כ נחשב להן לצדקה שנא' ונוגשיך צדקה.

מהרש"א – ואעפ"כ נחשב להן לצדקה כו'. מפני שעכ"מ נוטלין מן העשיר תחת העני וק"ל: נמלא העני הויה שלא נגשו גם לומר נזכות העשיר.

המאירי – צריך אדם להעיר את עצמו על הצדקה ושלא יקשה בעיניו על חסרון ממנו ויזכור שבזמן שביית המקדש קיים היה נותן שקלו ומתכפר לו עכשו הצדקה עומדת לו במקומו ויתבונן שכל אדם מעתד לנכות ממנו למסים ולתשחורות ואחר שכן ראוי לו ליתן חלקו למי שגמלו כל טובו בשמחה ובטוב לבב שאם יחסר ממנו לכבודו אף הוא בידו להשלימו ואם אינו משתדל אלא להרבות ממנו כמה דובים יש למקום ודרך הערה אמרו זכה חסרון ממנו הולך לעניים, לא זכה אומות העולם באות ונוטלות בזרוע. **ויש מפרשים** על זה מה שכתבנו בענין עשוי הצדקה שאעפ"כ נחשב להם בצדקה ור"ל שאף גובינת המס כשהוא נותנו בנאמנות יש בו צד צדקה והוא שמנכה חלק העניים, או שמתוך כך נושאים פניו והעניים מתרחמין. **ויש מפרשים בו שהוא נחשב להם לצדקה כשמקבלין אותו בשמחה וסובלים עול גלותם לכבוד השם:**

² ישעיהו ס יז עיין לעיל תורה כה את ד'

ישעיהו פרק ס (יז) תחת הנחשת אביא וזהב ותחת הפרזול אביא כסף ותחת העצים נחשת ותחת האבנים פרזול ושמתי פקודתך שלום ונגשיך צדקה:

מצודות דוד (יז) תחת הנחשת – במקום הנחשת שנטלו האומות ממך אביא במקומו זהב וכו'. ושמתי פקודתך שלום – ר"ל תחת הפקידים שהיו נותנים עליכם לגבות המס אשים עליך שלום כי לא יבואו עוד בתגר לגבות המס כי אם יבואו לשאול בשלומך. ונוגשיך – במקום הנוגשים את הכסף יבואו לעשות עמך צדקה:

מצודות ציון (יז) פקדתך – מלשון פקיד וממונה. ונוגשיך – ענין הלחץ לקחת הכסף כמו נגש את הכסף (מלכים ב' כ"ג):

אולי אפ"ל שרמוזו בפסוק הזה גם שע"י נוגשיך צדקה נופל יניקת מצח הנחש ומתגלה הרצון. וזהו תחת הנחשת שהוא בחי' מצח הנחש אביא זהב לשון זהב לשון רצון וזה יהיה מכח הצדקה.

כנ"ל בבחי' מניה וביה אבא לזיויל ביה נרגא, הכי נמי כאן מהפך את הכעס על הגוי לירידת לרחמנות ואמונה ברצון.

מלאכי פרק ג (א) הנני שלח מלאכי ופניה דרף לפני ופתאם יבוא אל היכלו האדון אשר אתם מבקשים ומלאך הפרית אשר אתם חפצים הנה בא אמר ידוד צבאות: (ב) ומי מכללל את יום בואו ומי העמד בהראותו פי הוא באש מצרף וכברית מכבסים: (ג) וישב מצרף ומטהר כסף וטהר את בני לוי וזקק אתם פנהב וכסף והיו לידוד מגישי מנחה בצדקה:

מצודות דוד (ג) וישב מצרף – אמר בלשון הנהוג בכן אדם שהמלאך הוא ישב כשופט להיות מצרף ומטהר כמו שמצרפין ומטהרין את הכסף מן הסיג והוא יטהר את בני לוי הם הכהני בני לוי הנגשי אל ה' אותם יטהר להסיר מהם בווי שם ה' ויוקק אותם כזהב וככסף להיות נקיים מאנשי רשע והם יהיו לה' להגיש לפניו קרבן ותשורה בצדקה כדת וכראוי לא כמו עכשיו שמגישים על המזבח לחם מגואל ומתועב:

מצודות ציון (ג) כסף – כמו ככסף. וזקק – ענין זכוך וצרוף כמו מזוקק שבעתים (תהלים יב). מגישי – ענין הקרבה. מנחה – ר"ל תשורה וכל הקרבנות בכלל. בצדקה – ר"ל כדת וכראוי:

דוד את ידו אל הפלי ויקח משם אבן שלימה לטו ויקלע ויך את הפלשתי אל מצחו כמקום יניקתו ממלח הגמט ותטבע האבן שלימה לטו במצחו והגמט לא מלח הגמט על פניו ארצה:

וזו בחי' מלחמת דוד וגלית (שמואל א יז), כי גלית הי' רוצה להראות בחכמתו שהכל עפ"י

הטבע, כי הי' יונק ממצח הנחש הקדמוני בבחי' הכתוב בגלית ומצחת נחשת על רגליו, הפשט שהיה לבוש בשריון קשקשים מנחושת על כל גופו וכנגד רגליו היה לוח נחושת כמו לוח שמניחות הבנות על מצחן. ורבינו דורש מצחת נחשת/כ"א על רגליו דהיינו שתלה כל הסיבות בחיוב הטבע שהוא בחי' מצח הנחש כנ"ל שרגל בחי' סיבה כמ"ש ויברך ה' אותך לרגלי, דהיינו בגללי ובסבתי.

וע"כ גלית חרף מערכות אלקים חיים [בב/כ"ג] כמבואר שם ובגמ' סוטה/י"ב שבכוונה היה יוצא בקר וערב בשעה של זמן קריאת שמע לבטל את ישראל מקבלת עול מלכות שמים, וגם מדבר דבורי כפירה וחירוף כלפי

עזקאין דקנה, הוא נגד השש כנפים של הקדשה הנ"ל: והנחש, הם אלו החכמים להרע, החוקרים פילוסופיא ואפיקורסית. כמו שכתוב (ירמיה ד): "חכמים המה להרע ולהטיב לא ידעו", שהם רק חכמים להרע, שאם ירצו להשתמש בחכמתם להטיב לא יוכלו. והם בחינות הנחש, בחינות (בראשית ג): "והנחש היה ערום מפל חיות השדה". ועל ידי דבורים רעים, עושים כנפים להחכמים אלו, שהם בחינת הנחש, שיוכלו לעוף ולפרח. הינו שמעופפת ומתפשטת חכמתם ואפיקורסית שלהם בעולם, ומוזיק מאד להעולם. וגם בחקירותם בעצמם, הם מעופפים, כמו מי שיש לו שכל מעופף, הינו ששכלם מעופף במהירות, ונפתח להם חכמתם מאד. אבל אם אין להנחש כנפים, הינו שאין להם דבורים רעים כנ"ל, אזי אין להנחש רק בחינת הליכה, הינו שאין להחכמים להרע הנ"ל, רק מה שחוקרים בינם לבין עצמן, ואינם מעופפים בעולם, הינו שאין מתפשט ומעופף חכמתם בעולם. ואינם יכולים להזיק להעולם, רק למי שסמוך אליהם, כגון תלמידיהם וחקריהם, אבל כרחוק מהם אינם יכולים להזיק. כמו ההולך, שהולך רק מעט, ואינו יכול למהר למרחוק כמו המעופף. וגם בינם לבין עצמן אין שכלם מעופף, הינו שאין נפתח להם החכמה כל כך, ואינם מעופפים ומהירים בחכמות שלהם, רק חוקרים בחכמתם מעט מעט, כמו ההולך. וגם מה שמוזיקים לאחרים בחכמתם, הוא רק בחינת הליכה, שאינו מעופף ונכנס בעמק לתוך המוח והלב, רק שנדבק קצת להמוח. אבל אינו נכנס בעמק לתוך הלב והמוח. אבל כשיש להם, חס ושלום, כנפים מדבורים רעים כנ"ל, אזי שכלם מעופף כנ"ל, וגם מוזיק למרחוק, כמו המעופף שמעופף בשעה אחת למרחוק, וגם שמעופף חכמתם המושפעת ונכנס ונדבק בהמוח והלב בעמק גדול מאד: והנמלה המנחם בתוך פי הנחש, הוא בחינות חכם הדור, שהוא חכם הישר והצדיק, ובעל מדות טובות. ומחמת שהוא חכם גדול דקדשה ונכנס באלו החכמות, אזי כשאלו החכמים נכנסים בחקירתם, לחקר באלו החכמות, אז יש לו צער גדול מאד, ויש לו מלחמה גדולה עמהם, הינו עם בחינת הנחש הנ"ל.

כ" ומצאנו שנחושת רמוז לנחש בבחי' לשון נופל על לשון נחש הנחושת שעשה משה רבנו כדי שיסתכלו ישראל למעלה וינצלו מנשיכת הנחש. במדבר כא (ח) ויאמר ידוד אל משה עשה לך שרף ושים אתו על נס והיה כל הגשף ורעה אתו וחי: (ט) ויעש משה נחש נחשת וישמחו על הנס והיה אם נשף הנחש את איש והביט אל נחש הנחשת וחי: ועיין ראש השנה כט. וכי נחש ממיית או נחש מחיה.

ש * כ"ב

כ" שמואל א פרק יז (כו) ויאמר דוד אל האנשים העמדים עמו לאמר מה יעשה לאיש אשר יכה את הפלשתי הלז והסיר חרפה מעל ישראל פי מי הפלשתי הערל הזה פי חרף מערכות אלהים חיים:

מלבי"ם – השאלות: למה שאל דוד מה יעשה לאיש הלא כבר שמע קול הכרוז שהמלך יעשרנו ובתו יתן לו, היתכן שאיש חיל כמוהו לא הסכים ללכת עד ששמע שהמלך ישלם שכרו, ולא קנא לעמו ולא להיו, ולמה נסב אל מול אחר ושאל שנית, ומה הגידו לשאל ודוד לא דבר רק שאל לכו? (כו) ויאמר דוד – כבר בארתי זאת (בספרי ארצות השלום דרוש א') כי דוד אמר זאת כמתמיה על האיש ישראל ההמוני, שחשב שע"י העושר ובת המלך שיעד להנצח ימצא איש יתעורר להלחם עם הפלשתי, ודוד השיב כי הפעולה הגדולה הזאת בעצמה להנקם ממחרף אלהים חיים ועם ה' צבאות, הוא יותר יקר מכל רכוש ומכל מתן, וזה עצמו השכר היותר גדול מי שיעליל לעשות פעולה מאושרה כזו, וא"א להעלות על הדעת שיקבל שכר בעד דבר טוב ומאושר אשר יעשה שהדבר בעצמו הוא השכר היותר גדול, וז"ש כמתפלל מה יעשה לאיש אשר יכה את הפלשתי הלו – היתכן יקבל עליו שכר אחר שבמעשה הזה יסיר חרפה מעל ישראל, וכבר די לו שכר והותר אם יוכה לעשות כזאת, כי מי הפלשתי – וכו' והלא לב כל מקנא לה' ולעמו יתאור לנקום נקם מצד תבערת הקנאה והנקמה לעמו ואלהיו, לא מצד השכר:

כ" עיין סוטה דף מב: פלשתיים באו בנצחוננו של גלית כו': גלית אמר רבי יוחנן שעמד בגילוי פנים לפני הקדוש ברוך הוא שנאמר ברו לכם איש וירד אלי ואין איש אלא הקדוש ברוך הוא שנא' ה' איש מלחמה אמר הקדוש ברוך הוא הריני מפילו על יד בן איש שנאמר ודוד בן איש אפרתי הוה א"ר יוחנן משום רבי מאיר בשלשה מקומות לכדו פיו לאותו רשע אחד ברו לכם איש וירד אלי ואידך אם יוכל להלחם אתי והכני וגו' ואידך דקאמר ליה לדוד הכלב אנכי כי אתה בא אלי במקלות דוד נמי אמר ליה אתה בא אלי בחרב ובחנית ובכידון הדר אמר ליה ואנכי בא אליך בשם ה' צבאות אלהי (ישראל) מערכות ישראל אשר חרפת ויגש הפלשתי השכם והערב אמר רבי יוחנן כדי לבטלן מק"ש שחרית וערבית ויתיצב ארבעים יום א"ר יוחנן כנגד ארבעים יום שנתנה בהן תורה ויצא איש הבינים ממחנות פלשתיים וגו' מאי בינים אמר רב שמבונה מכל מום ושמואל אמר בינוני שבאחיו דבי רבי שילא אמר שהוא עשוי כבנין רבי יוחנן אמר בר מאה פפי וחדא נאנאי.

עיין פל"ח שם אות י"ז – וזה בחינת מלחמת דוד וגלית וכו' אמר המחבר זהו שאמרו רז"ל ויגש הפלשתי השכם והערב כדי לבטלם מקריאת שמע שחרית וערבית וכו' ויתיצב ארבעים יום כנגד ארבעים יום שניתנה בהם התורה כי עיקר הקריאת שמע שחרית וערבית הוא בחינת התגלות הרצון וכן מ' יום של מתן תורה הם בחינת התגלות הרצון וזה שנאמר גם כן (שמואל א י"ז) ויבחר לו דוד חמשה חלוקי אבנים שהם כנגד החמשה תיבות (דברים ו) שמע ישראל ה' אלקינו ה' וכו' כמובא בתיקונים היינו בחינת אמונת הרצון וזהו שאמרו רז"ל חמשה חלוקי אבנים, אחד לשמו של הקדוש ברוך הוא, ואחד לשמו של אהרן, ושלושה לשלשה אבות העולם אמר אהרן לא אני גואל הדם (היינו על שהרג לבני עלי) עלי לפרוע ממנו, אמר הקדוש ברוך הוא ולא לפני חירף וגידיף עלי לפרוע ממנו היינו גם כן כנ"ל, אחד לשמו של הקדוש ברוך הוא, כי חירף מערכות אלקים חיים וכפר ברצון השם יתברך ואחד כנגד אהרן שבו נאמר (שמות כ"ח) והיה על מצחו לרצון, והוא אבי הכהנים בחינת (ישעיה ס"א) ואתם כהני ה' תקראו, בחינת השפעת החסד שזוכין לקבל על ידי היראה שבא על ידי התגלות הרצון שנתגלה על ידי הג' רגלים שהם כנגד האבות כידוע, שזה בחינת (במדבר י"ז) והנה פרח מטה אהרן וכו', וגלית שכפר ברצון ממילא פגם בכל זאת וזה ושלשה לשלשה אבות העולם שהם עיקר יסוד אמונת ישראל בחינת התגלות הרצון שבג' רגלים הנ"ל.

שמיא, כי היה רוצה להראות שהכל ע"י מערכת השמים, כפי חיוב הטבע ח"ו.

וְדוֹד היה איש חיל [כ"ה/כ"ו] ועמד כנגדו, ואמר שכבר היה לו מעשה כזו שנלחם בחיות רעות ונצח, כמו שכתוב **ובא הארי והדוב** [כ"ו] דהיינו חיות רעות הנ"ל, הדורסים וטורפים רבים מישראל, שהם חכמי הטבע שמפילים רבים מישראל לחכמת הטבע ורדיפת הפרנסה ואמונה ברופאים כנ"ל. **ונשא**

החיה רעה בדברי כפירה של חכמת הטבע, נשא והבדיל והעלים את זה [כ"ח/כ"ט] **מהעדר** דהיינו את זה העולם נברא יש מאין, היינו מהעדר הגמור, שנשא וסילק זאת מהעדר הגמור, דהיינו שכפר בזה שהש"י ברא הכל ברצונו אחר העדר הגמור, רק אמר **שהכל עפ"י חיוב הטבע ח"ו**, דלא כאותם האומרים עזב אלקים את הארץ, דהיינו שברא אותו אבל לא משגיח עליו כלל, אלא כאותם שאומרים שכלל לא ברא אלקים את העולם, אלא נברא העולם מעצמו/ל.

ויצאתי אחריו והכתיול, היינו שהייתי מתגבר עליו ע"י צדקה באמונה חזקה ברצון והכנעתי והשפלתי אותו דהיינו ביטלתי ממני את דברי הכפירה שלו שלא יעשו בי רושם כלל.

ויקם עלי, היינו שאח"כ כיון שהרצון עדיין לא התגלה כראוי/כ"ו **התגבר עוד כנגדי** פעם שניה, להכניס בלבי ספק ברצון,

והחזקתי בזקנו, היינו שהבנתי שכל כחו ויניקתו ע"י מצח הנחש שיונק מזקני הדור שאינם כראוי כנ"ל. וע"כ החזקתי בזקנו, שהחזקתי ותפסתי שם בשורש יניקתו בזקני הדור דהיינו שע"י צדקה גילה את הרצון והעלה את ימי הזקנים וביטל את יניקת מצח הנחש מהם. **והכתיו ליוהמתיו/לד**,

^{כ"ו} * שמואל-א טו יח [שם כתוב גבור חיל ואיש מלחמה]

^{כ"ז} **שמואל א פרק טז** (יח) ויען אַחַד מֵהַנְּעָרִים וַיֹּאמֶר הֲנֵה רְאִיתִי בֶן לְיִשִׁי בֵּית הַלְחָמִי יֹדֵעַ נֶגֶן וְגִבּוֹר חֵיל וְאִישׁ מִלְחָמָה וְנִבּוֹן דָּבָר וְאִישׁ תֹּאֵר וַיִּדְוֹד עִמּוֹ:

מלבי"ם (יח) ויען אחד מהנערים - לכן השיב כי נמצאו בדוד גם שלמיות אחרות חוץ מההרגל בניגון שלפיהם ראוי הוא להיות בהיכלי מלך, וכבר באר מהרי"א שרשם לו ששה תוארים, א) ידע נגן - ר"ל יודע חכמת המוזיקא בשלימות, ב) **וגבור חיל** - שלא כדרך המשוררים שרובם ישתלמו בכח הדמיון והם חלושי המוג רפויי ההרכבה על הרוב, ג) ואיש מלחמה - יודע בתחבולות מלחמה וגם זה דבר מתמיה שהמתעסק בתחבולות מלחמה לא יטריד זמנו בניגון ובשיר כי הם מלאכות מתנגדות, ד) ונבון דבר - וגם זה נגד הרגיל במשוררים שנשלמים בדמיון וחסרי ההשכל האמתי לרוב, ולזה לא היו בעלי השכל ועצה משוררים כי אם על המעט, ה) ואיש תאר - וגם זה אינו רגיל במשוררים שהם שחוריים ועל המעט יהיו דמייים ויפי תואר, ו) וה' עמו - ר"ל שהוא ירא אלהים וסר מרע, וגם זה על המעט שהמנגן שהוא יפה תואר לא יהיה נרדף אחר תאוותיו ואחר חמדת נשים, ותוארים ההם ראויים לאיש אשר יעמוד בהיכלי מלך, ועם היות דוד עדיין נער שבחווהו באלה התוארים שהיה מוכן להם מתכונתו:

ועיין סנהדרין דף צג: - דוד דכתיב ויען אחד מהנערים ויאמר הנה ראיתי בן לישי בית הלחמי יודע נגן וגבור חיל ואיש מלחמה ונבון דבר ואיש תואר וה' עמו וגו' ואמר רב יהודה אמר רב כל הפסוק הזה לא אמרו דואג אלא בלשון הרע. יודע נגן שיוודע לישאל, **גבור שיוודע להשיב**, איש מלחמה שיוודע לישא וליתן במלחמתה של תורה (איש תואר שמראה פנים בהלכה ונבון דבר שמבין דבר מתוך דבר) [ונבון דבר שמבין דבר מתוך דבר איש תואר שמראה פנים בהלכה] וה' עמו שהלכה כמותו בכל מקום

^{כ"ח} שמואל-א יז לד

^{כ"ט} בגרסת הנ"ך שלנו קרי וכתוב "שה". ובדפוס וינציא משנת רפ"א ורפ"ד הגרסא "זה". ועיין מלבי"ם שהכתיב "זה" וקרי "שה". (והמדרש שהביא שם נמצא בהרבה ספרים בשם הגר"א). אבל המנחת שי שם הוכיח מכתבי יד ומפרשים קדומים שגרסת הכתיב "זה" היא טעות. ונראה שדעת רבינו כגרסת המלבי"ם הנ"ל. ועיין פל"ח ובאיבי הנחל ביאור הרמז שבקרי וכתוב כאן.

^{כ"ט} **שמואל א פרק יז** (לב) וַיֹּאמֶר דָּוִד אֶל שָׂאוּל אֶל יַפֵּל לֵב אָדָם עָלָיו עֲבָדְךָ יִלֵּךְ וְנִלְחַם עִם הַפְּלִשְׁתִּי הַזֶּה: (לג) וַיֹּאמֶר שָׂאוּל אֶל דָּוִד לֹא תוּכַל לָלֶכֶת אֶל הַפְּלִשְׁתִּי הַזֶּה לְהִלָּחֵם עִמּוֹ כִּי נֶעַר אַתָּה וְהוּא אִישׁ מִלְחָמָה מִנְּעָרָיו: (לד) וַיֹּאמֶר דָּוִד אֶל שָׂאוּל רְעָה הִנֵּה עֲבָדְךָ לְאָבִיו וְכָא הָאָרִי וְאֵת הַדּוֹב וְנָשָׂא שָׂה מִהָעֵדֶר: (לה) וַיִּצְאֵתִי אַחֲרָיו וְהִקְטִינוּ וְהִצַּלְתִּי מִפְּיָו וַיִּקָּם עָלַי וְהִקְזַקְתִּי בְּזַקְנוֹ וְהִמְיִיתִיו: (לו) גַּם אֵת הָאָרִי גַם הַדּוֹב הִקָּה עֲבָדְךָ וְהִנֵּה הַפְּלִשְׁתִּי הָעָרַל הֵנָּה כְּאֶחָד מֵהֶם כִּי הִרְפָּה מֵעֲרֹכֶת אֱלֹהִים חַיִּים: (לז) וַיֹּאמֶר דָּוִד וַיִּדְוֹד אֲשֶׁר הִצַּלְנִי מִיַּד הָאָרִי וּמִיַּד הַדּוֹב הוּא וַיִּצַּלְנִי מִיַּד הַפְּלִשְׁתִּי הַזֶּה וַיֹּאמֶר שָׂאוּל אֶל דָּוִד לָךְ וַיִּדְוֹד יִהְיֶה עִמָּךְ:

^ל **כך משמע** ממה שאמר שהחיה רעה חכמי הטבע כופרים בבריאת העולם יש מאין. אבל צ"ע באמת מדוע רבנו אומר כך הרי גם אם מאמינים שהקב"ה ברא את העולם יש מאין ואח"כ עזב אותו לחק הטבע בלא השגחה כלל, זו כפירה גמורה שמפילה לחכמת הטבע עם כל החסרונות שבה.

^{לא} גם בתולד- והכתיב, מתולד- והכיתוי

^{לב} כפי שיבאר לקמן

^{לז} מתרצו - המיתוי

^{לד} **אע"פ שאין** מקרא יוצא מידי פשוטו ובאמת גם היה מעשה כזה ממש שדוד הכה בעצמו אריה ודב, אבל הבין מזה שבאו לרמוז לו שיש בו איזה בחי' של חכמת הטבע שצריך לבטל מעצמו ואת זה ביטל ע"י מעשה צדקה שעשה. וצ"ע האם צדקה עם הכבשים או עם בני אדם שפגש במדבר. שהרי היה מרוחק מביתו כי חשבוהו לממור. כמבואר במדרש.

שהכנעתי והשפלתי את חכמי הטבע חיות רעות, ע"י שהחזקתי בזקנו בשורש יניקתם צ"ל בשרש ינקתו של מצח הנחש מהם החזקתי ובטלתי את יניקתו ע"י הרצון שהתגלה ע"י מעשה הצדקה **כנ"ל**.

וע"כ והי' גלית הפלשתי כאחד מהם, כי הוא ג"כ בחי' זו ממש, דהיינו חיה רעה שבראשה/ל"ה חכמת מצח הנחש **שכל כחו ממצח הנחש** שמצח הנחש התלבש בו **בחי' ומצחת נחשת וכו'** על רגליו **כנ"ל** שתולה כל הסיבות הנקראות רגל, במצח הנחש הוא חכמת הטבע. **וע"כ גם הוא גלית כמותם** כמו החיות רעות הנ"ל הארי והדב **ואוכל להכניעו ולהפילו. וזה שכתוב (שם)/ל"ו ותטבע האבן במצחו, היינו במצח הנחש, שהכניעו ע"י אבן שרומזו לרצון בחי' אבן שלימה רצונו (משלי יא)/ל"ו** פשט הפסוק מדבר באבן המאזנים שרצונו ית' שתייהיה שלימה ולא חסירה כדי שלא יהיה משא ומתן באמונה ורבינו דורש שמכאן רמו שאבן **בחי' רצון** שנתגלה ע"י צדקה **כנ"ל** דהיינו הצדקה שעשה דוד עם אחיו כדלקמן:

וזוה בחי' שהזהיר ישי את דוד בלכתו מביתו בבית לחם **לשם** דהיינו לאחיו שהיו במקום המלחמה עם הפלישתים בעמק האלה, וידע שעיקר כוונתם להפיל את ישראל מהאמונה ברצון, לכן ציוה את דוד **ואת ערובתם תקח וליח/לט** פשט הפסוק פרושו בו כמה פי' י"א תקח מהם וי"א תקח אליהם, רש"י פי' תקח מהם הצלתם דהיינו שתספר לי שלומם, ומציין לגמ' שדרשו שתקח מהם גט לנשותיהם, והמצודות פי' שתפדה משכונות שמשכנו ותקח המשכונות אליהם שיהיה להם במה למשכן שוב שיוכלו להלוות כסף, דהיינו שעשה עמהם צדקה. ולפי"ז ערובתם לשון ערב כי המשכון כמו ערב שהמלווה יקבל הלוואתו, ובלק"ה/מ"ו פי' ערובתם היינו אכילה ושתיה וכל צרכם דהיינו צדקה כפשוטו. ונקרא ערובתם/מ"א לשון ערבות כי הם ערבים על האדם כלפי הקב"ה

^{ל"ה} **כי גלית** הוא חיה רעה כמ"ש כאחד מהם דהיינו כמו הדב והארי שהן החיות הרעות, אבל ממה שהכניע אותו ע"י האבן במצחו ולא ע"י הכנעת מצח הנחש במקום אחר משמע שגלית היה גם מצח הנחש בעצמו, לכן נראה לומר שהיה חיה רעה שהתלבש בה כל חכמת מצח הנחש במוחו ולכן גם הכנעתו היה שהאבן שלימה טבע במצחו דייקא דהיינו בראשו שהוא מצח הנחש שלו.

^{ל"ו} **שמואל א פרק יז** (מט) **וישלח דוד את ידו אל הפלי וייקח משם אבן ויקלע ויך את הפלשתי אל מצחו ותטבע האבן במצחו ויפל על פניו ארצה:**

^{ל"ז} **משלי פרק יא** (א) **מאזני מרמה תועבת ידוד ואבן שקלמה רצונו:**

מצודות דוד (א) מאזני מרמה – העשוי להכריע הכף אשר ירצה לרמות הקונים. ואבן שלמה – אבן משקל שהיא בשלימותה מבלי חסרון הוא לרצון לה:

^{ל"ח} שמואל א יז יח

^{ל"ט} **שמואל א פרק יז** (טו) **וידוד הלך וישב מעל שאול לרעות את צאן אביו בית לחם: (טז) ויגש הפלשתי השכם והערב וייתצב ארבעים יום: (יז) ויאמר ישי לדוד בנו קח נא לאחיך איפת הקליא הזה ועשרה לחם הזה והרץ הממנה לאחיה: (יח) ואת עשרת חרצי הקלב האלה תביא לשר האלף ואת אחיה תפקד לשלום ואת ערבתם תקח:**

רש"י (יח) חריצי החלב – תי' יונתן גובנין דחלבא. לשר האלף – אני אומר: לשר של אותו אלף שאחיו (ס"א שאני) ממנו, שלכל השבטים היו שרי אלפים לפי אלפיהם, ואני שמעתי: לשר האלף זה יונתן, שאמר עליו (לעיל יג ב): **ואלף היו עם יונתן בגבעת בנימין. ואת ערובתם תקח** – ואת ערובת הצלתם ושלומם, תקח באזניך ובלבבך, ותגד לי. וכן תרגם יונתן: וית טיביהון תייתי. ערובתם – לשון הצלה, כמו (תהלים קיט קכב) **ערוב עבדך לטוב, גרנטי"ש בלע"ז. ורבותינו אמרו (שבת נא א):** גט כריתות יקח מאתם ויביא לנשותיהם, להפריד עירוב שבינו לבינה:

מצודות דוד (יח) לשר האלף – מה שאחיו היו נמנים בו. תפקוד לשלום – תשגיח לדעת שלומם. ואת ערובתם – את משכונם אשר משכנו לצורך פרנסתם, תפדם מיד הממשכן, ותקחם עמך:

מצודות ציון (יח) חריצי החלב – תרגם יונתן: גובנין דחלבא, ואולי יקראו כן, על שדרך הגבינה לחתכו במדה בעת עשותו, והוא מלשון (איוב יד ה): אם חרוצים ימיו. תפקוד – ענין השגחה, כמו (לעיל יד יז): **פקדו נא וראו. ערובתם – ענין משכון, כמו (בראשית לח יח):** מה הערבון:

^מ **ערובתם בחי' צדקה בחי' ערבות** – עיין לק"ה ערב ג' אות מג – ועל כן נקראת הצדקה בשם ערבות, כמו שכתוב, **"ואת ערבתם תקח". שפרש רבנו זכרוננו לברכה שם שהוא בחינת צדקה, שהיא בחינת עורב, עין שם. פי' על ידי הצדקה נכלל עשיה ברצון, שזהו בחינת ערבות כנ"ל. ועל כן כל צרכי האדם נקראים בשם ערבות, כמו שכתוב (ביחזקאל כז), "כל אגיות הים ומלחיהם היו בך לערב מערבך". ופרש רש"י וזה לשונו, לערב מערבך לשון ערבה הם כל צרכי האדם שהוא חי בהם וממונו הוא ערבתו והצלתו וחייו, עד כאן לשונו. פי' התקשרות וחיבור הנפש עם הגוף הוא על ידי אכילה ושתיה ושאר צרכי האדם המכרחים שהוא חי בהם, פי' בלי זה לא היה אפשר להנפש הקדושה של האדם להתקיים בזה העולם כלל אפלו יום אחד לגדל תשוקתה ורצונה לשוב למקור אשר חצבה משם, פי' היא נמשכת מהרצון העליון כנ"ל, אך על ידי שהנפש מוצאת גם בזה העולם רצונות עליונים המלבשין בכל צרכי האדם באכילה ושתיה ושאר הכרחיות, על כן מתקמת בגוף האדם בדי להעלות אלו הרצונות המלבשין בזה העולם המעשה בדי לכלל עשיה ברצון שזה עקר תענוגיו ושעשועיו ותברכה. ועל כן עקר קיום הנפש בקרבן הוא על ידי אכילה ודיקא מחמת ששם מלבשין רצונות עליונים שעל ידי זה מתקיים הנפש בהגוף כנ"ל. ועל כן נקרא האכילה ושתיה ושאר צרכים בשם ערבות כנ"ל. וכמו שמבאר בפסוק ואת ערבתם תקח הנ"ל על פי פשוטו שפרושו שם על הצטרפות האדם, עין שם.**

^{מ"א} **ערובתם** – דהיינו ערובה שלהם דהיינו אוכל ושתיה שלהם תקח אליהם לצדקה. וצ"ע מדוע נחשב שלהם לפני שהגיע אליהם הרי זה של אביו. ואפשר לומר שהיה שליח של אביו ובקבלתו התכווין לקנות עבורם, אבל נ"ל שיש כאן רמז שבאמת כל צדקה היא של העני וצריך הנותן להרגיש שהוא רק צינור להעביר לעני את השייך לו. כמבואר במשלי יעקב להמגיד מדובנא על פרשת ראה ששואל מדוע מצות צדקה

שיחיה ויעבוד את ה', נמצא שצדקה נקרא ערובתם כי זה בחי' עורב/מ"ב בחי' צדקה כי עיקר עבודת הצדקה בבחי' עורב, שנותן כל כך עד שהוא שיבור אכזריות אצלו בחי' ואת העורבים צויתי וכו' כנ"ל. כי ע"י הצדקה הוא מוציא החיות של מצח הנחש שיונק מזקני הדור כנ"ל [מ"ג] ומבאר בלק"ה/מ"ד גלית כתיב ביה שלבש שריון קשקשים הכוונה שעשה צדקה ורצה ע"י להתגבר על כח הצדקה של ישראל אבל חסד לאומים חטאת ודוד התגבר עליו ע"י שבצדקה שעשה עם אחיו, גילה הארת הרצון וביטל יניקת גלית מהזקנים :

מ"דע שאפילו כשמכניעין וסותרין דעות חכמי הטבע ומשפילין אותם, דהיינו אפילו מי שיש לו אמונה חזקה וגדולה שהכל מתנהל רק לפי רצונו ית' וכל חק הטבע תלוי רק ברצונו ית', וממילא אין צורך לרדוף אחר הפרנסה, אלא לעסוק בתורה ותפלה ביראת שמים ועי"ז יראתו גדולה ונעשית כלי להשפעת החסד עליו עד שאינו צריך לשום השתדלות בפרנסה אעפ"כ, אם אין התגלות הרצון חזק ותקיף, דהיינו שעדיין יש ספק ברצון, שאינו מבורר בבירור חזק בשכל הנקנה שמתנהג רק ע"פ הרצון. אעפ"י שחכמת הטבע נכנעת, אעפ"כ מאחר שהרצון אינו חזק, עדיין יש יכולת ח"ו למצח הנחש חכמת הטבע, שיחזור ויתעורר ויתגבר כבתחילה וכנ"ל דכתיב ויצאתי אחריו והכיתיו ואח"כ שוב כתיב ויקם עלי, כי שקר חכמת הטבע שהוא שקר חובת ההשתדלות אחר הפרנסה הוא עבודה זרה ממש שכל הע"ז תחובות בה כמבואר בתורה כג שהשקר הזה כל כך גדול שאפילו כשמודיעים לאדם שהוא שקר הוא עדיין אחוז בו ולא יוצא ממנו. וגם על זה צריכין כח הצדקה, כי הצדקה מועילת תמיד ועומדת תמיד כנגד מצח הנחש כנ"ל : כי רק צדקה שהיא עצם הכפירה בחכמת הטבע ובשטר חובת ההשתדלות המבואר בתורה כג הנ"ל, יכולה להכניע את מצח הנחש לגמרי, ועד שנכנע לגמרי אצל אותו אדם תמיד היא מלחמה, שכל נתינת צדקה היא מכה חזקה למצח הנחש, וצריך ליתן עוד ועוד שלא ליתן לו רגע להתאושש. ודייקא עשיר ניסיונו גדול בזה יותר, כי חושב שיצא חובתו במעשר או חומש ובאמת עד שלא נותן באופן שמכניע אכזריות לבו שהיא שחושב שהממון שאצלו שלו ולא של העני/מ"ד עדין אין זו עבודת הצדקה כלל, ולעניין הכנעת מצח הנחש עדיין לא נתן כלל צדקה. כי חז"ל אמרו עשיר יענה עזות, וזה רואים בחוש, שאפילו כשהוא אדם עדין נפש אבל כשצריך ליתן צדקה מרגיש בעלים על הממון שאצלו, ומרגיש אני נתתי, ואני צריך לחשוב כמה ולמי מגיע וכו'. אבל מי שמצליח להתגבר על כל זה ובאמת אע"פ שיש לו ממון הרבה מרגיש שאינו שלו כלל, ורק מחפש את העני שזה הממון שייך לו, ולא חושב לחסוך או לשמור לעצמו, כי אינו יותר מאשר של העניים, כל אחד לפי צרכיו, כמבואר בחז"ל כל עני לפי הרגלו כך צריך לתת לו. נמצא לפ"ז כל הסיבה שהוא קודם לעני, זה רק מצד מאמר חז"ל שעניי

בלשון שלילה לא תאמץ ולא תקפוץ ירך ומתרחץ כי באמת העשיר רק צינור לשפע של העני לכן המצוות היא רק שלא יעצור את השפע מלהגיע לעני שהוא בעליו האמיתי.

²² עיין שמות פרק ח' פסוק יח בדברי הקב"ה למשה על מכת ערוב ו"הפליתי ביום ההוא וכו' למען תדע כי אני ה' בקרב הארץ". ועיין רבינו בחיי אבן עזרא ורמב"ן שבקרב הארץ הכוונה שליט ומשיג וכו', והיינו להפקיע מדעתו של פרעה שהיה מן הכת האומרים "עבים סתר לו ולא יראה וחוג שמים יתהלך" (איוב כב יד). דהיינו הכופרים שאומרים שהקב"ה מסתתר בעננים ומהלך בשמים ולא משיג על הארץ כלל. ע"ש. כנגד זה אמר הקב"ה שמכת ערוב תגלה שהקב"ה משיג היטב בקרב הארץ. נמצא שדייקא במכת ערוב בחי' ואת ערובתם תקח בחי' עורב דהיינו צדקה, מבטיח הקב"ה שע"ז תיהיה התגלות ההשגחה בארץ גדולה כל כך.

²³ נמצא שצדקה האלוהית של דוד את גלית היה ע"י הצדקה שעשה עם אחיו שהביא להם אוכל נכחי עורב דהיינו אע"פ שגמלו אותו.

²⁴ עיין לק"ה רגים ג' ד' - הסימן של רגים טהורים הוא קשקשים זה בחינת כח הצדקה שמקבלין, שעל ידי זה נכנע מצח הנחש ואין לו כח להתגבר כנגד מצח הרצון, חס ושלום, כי לבוש הקשקשים זה נמשך מבחינת צדקה בבחינת ושריון קשקשים הוא לבוש. וזה בחינת צדקה, בחינת צדק לבשתי וילבשני, בחינת וילבש צדקה בשריון..... ורגלית רצה להמשיך לעצמו, חס ושלום, גם כח הצדקה כדי לקלקל, חס ושלום, כח הצדקה שמכנעת מצח הנחש, מחמת שניקתו היה ממצח הנחש (כמבאר שם במאמר הנ"ל). ועל פן נאמר בגלית, ושריון קשקשים הוא לבוש, כי רצה להמשיך לעצמו כח הצדקה, חס ושלום, כי יש רשעים ועכו"ם שנותנין צדקה והם מתפונים, חס ושלום, לקלקל כח הצדקה של ישראל שמכנעת מצח הנחש, חכמת הטבע כנ"ל, אכל באמת אין להצדקה שלהם שום כח כלל, "כי צדקה תרומם גוי" אלו ישראל, ו"חסד לאמים חטאת" אלו העכו"ם, כי כל חסד וכל טיבו דעבדין לגרמיהו עבדין, כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה, כי עקר כח הצדקה הוא רק בבחינת ואת הערבים צויתי לכללף, דהיינו להפך רגו לרחמים, דהיינו לשבר טבעו מה שיש לו אכזריות בטבעו להפכו לרחמנות. ועל ידי זה דיקא יש לנו כח להכניע מצח הנחש, להכניע הטבע שהוא בחינת רגו, להפכו לרחמנות, לבחינת רצון (כמבאר במאמר הנ"ל, עין שם). אבל העכו"ם והרשעים שנותנין צדקה בטבעם, מחמת רחמנות שלהם בטבעם, או בשביל כבודם מפל שפן וכל שפן שנותנין בשביל פגנות הרשעות שלהם, שצדקה פו לחטאת נחשבת עליהם, בחינת חסד לאמים חטאת, ואין להם שום כח על ידי צדקה זו, ועל פן הכניע דוד המלך את גלית אף על פי שהיה לבוש שריון קשקשים על ידי האבן שהשליך עליו, שהוא בחינת אבן שלמה רצונו, כי דוד היה לו כח הצדקה דקדשה בחינת ואת ערבתם תקח, שהוא בחינת ואת הערבים צויתי וכו' (כנ"ל במאמר הנ"ל).

שם אות ה- וזה בחינת סנפיר, זה בחינת רצון, בחינת לוחות האבן שהיה של סנפירינין שהם בחינת אבן שלמה רצונו, כי עקר התגלות הרצון מתגלה על ידי התורה.

²⁵ בתרלז - הוסיף כאן אות יב

²⁶ עיין משלי יעקב להמגיד מדובנא על פרשת ראה שמבאר מדוע מצות צדקה בלשון שלילה לא תאמץ ולא תקפוץ ירך כי באמת העשיר רק צינור לשפע של העני לכן המצוות היא רק שלא יעצור את השפע מלהגיע לעני שהוא בעליו האמיתי.

עירך קודמים, דהיינו שאדם צריך לתת תחילה לקרוב לו. ועיין פל"ח אות כא שגם בזה צריך להתאכזר כעורב על בני ביתו וכל שכן על עצמו עמ"נ לצמצם מהם ולתת לעניים. ומי שזוכה לזה באמת הוא צדיק גדול מאד. אלא שמרוב השקר הגדול של תאוות ממון אפילו כשרואים אדם כזה לא מבינים עד כמה הוא גדול, כי לפי טבעם נדמה להם שנותן כי הוא נדיב לב מטבעו ולא שפשוט מרגיש שהממון לא שלו, כי כלפי חוץ א"א לדעת, אלא רק במבחן אמיתי¹⁷⁰ ניכר ההבדל, והוא עצום ונפלא. כגודל ההבדל בין חיה לאדם. ואפילו ההבדל בין מי שיודע כל זאת, לבין מי שבאמת מקיים זאת, הוא כנ"ל מרוב גודל העלמה והשקר בזה מגודל כח מצח הנחש להטיל ספק בזה.

עתה יבאר מאמר סתום בגמ' ב"ב עפ"י התורה הזו

מ"ז"פ (ב"ב ע"ד): רב יהודא הינדואה מישתעי זימנא חדא הוה אזלינא בספינתא וחזינא ההוא אבן טבא דהדר לי' תנינא ונחית בר אמוראי לאתוי' אתא תנינא קא בעי בלע לספינת' אתא ציפרא פושקנצ' פסקי' לרישי' אתהפיכו¹⁷¹ מיא והוה דמא. אתא תנינא חברי' שקלי' ותליא לה ואחייה. הדר אתי קא בעי בלעה לספינתא הדר אתי ציפרא (פושקנצא) פסקה לרישי' שקלי' לההוא אבן טבא שדייה לספינת' הוה ציפרא מליחי בהדן אותבינהו עלייהו שקלוהו ופרחו להו בהדיה [נא]:

גירסב"ם

וחזינא ההוא אבן טבא, לתוך הים והדרא לי' תנינא. ה"ג אתא ההוא תנינא רגש וקא בעי למיבלע לספינתא את' פושקנצ' עורב נקבה וקטעי', לרישא דתנינא: איתהפיכו מיא והוה דמא, מרוב דם שהיה גדול הרבה. הדר קא בעי לטבועי לספינתא אתא ההיא¹ פושקנצא וקטלי' ואזל בר אמוראי ושקלה לההוא אבן טבא ותלינהו להנהו ציפרי לנסות אם יחיו² ופרחו להו בהדי ההוא אבן.

תרגום המעשה-

רב יהודא ממקום הינדואה סיפר פעם אחת הלכתי בספינה וראיתי האבן טוב שסביב לה תנין (נחש) וירד איש לתוך המים להביא את האבן, ורצה התנין לבלוע את הספינה ובא עורב נקבה וחתך את ראש התנין ומדמו הרב של התנין נהפכו כל המים לדם, בא תנין חבירו של הראשון ולקח את האבן טוב ותלה על התנין המת והחיה אותו ושוב רצה התנין לבלוע את הספינה, וחזר העורב נקבה וחתך את ראשו. לקח האיש את האבן טוב וזרק לספינה היו עמנו בספינה צפרים מלוחות הניח האיש את האבן טוב עליהם (וחיו) לקחו הצפרים את האבן טוב ופרחו עמו.

בפשט המעשה לא מובן מדוע התנין רצה לבלוע את הספינה ולא בלע את האיש בר אמוראי שלקח ממנו את האבן טוב. אבל לפי ביאור רבנו לא קשה כלל כי הבר אמוראי הוא הצדיק הגדול החכם שבקדושה שאין למצח הנחש אחיזה בו כלל.

הביאור לפי רבנו -

רב יהודא מהעיר **הינדואה מישתעי** סיפר **זימנא חדא הוה אזלינא בספינתא** פעם אחת הלכתי בשרש הרלון **וחזינא ההוא אבן טבא** וראיתי שם את התגלות הרלון **דהדר לי' תנינא** שסובב אותו מלח הנחש **ונחית בר אמוראי לאתוי'** וירד חכם גדול שבקדושה, לדיק האמת להיכן שנפל הרלון כדי להעלותו ולקשור אותו לשרש הרלון **אתא תנינא קא בעי בלע לספינת'** ובא מלח הנחש ורצה לבלוע את שרש הרלון להטיל פגם וכפירה שם (דהיינו שתחילה רק סיבב מלח הנחש את הרלון וכשכח הצדיק לקשור את הרלון שרש הרלון אז רצה מלח הנחש לבלוע את שרש הרלון) **אתא ציפרא פושקנצ'** **פסקי' לרישי'** ובא עזרת הצדקה ומתכה את ראשו **אתהפיכו¹⁷¹ מיא והוה דמא** נשתתק שאגת החיות הרעות ואזי נשמע קול הימים טובים המכחיזים אמונת הרלון ועל הגממה העתידה ברכעיס. **אתא תנינא חברי' שקלי' ותליא לה ואחייה** חזר מלח הנחש והטיל ספק בלרון והחזיר את שאגת החיות הרעות.

¹⁷⁰ גם מי שטוען שהרב שלו זכה לזה יש לבחון האם אני חושב כך כיון שהוא הרב שלי או שהוא הרב שלי בגלל שזכה לזה.

¹⁷¹ בתרלז - הוסיף כאן אות יג

¹⁷² מתרלו - איתהפיכו

¹ הסוגרים אלה נמצא כבר בדפוס

¹⁷³ רב יהודא ממקום הינדואה סיפר פעם אחת הלכתי בספינה וראיתי האבן טוב שסביב לה תנין (נחש) וירד איש לתוך המים להביא את האבן, ורצה התנין לבלוע את הספינה ובא עורב נקבה וחתך את ראש התנין ומדמו הרב של התנין נהפכו כל המים לדם, בא תנין חבירו של הראשון ולקח את האבן טוב ותלה על התנין המת והחיה אותו ושוב רצה התנין לבלוע את הספינה, וחזר העורב נקבה וחתך את ראשו. לקח האיש את האבן טוב וזרק לספינה היו עמנו בספינה צפרים מלוחות הניח האיש את האבן טוב עליהם (וחיו) לקחו הצפרים את האבן טוב ופרחו עמו.

¹⁷⁴ הערות בפרש"ם 1 - גם בדפוס ותלז - היא, ומתרלו - הוא 2 - בתשכס - אם יחיו וחיו: ופרחו (בגרסת רשב"ם בגמרא שם)

¹⁷⁵ מתרלו - איתהפיכו

וזה **הדר אתי קא בעי בלעה לספינתא** דהיינו שזכר למה הנחש נלכד את שרש הרצון ולהטיל בו פגם (נחמילה לא מצואר שרצה להטיל ספק בלעון אלא להטיל בו פגם וכפירה וכוון למה לפגום בשרש רצון ע"י שמיטיל ספק בלעון) **הדר אתי ציפרא** (=פושקנצא) **פסקה לרישוי** וזכר צאה עבודת האלקה וחסכה את ראשו **שקלי' להווא אבן טבא שדייה לספינת'** נטל האדיק האמת את הלאון וזכרו לשרש הלאון **הוה ציפרא מליחי בהדן** היו עמנו מבני ישראל שהתבלבלו מחכמי הטבע **אותבינהו עלייהו** הניח האדיק האמת את הלאון עליהם **שקלוהו ופרחו להו בהדיה** לקחו את הלאון ופרכו עימו משם.

מבואר שהמלחמה היא בין הצדיק האמת למצח הנחש על שרש הרצון שהוא מצח הרצון, ומשמע שיש בכח המצח הרצון להטיל ספק בשרש הרצון. ובפשטות הכוונה שמיטיל ספק אצל הצדיק האמת האחוה בשרש הרצון, והצדיק ניצל מזה ע"י עבודת הצדקה. אבל זה קשה לומר כי מאד קשה לומר שאפשר אצל הצדיק להכניס ספק וגם קשה לומר שבאמת הכוונה שמיטיל הנחש יש לו אחיזה בשרש הרצון עצמו, אלא רק בהתגלות שלו למטה. והכי נמי הספק שמיטיל ברצון הוא רק כלפי ההתגלות שלו למטה. שנמצא שהאחוה היטב בצדיק האמת גם בו לא יכול להתגבר המצח הנחש, אלא רק ע"י שמיטיל ספק בצדיק, (וכמבואר במעשה ח' מזכוב ועכביש שהסי"מ אמר אם זה יבוא לעולם על מה בראתני?). ונמצא שכל הבחירה היא ממי לקבל, האם מהכופר שהתלבש בו מצח הנחש או מהצדיק האמת האחוה במצח הרצון. ועל הבחירה הזו נלחם מצח הנחש, להטיל ספק בצדיק, ואולי אפשר לומר שעל כן מדגיש רבנו כשמוזכר את שרש הרצון ששם קבורת משה רבנו שנסתלק לשרש הרצון, לומר לך שאחרי שמיטיל רבינו שזכה יותר מהכל לשלימות הדעת, הסתלק לשרש הרצון, אזי כל צדיק אמיתי הוא בחי' משה רבנו שהוא כמו קבור בשרש הרצון וא"א לנגוע בו או להטיל ספק אצלו ברצון. וכל הבחירה היא עד כמה אתה מתבטל אליו, עש לא משאיר פתח ולא סדק צר לחכמת הטבע להיכנס. ואם היא נכנסת ובמסתמא מי שחי בעוה"ז היא בוודאי נכנסת עכ"פ קצת צריך לתת צדקה לחתוך את ראש החיות שלה שהוא מצח הנחש, שאצלו לא שייך נתינת צדקה כי צדיק חונן ונותן אבל הסט"א מהותה לקיחה. ואפילו כל החסד שעושה לעצמה עושה דהיינו עמ"נ איזה רווח של עוה"ז אח"כ (זוהר)

זימנא חדא אזלינא בספינתא, ספינה זה בחי' שורש הרצון, ששם קבורת משה שנסתלק

בשורש הרצון כנ"ל [יח]. וזה **בחי' ספינתא, בחי' (דברים לג)/י"ו כי שם חלקת מחוקק ספון** [י"ז] פי' כי שם/יח מקום קבורת מחוקק הוא משה רבנו, וקברו ספון טמון ונעלם כי א"א לעמוד על מקומו כמבואר בגמ' סוטה יד. לעומדים למטה נדמה למעלה ולעומדים למעלה נדמה למטה. **וחזינא ההוא אבן טבא דהדר לי' תנינא** פי' וראיתי את האבן הטובה שסובב אותה נחש, **היינו בחי' אבן שלימה רצונו, בחי' הרצון הנ"ל** שהוא הדעת שכל הטבע תלוי רק ברצונו ית'. **דהדר לי' תנינא, זה מצח הנחש שמסבב ומתגבר על הרצון** לבטל את האמונה שכל הטבע תלוי רק ברצונו של הקב"ה **כנ"ל. ונחית בר אמוראי לאיתויי**¹¹, **היינו בחי' החכם שבקדושה**, ונקרא חכם גדול/י"ט שבקדושה כי עיקר החכמה היא להיות אחוז בשרש הרצון עד שנעשה אצלו שכל הנקנה, שאין טבע כלל, אלא הכל תלוי רק ברצונו ית' בלבד **בחי' מה שדרשו בגמ' שבת קמז: על הפסוק (משלי ז') אמור לחכמה אחותי את** שצריך כל דבר

¹¹ הסוגרים אלה נמצא כבר בדפוס

¹² אות ז'

¹³ **דברים פרק לג** (כ) ולג' אמר ברוך מרחיב ג' בלביא שכן וטרף ורוע אף קדקד: (כא) וי'א ראשית לו פי' שם חלקת מחוקק ספון וי'תא ראשי עם צדקת ידוד עשה ומשפטיו עם ישראל:

רש"י (כא) וירא ראשית לו - ראה ליטול לו חלק בארץ סיחון ועוג שהיא ראשית כבוש הארץ: כי שם חלקת - כי ידע אשר שם בנחלתו חלקת שדה קבורת מחוקק והוא משה: **ספון - אותה חלקה ספונה וטמונה מכל בריה שנאמר ולא ידע איש את קבורתו:** ויתא - גד: ראשי עם - הם היו הולכים לפני החלוץ בכבוש הארץ לפי שהיו גבורים וכה"א חלוצים תעברו לפני אחיכם וגו': צדקת ה' עשה - שהאמינו דבריהם ושמרו הבטחתם לעבור את הירדן עד שכבשו וחלקו. ד"א ויתא משה ראשי עם צדקת ה' עשה על משה אמור:

¹⁴ עי"ש פרש"י ותרגום ינתן שהוא מקום קבורת משה.

¹⁵ **בגובל שבת ג' שם נקבר משה רבנו ועיין סוטה יג:** שמקשה הרי נסתלק בהר נבו שהוא במרחק ד' מילין משם ומבאר שהקב"ה לקח אותו בעצמו מהר נבו לקברו בחבל ג'.

¹⁶ גם בדפוס ותולד - לאיתויי: מתרלו - לאיתויי

¹⁷ **עיין לעיל** באות ז' שם תחילה אמר חכם גדול שבקדושה ואח"כ כתב חכם שבקדושה וביארתי שם שיש חילוק ביניהם שהגדול הוא הצדיק האמת מצח הרצון ואילו חכם שבקדושה סתם הוא תלמידו, אבל כאן לכאורה לא משמע כך וצ"ע. ולומר שם שאין החילוק גם קשה כי אומר שמצח הנחש נכנס במחשבתו מעיין לעיין עד שמיטיל ספק ברצון וזה לא שייך אצל הצדיק הגדול אלא אצל הקטן ממנו, או תלמידו או זה שכבר אינו תלמידו. ולפי המבואר בתורה ח' שגם הנילוויים צדיק יכולים להתגרות ברשעים, משמע קצת שלא מדובר בתלמידו אלא במי שלא דבוק בו כראוי. אבל זה לא שייך לומר כאן כי כאן בוודאי מדובר בצדיק האמת שרק הוא יכול לקשור את הרצון בשרש הרצון.

חכמה שיהיה ברור אצלי כשם שברור לי שאחותי אסורה לי/ס^א. **שהחכם שבקדושה רצה להתגבר ולהעלות את הרצון לקשרו לשורש הרצון כנ"ל** בריש אות ז' שע"ז מתגבר על החיות רעות. **אתא תנינא קא בעי בלע לספינתא, היינו שבא בחי' מצח הנחש שורש חכמת הטבע, ורצה לבלוע הספינה, דהיינו את בחי' שורש הרצון, כנ"ל ששורש הרצון מכונה ספינה בחי' כי שם חלקת מחוקק ספון. כי מצח הנחש רצה להתגבר, גם בשורש הרצון להטיל פגם וכפירה שם ח"ו כנ"ל אתא פושקנצא^ב היינו עורב, פסקי' לרישי'. פי' שבא בחי' עורב, דהיינו צדקה כנ"ל, כי עיקר עבודת הצדקה בבחי' עורב,**

^{סא} **הדרשה** שם היא אם ברור לך הדבר כשם שברור לך שאחותך אסורה אמור אותו לאחרים ואם לא ברור לך אל תאמר. אבל נראה כוונת רבנו כאן לעיקרון.

^{בב} בדפ"ר פושקנצא, בתקפא- ו' מחוק נשאר נקודה ונראה פישקנצא, בתרלד- פישקנצא, ומתרו- פושקנצא

בחי' ואת העורבים צייתי וכו', דהיינו **להפוך אכזריות לרחמנות/א.** ועי"ז מתגברים על מצח הנחש חכמת הטבע כנ"ל, **כי מני' ובי' אבא ליזיל בי' נרגא כנ"ל** [2] דהיינו שהאכזריות דייקא שנובעת ממצח הנחש היא זו שנהפכת לרחמנות ומכניעה את מצח הנחש, ודייקא הממון שרדף אחריו בגלל חכמת הטבע נותן אותו מתוך אמונה ברצון. **וזהו שאתא פושקנצא דהיינו שבא עורב, בחי' צדקה. ופסקי' לרישי',** דהיינו **שחתך ראש הנחש,** דהיינו **בחינות מצח הנחש, שהכניעו והרגו על ידי הצדקה כנ"ל** שהצדקה מחיה את הימים הנפולים של הזקנים שאין בהם שלימות שמהם יונק מצח הנחש וע"י הצדקה מתבטל יניקתו.

אתהפיכו מיא והו דמא, נהפכו הימים ונעשו דם, רמז ששאגת החיות הרעות נשתתק כי ע"י שהרגו את מצח הנחש נשתתק שאגת החיות הרעות ואזי נשמע קול הימים טובים **היינו שע"י שהכניע מצח הנחש שורש חכמת הטבע** ע"י הצדקה, **עי"ז נכנעו ונפלו** ונשתתק **קול שאגת החיות רעות** הכופרים בזה שהשגחה וקיום העולם ברצונו ית' לבד (ובבריאת העולם יש מאין ברצונו ית' לבד כנ"ל) **הדורסים וטורפים רבים מבני עמינו** ומבלבלים אותם להאמין בכפירה שלהם **כנ"ל** [3]. **ואזי** ע"י שנשתתק קול שאגת החיות הרעות אזי **נשמע קול הקריאה של יו"ט שהוא התגלות הרצון** וזה התאפיכו מיא, בחי' שנהפך שאגת החיות רעות לקריאת הימים טובים שמכריזים שהכל תלוי רק ברצונו ית', **ואזי ישמח צדיק כי חזה נקם וכו'** כי המאמין ברצון שמח כי מאמין שיבוא יום הנקמה בכופרים ותתגלה האמת בעולם **כנ"ל** [4].

וזהו אתהפיכו מיא, היינו מים הזדונים/ו רמז על **שאגת החיות רעות, בחי' (איוב ג) ו' יתכו כמים שאגותי'** פשט הפסוק הוא שאיוב אומר שהצעקות שצועק מגודל סבלו תכופות כמו הימים הניגרים בשטף בלא הפסק, ורבינו דורש זאת לעניין שאגת חכמי הטבע/ו שלא פוסקים לצעוק דברי כפירה ברצון, כדי להשליט דעתם שהכל תלוי רק בחק הטבע.

והו דמא, זרם שאגות חכמי הטבע כמים הניגרים הפך לדם, דהיינו נשפך דמם ונתבטלה צעקתם **זה בחי' ישמח צדיק כי חזה נקם פעמיו ירחץ בדם הרשע כנ"ל.** כי כשרואים ביטול חכמת הטבע בזה מתרחצים ומתנקים מהכפירה שלהם, וגם רחיצה לשון בטחון בארמית דהיינו שמתחזק האמונה ברצון **כי ע"י הכנעת קול שאגת החיות רעות, עי"ז ישמח צדיק כי חזה נקם וכו'** כי ע"י שמאמין ברצון שמח שבסוף תתגלה האמת, כי מאמין שעתיד הקב"ה לנקום בכופרים. ונקמה לשון תקומה דהיינו הקמת המלכות דקדושה והאמונה ברצון, וזה ע"י הצדקה שמכניע את מצח הנחש שע"ז משתיק את החיות הרעות ואזי מתגלה הרצון **כי נשמע קול הקריאה של יו"ט כנ"ל:**

אתא תנינא חברי' /ט' 'שקלי' ותליא לי' ואחי' , שבא בחי' מצח הנחש, ושקלי' לאבן טוב הנ"ל, שנטל את האבן טוב, בחי' אבן שלימה רצונו. ותלי' לי', היינו שהטיל בו ספק. וזהו

^א עיין פל"ח אות בא - רוצה לומר כנ"ל, שצריך לשבר האכזריות ולהפכו לרחמנות, רוצה לומר לרחם על העני ולהתאכזר על עצמו ובני ביתו לקמץ בפרנסתו ביתו בכדי שיוכל לרחם על העניים, שזה בחינת עורב ממש כמו שאמרו רז"ל (עירובין כ"ב) שנעשה אכזרי על בניו כעורב וכו' רק שבכאן האכזריות הזאת הוא בשביל רחמנות על העניים כנ"ל, ודייקא על ידי האכזריות הזאת שהוא בחינת עורב מכניע את מצח הנחש שהוא בחינת רוגז ואכזריות, כי מניה וביה אבא ליזול ביה נרגא כנ"ל וזהו ופסקיה לרישיה שפסק לראש הנחש היינו שהכניע את מצח הנחש הנ"ל:

² אות ט'

² אות ו'

⁷ אות ו'

^ה **דהיינו אע"פ** שדרך כלל מים רומז לתורה ושפלות אבל יש מים זידונים הרומז להבלי ותאוות עולם הזה של ההולך אחר חכמת הטבע וזה שדייקא החיות רעות שאגתם מכונה מים כי הם העושים להנאתם שנרמזו בנעימות המים וחוסי ישוב הדעת שרומזים בבחי' שוכב בלב ימים הפך הדעת שנקרא עומד על דעתו ובמים אין עמידה.

¹ **איוב פרק ג** (כד) **פי לפני לחמי אנחתי תבא ויתכו כמים שאגתי:**

רש"י (כג) תבא - באה. ויתכו - לשון נתך ארצה נגרים ויורדים כמים ויש לפרש נתיכה לשון רבייה:

מצודות דוד (כד) כי לפני לחמי - למה לי חיים הלא מר לי מאד כי אף לפני מאכלי תבוא אנחתי ולא הלכה הצער בשמחת תענוג המאכל ושאגתי המה תכופים מבלי הפסק כמי הנגרים ויורדים:

¹ בתרלז - שאגתי

^ה **ומסתמא** זה גם מתאים לפשט הפסוק באיוב שמרוב סבלו דבר דברי כפירה ברצון.

^ט **מצח הנחש** הוא אחד, הוא כח הסתרת האמת שברא הקב"ה בעולם בשביל הבחירה, אלא שהוא מתלבש כל פעם באיזה רשע כופר אחר. וכשמכניעים רשע אחד מיד קם רשע אחר שמתלבש בו המצח הנחש להטעות את העולם להאמין בכפירתו ברצון ע"י פתויי חכמת הטבע.

ותליא לי, כמו דבר התולה בספק, שהטיל ספק ברצון, שהוא בחי' אבן טוב הנ"ל. ועי"ז **ואחיי,** שחזר וחי' חכמת הטבע מצח הנחש, כי חכמת הטבע חזרה ונתגברה ע"י שהי' ספק ברצון כנ"ל. היינו כנ"ל שאם האמונה ברצון אינה חזקה מספיק עד שנעשית שכל הנקנה ממש, אזי יש בכח מצח הנחש להתגבר שוב ולהטיל ספק באמונת הרצון, ולזה צריך שוב לתת צדקה ולהכניעו שוב ושוב, עד שמכניעו לגמרי, ונעשה האדם מאמין ברצון באמונה שלימה.

וזוהו דהיינו הספק שהטיל ברצון זה בעצמו **הדר אתי קא בעי בלעה לספינת,** שחזר ובא התנין מצח הנחש לבלוע הספינה, בחי' שורש הרצון ח"ו כנ"ל דהיינו שבליעת שרש הרצון ע"י מצח הנחש זה ע"י שמטיל ספק ברצון (כך משמע ממה שכתב "וזהו").

הדר אתי ציפרא פושקנצא פסקי' לרישי, היינו שחזר ובא העורב בחי' צדקה כנ"ל, ופסקי' לרישי, שהרג את מצח הנחש והכניעו, כי תמיד מכניעין את מצח הנחש ע"י הצדקה כנ"ל.

ושקלי' לההוא אבן טבא יושדיי' לספינתא, כי אחר שהכניע את מצח הנחש חכמת הטבע לגמרי, אזי נטל הצדיק האמת החכם הגדול שבקדושה את האבן טוב בחי' הרצון בחי' אבן שלימה רצונו [יב], **ושדי' לספינתא,** שהשליכו לשורש הרצון, ששם מקשרין כל הרצונות כנ"ל באות ז' שע"ז מכניעים את החיות הרעות חכמי הטבע :

הוה ציפרי מליחי בהדן, אותבינהו עלייהו שקלוהו ופרחו להו, פי' שהי' עמנו ציפרי מליחי, היינו נפשות ישראל מבני עמינו שטעו אחריהם, אחרי חכמי הטבע, שהם בחי' חיות רעות שדורסים וטורפים רבים מבני עמינו כנ"ל.

וזוהו **ציפרי מליחי, כי הם כציפריים האחוזות בפח [יג]/[יד] פי' כמו צפריים שנלכדו במלכודת כך בני אדם במכשול קטן נופלים הרבה ועיקר הנפילה היא לחכמת הטבע שהיא הכפירה ברצון שבזה מתבלבלים ונופלים רבים. וזהו מליחי, לשון ממולח, היינו מבולבל [טו]. כי גם הם נתבלבלו ע"י חיות רעות הנ"ל, וטעו ג"כ להאמין בחכמת הטבע אחריהם. ועכשיו פרחו להו ויצאו לשלום, ע"י האבן טוב הנ"ל, ע"י בחי' הרצון שנתגלה עתה ע"י הצדקה כנ"ל. ואזי כשנתגלה הרצון, אזי נעשה יראה/טו, וע"י יראה מקבלין החסד כנ"ל:**

וזוהו **ג"כ בחי' מה שהצפריים פרחו ע"י שהניח עליהם את האבן טובה, בחי' והנה פרח מטה אהרן לבית לוי [יז] פרח והתגלה מטה אהרן איש החסד לבית לוי היינו ע"י בחי' לוי שהוא בחי' דין בחי' יראה, היינו בחי' השפעת החסד ע"י היראה שנעשה ע"י התגלות הרצון כנ"ל :**

אות יב

ואפשר גם שיתלבש באותו זמן בהרבה רשעים. אבל בדרך כלל מתלבש באחד מפורסם של שקר גדול מאד באותו הדור, כדי שיהיה בכוחו לחלוק על הצדיק האמת. ומסתמא אין הכוונה למפורסם של שקר הרגיל שרבינו מזהיר ממנו שהוא ממש מתחזה לצדיק וכל כפירתו היא בהסתרה, אלא כאן מדבר מרשע שכפירתו גלויה כך נראה לכאורה ממה שהדוגמא למצח הנחש הוא גלית, ובלק"ה הביא לדוגמא את בלעם.

¹ בתולד- שקלי

² בתולד- ושדי

³ משלי יא כנ"ל אות יא בעמוד הקודם

⁴ * קהלת ט'

⁵ **קהלת פרק ט (יב) כי גם לא ידע האדם את עתו פדגים שנגאזים במצודה רעה וכצפריים האחוזות בפח פהם יוקשים בני האדם לעת רעה כשתפול עליהם פתאום:**

רש"י (יב) כדגים שנאחזים במצודה - כדגים גדולים שנאחזים במצודה גרועה וחלוש' ופירשו רבותינו היא חכה שאינה אלא כמין מחט ודג גדול נלכד בה. כהם יוקשים בני האדם - במכשול קטן וחלש כמו המצודה הרעה והפח נכשלים בני אדם בעת פקודת רעתם כשבא עתם ליפול הרעה עליהם פתאום במצודה רעה מלאווי"שה בלעו. כהם - כמותם:

⁶ * עיין פרש"י שמות ל' לה. [מעשה וקח ממלח וכו' פרש"י כתרנומו מעורב. וכמו יחזקאל כו כז) מלחך וחובליך, על שם שמהפכין את המים במשוטות, כשמנהיגים את הספינה]

⁷ **צ"ע** מדוע התגלות הרצון מעורר יראה ולא אהבה.

⁸ במדבר יז כנ"ל סוף אות ד'

עתה יבאר כיצד כל המבואר לעיל הוא בחי' רפואת המכה. ועיין חיי מוהר"ן סימן שצ שבדבריו כאן באות יב התכווין לרפא את אחד ממקורביו שהיה חולה בעיר לדיזין שהרופאים התייאשו מרפואתו ורבינו ע"י דברים אלו רפא אותו לגמרי, וממש באותה שעה שאמר דברים אלו התחילה רפואתו של אותו חולה. מבאר שהרפואה היא ב' שלבים – פתיחת המכה, משיכת העכירות, נקוי המקום, וסגירת פי המכה. וזה נעשה ע"י שצדקה פותח, וע"י חכמה מושך את העכירות, וע"י הרצון מנקה את המקום, וע"י השפעת החסד סוגר פי המכה. ונ"ל שכוונתו גם להפך דהיינו שרפואת המכה בא ללמוד ונמצא גם מלמד, ולומר שחכמת הטבע היא מכה של עכירות, וע"י צדקה פותח את המכה וע"י חכמה שהיא ישוב הדעת ותוספת קודשה ודעת מושך לחוץ את הוזהמה והעכירות, וע"י הרצון מנקה היטב את המקום מעכירות חכמת הטבע. וע"י החסד סוגר את פי המכה שלא יוכל להכנס עוד עכירות חכמת הטבע.

זזה בחי' רפואות [יח"/ט"א], כי מהלך התורה הזו הוא רפואה לכל המכות. כי כל ארבע בחי' אלו הם בחי' רפואות דהיינו במצינו לשון רפואה בכל אחד מד' בחי' הנ"ל.

צדקה היא רפואה, בבחי' (מלאכי ג') צדקה מרפא בכנפיה.

זקן זה קנה חכמה (קידושין לב) הוא בחי' רפואה בבחי' (משלי יב) לשון חכמים מרפא.

רצון הוא בחי' רפואה כ"ש (ישעי' סא) ה' שלחני לחבוש לנשברי לב וכו' לקרוא שנת רצון. מלאכת מעשה בראשית דהיינו בריאת העולם במעשה בראשית שהיתה בחסד בלא איתערותא דלתתא הוא רפואה כ"ש (דברי הימים ב כד) ותעל ארוכה למלאכה בידם.

כי רפואות המכה היא ע"י כמה בחינות ארבע פעולות – לפתוח, למשוך עכירת הדמים, להדיח המקום, לסגור פי המכה, וכנגד ד' בחי' בתורה – צדקה, זקן, רצון, מלאכת מע"ב.

שבתחילה צריכין שיפתח פי המכה, אח"כ צריך כח המושך, שימשך^{כד} ויוציא הליחה והדמים המקולקלים מתוך המכה. אח"כ צריכין להדיח כל הדמים, שלא יהי' בהם שום קילקול ועכירת^{כה}, כדי שיוכלו הדמים לילך ולסבב כל סדר סיבובם כסדר בלי שום עיכוב. כי כשהדמים הולכים ומסבבים בגוף כדרכם, כשבאים למקום שיש בו קילקול, דהיינו במקום המכה נתעכבים שם, ושם נתעכב ונמשך כל עכירת^{כי} וקילקול שיש בהדמים, כי כן הדרך שבמקום המקולקל,

^א עיין פל"ח אות כג וחיי מוהר"ן שצ

^ט עיין פל"ח אות כג – כי רפואת המכה הוא על ידי כמה בחינות וכו' – לכאורה אין הדברים מובנים כלל מה תוכן ענינם למאמר זה הנ"ל, ובאמת הם דברים נפלאים מאד כמובן להמעיין אך לא נודע ענינם ושמעתי בזה סיפור שלם, היינו שקודם שבועות תקסט"ט שנאמר בו המאמר הנ"ל נסעו אנשי לאדיזין להיות אצל רבינו ז"ל על חג השבועות שאז היה זמן קהלה לכל כמבואר במקום אחר (עיין חיי מוהר"ן אות שצ), והר"ר געציל מלאדיזין שהיה גם כן מהמקורבים של רבינו ז"ל לא נסע עמם, כי היה מוטל על ערש דוי בסכנה גדולה עד שנתיאשו ממנו כל הרופאים והדאקטורים והחולאת שלו היה, שהיה לו מכה גדולה בתוך נקב הכרכשתא בפנים, ואמרו הרופאים באשר שלרפואת המכה צריכין כמה בחינות, דיינו לפתוח פי המכה ולהמשיך ולהוציא ממנה כל הליחות והדמים המקולקלים וכו', ואחר כך לסגור פי המכה וכו' כמבואר בפנים, ומחמת שהמכה היתה במקום שאין יד אדם מגעת שם לעסוק ברפואת הנ"ל, על כן נתייאשו מרפואתו ואנשי לאדיזין באו וספרו ענין זה לרבינו ז"ל, ואחר כך ביום א' של שבועות סמוך לערב אמר רבינו ז"ל מאמר זה הנ"ל, וכלל בתוכו ענין רפואת המכה וכל הענין הנ"ל ואחר כך כשחזרו אנשי לאדיזין לביתם מצאו שכבר נתרפא הר"ר געציל הנ"ל, וסיפר להם שבלא שום תחבולות נפתח פתאום פי המכה ויצא ממנה ליחות הרבה וכו' עד שנתרפאה בשלימות, וכפי שסיפר להם העת והזמן של פתיחת פי המכה פתאום, היה במכוון ממש בעת שאמר רבינו ז"ל זה המאמר, וכלל בתוכו ענין רפואת המכה הנ"ל.

^כ מלאכי פרק ג (כ) וְיִרְחַח לְכֶם יִרְאֵי שְׁמֵי שְׁמֵשׁ צְדָקָה וּמִרְפָּא בְּכַנְפֵיהּ וַיְצַאֲתֶם וַיִּשְׁתַּם בְּעִגְלֵי מִרְבֵּק:

^{כא} משלי פרק יב (יח) יֵשׁ בּוֹטָה בְּמִדְקָרוֹת חֶרֶב וּלְשׁוֹן חֲכָמִים מִרְפָּא:

^{כב} ישעיה פרק סא (א) רוּחַ אֲדֹנָי יְיָדוֹ עָלַי יַעַן מִשַׁח יְדוּד אֲתִי לְבִשָׁר עֲנֻיִם שְׁלַחְנִי לְחַבֵּשׁ לְנִשְׁבְּרֵי לֵב לְקָרָא לְשִׁבוּיִם דְּרוּר וּלְאֶסְרוּרִים פְּקַח קוֹחַ: (ב) לְקָרָא שְׁנַת רְצוֹן לִידוּד וַיּוֹם נָקַם לְאַלְהֵינוּ לְנַחֵם כָּל אֲבֵלִים:

מצודות דוד (א) רוח וכו' – רוח נבואה מה' היתה עלי ר"ל כל התנחומין שאני אומר לא מלבי המה כי אם בדבר ה'. יען – בעבור כי ה' משח אותי לבשר את הענוים ושלחני לעשות תחבושת לנשברי לב ר"ל לנבאות נחמה להמצטערים על איחור הגאולה. לקרוא – לנבואת על שוביי ישראל שיצאו לחפשי. ולאסורים – לנבאות על האסורים בגולה שיפתח מאסרם וילקחו מן הגלות:

^{כג} דברי הימים ב פרק כד (יג) וַיַּעֲשׂוּ עֲשֵׂי הַמְּלָאכָה וַתַּעַל אֲרוּכָה לְמְלָאכָה בְּיָדָם וַיַּעֲמִידוּ אֶת בֵּית הָאֱלֹהִים עַל מִתְכַּנְּתוֹ וַיִּאֲמְצְהוּ:

מצודות ציון (יג) ארוכה – הוא ענין רפואה ובא בדרך השאלה על חיוזק הבנין וכן כי עלתה ארוכה לחומת ירושלים (נחמיה ד). ויאמצהו – מ'ל' אמוץ וחוזק:

^{כד} גם בדפוס ותרל"ז שימשך, מתרלו - שימשוך

^{כה} גם בדפוס ותרל"ז ועכירת, מתרלו - ועכירות

^{כז} גם בדפוס ותרל"ז עכירת, מתרלו - עכירות

שם נתעכב כל מין עכירתו וקילקול שיש בהדמים, ואזי נתעכבים שם הדמים, ואין יכולים לסבב סיבובם כסדר הילוכם ומרוצתם. כי יש להדמים סדר ההילוך שהולכים ומסבבים הגוף כך וכך ממוצע ז"ך פעמים בשעה וכיוצא מזג האדם וגילו [כח]. וכשיש בהם עכירת^{כט} נתעכבים במקום המקולקל כנ"ל, ואינם יכולים לסבב כסדר, ע"כ צריכין להדיחם ולכבסם: אח"כ צריכים לסגור פי המכה. וכל אלו בחי' רפואות נעשים ע"י בחי' הנ"ל.

כי צדקה היא בחי' פתיחת פי המכה, בבחי' פתוח תפתח [ל] שהיא עיקר שיבור האנוכיות והאכזריות שזה פתח לכל עבודת ה' בבחי' לידה כנ"ל באות ב' : והצדקה פותחת את הטומאה הטמונה של חכמת הטבע שנמצאת בלב ע"י שמגלה לאדם כמה קשה לו להאמין שלא יחסר לו אע"פ שיתן צדקה הרבה.

חכמה היינו זקן זה קנה חכמה **היא בחי' כח המושך** את זהמת המכה מלפני ולפנים אל החוץ, **בבחי' (איוב כח) לא/לב** ומשך חכמה מפנינים הפשט כפשוטו שמעלת לימוד עיון בחכמת התורה שמושך ומוציא ממנה חדושים זה הרבה יותר יקר מאבנים טובות, ורבינו דורש משך לשון משיכה שמושך עכירות המכה, ופנינים לשון מלפני ולפנים^{לג} (וכשרז"ל על פסוק [לה]/לו) יקרה היא מפנינים ירושלמי שבת פ' המצניע [לו]/לח) שהתלמיד חכם גדול הוא מכהן גדול הנכנס מלפני ולפנים דהיינו לפנים ההיכל ובתוכו לפנים קדש הקדשים ע"ש, שבחי' חכמה מושכת ומוציאה הקילקול מלפני ולפנים מכל מקומות הפנימיים: וקנין החכמה מושך מהאדם את חכמת הטבע לחוץ מלבו.

רגל שהוא הוא הימים טובים שמכריזים התגלות הרצון, עי"ז נעשה בחי' הדחת וכיבוס הדמים, כדי שיוכלו הדמים לסבב סיבובם כסדר. וזה בחי' רגל, בחי' מקום הנקרא (מלכים א א) [לט]/מ) עין רוגל שהוא עין כובס דהיינו מעיין שבו היו מכבסים בגדים, ונקרא רוגל כמו שפירש"י שם [מא] שאת הכביסה היו מניחים שם ובוועטים בה ברגלים להסיר הלכלוך. היינו רמוז שע"י רגל ויו"ט שהוא התגלות הרצון, עי"ז נעשה בחי' הדחת וכיבוס הדמים כנ"ל, ואזי יכולים הדמים לסבב בגוף כסדר. ובשביל זה נקרא

¹² גם בדפוס ותולד - מין עכירת, בתרלו - מין עכירות, ומתוצו - מיני עכירות

¹³ ספר הברית - חלק א מאמר יז פ"ב (ד"ה ודע כי הלב) - וזהו הסבוב ישלים הקפתו כ"ד או שלשים פעמים בכל שעה והכל לפי המוגז ולפי רב השנים.

¹⁴ גם בדפוס ותולד - עכירות, ומתולד - עכירות

¹⁵ דברים טו פסוק ח' ופסוק יא כנ"ל אות ב'

¹⁶ בתקפא (איוב כח) ובתשכט תוקן

¹⁷ לאיוב פרק כח (יח) ראמות וגביש לא יזכר ומשך חכמה מפנינים:

מצודות דוד (יח) לא יזכר - חשיבות האבנים ההם לא יזכר מול חשיבות החכמה כי כמוהם כאין מול החכמה. ומשך חכמה - משיכת החכמה ר"ל ההשתדלות בה והעיון להוציאה מכח אל הפועל יקרה היא מפנינים:

מצודות ציון (יח) ראמות וגביש - שמות אבני יקר. מפנינים - הם המרגליות:

¹⁸ מתוצו - ומלפנים

¹⁹ סוגרים אלה נוספו בתקפא ולא נמצאים בדפוס. ובתולד תיקן - (וכשרז"ל ירושלמי שבת פ' המצניע) על פסוק יקרה היא מפנינים מלפני ולפנים ע"ש

²⁰ משלי ג' טו

²¹ **משלי פרק ג** (יג) אשְׁרֵי אָדָם מְצָא חֲכָמָה וְאָדָם יִפְּקֵק תְּבוּנָה: (יד) כִּי טוֹב סָחָרָה מִסָּחָר כֶּסֶף וּמְחָרוֹץ תְּבוּאָתָה: (טו) יִקְרָה הָיָא מִפְּנֵינִים וּמִפְּנֵינִים וְכָל חֲפָצָיָהּ לֹא יִשְׁוּוּ בָּהּ:

²² צ"ל פרק הבונה עי"ש פרק יב הלכה ג [וגם שם סוף מסכת הוריות. וכן בבבלי סוטה ד: הוריות יג. ובתוספתא הוריות פ"ב ז. ובמדרש במדבר רבה ו א. ותנחומא בראשית א.]

²³ **ירושלמי מסכת שבת** דף טט: שאלה רשב"ל לר' יוחנן עאל ר' יוחנן ודרשה בבי מדרשא דרבי בנייה אפי' ממזר ת"ח וכהן גדול עם הארץ ממזר ת"ח קודם לכ"ג עם הארץ. סברין מימר לפדות ולכסות ולהחיות. הא לשיבה לא. א"ר אף לשיבה. מה טעמא. יקרה היא מפנינים. אפי' מזה שהוא נכנס לפני ולפנים.

²⁴ וביחושע טו ז, יח טו ושמואל ב-ז יז.

²⁵ **מלכים א פרק א** (ט) וַיִּזְבַּח אֲדֹנֵיהוּ צֶאֱן וּבָקָר וּמְרִיא עִם אֶבֶן הַזֹּחֶלֶת אֲשֶׁר אֶצֶל עֵין רִגְלֵ וַיִּקְרָא אֶת כָּל אֶחָיו בְּנֵי הַמֶּלֶךְ וְלִכְלֵל אֲנָשֵׁי יְהוּדָה עֲבָדֵי הַמֶּלֶךְ:

רש"י (ט) ומריא - שור של פטם. אבן הזוחלת - אבן גדולה, שהיו הבחורים מנסין בה את כחם להזיזה ולגררה, לשון מים זוחלין, (דברים לב כד): זוחלי עפר. ויונתן תרגם: אבן סכותא, שעומדין עליה וצופין למרחוק. עין רוגל - תירגם יונתן: עין קצרא, הוא כובס, שמתקן בגדי צמר ברגליו, על ידי בעיטה:

מצודות ציון - אבן הזוחלת - נקרא כן על שם שהיו המים זוחלין ונגרים סמוך לה:

רד"ק - עין רוגל - כתרגומו עין קצרא וקצרא הוא הכובס ובעין הזה היו מכבסין בגדים ונקרא הכובס בעבור זה רוגל לפי שהוא משפשף בגדים ברגליו:

²⁶ וזה לשונו - תירגם יונתן עין קצרא הוא כובס שמתקן בגדי צמר ברגליו על ידי בעיטה:

הרגל חג, לשון סיבוב. כמ"ש בנבואת ישעיה הנביא המתאר את רוממות הקב"ה והשגחתו על כל פרט (ישע' מ')/מ"ב) **היושב על חוג הארץ** ופירושו **על סיבוב הארץ**. וזהו שרגל רומז לכיבוס הדמים שבמכה וגם לסיבוב הדמים שהוא תוצאה מכך **כי ע"י הדחת וכיבוס הדמים עי"ז הם מסבבים כסדר כנ"ל**:

מעשה בראשית, דהיינו בריאת העולם שנברא בחד בלא איתערותא דלתתא דהיינו בחי' **עולם חסד** **יבנה** [מג] כנ"ל אות ג', **כי ע"י בחי' אלו הנ"ל** דהיינו הצדקה שעל ידה מתקן את חכמת הזקנים שע"ז מתבטל יניקת מצח הנחש וע"ז מתבטל שאגת החיות רעות וע"ז נשמע קול הימים טובים המגלה א הרצון וע"ז יש יראה שהיא הכלי שעל ידו **זוכין להשפעת החסד, שיתקיים העולם בחסדו בחי' ואתם כהני ה' תקראו כנ"ל** [מ"ד]. **וע"י בחי' זו בחי' כהן חסד, עי"ז נסגר פי המכה, בבחי' מה שכתוב בנגע הצרעת, שאדם הבא אל הכהן והכהן רואה שיש בו נגע לכן בעור בשרו בלא מחיה ובלא שער לכן בתוכו, אזי (ויקרא יג/מ"ה) והסגיר הכהן את הנגע** דהיינו שהכהן אומר לו טמא (מספ/מ"ו) ויושב בדד שבוע ועוד שבוע/מ"ו עד שיתברר בסוף שבוע שני אם נולד בו סימן טומאה, נמצא שכהן שהוא איש החסד דייקא הוא מסגיר את הנגע והיינו רמו **שע"י בחי' חסד בחי' כהן נסגר המכה לגמרי ונתרפא בשלימות/מ"ח** : וכשנשפע החסד בכלי היראה אזי מתברר שנסגר פי המכה הנ"ל של זהמת חכמת הטבע.

עתה יבאר את הפסוק בו פתח את התורה בו צייתה התורה על חג הבכורים הוא חג השבועות בו נאמרה התורה הזו ובו רמוזה התורה שלנו כפי שהולך ומבאר.

^{מב} **ישעיה פרק מ** (כא) הָלוֹא תִדְעוּ הָלוֹא תִשְׁמְעוּ הָלוֹא הִגַּד מְרֵאשׁ לְכֶם הָלוֹא הִבִּינְתֶם מוֹסְדוֹת הָאָרֶץ: (כב) **הישוב על חוג הארץ** וישפיה פְּחָגְבִים הַנוֹטֵה כְּדֹק שָׁמַיִם וַיִּמְתָּחַם כְּאֶהָל לְשִׁבְתָּ: (כג) הַנוֹתֵן רוֹזְנִים לְאֵיִן שִׁפְטֵי אָרֶץ פְּתוּהוּ עֲשֵׂה: (כד) אָף בַּל נִטְעוּ אָף בַּל זָרְעוּ אָף בַּל שָׂרַשׁ בְּאָרֶץ גְּזָעִים וְגַם נִשְׁפָּה בָהֶם וַיִּכְשׁוּ וַיִּסְעְרָה פֶּקֶשׁ תִּשְׁאָם: (כה) וְאֵל מִי תִדְמִיּוּנִי וְאֲשׁוּהָ יֹאמֶר קְדוֹשׁ: (כו) שָׂאוּ מְרוֹם עֵינַיְכֶם וּרְאוּ מִי כָרָא אֱלֹהֵי הַמוֹצִיא בְּמִסְפָּר צְבָאִים לְכֹלֶם בְּשֵׁם יְקָרָא מְרַב אֹנִיִּם וְאֲמִיץ כַּח אִישׁ לֹא נֶעְדָּר: (כז) לְמָה תֹאמְרוּ יַעֲקֹב וַתִּדְבַּר יִשְׂרָאֵל נִסְתָּרָה דְרָכֵי מִיָּדוּד וּמֵאֲלֵהֵי מִשְׁפָּטֵי יַעֲבוֹר: (כח) הָלוֹא יָדַעְתָּ אִם לֹא שָׁמַעְתָּ אֱלֹהֵי עוֹלָם יְדוּד בּוֹרֵא קְצוֹת הָאָרֶץ לֹא יִיעֵף וְלֹא יִיגַע אֵינן חָקֵר לְתִבּוֹנָתוֹ: **רש"י** – (כב) חוג – לשון מחוגה (ישעיהו מד) עוגל קומפ"ש בלע"ז. ויושביה – לפניו כחגבים. כדוק – כיריעה טייל"א בלע"ז:

מצודות ציון (כב) חוג הארץ – כן יקראו השמים והוא מושאל מעגול הנעשה במחוגה שמעמידים אחד מרגלי המחוגה במקום אחד ובהשני מקיף מסביב ומקום מעמד הרגל נקרא נקודה האמצעית והסבוב נקרא חוג וכן השמים מקיפים הארץ והם לה לחוג.

^{מג} תהלים פט כנ"ל אות ג

^{מד} ישעיהו סא כנ"ל אות ג

^{מה} **ויקרא פרק יג** (ד) וְאִם בְּהֵרֵת לְבָנָה הוּא בְּעוֹר בְּשׂוֹר וְעֵמֶק אֵינן מְרָאָה מִן הָעוֹר וְשִׁעְרָה לֹא הִפֵּךְ לְבָן וְהִסְגִּיר הִכְהֵן אֶת הַנֶּגַע שְׁבַעַת יָמִים: (ה) וְרָאָהוּ הִכְהֵן בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי וְהִנֵּה הַנֶּגַע עֲמַד בְּעֵינָיו לֹא פָּשָׂה הַנֶּגַע בְּעוֹר וְהִסְגִּירוֹ הִכְהֵן שְׁבַעַת יָמִים שְׁנִית:

ועיני תורה תמימה <חלק הביאורים> <לב> ר"ל שבעת ימים ראשונים דלאחר שבעת ימים יצטרך להסגירו עוד שבעת ימים בכל אופן שהוא אפי' לא תתפשט הנגע, ואין זה חרוש דין, דכך מפורש בפרשה, אלא פירוש הפסוק הוא דמה דכתיב והסגיר שבעת ימים אין זה גמר הדבר אלא מקודם מסגירו שבעת ימים ואח"כ עוד שבעת ימים:

והנה ענין ההסגר בכלל מה ענינו ותכונתו, פירש"י כאן יסגירנו בבית אחד ולא יראה עד סוף השבוע ויכוחו סימנים עליו, עכ"ל, ומבואר מדבריו דאין משתלח חוץ לג' מחנות, אבל התוס' במו"ק ז' א' כתבו דרש"י חזר בו וס"ל דגם מצורע מוסגר משתלח חוץ לג' מחנות, ובאמת כן מבואר במשנה מגילה ח' ב' אין בין מצורע מוסגר למצורע מוחלט אלא פריעה ופרימה, ואמרו בגמ' הא לענין שילוח זה וזה שוין, וכן דריש בתו"כ (פ' מ"ו) כל ימי אשר הנגע בו לרבות מצורע מוסגר לשילוח, וקרא מפורש במרים תסגר וגו' מחוץ למחנה:

ומכל אלה לא נתבאר לי החידוש שכתב בעה"ט [הארורן] בשם אביו הרא"ש דענין סגירת הנגע הוא שצריך לעשות רושם סביב הנגע בקשירת מוך ולראות אח"כ אם תפשה או לא, ומשמע דרק הנגע סוגרין באופן כזה, אבל גוף האדם בכלל חפשי לו, וזה אינו מתאים עם הגמ' והתו"כ כמ"כ:

וגם קשה לפי' זה מ"ש במו"ק ח' ב' חתן שנולד בו נגע אין הכהן רואה אותו עד לאחר שבעת ימי המשחה, וכן בכל אדם ברגל ממתנין לו עד אחר הרגל, כדי שלא לערב שמחתו, ואם היה ענין הסגירה כמ"ש הרא"ש רק סגירת וקפול הנגע במוך איזה עירוב שמחה יש כאן: ואמת שפשטות לשון הפסוק והסגיר את הנגע משמע כפי' הרא"ש, דאל"ה הול"ל את המנוגע, ובכ"ז צ"ל בכונת הרא"ש דלבד סגירת האדם חוץ למחנה סוגרין גם את הנגע בקשירת מוך, כמבואר, ודו"ק:

^{מו} **צ"ע בזה** האם טהרות שנגע בהן יהיו טהורות אם אחרי שבוע לא פסה הנגע ולא נולד בו מחיה או שער לכן. עיין משנה מגילה ספ"ק אין בין מצרע מחלט למסגר אלא פריעה ופרימה משמע בטומאה ושילוח חוץ לג' מחנות וקרבתן הם שוים וצ"ע.

^{מז} **נראה שיש** כאן רמז למבואר לעיל שגם כשמכניעים את מצח הנחש, אם זה לא בשכל הנקנה, עדין הוא חוזר, וצריך להכניעו שוב. הכי נמי הנגע אע"פ שהמתין שבוע ולא נולד שום סימן טומאה יש חשש שהוא טמא וצריך להמתין עוד שבוע, כדי לטהרו.

^{מח} **צ"ע כי** במהלך התורה החסד הוא כבר תוצאה שנתבטלה וזהמת המכה של חכמת הטבע, אבל באמת מה שסוגר אותה זו הצדקה שמתקנת את הימים הנפולים של הזקנים וע"ז מתבטל יניקת מצח הנחש, ונשמע קול הכרות הרצון וע"ז נעשה יראה כלי לחסד.

וביום הבכורים בקריבכם מנחה חדשה לידוך בשבעתיכם מקרא קדש יהיה לכם כל מלאכת עבודה לא תעשו:
(במדבר כח כו/מט)

וז"פ וביום הבכורים, זה בחי' התחלה, בחי' צרה

מט רש"י (במדבר כח כו) וביום הבכורים – חג השבועות קרוי בכורי קציר חטים ע"ש שתי הלחם שהם ראשונים למנחת חטים הבאה מן החדש:

שפתי חכמים – אע"פ שהעומר מתיר כל מיני חדש של חטים ושל שעורים ושאר מיני דגן הני מילי לאכילה אבל למנחה לאישים אין רשאי להביא מן החדש אלא אחר מנחת שתי הלחם שהיא באה מן החיטים של שנה זו:

כמבכירה דהינו שביכורים רומז להתחלה שהיא קשה. **ואיזהו התחלה** ועל איזה התחלה מדובר, **בהקריבכם מנחה חדשה לה'** פשט הפסוק מדבר במנחת שתי הלחם שמקריבים חובה בחג השבועות ובוה מתירים את התבואה החדשה למנחות בבית המקדש. **היינו התחלת הצדקה, כשמתחילין מחדש ליתן צדקה.** וזה בחי' מנחה חדשה, בחי' צדקה חדשה, בחי' התחלת הצדקה. כי מנחה בחי' צדקה, כ"ש [א] מגישי מנחה בצדקה דהיינו אע"פ שהיא חובה נחשבת צדקה/ב. וע"י הצדקה נתתקן בחי' זקן כנ"ל.

וזוהו בשבועותיכם, זה בחי' זקן, כי חג שבועות הוא מתן תורה בסיני ואמרו במדרש בסיני נדמה להם כזקן ולא כבחור הנראה להם כשעלו מן הים אחרי קריעת ים סוף, (י"כשפרש"י בפ' אנכי [י]) רבנו מבאר לפי מהלך התורה שלנו כי ע"י בחי' מנחה חדשה, שהוא בחי' התחלת הצדקה, ע"ז מתגלה הרצון ומתקן את הימים הנפולים של הזקנים דהיינו נתתקן בחי' זקן, שהוא בחי' שבועות שבמתן תורה התגלה הקב"ה לכל ישראל כזקן דהיינו בחי' אריך אנפין ולא זעיר אנפין כנ"ל. ואזי נתבטל יניקתו של מצח הנחש שיונק מזקני הדור שאינם כתקונו כנ"ל, ונשמע קול הקריאה של יו"ט שמגלה את הרצון כנ"ל. וזהו מקרא קודש יהי' לכם, היינו קול הקריאה של יו"ט, שהוא התגלות הרצון, שזה בחי' מקרא קודש כנ"ל. שהוא נשמע עתה ע"י הצדקה שמכניע את מצח הנחש חכמת הטבע כנ"ל. ואזי ע"י התגלות הרצון, כל מלאכת עבודה לא תעשו. כי ע"י התגלות הרצון נעשה יראה, וע"י היראה נעשה כלי ואזי נשפע חסד. ואזי אין צריכין לעשות שום מלאכה, כי נתקיים העולם בחסדו, בבחי' עולם חסד יבנה. ואזי ועמדו זרים ורעו צאנכם וכו' ואתם כהני ה' תקראו כנ"ל [י]. וזהו כל מלאכת עבודה לא תעשו, כי אין צריכין לעשות שום מלאכה ושום עסק, כי נתקיים העולם בחסדו בחי' ואתם כהני ה' תקראו שעם ישראל יקרא כהני ה' כי יהיו ניזונים ע"י חסד שהוא בחי' כהן כנ"ל :

לעיל באות ו' ביאר שיש חיות רעות שהם חכמי הטבע שדורסים רבים מבני עמנו ומפילים אותם מאמונה ברצון לחכמת הטבע. ובאות ז' ביאר שכנגדם עומד צדיק האמת שאוחז במצח הרצון ומקשר את כל הרצונות לשרש הרצון, וע"י מפיקע מחכמתם אבל כנגד מצח הרצון עומד מצח הנחש שהוא שרש חכמת הטבע, ולפעמים מתלבש באיזה אדם שמנסה בכל כוחו להפיל אדם כשר לחכמת הטבע ולפעמים נכנס מצח הנחש כמחשבת כפירה במחשבות אדם כשר ונכנס עמו מעיון לעיון עד שמטיל אצלו ספק ברצון. אבל למעשה לא ברור בדיוק מה החילוק בין חכמי הטבע לאדם שהתלבש בו מצח הנחש הרי זה בעצמו חכמי הטבע שכל חכמתם היא חכמת הטבע. ועל זה בא כאן רבנו לבאר שיש חילוק שזה לתאבון וזה להכעיס.

יש חילוק בין החיות רעות ובין המצח הנחש. כי חכמי הטבע שהם בחי' חיות רעות, הם החכמים שאוחזים בחכמת הטבע להנאתם, כי יש להם הנאה מזה, כדי להחזיק דעת ושקר שלהם וכיוצא. אבל החכם שהוא בבחי' מצח הנחש, הוא רשע וכופר בלי שום הנאה, שאין לו שום הנאה מחכמתו, רק הוא ה" (כמו רשע ירא [ט] שהוא) רשע וכופר בלי שום הנאה רק להכעיס/ו

* מלאכי ג כנ"ל אות י'

^ב ולוליא דמסתפינא הייתי מנסה לומר שאולי כיון שהיא חובה יש בוה בחי' של נוגשיך בצדקה שכשמקבל זאת בשמחה נחשב לו עבודת הצדקה. ואע"פ שנתן אותה לתועלתו לצורך עקיף של כפרה כי ע"י שמתיר את החדש יש חטה למנחות הבאות עם קרבנות שמכפרים, אבל כבר מצינו כעין זה לעיל במנחה ששלח יעקב לעשו שגם היא לא היתה אונס כי באמת לא פחד ממנו כלל אדרבה עשו פחד ממנו, אלא היה לצורך הכנעת עשו, כמבואר שם עפ"י הוזהר.

^ג בתקפא- שבועותיכם, בתרלז- שבועותיכם

^ד מתרצו - כשפירש"י

^ה שמות כ' ב' (שם הלשון ונגלה כאן כזקן. והמקור במכילתא יתרו ופסיקתא זוטרתא (לקח טוב) שמות פט"ו. ומדרש שכל טוב שמות פט"ו. ולשון נדמה להם הוא באוצר המדרשים אינשטין פסיקתא עמ' 488)

^ו מתרצו - יראה

^ז ישעיהו סא כנ"ל אות ג' [דף ה:]

^ח הוספה זו נמצאת כבר בדפוסים בסוגרים

^ט לשון רבינו היה- "אזוי ווי אַ פרומער רשע" (שיש"ק ח"ה אות ד')

כמו בלעם הרשע/א) **כנ"ל** [יב]:

יכלל המאמר כולו אחד וכולו קשור זה בזה, שהצדקה היא קשה מאד בהתחלה, אבל התועלת של הצדקה גדול מאד, כי ע"י הצדקה אין צריכין לעשות שום מלאכה ועסק כי נתקיים העולם בחסדו. כי ע"י הצדקה מוציאים יניקת מצח הנחש שיונק מזקני הדור, ואזי נשמע קול הקריא' של יו"ט שמגלה את הרצון, ואזי נתגלה יראה. כי עיקר היראה ע"י התגלות הרצון. וע"י היראה נעשה כלי וצנור לקבל על ידו השפעת החסד. כי בלא הכלי והצנור א"א לקבל את החסד. רק ע"י היראה שהוא צנור וכלי ע"י מקבלין את החסד. ואזי מתקיים העולם בחסדו, ואז אין צריכין לעשות שום מלאכה, כי נתקיים ועמדו זרים ורעו צאנכם וכו'. שיחזור העולם לכמו שהיה קודם החטא לפני הקללה של בועת אפיך תאכל לחם שהיא קללת ההשתדלות אחר הפרנסה וקללת בעצב תלדי בנים שהיא גם קללת הקושי בעבודת ה' **כנ"ל** כי מלאה הארץ דעה את ה' ואזי יתגלה הרצון ויראת שמים בשלימות לקבל את הרוב חסד הזה:

עד כאן ביאור חברותא על תורה ד' תנינא

^י ועיין לק"ה שומר שכר הלכה ב' אות ט' – כי מבאר בהתורה הנ"ל שיש חלוק בין האפיקורסים, כי יש אפיקורסים שנקראים בחינת חיות רעות שהם האפיקורסים להנאתם, כי יש להם הנאה מזה להחזיק דעת ושקר שלהם וכו'. אבל יש אפיקורוס שהוא בחינת מצח הנחש, שהוא רשע וכופר בלי שום הנאה וכו'. ומאלו שני מיני אפיקורסים נמשכין שני מיני הזקות שהם גנבה ואבדה ואונסין. כי יש אפיקורסים שגפלו לאפיקורסות שלהם על ידי כמה טעויות שהטעהו הבעל דבר על ידי רבוי תאוותיו שהלך מעודו אחרי שרירות לבו הרע ולא התגבר לכבש יצרו ולכפות תאוותו, ומחמת רבוי תאוותיו הלך ונתעה מדעה לדעה ומסברא לסברא עד שגפלו ונתעה באפיקורסות גדול אבל באמת הכל מחמת תאות העולם הזה, כי התאות הביאוהו לכפירות ואפיקורסות כדי שיוכל למלאות תאוותו הרעה כאשר רב האפיקורסים נלכדו בכפירות שלהם רק על ידי זה. וזה בחינת גנבה ואבדה, כי כמו שהגנב בא במחירת בהעלם והסתר וגונב ומזיק את הבעל הבית וכן האבדה בא בהסח הדעת, כמו כן אלו הכפירות באין על ידי גנבות הדעת של היצר הרע שגונב ומאבד את דעתו בכמה הטעויות ועקמימיות עד שגלכד במצודת האפיקורסות ועל כן מאפיקורסים כאלו יונקים באמת מזיקי עלמא הגורמים גנבות ואבדות, כי משם שרשם כנ"ל ואלו האפיקורסים נקראים חיות רעות הכופרים ברצון, שהכנעתם על ידי החכם שבקדשה שמקשר כל הרצונות לשרש הרצון שהוא בחינת מצח הרצון, בחינת רעוא דרעוין ששם נסתלק משה רבנו עליו השלום וכו', עין שם כמבאר בהתורה הנ"ל, עין שם. **אבל יש אפיקורסים** שהם בחינת מצח הנחש שהוא רשע וכופר בלי שום הנאה שהם רוצין לכפר חס ושלום בשרש הרצון וכו' והכנעתם על ידי צדקה, כי על ידי צדקה מכניעין מצח הנחש שיונק מזקני הדור שאין בהם שלמות ומתגבר מצח הרצון שהוא בחינת זקנים שבקדשה וכו', עין שם. ומאלו האפיקורסים להכעיס שהם בחינת מצח הנחש, מהם נמשכין גולות ורציחות שהם נקראים אונסין, כי הוא כמו אנס ורצח וגולן שבא בחזקה ואנס בפרהסיא ומצח אשה זונה היה לו בלי הכלם, כי הוא מכניס האפיקורסות באתגליא בלי בושה ובלי תאות רק מעז פניו ומצחו ככלב נגד בורא כל עלמים רב ושלטי עקרא ושרשא דכל עלמין רעוא דכל רעוין סתימא דכל סתימין, ועל כן מאלו האפיקורסים נמשכים בחינת גולות ורציחות שהם בחינת אונסין וכנ"ל:

^{יא} לק"ה ברכת השחר הלכה ה אות עב – וזה בחינת בלק ובלעם, כי בלק דרשו רבותינו זכרונם לברכה שבא לקק דמן של ישראל. זה בחינת חיות רעות הדורסים וטורפים שבאים לדרס ולטרף ולשפף דם שזוהו בחינת המסיתים והמדיחים הנ"ל שהולכים בדרכי תועבותיהם בנאוף וכל התאוות רעות, ואף על פי כן אומרים דבריהם וחכמותיהם הרעים וגמוליהם לילך בדרכיהם וכו'. וזה ידוע שכל התאוות בפרט תאוה הפלילית בא על ידי עכירת הדמים ועל כן הם בחינת בלק שבא לקק דמן של ישראל להשחית דמיהם חס ושלום על ידי רבוי תועבותיהם ומילבשוין עצמן בחכמות של הקבל ללמד בדרכיהם וכו'. וכאשר הוכיח סופם על תחלתם שהפקיר בנותיו לזנות בשביל להטעות את ישראל היינו כנ"ל. כי בלק היה מלך, וכל המלכים דסטרך אקרא הם בחינת חיות רעות כמבאר בדינאל וזכריה וכו'. נמצא שבלק הוא בחינת החיות רעות שהם חכמי הטבע הדורסים וטורפים רבים מבני עמנו. אבל כל בח בלק הוא מבלעם הרשע שהוא בחינת שרש חכמת הטבע בחינת מצח הנחש הנ"ל שהוא בחינת רשע ירא (א פרומיר רשע הנ"ל) שהראה את עצמו בצדיק וכפרושי ולא רדף אחר הזנות, ובאמת היה מאוס תועבותיו יותר מפלם, כי בצנעה עשה מעשה אישות אם אתונו כמו שאמרנו רבותינו זכרונם לברכה (סנהדרין קה) על פסוק ההספן הספנתי (במדבר כב). וכן נמצאים גם עתה רשעים כאלה בראשי הפתות שלהם, וברבם נודע אחר כך לכל דרכיהם ומעשייהם הרעים.

^{יב} עיין לק"ה ברכת השחר ה' אות עב